

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100172 2004

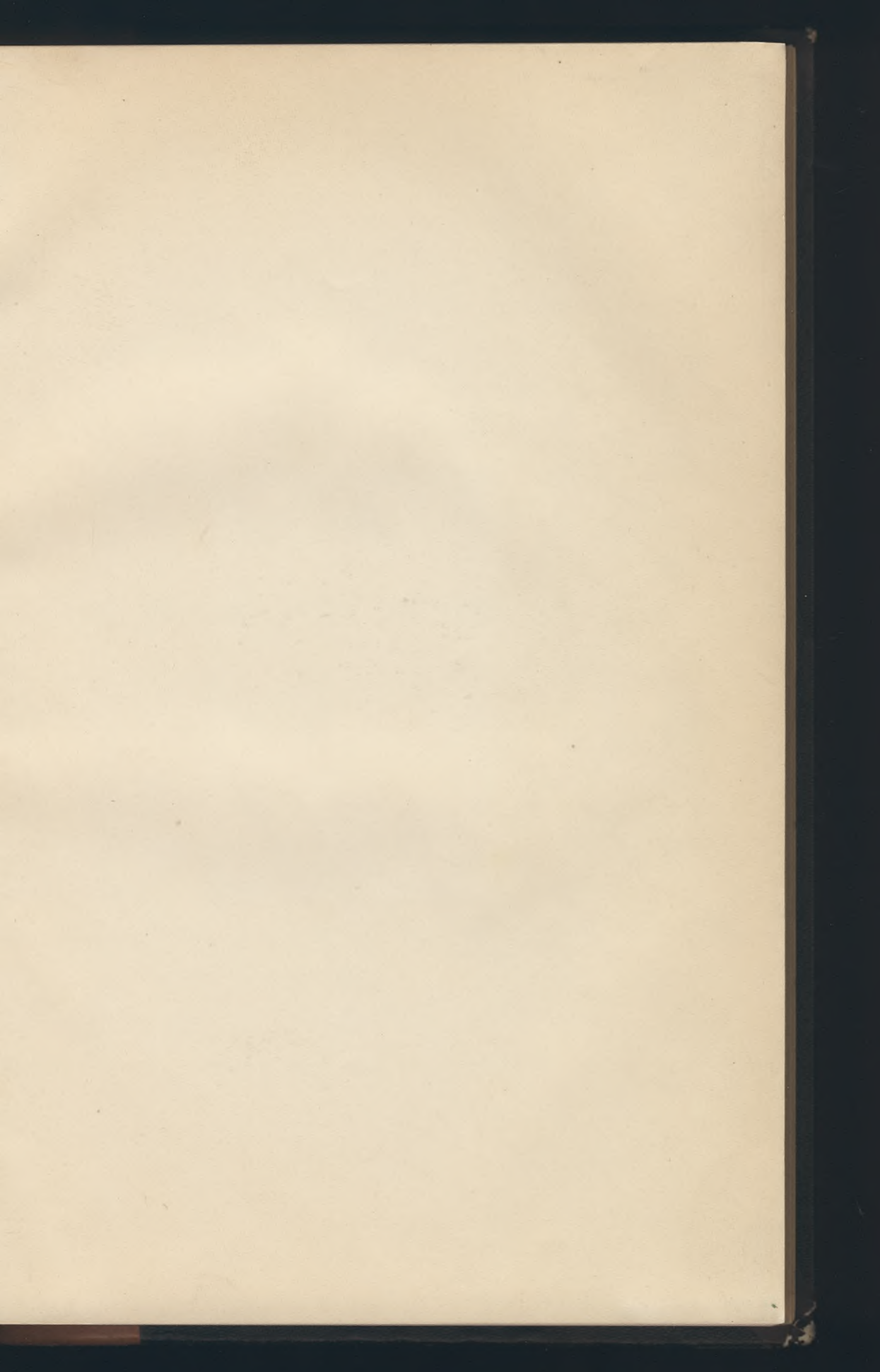

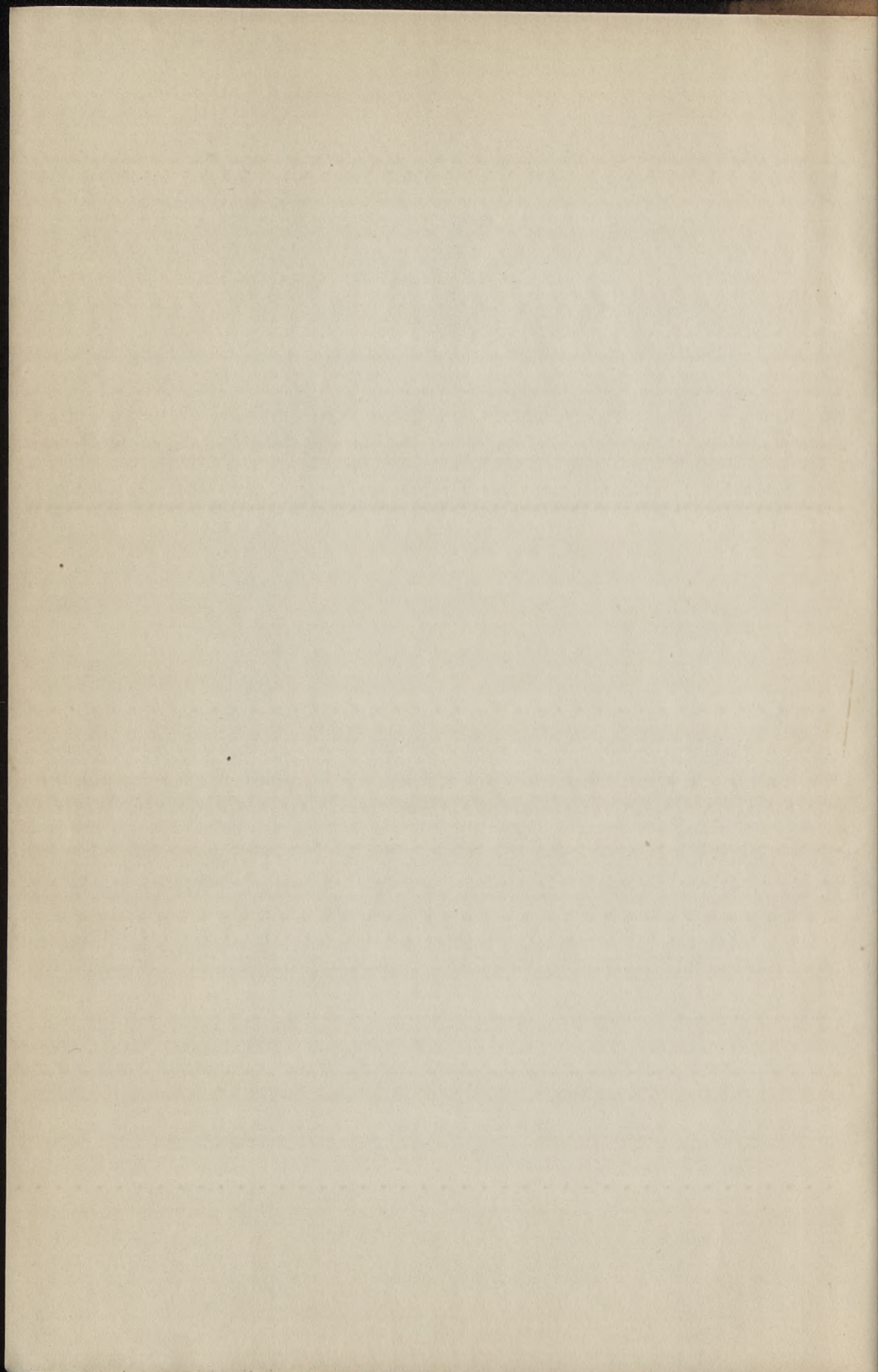

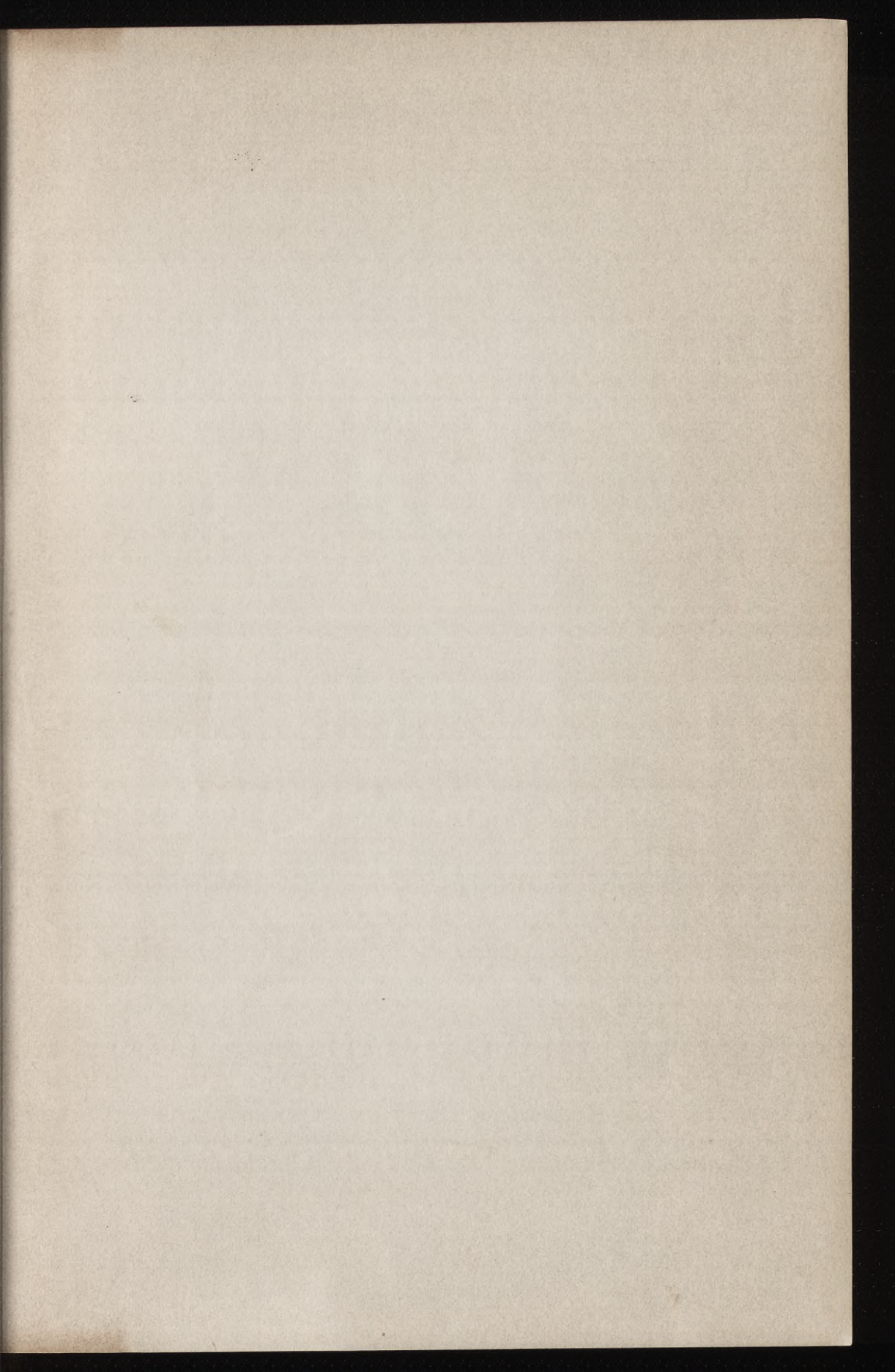
Allmänna Sektionen

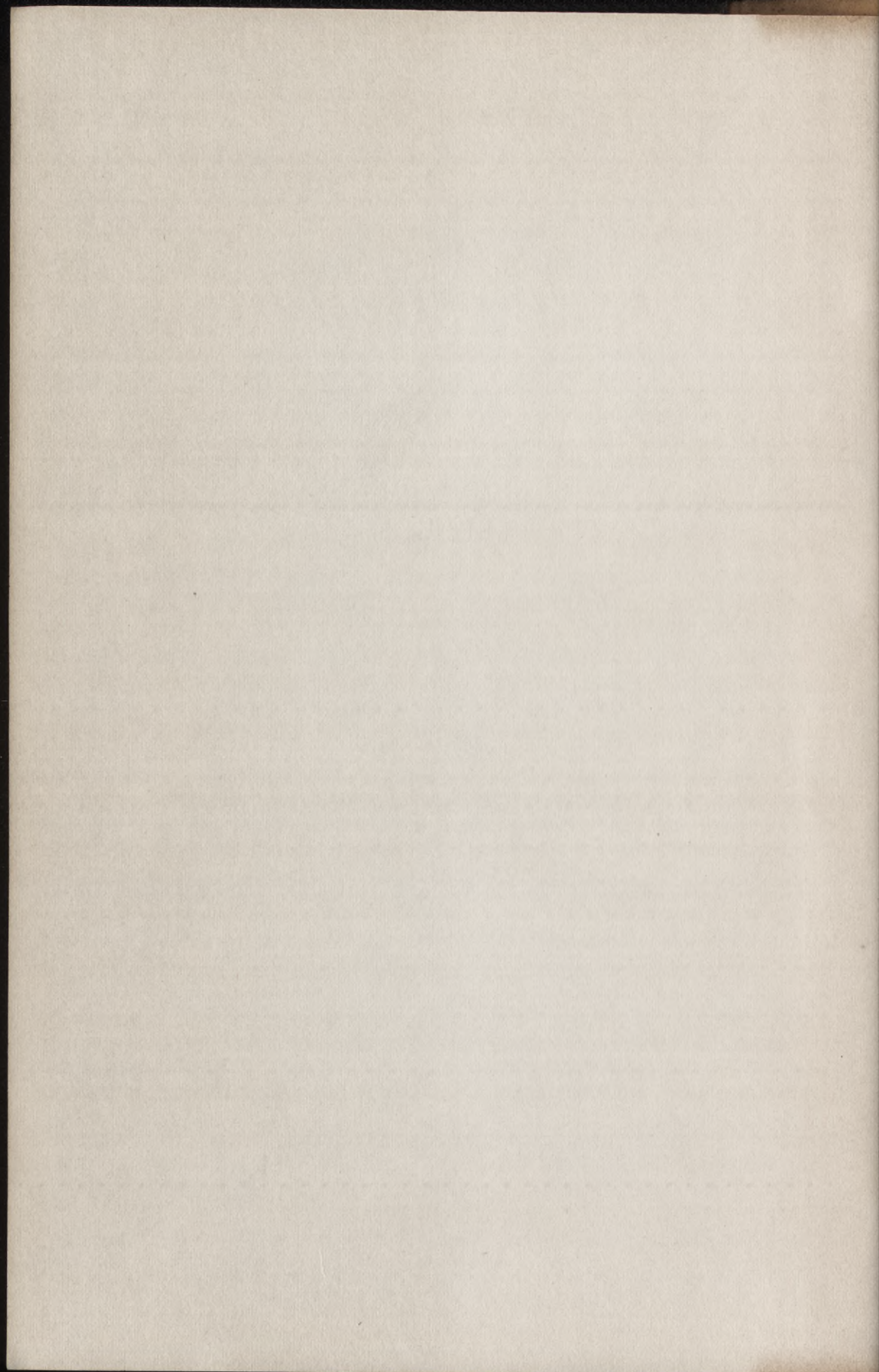
Jurid.
Sv.
Lagförslag

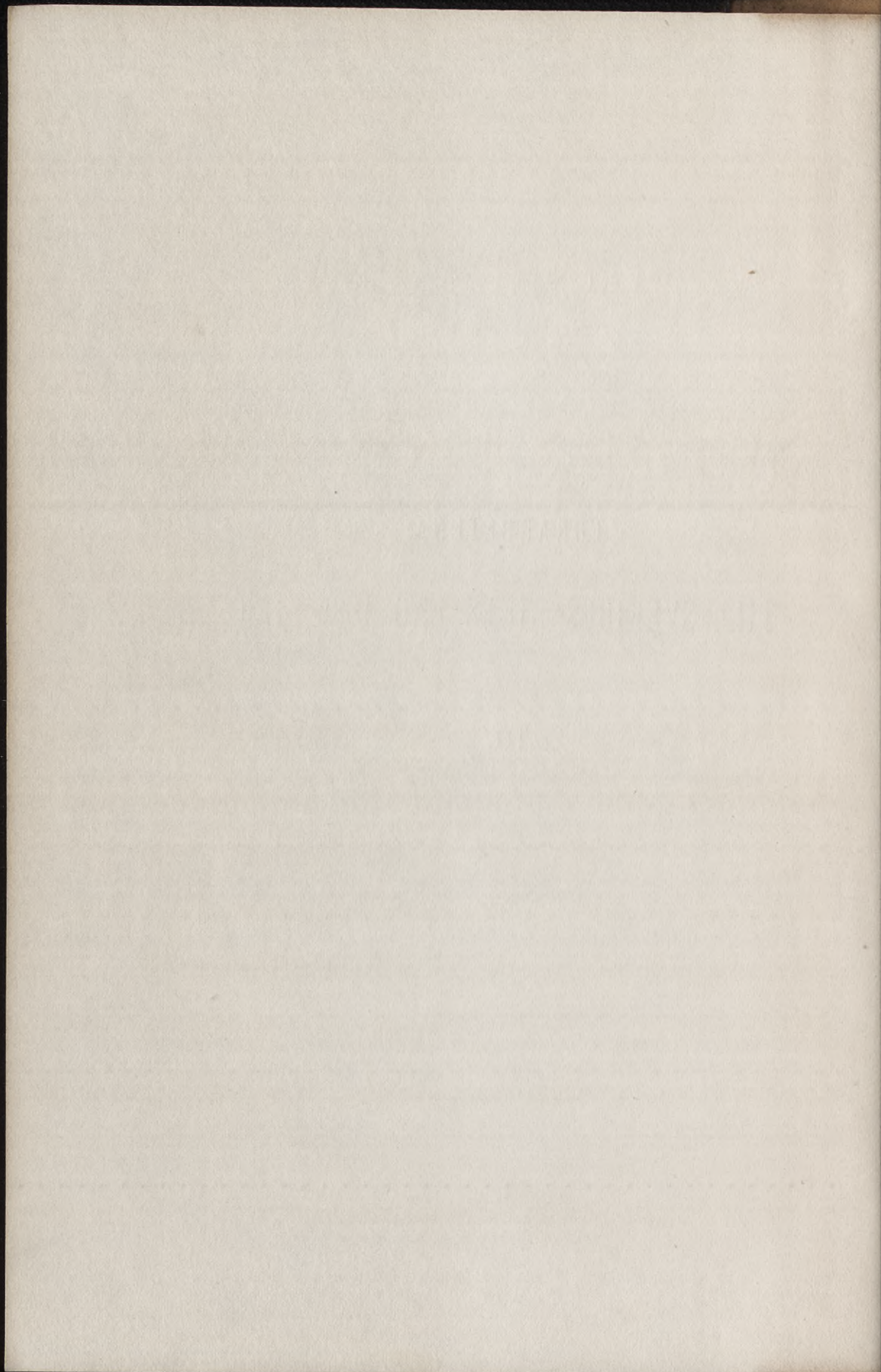

FÖRARBETENA
TILL SVERIGES RIKES LAG 1686—1736

III.

FÖRARBETENA

TILL

SVERIGES RIKES LAG

1686—1736

EFTER OFFENTLIGT UPPDRAG

UTGIFNA AF

WILHELM SJÖGREN

PROFESSOR I RÄTTSHISTORIA VID UPSALA UNIVERSITET

III.

LAGKOMMISSIONENS PROTOKOLL

1712—1735

UPSALA 1901

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Förord.

De protokoll, som i detta band meddelas, återfinnas i den handskrifna hufvudseriens tredje band fol. 26 g—483 f. Fol. 26 g—i, som utgöras af koncept till protokollen för den 8, 15 och 22 februari 1712, hafva under föregående år blifvit inbundna i hufvudserien. I hufvudserien hafva samtidigt jämväl inbundits fol. 362 a—c, 473 b och 483 a—f. Dessutom hafva följande blad blifvit flyttade och insatta på rätt plats: 392 c: 456 a, 393 c: 456 b, 394 c: 456 c, 395 c: 445 c, 396 c: 445 d, 454 c: 445 b, 455 c: 445 e. Fol. 483 a och 483 b omfatta protokollet för den 1 oktober 1734. Fol. 483 c och 483 d innehålla samma utdrag af protokollet som fol. 483 e och 483 f. Det till Lagkommissionens protokoll hörande »Orderegister», som här meddelats ss. 353—400, har betydelse såsom källskrift för den tid, för hvilken numera protokoll saknas. Med tillhjälp af detta register och de i behåll varande utdragen af protokollet kan man erhålla en ganska noggrann och fullständig kronologisk bild af Lagkommissionens verksamhet under tiden 1690—1702. I handskrift omfattar detta »Orderegister» 59 blad. I samma band finnes äfven ett kortare register (fol. 61—70), som emellertid vid sidan af det förra icke erbjuder nämnvärdt intresse och därför här utlämnats.

Då utgifvandet af Lagkommissionens protokoll härmed afslutats, må det tillåtas mig att till Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet D:r P. S. L. ANNERSTEDT, under hvilkens högsta ledning arbetet blifvit planlagdt och utfördt, frambära uttrycken af min vördnadsfulla tacksamhet. För värdefulla råd och upplysningar stannar jag i största förbindelse jämväl till numera Statsrådet D:r K. H. L. HAMMARSKJÖLD, Bibliotekarien vid Kongl. Universitetet i Upsala D:r C. ANNERSTEDT, Arkivarien vid Kongl. Riksarkivet D:r SEVERIN BERGH och vice Bibliotekarien vid Kongl. Universitetet i Upsala D:r AKSEL ANDERSSON.

För utgifvandet af de inom Lagkommissionen utarbetade förslag till särskilda balkar hafva förberedande åtgärder blifvit vidtagna. Dessa förslag beräknas i tryck omfatta tre band.

Upsala den 15 november 1901.

Wilhelm Sjögren.

LAGKOMMISSIONENS PROTOKOLL

1712—1735

BACKMISSTÖRNIS KRISTALL

Anno 1712 den 8 Februarii.

[26 g.]

Höltz Lagcommission. Närwarande:

Leionstedt. Thegner. Axel Flemming. Scheffer.

Blixenstierna. Stierncrona. Hielmberg. Hylten.

S. d. Uplästes Cronhielms bref angående Skrifwarne i Con-
toiret af den 14 Decemb. 1711.

Herdhielm och Cederhielm ursächta sig för sin opasslighet.

Continuerades med den upsatte Wexelstadgans upläsande och
begyntes cap. 8 § 8. Denne § 8 går uth, emädan det faller af sig
sielf och den allmänna lagen determinerar om det samma.

Respitz [dagarne]; pon[atur]: anståndz dagarne. Elliest [Cap.8] § 9.
går denna hela § 9 uth, emädan den gamla stadgan dels [eij?] talar
der om, dels och är sådan casus, [som] här i [omtalas, nembligen?]
om protest i otid, otienlig i denne stadga att införa.

Det förra af denna § är onödigt, emädan det målet annorstädes Cap.8 § 10.
med annor mening tydeligare är infört. Och det senare af denna [26 h.]
§ 10 kunde hafwa så många absurditeter med sig, att der under
kunde bero allehanda bedrägerier.

Blir som den är stående.

Cap.9 § 1.

Non betalning; pon[atur]: betalningz wägrande, men [Cap.9] § 2.
elliest går hela denna § aldeles uth, för de orimeligheter den i många
mål af sig kan förorsaka.

Begynnelsen af denna § 3 bör inrättas effter gamla stadgans [Cap.9] § 3.
23 §. Gåendes hela denna § uth, emädan här äro novi casus, som
intet kunna rätteligen practiceras, uthan är alt, hwad nödigt kan wara,
i gamla Stadgan infört.

Detta hörer till den allmänna lagen och Handelsbalken, men [Cap.9] § 4.
ingaledes till Wexelrätten eller stadgan.

[Cap. 9] Uti gamla stadgan är § 8 klar, och är det mycket absurdt
§ 5. för åthskillige orsaker, om någon wiss termin skulle uthställas, der-
före går denne § 5 aldeles uth.

Cap. 10 Ass:r Scheffer påminte, att alt interesse, som löper på wexlar
§ unicus. inrikes städerne emellan, anses som [interesse på?] obligationer, men
intet wexlar, uthan reduceras interesstet till wexelinteresse [o: *interesse
på obligationer?*], blifwandes så altid dömt i Swea Håfrätt. Men elliest
går detta cap. 10 uth.

Cap. 11 Så för desse paragraphorum onödighet som mörckhet gå de
§ 1, 2, 3. alla 3 aldeles uth.

1712 den 15 Februari.

Höltz Kl:e Lagcommission.

Leionstedt. Cederhielm. Thegner. Flemming.

Scheffer. Blixenstierna. Stierncrona. Hielmberg.

Hylten. Brehmer.

Herdhielm ursächtar sig för sin opasslighet.

Dito bewilliades Gustaf Her[d]hielm att bli Auscultant, sedan
dess supplique der om upläsin wore.

Cap. 12 § 1 Här inföll den påminnelsen, att om wexlen bårtkommer på resor,
af Wexel- kunde många orimligheter föllia, hwilket lätteligen i ofridz tidher sär-
stadgan. deles kan ske, om fienden skulle wexlarne taga bårt eller de elliest
bortstälas, derföre fantz bäst, att denne § 1 går aldeles uth, emädan
åthskilligt bedrägeri kan derwid förefalla.

[Cap. 12] Denna § 2 blifwer uthstält, till dess den nya stadgan blifwer
§ 2. opsatt, då tillses bör, huru wida denna § bör bibehållas.

[Cap. 12] Blifwer som med den näst föregående § 2.
§ 3.

[Cap. 12] Denna blifwer stående.
§ 4.

[Cap. 12] Här synes wiss tid böra determineras, huru lång tid en cautionist
§ 5. bör stå, som går i lyffte, men beslöt, att denna § antingen går ut,
ty den kan föda många swårigheter af sig, om en wiss tid skulle
uthnemnas, inom hwilken wexlar böre presenteras, eller och att
domstolarne och kiööpmän höras först, förr än något säkert blifwer
faststält.

Cap. 13 § 1. Här blef en quæstio förestält, om betalte wexelpengar intet böra
anses som inlagzfä och ha préférence för in-teckning, emädan sådane
bona fide äro lefwererade och densamme är af samma wexelpengar
blifwen locupletior, men fantz belöpa emot naturam depositi, att

samma pengar få disponeras; beslötz, att det är bäst förblifwa wid gamla stadgan.

Blifwer wid förra stadgan, som om det samma tydeligen [talar?] [Cap. 13] i § 21 och 26. § 2.

Denna § 3 kan komma i consideration wid inrättandet af den författande Wexelstadgan, emädan den synes der wid wara tienlig och nyttig. [Cap. 13] § 3.

Om den tridie eller fierde försummar, synes sällsambt, att den förste skall för deras försummelse swara, som der till intet är wäl- lande, emädan hwar endossent kan sökia den andre secundum ordinem, till dess the komma till den sidsta. Slötz, att denne § kommer och att hwila, till dess man får se wid den nya stadgans upsättiande, huru wida den kan komma till pass. Cap. 13 § 4. [26 i.]

A:o 1712 den 22 Febr.

Höltz Kl. Lagcommission.

Leionstedt. Gyllencreutz. Cederhielm. Thegner.

Scheffer. Blixenstierna. Stierncrona. Hielmberg.

Brehmer.

Herdhielm och Hylten ursächta sig, det och Flemming gjorde.

S. d. Uplästes deras Excell:tier Kl:e Rådens bref om Kl:e Lagcommissionens uthlåtande öfwer dem, som äro 15 åhr, huru wida the böra wara myndige att disponera sin egendom. Resolverades, att det skall till nästa sammankomst effterses i den nya Erfd[a]balken, om der om något särdeles är resolverat och slutit.

Denne § fantz onödig, emädan ingen ting bör i special lagen inflyta, som den general[e] förr determinerat, och som alla fingerade särskilte casus intet kunna införas, såsom här, der någon ingår de conditioner, som intet äro föresatte, bör intet komma i consideration. Cap. 13 § 5 af Wexelstadgan.

Det fantz onödigt att låta inflyta i lagen, hwad convention kan ske emellan wäxelgifwaren och wexlaren, när wexelbetalaren finnes oförmögen. [Cap. 13] § 6.

Befantz äfwen onödig, emädan acceptanten bör enteligen betala wexlen, så frambt contraordres intet komma. [Cap. 13] § 7.

Skall och gå uth som consequence af de förra paragraphis. [Cap. 13] § 8.

Denna hörer till den allmänna lagen, att uthföras om præferencen till samma meddel, sedan executoren giort förbud derpå. [Cap. 13] § 9.

Det fantz hel obilligt, att den, som fått en sådan wexel, om [Cap. 13] § 10.

den skulle gå sin betalning qwitt, och skulle många absurda föllia, om en sådan lag skulle uthkomma.

[Cap. 13] På detta sätt skulle wexelhafware få större förmån än alla andra
§ 11. creditorer till deras præjudice, warandes den gamla stadgan fast bättre i sådant måhl, och torde all skuld då få namn af wexel.

[Cap. 13] Som denna § will föreskrifwa judicem, hwad han skall i sådane
§ 12. mål giöra, der en convention är emellan trassenten och wexlarn, så synes denne § böra gå här uth.

[Cap. 13] Emädan denne casus klarligen finnes uthsatt i den gamla
§ 13. Wexelstadgan, att trassenten och acceptanten stå begge för betalningen, men detta måhl här differerar, att när begge äro insolwendo, säies i den gamla, att acceptanten bör först sökas, som [o: *hwar- emot?*] här gifwes frihet, till hwem wexlaren will, men befantz bäst föllia den seriem, att acceptanten först sökes och sedan trassenten.

Sedan berättade Secret. Blixenstierna, att samptl:e Justitiæ Rådens bref är uthgångit till Swea, Götha och Åbo Håfrätter, samt stapelstäderna Stockholm, Nordkiöping, Calmar, Malmö, Götheborg, att the skola inkomma med sina påminnelser öfwer den gamla Wexelstadgan, då Kl:e Commissionen sedan will samma påminnelser genomse och tillse hwad densamma bör ökas med eller förbigås.

Här med slötz denna gången Wexelbalken.

[27.]

Anno 1712 den 29 Februarii.

War Kongl. Lagcommissionen tillhopa, nembligen:

Cancellierådet Anders Leionstedt.

Lagman Carl Gyllencreutz.

Lagman Germund Cederhielm.

Assessoren Pehr Scheffer.

Secreteraren Thomas Blixenstierna.

Secreteraren Jacob Hielmberg.

Borgmästaren Anders Hylteen.

Stadssecreteraren Olof Brehmer.

Samma dag war Kongl:e Lagcommissionen sinnad till öfwerläggande företaga den af deras Excellentier Kongl:e Maij:ts till justitiens administrerande Råds ankomne skrifwelse till Kl:e Commissionen af den 22 nästlidne Februarii, hwaruti den quæstion förestäld blifwer i anledning af Swea Håfrätts gjorde påminnelse, hwilka åhr böre an-

ordnas en yngling att blifwa myndig, hwartill Swea Håfrätt det 20:de uthnembt, så wäl i anseende dertill att ingen gierna synes kunna sitt godz dess förinnan wäl förwalta, som och flock 10 § 1 uti Kon[un]g[s]-balken Uplandzlagen samma mening understödier; blifwandes fuller något om detta ämnet talat, men som Hr Cancellierådet Leionstedt påminte, huru detta måhl tillförne är wordet uti Erfd[a]balken cap. 28 § 1 af den här i Kongl. Lagcommissionen upsatte [nya lagen, som?] och [är af?] [28.] Hans Kongl. Maj:tt i höglofig åminnelse Konung Carl den 11 underskrifwen och faststæld, fast än samma exemplar för många åhr tillbakas förnimmes wara förkommit, hwar om uti Hans Excellences Kongl:e Rådet och Præsidentens Grefwe Nils Gyllenstolpes tid ofta är talat wordet och Hans Excell:ce fant med hela Kongl:e Commissionen wara mycket illa, men så berättade Hans Excell:ce likwäl sådant säkert skedt, att hans Kongl:e Maj:tt Erfdabalken med sin höga hand underskrifwit, som uti Archivo sedan förkommit, hwar om uti det sidsta till hans Kongl. Maj:tt uppå Bender afgångne brefwet något omtaltes; blifwandes således det omtalte cap. 28 § 1 af Erfd[a]balken upläsit, wid hwilken mening de närwarande Kl:e Lagcommissionens ledamöther nu och förblefwo, hwar om swar och bref till deras Excellentier Kongl:e Råden afgå skall, doch med de wilkor, att fastän en af 18 åhr blifwer för myndig förklarad, så finnes likwäl undertiden wid de åhren sådane af wanart intagne, som dommarens och förmyndares inseende längre behöfwer, derföre kan en sådan mening och clausel uti brefwet inflyta wid de måhl, som angå gods och penningar. Men wid alla missgierningsmåhl och saker, bör den hållas wara myndig, som fyllt sina 15 åhr, och wara allmän lag till straffet undergifwen, likwäl effter saksens omständigheter och beskaffenhet. Blifwandes sedan Hr Cancellierådet inkallad i Cancelliecollegium till Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten för angelägne syslor skull, och tiden war merendels förbi, ty tog the närwarande afträde.

Z. S. Folcher.

Anno 1712 den 6 Martii.

[29.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillsammans:

Cancellierådet A. Leionstedt. Lagman C. Gyllencreutz.

Vice Præsidenten J. Thegner. Vice Præsidenten A. Flemming.

Assessoren P. Scheffer. Secreteraren Jacob Hiemberg.

Borgmästaren A. Hylteen. Stadzsecreteraren O. Brehmer.

S. d. Lät Vice Præsidenten Herdhielm giöra sin ursächt, att han för sin opasslighet intet kunde wara tillstädes.

Äfwen gjorde Hr Secreteraren Blixenstierna, som af hinder af hållen intet kunde sig nu infinna, [sin ursächt].

Rothlieb
blir Auscultant.

Cancellistens Rothliebs supplicue uplästes, med begäran att få här tillstånd wid Kongl:e Commissionens sammankomster auscultera, hwilket honom bewillades.

Efter det slut ock öfwerenskommande, [som] wid sidste samwaro skedde, i anseende till Kl:e M:ttz till justitiens administrerande förordnade Rådz ankomne bref och förestälte quæstion, af hwad åhr den bör wara, som bör såsom myndig anses och således förklaras, blef nu det projecterade och upsatte brefwet till Kl:e Justitiæ revisionen upläsit, som befantz gått, och skall således expedierat blifwa. Men der wid blef likwäl något af och an discurrerat, om sådan termin icke borde wara 20 åhr, emädan den, som ej är mer än 18 åhr, [30.] synes sällan beqwäm kunna sin egendom wäl och som tillbör disponera, men så förestälte Kl:e Cancellierådet Leionstedt, att det inkast är solverat genom clauselen, som är infört uti det upläste Kongl:e Lagcommissionens bref, som kommer att afgå, hwarest dommaren får tillstånd hafwa noga inseende, af hwad skickelighet de kunna finnas, som fylt 18 åhr och komma att tillträda någon egendom, hwar efter han sådant lærer så lämpa, som han finner honom wara nyttigast, som egendommen söker tillträda.

Begynnelsen sker med 1695 års processordningz företagande.

Sedan berättade Secreteraren Folcher, huruledes nu lærer wara nödigt, att den åhr 1695 uthgångne stadgan till rättelse wid processen blifwer företagen, emädan hwad påminnelser der wid äro af dommarne gjorde icke allenast äro redan inkomne, uthan att de samma äro sammanfattade och der af extracter gjorde, att Kongl:e Commissionen der af skall finna, hwad hwar och en dommare till hwarie paragraphum hafwer anmärckt, samt hwad the alla dessuthan såsom nödwändigt gifwit wid handen, hwilket extract och wärck Kongl:e Lagcommissionen fant här wid wara mycket angelägit, blifwandes altså en begynnelse giort först att upläsa sielfwa stadgans innehåld, och sedan the anmärckningar, [som] der öfwer äro gjorde.

Till rubriquen syntes intet wara något särdeles att omröra.

[31.] Sedan blef § 1 af den tryckte stadgan upläsin, och der på hwad Swea Håfrätt pag. 4 påmint, hwilket och Åbo Håfrätt äfwen giort,

öfwer the stembningar, som immediate ske af Håfrätterne, pröfwandes Kongl:e Lagcommissionen den påminnelsen nödig, som derföre uti then stadgan, hwilken nu kommer att författas, skall blifwa infört. Angående stemningzpenningar för saker af 4 daler sm:tz wärde fant Kl:e Lagcommissionen en sådan mening bör här effter i stadgan inflyta: [i] alla the saker, som äro af större wärde, eller när den sökiande parten i mindre måhl begärer skriftelig stemming, skall sådant intet förwägras; men elliest må alla små saker, som härtill skedt, effter muntelig gjord stembning företagas, hwilket och i de städer, der ingen cemnersrätt är, må af rådstugurätten ske, skolandes den, som kärer, wara förbunden då straxt, när hans wederdeloman tager vice versa stembning på honom, in för samma domstol honom till swar stånda.

Ratio är, hwarföre sådant bör ske, ty ofta blifwa många små saker in för öppna dörrar genom förening wid upropet afgiorde.

Hylten mente, att stembningar wid Stockholms stadz collegier låta intet gierna giöra sig skrifteligen, uthan lærer wara bäst, att sådant, som för detta sket, blifwer munteligen, emädan der företages mäst stadzens oeconomica. Det skulle och tiena mycket till afkärning, om alle civile måhl blifwa wid samma domstohl afgiorde, fast än den ene parten, som är actor, lydde under annor domställe, att samma sak kunde vice versa på en gång afgiöras, men det, som personen angår, kan komma till dess forum.

Anno 1712 den 13 Martii.

[32.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Lagman Carl Gyllencreutz.

Lagman Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten Johan Thegner.

Vice Præsidenten Axel Flemming.

Assessoren Petter Scheffer.

Secreteraren Thomas Blixenstierna.

Borgmästaren Anders Hylteen.

Stadzsecreteraren Olof Brehmer.

S. d. Läto Hr Cancellierådet Leionstedt, Hr Vice Præsidenten Herdhielm och Hr Secreteraren Hielmberg ursächta sig, att the för sin opasslighet intet kunde nu wara här tillstädes.

Angår processen.

S. d. Continuerades med genomseendet af de påminnelser, [som] till processen höra.

Ad § 1. Hwad påminnelser skedde äro, huru officerare skulle stämmas, funnos onödige, derföre slötz, att här effter skall än vidare förblifwa wid det manér, [som] uti 1695 års processordning i detta måhl står infört.

[33.] Sedan blef discurrerat, huru wida det sig giöra låter, att alla tingzterminerne kunna wist determineras till tid och datum, hwilket Lagman Cederhielm berättade ske af the Nordske, som en tid redan af dem är effterkommit, menandes, att om landzhöfdingarne, som kundgiöres om tingzterminerne, så inrätta sina embetes sysslor, att the och skulle kunna wara på tingen tillstädes, så framtb the hafwa ther något att förrätta, skulle och wäl låta sig här i landet giöra, att wissa dagar der till förordnade blifwa. Men the andre närwarande funno ogiörligheten här wid liggia i wägen, fastän det wore wäl och önskligit, om det kunde låta sig practicera, ty ibland finner Kongl: M:tt behageligt då anställa mönstringar, hwar wid landzhöfdingen bör wara tillstädes; undertiden kan och särdeles i krigztider ske, att roteringar, möthen och andra oförmodlige doch [o: och?] presente förrättningar förekomma, som afbryta en wiss tingzdag, så att wederbörande cronobetiente der mig [o: wid?] högnödigt måste wara tillstädes, som dessuthan och böra wid tingen sig infinna, att undersökia om restantier och mera slikt, derföre lærer sådant intet kunna practiceras.

Cederhielm wijste, att wår gamla lag har likwäl uthnembt wissa dagar till sådant, som det finnes uti cap. 9 af Tingm[åla]balken, och om det kunde låta sig giöra, wore gått, aldenstund offta fordras 6 månader att begära stembning eller ibland mindre föruth, till dem, som uthom riket äro, men som nu sker, kan man knapt wetta sådant ibland högst 2 månader föruth.

Något wist slötz intet, men tycktes intet gierna låta sig giöra.

Hwad terminen till lagmansting angår, befantz wara nödigt att införa uti den nya processen, huru lång tid den bör hafwa, som appellerat från häradzrätten, till att taga citation på sin contrapart.

Secret. Blixenstierna tyckte 2 månader åth minstone wara nödige, det och Hr Cederhielm biföll, emädan den, som will fullföllia sin sak, bör ha 8 dagar att betänkia sig på, sedan häradzdommen är

afsagd, 8 dagar att tillställa sin contrapart citationen på, och sedan swaranden uthom lagsagan bör hafwa 6 veckor att skaffa sig bewis på till sitt försvar, som gör 2 månader tillhoppa.

[34.]

Thegner mente tiden böra effter landzorterne iemkas, emädan mången har lång wäg att sökia lagman, och kan således behöfwa längre tid än andra, som bo närmare.

Scheffer tyckte det kunna blifwa mången en swårighet i dess sak, om en wiss dag förelägges, och den intet kan iust skaffa citationen i sin contraparts händer, ty på det sättet blifwer han sin talan förlustig, hwilket lätt skulle ske, om contraparten skulle hålla sig undan.

Blixenstierna sade: Så får en sådan hos dommaren wisa sin oskuld.

Gyllencreutz fant swårigheter på åthskilligt sätt, ty när en, som wunnit wid häradsrätten, rest bårt, hwar kan appellanten få honom igen?

Hylten sade: Så kan han sökia dess fullmächtig.

Gyllencreutz: Kanske han wet intet, om han har någon fullmächtig, eller hwar den fins.

Här wid tycktes wara tienligast, att den, som wunnit, blefwe 8 dagar qwar att afbida, om dess contrapart will appellera, och om han intet will sielf wänta, kan han förordna någon fullmächtig, som afbider, hwad then andra parten will göra.

Cederhielm förestälte det och hafwa sina swårigheter, ty som en härads höfding har många tingzställen, derföre kan han intet på ett ställe uppehålla sig så länge.

Blixenst[ierna] tyckte det wara en stor inconueniens, om härads höfdingen skall genom annotation på dommen att comparera wid lagmanstingen föreskrifwa lagmannen termin, och kan hända, att lagman redan till samma dag kunnat instämma många andra saker.

Sedan stannade Kl:e Commissionen der wid, att sådant intet låter sig göra hos härads höfdingen.

V[ice] Præs[iden]t Fleming fant det wara ett gått meddel [35.] fråga sin contrapart då straxt, hwart han skall få honom igen.

Brehmer mente, att den appellerande derigenom kunde blifwa äntå bedragen.

Flemming swarade dess mening sådan wara, att han coram iudice bör gifwa honom säkert besked, som kan inflyta i protocollet,

och så frambt han då bedrager den andra, är han sielf in culpa, om han intet blir der om rätt notificerat.

Slöttz omsider: att när någon part inför häradsrätten wunnit en sak, bör han, sedan dommen afsagd är, straxt in för dommaren låta sin contrapart eller wederdeloman wetta, hwarest han på en wiss tid bör få honom igen, som måste uti protocollet införas, och då bör härads höfdingen tillsäia honom, att så frambt han intet är inom samma tid, der han uthnembt, tillstädes, tillåtes den wädiande parten icke dess mindre fullföllia sin sak hos lagmansrätten, sedan han den der i rättan tid angifwit, hwarest han skall wisa, att han wederbör-ligen sökt sin contrapart, men den samma sig undanhållit, hafwandes actor macht låta sin stemning på samma ställe anteckna, och när reus sig absenterat, bör han som contumax af lagmansrätten dömmas.

Blifwandes det äfwen gått funnit, att uti alla citationer bör den clausula peremptoria tilläggas, likmätigt Kl:e brefwet af år 1690, som sker wid och till syner och werderingar, att så frambt parten sig intet på rettan tid och sätt som wederbör infinner, lärer saken icke dess-mindre blifwa företagen och med laga slut afgjord.

Stembning
till cem-
nersrätten.

Angående stembningar till cemnnersrätten. Här wid tycktes Cederhielm 8 dagar och wara nödige, på det hwar må dess bättre hafwa tid uthföra sina skäl.

Hylten sade: Uti små saker är sådant onödigt och kan slikt ofta gånger, som mycket sker, afgjöras under upropen wid öppna dörrar.

[36.] Cederhielm: Det kan en sak ibland synas liten, men i sig sielf tör den wara stor nog.

Härwid swarade Kl:e Commissionen: att när saken är af någon wiktighet, måste till citationen wara 8 dagar, men uti the små och ringa sakerne erfordras allenast 4 dagar.

Här inföll en quæstion, huru det sker wid rådstugun, när en part will agera vice versa.

Hylten swarade: När the der förnimma någon således wara sinnad, tå innehålles in termino med libellens communication, och tå gifwes reo 8 dagar att ingifwa sin v[ice] versa libell, hwilken sedan ömse blifwer actori gifwen, och reo actoris wid 8:de dagen, då upp-rop sker, hwilken process the der i rådstugun har funnit mycket god och nyttig, warandes altid bäst, att then, som talar, bör och i samma

sak swara, effter cap. 29 Kon[un]gsbalken LL., ty som citatio är fundamentum actionis, så bör och altid citation föregå, och när någon, som will agera vice versa, har 8 dagar dertill, kan han göra sig färdig, som oftast hos dem sker, ty om han intet finge der till tid, wore det honom swårt straxt tala, när actor hafft så lång tid att betänkia sig på.

Scheffer sade: I Håfrätten måtte [*c: måste?*] reus och begära citation, om han will agera vice versa, och det förr än actor ingifwer sin libell, hwilket der låter sig göra, emädan terminerne der äro långa.

Slötz, att citationer måste uti större saker uthgifwas wid stadzrätterne, särdeles hos cemnerrätten, men uti små saker, som för detta skedt, munteligen, som förr är slutit.

Hwad Landzcrona frågar om officerares comparition är af intet värde, ty de med alla sina tillhörige lyda under krigzrätt.

Anno 1712 den 20 Martii.

[37.]

Kom Kongl:e Lagcommissionen tillsammans.

Cancellierådet Hr Leonstedt. Lagmannen Hr Silfwersparre.

Vice Præsidenten Hr Thegner. Assessoren Hr Scheffer.

Secreteraren Hr Blixenstierna. Borgmästaren Hr Hylteen.

Stadzsecreteraren Hr Brehmer.

S. d. Blef Hr Julius Göös' supplique upläsen, med begäran att få tillstånd här i Kongl:e Lagcommissionen auscultera, hwilket honom bewilliades.

Julius
Göös blir
Auscul-
tant.

Secreteraren Hielmberg lät göra sin ursächt, att han såsom siuk intet kunde vara tillstädes.

Det blef sedan continuerat med upläsandet af påminnelserne till processen, blifwandes i anledning af den frågan, som Swea Håfrätt fol. 6 v[erso] gjort om den, som frånwarande är och blifwer stembd, något discurrerat, huru förhållas skall med them, som uthrikes äro, blifwandes här påmint, huru Kongl:e Lagcommissionen redan för detta gifwit sitt betänkiande uti detta måhl af den 9 Aprilis 1709, som den 24 eiusdem uti Kongl:e Justitiæ revisionen är inlefwerat, hwilket uthlåtande uhr Lagcommissionscontoiret blef inhämptat och för Kongl:e Lagcommissionen upläsit, hwar wid Kl:e Commissionen nu och stannade, men tyckte, att det, [som] Swea Håfrätt fol. 6 v[erso] § 6 på-

Om Pro-
cessen.

mint wid sine observationer, kan i acht tagas, när den nya process-ordningen blifwer författat.

Till citations lefwererande 3 weckor föruth, som Åbo Håfrätt fol. 36 v[erso] n:o 4 påmint, synes böra, hwad Finland angår, öfwer alt införas, men om the orther, som pag. 307 säies fordra 6 weckor, slötz nu intet wist, uthan skall der om ytterligare talat blifwa och slutit, [38.] när det framdeles kommer att talas om terminerne till lagmanstingen, men hwad the 3 weckor angå, som Åbo Håfrätt påmint, blef aldeles slutit och faststält, doch som sådant allenast få orther angår, är bäst, att det genom särskilt resolution sker.

Dorpts Håfrättz påminnelse fantz onödig, äfwen Westerbåttens, Lapparnes angående äfwen, Halland item, Österbåttu lika.

Finnemarkens: skall vidare företagas.

Stridsbergs: tycktes intet kunna någon ändring ske effter saker-nes storlek.

Rosentwist: befantz ingen termin behöfwas wid alle criminelle måhl, uthan måge the straxt företagas och afgiöras, och som åthskillige dommare stöta sig på rätta meningen i sådane måhl, så skall för större tydlighet skull i den nya förordningen blifwa infört: att terminen till stemningen förstås allenast uti de måhl, som godz och penningetwister angå, men i alla criminale måhl behöfwes ingen termin, effter som den anklagade bör straxt wara pliktig swara.

Som åthskillige flere äfwen irrat sig om terminen till att comparera i criminelle saker, så blef effter det för thetta slutit är att låta i den nya stadgan inflyta¹.

Effter Häradszhöfdingen Rosenqvists påminnande som och Åbo läns och Häradszhöfdingens Gyllenadlers blef slutit, som nyligen discurrerades effter Kl:e Lagcommissionens bref och swar af den 9 Aprilis 1709, doch att the orden tillägges: det ett original af citation uthtages hos dommaren, hwilket kan afskrifwas och af någon rättens betient vidimeras, och samme vidimerade copior the andre sterbhus-interessenterne tillställes, kunnandes the med rättens sigill stämplas, om någon sådant begärer.

¹ Meningen är: »så blef slutit att låta [derom] i den nya stadgan införa [föreskrift]».

Anno 1712 den 27 Martii.

[39.]

War Kongl:ie Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Cancellierådet Hr Leionstedt.

Lagmannen Hr G. Cederhielm.

Vice Præsidenten Hr Baron Thegner.

Vice Præsidenten Hr Baron A. Flemming.

Assessoren Hr Scheffer.

Secreteraren Hr Th. Blixenstierna.

S. d. Läto Hr Vice Præsidenten Hr Herdhielm och Revisionssecreteraren Hr Hielmberg ursächta sin frånwaro för deras opasslighet.

Continuerades med processen, och blefwo the anmärkningar upläsne, som angå edictal citationer eller anslagz stembningar, blifwandes sedan der öfwer discurerat och gått funnit, att effter förra wanan måste de stå 6 månader anslagne på publique ställen, när förste quæstionen uptages och det kommer att afgöras, an cessio sit admittenda vel non, aldenstund det är nödigt, att alla creditorerne då måste sine skulder emot ingifwa, och kan hända, att en del uthrikes finnes, som samma termin äro befogade prætendera. Men på thet der med intet må gå så långt uth, som för detta skedt, att när andra quæstionen kommit att företagas, om præferencen till den uplåtne egendommen, att 6 månader då äfwen äro determinerade blifne, så fant Kl:ie Commissionen nu tienligit och till de rättsökandes befordran lända kunna, [att?] snart komma till sitt, att 3 månader allenast då giöra tillfyllest, emädan thet då är redan alla creditorerne wäl bekant om den begärte cessionen, och således är alt nog, när terminen blir hälfften emot det förra.

Om Pro-
cessen.
Edictal-
citationer.

Här wid inföll den quæstion, att om någon warit, som intet angifwit sig wid första quæstionen an, om then wid den senare quæstionen om præferencen må sig angifwa, eller om den icke förlorat sin talan.

[40.]

Assessor Scheffer swarade, att det plä[gar] intet noga obserwas, uthan att han får äntå vigilera och tala på sin rätt, emädan det præsumeras, att den samtyckt till quæstionen an. Warandes elliest en orsak, att den senare terminen blir kårtare, på det debitor intet må, när terminen är för lång, få tillfalle distrahera egendomen, som andra komma att twista om.

Hr Cancellierrådet Leionstedt tog afträde och gick in uti Kl:e Cancelliecollegium, som då tillsammans war.

I anledning af Kl:e M:ttz bref af den 4 Julii 1689, uplästes Kl:e Swea Håfrättz förfrågan om cessioner, som wid andra Håfrätter ske, blifwandes der och the concursmål afgiorde, hwaruti Kongl:e Maj:tt ingen del hafwer, men om Kl:e M:tt äfwen är en creditor eller hafwer någon talan, tå bör samma concurssak här i Swea Håfrätt up- tagas och afgöras, derföre blifwa och de acter, som sådant angå, altid hit insände.

Slötz, att det skall tydeligen uti den nya processordningen in- föras, att icke allenast alla de concursmål, hwar wid hans Kl:e M:tt äger någon talan och rättighet, uthan och Banco, Krigzmanscassorne och Riddarhuset, hwilkas twister omedelbart lyda till Kl:e Swea Håf- rätt, skola här i Swea Håfrätt warda uptagne och afgiorde, och ingen af the andra Håfrätterne sig der med befatta, uthan [så framt?] om sådant hos dem skulle ansökan göras, måste the hit till Swea Håfrätt wisas.

[41.] Den påminnelse, [som] Forsell gjort, när citationer antingen stym- pas eller bårtagas på allmänna ställen, måste tydeligare här blifwa infört, än hwad om sådant är infört uti cap. 7 § 7 af Tiufbalken i den nya lagen. Men hwad han nembner om charta sigillata fantz onödigt.

Den påminnelsen, [som] Åbo Håfrätt gjort om 6 månaders termin a tempore notitiæ, fantz otienlig, emädan alla proclamata wore tå aldeles onödige, som för then orsaken publice affigeras och notifi- ceras, ty då skulle creditorerne få och movera åthskillige discurser om die notitiæ, som wid den andra händelsen, som här till warit brukelig, intet skedt är eller sker.

Anno 1712 den 10 Aprilis.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa.

Cancellierrådet Hr Leionstedt. Lagman Hr Silfwersparre.

Vice Præsidenten Hr Thegner. Vice Præsidenten Hr Flemming.

Assessoren Hr Scheffer. Secreteraren Hr Blixenstierna.

Secreteraren Hr Hielmberg. Borgmästaren Hr Hylteen.

Stadzsecreteraren Hr Brehmer.

Wid pro- S. d. Blef företagen [frågan], huru citationer till lagmanstingen
cessen om
citationer. böre förrättas, finnandes Kl:e Commissionens närwarande förordnade

mycket nödigt, att det ordet högst, som står i förra stadgan, bör gå uth, emädan det förorsakat stor irring och missförstånd wid domstolarne, när det står, att det bör wara högst 6 weckor, blifwandes nu faststält, att ifrån appellationsterminen från häradsrätterne böre wara fulla 6 weckor, innan lagmanstinget tager sin begynnelse. [42.]

Här wid discurrerades, när beqwämaste tiden kan wara att hålla lagmansting, hwar wid fantz mycket otienligit, att det sker om sommaren, när bergzletiden inne är, uthan fantz bäst, att det allmänt sker om hösten wid begynnelsen af Septembris månad, så för allmogens beqwämlighet skull, som att sommaringen då redan äro så långt förbi, att the, som appellerat, kunna wäl och tienligen sökia sine contraparter wid lagmanstinget, när thet då sker, föruthan det, att när sådant blir genom lag introducerat, kan både käreande och swarande wetta rätta sig der effter.

Wid then påminnelse, [som] från Westerbåtten skedt: h w a d u n d e r lagsago förstås, kan intet annan mening wara, än hwad af ålder der under legat, kunnandes lagmanstingen på the Nordländske orterne lämpas, effter som dommaren och parterne kan wara beqwämast, hwilket med en mening kan uti stadgan inflyta.

Wid Hr Lagman Silfversparres påminnelse, om appellans från häradsrätten bör wid den händelsen, när intet fulla 6 weckor äro till lagmanstingetz begynnelse, likwäl gifwa lagmannen notification af sin appellation, fant Kl:e Commissionen der wid böra förfaras, att så frambt det intet är fulla 6 weckor ifrån det att appellationen skedde till begynnelsen af lagmanstinget, är onödigt gifwa der om något tillkienna, skolandes det intet blifwa räcknat, ehuru långt det och kan dragas uth, inom [o: innan] lagmanstinget blifwer ändat, uthan allenast till dess det först tager sin begynnelse, emädan det offta händers på någre ställen, att tiden till dem går uth på några månader, som här i Upland sker, och skulle wid annor händelse åthskillige orimligheter kunna infalla, om tiden skulle anses effter lagmanstingens slut, och intet deras begynnelse, som wara bör. [43.]

Skriftelige stembningar fant Kongl:e Commissionen till lagmanstingen böra oumgengeligen ske, på thet både målet, terminen, särdeles som den intet drögsmål tåhler, med mera bör der uti inflyta, och är sådant större säkerhet på alla sidor.

Wid Östergöthlandz påminnelse fantz wara nödigt, att lagmans-

tingen måste uthlysas 3 månader föruth, och hwad [det angår?], som berättas, [att landshöfdingarne stundom?] intet gifwa skyndsambt swar om terminerne, kan sådant intet inflyta uti sielfwa stadgan såsom ett klagomål, om någon landzhöfding skulle wara försummelig, uthan lærer wara bäst, att sådant wid slik händelse blifwer genom bref landzhöfdingen förestält och af Kle M:tt anbefalt, emädan detta intet går an parterne.

Angående the extraordinaire tingen in criminalibus, är altid brukeligit, att landzhöfdingen bör wetta der af, som beordrar underbetienterne skaffa nembden ihopa, hwilket och här effter ske måste, på thet landzhöfdingen af alt sådant må en god kundskap hafwa, så att det intet är nog, att sådant med häradzfougden allenast communiceras.

Hwad ifrån Götheborg påminnes, kan det ske bättre, att sommartingen in Maio ske, och lagmanstingen in Septembri, aldenstund [44.] andetiden in Augusto som oftast intet är förbi.

Att publicationen bör ske i dommarens namn är almänt brukeligit, och om annors sker, bör sådant rättas och ändras.

Lagman Grö[n]hagens påminnande faller genom det föregående af sig sielff.

Anbelangande citationer till Consistorierne, skall här effter förblifwa, som nu är, emädan processen är dem i Kyrkioordningen föreskrifwen.

Bergquists påminnelse, att präster in criminalibus böre stå för werldzlig rätt till swar, är så mycket mindre nödig, som sådant hörer intet mindre Consistorierne, utan ad forum civile effter brukelig praxin. Den allmänna processen lærer iu, huru och när swaranderne böre sig förklara, derföre är intet nödigt sådant här vidare uprepa.

Alla citationes intermediae äro odugelige, derföre böre de och förbigås och warda afskaffade.

Anno 1712 den 8 Maji.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Cancellierådet Leionstedt.

Lagman Gyllencreutz.

Lagman Silfversparre.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Vice Præsidenten Flemming.

Assessoren Scheffer.

Secreteraren Blixenstierna.

Assessoren Stierncrona.

Secreteraren Hielmberg.

Borgmästaren Hylteen.

Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Skedde en begynnelse att upläsa de anmerckningar, som
 äro inkomne öfwer § 2 af 1695 års Processtadga, blifwandes först
 sielfwa stadgans ord upläsne, wid hwilka the orden goda skäl,
 som der uti nembnes, befantz hafwa giort stor irring uti åthskillige
 saker, så att den, som blifwer dömbd in contumaciam, icke allenast
 fått wisa sina laga förfall, uthan har dommaren ibland ansedt och
 uptagit rationes causæ decidendæ och der effter uphäfwit contumaciæ
 dommar.

Om contu-
 maciæ
 dommar.
 [45.]

1. The påminnelser, som Swea Håfrätt giort pag. 10, fant Kl:e
 Commissionen wara på gode skäl grundade, hwar wid Vice Præsi-
 d[enten] Thegner fant sällsambt, huru den kan wäl heta contumax,
 som har laga förfall, hwilket och Lagman Cederhielm biföll, och som
 egendommen bör deponeras effter första dommen, synes den, som
 re vera är contumax, intet hafwa sembre willkor än den, som gitter
 framwisa laga förfall.

Secret. Blixenstierna sade, att det är aldeles omöieligit för dom-
 maren wetta, om den frånwarande parten är re vera contumax eller
 intet, derföre måste han af den orsaken rätta sig effter stadgan,
 kunnandes det wara bästa remedium der wid, när laga förfall äro
 wordne wid nästa ting wijste, att executionen på förra dommen bör
 gå tillbakas.

Assessor Stierncrona tyckte, att en dommare kan hålla det för
 laga förfall, som en annan intet gör, och således ställes parten under
 owisshet.

Assessor Scheffer förestälte, att stadgan uphäfwer excutionen,
 både när parten kan wisa laga förfall, som och [då parten] elliest [kan]
 wisa goda skäl.

Cancellierådet Leionstedt fant det wara mycket billigt, att när
 laga förfall wid nästa ting blifwa af den förr contumaciter dömbde
 parten upwiste, bör uthmätningen, om den skedd är, uphöra och gå
 tillbakas, och parterne in meritis agera.

Blifwandes beslutit, att med appellationen bör hwila,
 och parten, som warit contumaciter dömbd, skall få på
 en gång wisa sina laga förfall och swara till saken och
 agera tillika in meritis, aldenstund det elliest skulle gå mycket

långt uth med saken, om hwart och ett skulle på särskilte gånger företagas och dömmas.

2. Fantz äfwen den andre påminnelsen god, men i stället för orden nya skäl skall sättias flere skäl, att såmedelst betaga det inkast, [som] göras kan, om parten samme skäl förr haftt eller och intet.

Sedan discurrerades, om och huru wida den, som blifwer befunnen contumax, må få fullföllia saken, hwar wid fantz den swårighet der af föllia, att han måste der af efter föregången deposition agera saken ex petitorio, som han kunnat förr göra ex possessorio, der han ej warit contumax, warandes honom secundum merita causæ tillåtit saken agera, och återwinna saken, änsiönt han [är] blifwen dömbt och befunnen contumax, hwilket och gamla lagen tillåter och der till determinerar natt och åhr.

[47.] 3. Pag. 12 num. 3 befantz wara en nödig anmärckning, att the orden wederbörligen intet infinner sättes i stället för angifwer, emädan detta senare intet gör tillfyllest.

4. Måste det wara en dommares plicht, när han finner någon part wara absens eller contumax, som det kallas, [att] intet dömma actori mera till, än han kan pröfwa efter lag och rättwisan honom wederbörligen böra tillkomma, warandes intet nog simpliciter actoris petium stadfästa, uthan det måste noga siärskådas, hwad skäl der till äro.

5. Näst orden medici och chirurgi attester böre de orden tilläggias eller andra trowärdige mäns, efftersom andra wäl kunna se och finna, om någon har råkat i siukdom och blifwer derigenom afhållen, fast the äfwen intet äga förfarenhet densamma curera och hielpa.

6. Hwad Siölagen § 4 talar om contumaciæ dommar och der stadgat finnes, bör och i den nya stadgan inflyta, ty den, som winner en contumaciæ dom, bör ställa full borgen för det, [som] han kommer att lyffta, elliest kunde en sådan slikt snart försättia, och den andre parten, som måste sedan ex petitorio agera, få intet igen, sedan han wunnit saken.

[48.] 7. Bör ordet deposition sättas i stället för execution på contumaciæ dommar, emädan ingen abalienation kan eller bör der wid tillåtas, kunnandes offta hända, att den, som wunnit en contumaciæ dom, finge af sin contrapart en kåstbar ting så som deponerat, och om sådant skulle wara tillåteligit abalienera, kunde det för rariteten

offta wara mångdubbelt mer wärdt för en curieux, än det blefwe sålt före, derföre är wäl, att ordet deposition sättes i stället för execution.

Hwad fast egendom angår, så blir der wid allenast immission, men inga actus iudiciales, som upbud eller fasta, uthan immissionen, doch som allt annat, emot wederbörlig caution.

Om intekningar blef talat, som skall effterses, på hwad sätt the Intekningar. uti Jordebalken äro wordne införde.

Anno 1712 den 15 Maji.

War Kongl:ie Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Cancellierrådet Leionstedt. Lagman Silfversparre.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Vice Præsidenten Flemming. Assessoren Scheffer.

Secreteraren Blixenstierna. Secreteraren Hielmberg.

Borgmästaren Hylteen. Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Berättade Secreteraren Folcher, att uti det 8:de capitlet af nya Jordabalken är infört om inteckningar, som wid senaste samwaro fantz nödigt, att det borde effterses, doch blef detta nu intet upläsit, emädan sådant nu ej kom att ventileras. [49].

Sedan continuerades med upläsandet af anmärckningarne till pro-Processen. cessen, blifwandes effter det, [som] pag. 13 n. 5 är infört, [beslutit?], huru förfaras skall med witnens afhörande, när den ene parten är frånwarande, hwar wid det skall blifwa i acht tagit, att fast än den ene är contumax och frånwarande, skall det likwäl wara dommaren tilläteligit effter all giörlighet och det nogaste ske kan examinera och undersökia, om the närwarande påberopade witnen äro af then frågd, att dem kan tillätas witna, och så frampt sådant pröfwat, och the äro exceptione maiores, måge the giöra sin berättelse effter aflagd ed, doch att dommaren föruth warsambligen föreställer dem att besinna, hwad edgång har att betyda, och att the intet måge annat i den andre partens frånwaro witna, än the weta sant wara.

Ad pag. 14, p[ag.] 140 n. 4 och pag. 157 n. 4 v[ersa], hwarest om-talt blifwer, huru wida någon bör dömmas contumaciter in criminalibus, blef beslutit, att in criminibus atrocioribus et publicis bör ingen frånwarande dömmas, så frampt han är att igen få, aldenstund en sådan persons contumacia kan hemmas genom executorens handräckning,

[50.] som kan befordra den samma inför dommaren att sitera; men äro criminelle måhlen små och af ringa värde, som slagzmåhl och andra, hwilka med ringa penningeböther kunna betalas, måge the fuller lagligen dömmas, om den bråtzlige emot stembningen är contumax, blifwandes altså för gått erkient, hwad så wäl Swea som Åbo Håfrätter härutinnan sig yttrat, pag. 423 n. 5.

Ad verba nästa ting, pag. 19 n. 11, blef upläsit thet, som för detta öfwer samma måhl är slutit och i bref författat, blifwandes iemwäl Hr Lagman Silversparres betänckiande upläsit, hwaruti han finner den inhabil att dömma, som parten har funnit sig föranlåten klaga öfwer för begången nullitet, warandes swårt för en part låta hufwudsaken komma under dens ompröfwande, som således är klagat öfwer; men som här wid bepröfwades å alla sidor åthskillige swårigheter infalla, så stannade Kl:e Commissionen wid det förra sitt uthlåtande, aldenstund det ofta finnes, att den, som klagat, har intet eller ringa skäl der till, och kan derföre blifwa fält till böther för ohemult klagande; skulle derföre en dommare blifwa inhabil dömma i återwinningzmåhlet, så länge klagan än hänger under öfwerdommarens yttrande, skulle det ha en särdeles consequence med sig, derföre skall uti then nya förordningen detta således blifwa infört: att när någon klagar hos öfwerdommaren öfwer begången nullitet, och ett annat ting der på infaller, då han borde wisa sina skäl till sitt utheblifwande wid förra tinget, men densamma, som klagat, intet hade ännu fått hos öfwerdomm[ar]en uthslag öfwer sin klagan på underdommaren, bör samma querulant på berörde nästa ting gifwa tillkienna hos underdommaren, det han hafwer klagat, och sedan skall [51.] han wara förplichtat på det tinget, som föllier näst der effter, sedan han fått öfwerdommarens resolution, angifwa och uthföra återwinningz målet, och der han will begära på egen kåstnad annor dommare, bör det intet förwägras; men elliest kan den förra dommaren intet betagas dömma, så wida dess förseende ej warit så grofft, att han blifwit från sitt embete suspenderat, hafwandes parten altid beneficium instantiarum för sig; ratio huius legis est, ty den, som klagat, kan [ej] dessförinnan se, huru det blifwer hos öfwerdommaren ansedt.

Hwad Swea och Åbo Håfrätter påmint ad iura æqualia, fantz intet nödigt, emädan den förra stadgan är både tydelig derutinnan som och på rättwisan sig grundande.

Uti den förra stadgan är uthlemnat att förordna om syner och huru der wid bör förfaras, derföre fantz nödigt, att uti denna senare blifwer om sådant infört, hwar wid skall förfaras, såsom sker med andra twister. Syner.

Anbelangande påminnelsen, pag. 19 n. 4, om Consistoriernes contumaciæ dommar, huru de böre återwinnas, pröfwade Kongl:e Commissionen intet behöfwas mera införa, än hwad uti [förordningen om] processen wid Domcapitlen står uthnembdt, hwarest förmäles, att hwar bör sin klagan wid samma eller nästa session angifwa. Consistoriernes contumaciæ dommar.

Anno 1712 den 22 Maji.

[52.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierrådet Hr Leionstedt.	Lagman Hr Silfversparre.
Lagman Hr Cederhielm.	Vice Præsidenten Hr Thegner.
Vice Præsidenten Hr Flemming.	Assessoren Hr Scheffer.
Secreteraren Hr Blixenstierna.	Assessoren Hr Stierncrona.
Secreteraren Hr Hielmberg.	Borgmästaren Hr Hylteen.
Stadzsecreteraren Hr Brehmer.	

Sedan Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten Cronhielm hade betygat sin fågnad öfwer det att han finner Kongl:e Lagcommissionens närwarande ledamöther wid gått tillstånd, förklarade Hr Cancellierrådet Leionstedt tillbakas samptl:e närwarandes glädie, att the nu igen få sammanträda under Hans Excellences direction att öfwerläggia det, som wid detta angelägne Lagcommissions wärck kan företagit blifwa, sedan Hans Excell:ce är wäl och lyckligen hit tillbakas kommen ifrån den i Götheborg håldne Commission.

Hans Excellence berättade, huru Professor Lundius låtit förmå sig, der han blifwer anlitat, att giöra de anmärckningar wid det, [hwarom] Kongl:e Commissionen behagar honom anmoda, blifwandes nu discurrerat, om det skulle wara rådsamt föruth sända de balkarne till honom, som äro färdige giörde, undantagande de samma, som förmenas Hans Kl:e M:tt i högloflig ihogkommelse skall hafwa underskrifwit, men blef stannat wid det slut, att som förmodas snart kunna erhållas Hans Kongl:e Majj:ttz swar uppå Kongl:e Commissionens [53.]

nästledne åhr aflätne underdånige skrifwelse, så fantz tienligast, att der med så länge må hafwa anstånd.

Hans Excellence begynte sedan röra den discursen, om en executor icke bör äga macht tilläggia en trög debitor expenser, som söker egenwilligt wijs uppehålla sin contrapart från betalning, ty som en executor i andre måhl får sättia wite, så skulle det och kunna befrämia executionen mycket, om en sådan tergivserande wiste sig uthom quantum debiti och böra wara förfallen till den kåstnad, som sker wid execution, hwilket nu fuller sker, men måste remitteras till dommarens uthslag, som mycket uthdrager tiden.

Ass:r Scheffer swarade, att om executoren skulle uthlåta sig öfwer expenserne, skulle många klagemål der öfwer inkomma, emådan alla executorer äfwen intet torde proportionera dem effter saksens egentelige beskaffenhet, och när klagemåhl der öfwer komma, skulle öfwerdommaren äntå remittera dem till neder instantierne, och således blefwe för parterne dubbelt beswär.

Hans Excellence sade: Om öfwerdommaren afgjør samme klagemål, kunde processen der med afkortas, och fast än i begynnelsen någre klagemål skulle höras, så blefwo the wäl förminskade, när tråto. samma parter hörde, att executoren gjort rätt, och then klagande blefwe med böter ansedd för sitt ohemula angifwande; blifwandes doch här wid ingen ändring, uthan skall der med förhållas, som för detta skedt och än sker.

[54.]

Wid upläsandet af § 2 uti Processtadgan sade Hans Excellence, huru han ofta förmärckt, hwad beswär det är för allmogen, att the blifwa uti många dagar uppehåldne wid häradztingen, genom det att the instämmas till första dagen, och när tinget står i 14 dagar, händ, att de ej komma fram förr än på sidsta dagen, [och frågade], om det intet wore derföre bäst, att the stembdes så många till hwar dag, som kunde blifwa från sina contraparter skilde, och så effter hand, men fant den swårighet der wid möta, att effter Kongl:e Maj:ttz förordning böra alla parter wid wite wara tillstädes och anhöra tingz-predikan, och dess uthan är sådant nödigt, när publicationer skall ske af Kongl:e förordningar eller annat, som allmogen måste föreställas, derföre skulle det synas wara i sådane fall bästa expedientet, att uti stadgan blifwer infört, thet Kl:e M:ttz ärenden och the långwägade böre wid domstolarne först blifwa afhulpne, ty

the, som äro närmare boende, kunna antingen hwar affton resa hem eller och med mindre olägenhet sig wid tinget uppehålla, blifwandes Hans Excellences mening här uthinnan faststald.

Den påminnelse, [som] Åbo Håfrätt pag. 156 gör, fantz hel annorlunda än att 2 dommar kunna säias wara af en dommare dömbde i en sak, när han först dömbt in contumaciam och sedan om återwinningen, emädan han hwar gång dömmar effter de skäl, [som] honom förekomma, och om han wettat första gången af de raisoner, [som] sedan wid återwinningen blifwa förebrachte, lærer han den gången äfwen så uthlåtit sig, som sedan sker, derföre skall det här effter förblifwa, som det för detta warit hafwer.

Borgmästar Hylteen påminte angående execution på contumaciæ dom, hwad olägenhet och skada en, som blifwer ansedd som contumax, men wiser wid nästa ting sin oskuld, då hafwer, när han skall på första dommen blifwa exequerat, emädan det under tiden torde hända, att det, som exequerat blifwer, kan blifwa förtyttrat för halfwa wärdet, och när densamma winner wid nästa ting saken tillbakas, får han allenast det quantum igen, som dess egendom blifwit såld före, hwilket intet swarar emot skadan, som är, om han sitt orördt och oförttytrat fått behålla, kunnandes den, som sålt den andras egendom, winna dubbelt eller så derföre emot thet, [hwartill?] sådant blifwit wärderat.

[55.]

Hans Excell:ce förestälte den olägenhet der wid, om det intet skulle sällias, som uthmätt wore, huru det skulle ske med boskap, som will hafwa underhåld, och spannemål, som anten kunde försiämmas eller förtäras af ohyror, [och frågade], om det icke är bäst göra sådant till penningar.

Hylten swarade: Det har och sin swårighet, ty bonden, som skall bruka sin åker, kan intet umbära sin boskap, och när han en gång är såld, kan han intet få den igen, sedan han återwunnit saken, särdeles för samma pris och värde.

Hans Excell:ce kom på de tankar till att göra all ting på lindrigt och rättwist [sätt?], om det icke skulle wara ett meddel till att förmå parterne wid första tinget sig infinna, att ett särdeles wite sattes för den, som befunnes contumax, och när det dömbdes in meritis causæ, kunde och om det samma dömmas, som contumax bör wara förfallen till, der han intet återwinner saken wid nästa ting.

[56.] Ass:r Scheffer sade: Fastän en blifwer dömbd att wara contumax, så kan han icke dess mindre wid nästa ting återwinna saken in meritis, men får plichta med absentia böther, och kan således få det igen, som honom såsom contumacem är pålagt att utbetala.

Hans Excell:ce fant det wara en stor swårighet [att] både kunna wisa sitt laga förfall och derjempte winna hufwudsaken, men wara imedlertid undergifwen execution, för det han uthom sitt förwällande warit första gången frånwarande.

Lagman Cederhielm sade: Han hade bordt låta wetta af sitt förfall, fast det och kan ibland intet wara giörligit.

Lagman Silfversparre berättade, att den frågan har warit här förr före om execution, som är genom bref till Hans M:tt swarat, men förnimmes ej wara föredragit.

Hans Excell:ce sade: Det är intet allenast skada [att] blifwa således, när han likwäl har en rättwis sak, exequerat, uthan är det och en schimf, som och bör considereras; wore derföre wäl, om man kunde träffa något annat medium, som har ett proportionerat straff med sig emot försummelsen eller utheblifwandet, och om ett wist wite sättes eller dommaren hade macht der om dömma, och parten intet wore der med nögd, kunde han iempte hufwudsaken och betiena sig af beneficio processus i det måhlet eller per querelam hos öfwerdommaren. Men här wid blef intet wist slutit, uthan skall än vidare ventileras.

Hwad Häradzhöfdingarne Abrahamsson och Leionbielke påmint, fantz intet giöra någon kårthet, fast det har det anseendet, uthan kommer uth på sådant, som för detta är in praxi.

Äfwen fantz Gevaliensium mening, pag. 335 n:o 12, lika med det Sundsvall påminde wara onödigt. Likaledes det Tigerschöld, pag. 374 versa, påmint.

[57.] Nylands påminnelse, pag. 405, huru förhållas skall, när den, som war actor wid första tinget, men blir reus wid nästa ting, om densamma då skulle blifwa uthe. Slötz, att dommaren bör äntå dömma både om återwinningzmålet och hufwudsaken, fast then ene parten är frånwarande, emädan han sedt begge parternes skäl och wet således fullkommeligen, huru saken hänger tillhopa, och den part, som intet äthnöies med dommen, får sökia vidare hos lagmansrätten, om han så gått finner.

Hwad ifrån Lijf- och Estland är påmint, fantz intet giöra någon ändring.

Den quæstionen blef litet omtalt, huru den bör anses, som warit wid tinget och reser bort, förr än han fått slut i saken, om en sådan intet bör anses som contumax.

Lagman Cederhielm fant den wara nog culpabel, emädan der med sker rätten en sidwördnad, och bör han intet allenast anses som contumax, uthan och plichta för denna sidwördnad.

Secret. Blixenst[ierna] sade: Det kan hända, att han är litet ifrån tingzplatzen och honom blir sagdt, det någon olycka wore hemma hos honom, att han således reser bärt i mening komma straxt igen, men imedlertid kan tinget ändas.

Hans Excell:ce sade: Det kan hända, att elden blir hos honom lös och annat slikt.

Cederhielm fant, [att] det warit hans plicht gifwa rätten sin afresa tillkienna, som intet lærer hans laga förfall uthslå, att han i sådant fall iu må niuta det rättwist är.

Men slötz om detta intet något wist, huru det bör blifwa ansedt, när någon, som warit wid tinget tillstädes, och olofwandes afreser.

Anno 1712 den 5 Junii.

[58.]

War Kongl:e Majjttz Lagcommission tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb. Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Hr Leionstedt. Lagman Hr Gyllencreutz.

Lagman Hr Cederhielm. Vice Præsidenten Hr Thegner.

Vice Præsidenten Hr Flemming. Secreteraren Hr Hielmberg.

Borgmästaren Hr Hylteen. Stadzsecreteraren Hr Brehmer.

S. d. Berättade Hans Excellence Kl:e Rådet och Præsidenten, huruledes Hr Lagman Silfversparre rest på landet, och kan således nu intet wara här närwarande.

Hr Vice Præsidentens Herdhielms siuka continuerar ännu alt stadigt.

Sedan begynte Hans Excellence movera den discurs, [som] se-
 nast något omtaltes, angående contumaciæ dommar, berättandes sig
 sedermera något närmare tagit den saken hos sig uti öfwerwägande,
 angående hwad för detta stadgat finnes om execution eller uthmät-

Om contumaciæ dommar.

ning på dens egendom, som till ingen del är wällande eller kan kallas försummelig, för det han wid första tinget intet infunnit sig, uthan kan wid nästa ting wisa sina laga förfall och der af in eo puncto återwinna saken, uprepandes Hans Excellence hwad orimligheter, som föllia, när execution sker på första dommen, 1:o att derigenom förorsakas offta en ny process, huru med samma egendom är förfarit, [59.] 2:do har den parten, som får den tillträda, sådant onus, att han bör lyffta honom emot caution, 3:o är swårt för något hwar, särdeles hederligt folck, komma i det tal att wara exequerat, som intet långt der effter kan wisa sin oskuld, 4:to äro allenast 3 eller högst 4 månader, förr än den, som warit frånwarande, måste comparera, då definitive uthslag i saken blifwer, 5:to quod maximum est, behöfwer en dommare intet dömma mer än en gång i en sak, der han likwäl effter den förra processen bör och får dömma sin förra dom öfwerända, när han wid senare tinget pröfwar laga skäl warit till bårtowarandet wid första tinget, 6:to hafwer dommaren macht dömma på ett ting begge delarne, så wäl om contumaciæ måhlet som definitive i hufwudsaken, och om den succumberande intet är åthnögder med dommen, har han beneficium appellationis in civilibus öppet. Men på det then, som re vera finnes wid nästa ting contumax, intet må kunna berömma sig hafwa undgått straff, för det han uthan orsak warit wid första tinget bårto, fant Hans Excellence i stället för execution, som här till bordt en sådan öfwergå, att dommaren wid den händelsen måste beläggia contumaci med ett tienligt wite och böther, lämpat effter personens och saksens beskaffenhet, sampt dessuthan tillordna contraparten alla bewisliga omkåstnader och expenser, såsom then innocente parten icke allenast [bör?] hafwa satisfaction, genom thet dess contrapart fått pro absentia bötha, uthan och deriempte alla sina skiäligen uthlagde omkåstnader betalte.

Vice Præsidenten Thegner lade det till, att uti fast egendom [60.] gör en sådan execution eller immission stor irring och confusion, när then ene parten skall flöttia uth och den andra in, kunnandes executoren offta finna åthskillige hinder, hwar öfwer måste först resolveras, och den andra parten kan få tillfälle klaga der öfwer, hwilket går offta längre uth än till nästa ting.

Lag[man] Cederhielm sade: Annat war i forna tider, då hwar wecka höltz ting, hwar wid then, som warit frånwarande, kunde wid

nästa ting wisa sina laga förfall, då dommaren straxt alt kunde rätta, men nu äro allenast ting 3 gånger om året, och biföll Hans Excel-
lences uthlåtande.

Hr Cancellierådet Leionstedt fant ingen ting wara billigare än det, som förkårtar rättegånger och förhindrar, att en quæstion intet föder flera af sig, som kan ske, när en blifwer immitterat i en annors egendom, hwilken ej är wållande, att han wid första tinget warit bårto, men kan sedan wisa sin oskuld.

Borgmästar Hylten war af samma mening, att immissioner eller executioner på första dommen skaffa offta många orimligheter.

Secretair Hielmberg sade: Det kan intet annat än betaga nya och flere processer, när dommaren får dömma så i det ena som andra på en gång, som är andra tinget, och den, som då will gå längre, har der till frihet. Blifwandes beslutit öfwer contumaciæ dommar, hwilka här till förorsakat mycken olägenhet: att när en part intet infinner sig wid första tinget, skall han det owägerligen giöra wid det nästa der effter, och då wisa, om han laga förfall hafft wid thet första, och der han sådant ej gitter det fulleligen bestyrkia, äger dommaren macht icke allenast beläggia honom med alla bewislige, skiälige expenser, uthan och med wissa penningeböther, som äro lämplige effter personens och saksens beskaffenhet, och samma gång dömma så wäl om dess frånwarande förra gången som i sielfwa hufwudsaken och hwad skada derigenom kan wara timat, ståndandes den, som tappat, fritt, der han så gått finner, saken hos öfwerdommare vidare fortsättia, i hwad mähl han finner sig befogat.

[61.]

Den påminnelse, att införas skall, hwad straff then bör hafwa, som osanfärdeligen berättar sig hafwa lefwererat stembning antingen till någon, som är frånwarande eller död, fantz onödig, emädan slike brått finnes afstraffade med det cap. 16 Kongb. Stl. [?] uthtryckeligen innehåller.

Wid detta blef slutit att låta inflyta uti Rättegångzstadgan: att Om uprop. en dommare bör först effter högmålsärenden och det, [som] på Hans Kongl:e Maj:ttz wägnar andrages, företaga deras twister, som äro längst resande; aldenstund the närmast boende kunna offta wara hwar affton hemma, men the långfarande deremot hafwa mer beswär att uppehålla sig wid tingen.

Anbelangande wites föreläggande befantz det rättwist: att när

parterne sin emellan antingen göra aftal om ett wist wite, som dommaren måste confirmera, eller the begära, att dommaren will något dem emellan lägga, skall den parten, som skyldig pröfwas, niuta witet; men lägger dommaren af sig sielf effter egen bewekelse, att der med hålla begge parterne till sämia, något wite, bör det tillfalla dommaren. Ratio est, ty der igenom wanhedras dommaren, när dess gåttfinnande ej effterlefwes.

[6a.] Hwad pag. 214 af observationerne talas om laga förfall, föllier iu af sig sielf, att then, [som] sådant gitter wisa, bör och wara för böther frij.

Den fråga, [som] pag. 329 görs, är hel onödig, ty stadgan är i det måhlet nog klar.

Pag. 405. Then bör allenast bötha absentia böther wid nästa ting, som succumberar att wisa sin oskuld, hwarföre han har warit frånwarande, men then intet, som kan wisa sig hafwa laga ursächt.

Här skall och blifwa infört i den nya stadgan: att när parter förlikas sin emellan, sedan citation är uttagen, böre the gifwa der om dommaren tillkienna, som fastställer genom dom förlikningen, eller böthe then det försummar effter 1695 års stadgas innehåld det, som § 23 innehåller och förmår.

Anno 1712 den 19 Junii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:e Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Hr Leonstedt. Lagmannen Hr Cederhielm.

Assessoren Hr Scheffer. Stadzsecretaren Hr Brehmer.

S. d. Läto Hrr Vice Præsidenterne Thegner och Flemming göra sin ursächt, att the af andra hinder intet kunde nu wara tillstädes; äfwenledes gjorde Hr Secret. Blixenstierna, Hr Secret. Hielmberg och Hr Borgmästaren Hylten, som och woro af andre hinder afhåldne, att de ej kunde sig nu infinna.

Kl:e Mittz
bref uplä-
ses, att Hr
Kl:e Rådet
Cronhielm
skall föra
presidium
wid Lag-
commissio-
nen.
[63.]

S. d. Uplästes originalet af Hans Kongl:e Maj:ttz bref af den 30 Augusti 1710 till Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högw[älborne] Grefwe Gustaf Cronhielm, hwilket är en duplet, emädan det förra är förkommit, hwaruti Hans Maj:tt förordnar Hans Excellence att föra presidium wid Lagcommissions wärket uti Hans Excel-

lences sahl. Kl:e Rådetz och Præsidentens Gr[efwe] Nils Gyllenstolpes ställe.

Sedan uplästes Hans Kongl:e Maj:ttz bref till Kongl:e Lagcommissionen, daterat wid Bender den 18 Martii 1712, uti hwilket Hans Maj:tt swarar på Kl:e Lagcommissionens afgångne skrifwelse in Novembri 1711, som underställer Hans Kl:e M:ttz nådige behag, om icke Assessoren uti Lijfländske Håfrätten Johan Enander och Professoren i Upsala Carl Lundius måge blifwa beordrade något arbete giöra wid de redan till större delen förfärdigade balkarne, med hwad mera Kl:e Lagcommis[sione]n uti berörde skrifwelse omtalt, hwar till Hans Kl:e M:tt gifwer sitt nådige samtycke, och har befalt Hans M:ttz här warande samptl[ige] Herrar Råd att instruera och autorizera dem till sådant. Blifwandes sedan något talt, om det icke är bäst, att instructioner till det arbetet måge blifwa här wid Kl:e Lagcommissionen upsatte, emädan Kl:e Commissionen wet bäst, både på hwad sätt och huru wida the så till ett som annat måge blifwa brukade, hwilket Hans Excellence Kl:e Rådet och Præsidenten låfwade willia uti rådet påminna, när det ärendet blifwer thersammastädes omtalt.

Kl:e M:ttz
bref uplä-
ses, som
angår As-
sessoren
Johan
Enander
och Pro-
fessoren
Carl Lun-
dius.

Der näst skedde en begynnelse att continuera med upläsandet af påminnelserne, som inkomne äro wid processen, hwar wid nu fölgde i ordningen om witnen, som äro plichtige wid domstolarne sig infinna, och som så åthskillige finna der wid stor swårighet, att witnen som oftast afhålla sig, när the blifwa stembde, särdeles till häradztingen, hwarigenom saken som oftast icke allenast kommer att stutza, uthan händer undertiden, att när the wid första tinget sig absentera, kan lätteligen ske, att the förr än andra tinget infaller antingen dö eller resa annorstädes bårt, att the således intet kunna vidare framskaffas, hwarigenom sakerne blifwa förmörkade, och mången derigenom måste lida oförrätt genom tröga witnens enwished, som intet på första stembning sig inställa, hwarföre thet åstundas, att ett wist straff må förplichta sådane tröge witnen sig första gången inställa.

Processen
om witnen.

[64.]

Hans Excell:ce berättade sig hafwa många exempel bekante, att parterne måst lida, för det witnen wid första stemningen sig eij infunnit, warandes det fuller swårt, att någon, som blir kallat till witne, skall på egen omkåstnad förrätta resan, men så måste altid then, som begärer witnet till tinget, wara bekymmersam, huru det må komma dit, hwilket iempte annor kåstnad stannar på succumbenten, men så

äro ofta sådane crimina publica, hwilka förelöpa, hwar wid witnen fordras till tingen, och tå spörres, huru ingen will bestå dem resan och förtäringen; altså stannade Kongl:e Commissionen effter dessa måhl[s] öfwerläggjande för denna gången wid den mening: att thet witne, som rätteligen warder kallat och stämt till ting, skall, när det [65.] afhåller sig, äfwen böta, som en part är skyldig giöra, när han sig absenterar, som § 14 förmår, skolandes derföre the orden uti den nya stadgan blifwa införde: åliggiandes witnen wid samma wite effter erhållen stembning — NB. det, som § 14 står — sig hos dommaren infinna, och niuta behörig wedergällning för resepenningar och the omkåstningar, [som] der wid kunde pröfwat använde wara. Elliest är det fuller manerligit, att när ett witne tergiverserar att infinna sig, kan wederbörande anlita landzhöfdingens och executorens handräckning att skaffa det samma till dommaren, men sådant låter sig intet gierna giöra wid första tinget och [är] swårt äfwen wid thet andra, emädan man då iemwål är owiss, om thet kommer sielfwilliande dit, uthan måste något dröias, till dess sådant kan förmärkias.

The öfrige måhlen, som tala om witnen, äro af så ringa wärde, att the ej finnas nödige uti stadgan införa, ty de ske antingen säl-lan, eller kunna the på gode manér remedieras och hielpas, warandes aldeles omöieligit alt smått uti en lag införa.

Om exe-
cution på
contuma-
ciæ dom-
mar.

Såsom för detta är beslutit, att ingen execution bör ske på contumaciæ dommar wid första tinget, uthan på dem, som wid andre tinget äro contumaces, så finnes the påminnelser onödige, som öfwer sådant äro inkomne.

Uti sina anmärckningar, pag. 170 § 2, befinnes Dorpts Håfrätt äfwenledes wara af de tankar, som här redan äro gode fundne, att [66.] ingen execution bör ske på första underrättens contumaciæ dom, uthan absentes med något annat straff blifwa ansedde, som intet kunna legitimera sin frånwaro, hafwandes actor icke allenast att undfå alla bewislige expenser, när reus succumberar att bewisa laga förfall, uthan belägges den med anseenlige böter, som effter saksens och personens willkor lämplige uthgifwas bör af then, som frivole frånwarande warit, hwilket Kongl:e Lagcommissionen hafwer för detta faststält.

Anno 1712 den 26 Junii.

Höltz Kongl. Lagcommission, då närwarande woro:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Gr[efwe] Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Hr Leionstedt.

Lagman Hr Cederhielm.

Vice Præsidenten Baron Thegner.

Vice Præsidenten Baron Flemming.

Assessoren Hr Scheffer.

Secreteraren Hr Blixenstierna.

Secreteraren Hr Hielmberg.

Borgmästaren Hr Hylten.

Stadzsecrerearen Hr Brehmer.

S. d. Berättade Hans Excellence Kl:e Rådet och Præsidenten, att Hans Kongl:e Maj:ttz till deras Excellentier samptl:e Kongl:e Råden ankomne bref, daterat wid Bender den 18 Martii nästledne, är wordet upläsit, och lära deras Excellentier i anledning der af affärda dess skrifwelse så wäl till Assessoren Johan Enander som Juris Professoren i Upsala Carl Lundius, att the anmäla sig här i Kl:e Lagcommissionen, då dem kan antydt blifwa, i hwad Kl:e Commissionen hwar af dem finner behageligt deras tjenst och flit anlita. [67.]

Wid det de orden blefwo upläsne wara farin i konungens Processen tjenst etc., hwarom Swea Håfrätt fol. 11 sig uthlätit, uthlät sig om laga Secret. Blixenstierna, huru det ingen är betagit, som är frånwarande, förfall: att genom fullmächtig utföra saker emot andra, manne en sådan bör wara faren i konungens tjenst. således och icke wara förbunden äfwen swara genom fullmächtig, när han blifwer lagligen söker och tilltaler?

Hans Excell:ce Præsidenten fant den argumentation wara wäl funderat och reel, effter den regulam: ubi eadem ratio, ibi idem erit ius, ty när en man will prætendera det ene, bör han ej heller undandraga sig det andre.

Lagman Cederhielm mente det hafwa något betänkiande med sig att wara i konungens tjenst och intet winna derföre ursächt från ting och stemmo, ty på det sättet blefwe det intet laga hinder wara i härfärd, som likwäl altid har warit ett gällande skäl.

Hans Excell:ce sade: Det betages ingen bruka fullmächtig.

Cederhielm: Man kan ofta intet så instruera fullmächtigen om ett och annat, som är frånwarande, som sakzens beskaffenhet egentligen fordrar.

[68.] Hans Excell:ce: Skulle någon sak finnas af stor importance eller att principalen intet kunde fullkommeligen instruera fullmächtigen, är honom intet betagit sökia konungens dispensation i särskilte mål, som honom intet lärer wägras, när giltige skäl till sådant kunna framtees, lärandes och dommaren kunna anse sådane laglige ursächter, men att giöra en sådan lag, som betager någon tilltala sin contrapart och, när han är frånwarande, effter laga föregången stembning sökia sin betalning uhr hans egendom, skulle wara mycket betänkeligit, börandes hwar, som reser uthrikes, altid wara så efftertänksam och förordna en god man, som dess angelägenhet hemma i acht tager och bewakar.

Cederhielm sade: Att sökia konungens eller dommarens dispensation från den allmänna lagen låter intet gierna giöra sig uthan någon grund, den han bör sökia af lagen, och när den intet fins, är swårt winna sådant.

Hylten: När han wisar citationen och deriempte omöieligheten att infinna sig till föresatt termin eller [att] kunna wederbörligen instruera någon fullmächtig, är gäll[ande] skäl att begära anstånd, då Kl:e M:tt förmodeligen en sådan ansökan intet lärer afslå.

Blixenstierna: Skulle reus hafwa sådane skäl, att han kan hwarcken sielf komma eller underrätta någon fullmächtig, så äro de ju nog gällande till dilatoria och laga förfall, lärandes ingen dommare wara, som icke reflecterar der på, när det kan bewisas, men om den, som är uthom landz eller i konungens tjenst, will aldrig komma hem, skall actor derföre lida och intet få sökia sitt af honom eller dess egendom uth?

Cancellierådet Leionstedt nembde en casum, hwar wid Hans M:tt gifwit en sådan dilation i 2:ne åhr.

[69.] Ass:r Scheffer berättade praxin wara sådan: om någon är uthom landz stadder, och kan wisa laga förfall, så får han skrifftelig resolution, att med saken skall wara anstånd, men finnes inga laga förfall, uthan någon elliest söker uthdraga tiden och uppehålla sin contrapart, tå gifwes ny stembning och deruti sättes terminen, då han enteligen bör comparera.

Hans Excell:ce förestälte, huru åthskillige inconvenientier derwid infalla skulle, som bland annat, om någon effter undfången stembning blefwe kallat till möthe, så hetes han straxt wara stadd i konungens tjenst, och således wille han sig ursächta, hwilket torde flera gånger ske, om sådant skulle gälla för ursächt, hwilket wore sällsamt.

Slötz: som här är nu in quæstione, af hwad orsak den bör finna sig, som redan fått stembning, så kan det intet ursächta att föregifwa sig wara upbudin i konungens tjenst.

Ad primum casum, testium vel attestantium in causis morborum, är redan den 8 Maji nästledne afgjort, då slutit blef, att i stadgan skulle införas de orden: eller andre trowärdige män.

[Med anledning af frågan] huru wida en fullmächtig bör swara, fol. 425, fantz nödigt [att i stadgan införa]: att när någon will begynna en sak, bör principalen angifwa hos dommaren, af hwilken fullmächtig han i sin frånwaro will sig betiena, och sedan fullmächtigen sig der till uthlätit, bör han antingen i person sielf swara eller substituera en annor i sitt ställe.

The påminnelser, som gjorde äro wid tingzpredikningar, funnos onödige, och hafwa the att rätta sig efter thet redan der öfwer stadgat är. Tingzpredikningar.

[Discurrerades?], huru wid[a?] extraordinarie ting [må hållas?] in causis civilibus; effter något ventilerande blef beslutit skola i stadgan således införas: der begge parterne antingen sielfwe begära eller äro der med nögd, att deras twist skall wid extraordinairt ting blifwa uptagen och afgjord, må lagmannen eller häradzhöfdingen, hos hwilken sådant sökes, gifwa så wäl om saken som terminen Håfrätten och Landzhöfdingen tillkienna, tå lagman eller häradzhöfding må sådant bewillia. Men skulle enthera parten sådant begära och then andra parten söker undandraga sig sådant, skall fuller dommaren till sådant extraordinairt ting samtyckia, doch på thens kåstnad, som der om ansökan giort, för hwilken han ingen ersättning af sin wederdeloman niuta skall, antingen han saken winner eller förlorar. Extraordinarie ting in civilibus. § 3 [af 1695 års stadga]. [70.] Q[uæritur] om lagman bör och här under förstås?

Hwad Åbo Håfrätt sig förfrågat, om tingzgästningzpenningar böre beräknas för helgedagar med, fantz af ringa värde, emädan en dommare bör altid taga det i acht, att tingen sättes på söknedagar, och der det så länge skulle påstå, att helgedagar då äfwen infalla, kan iu intet betagas dommaren, såsom på ett fremmande ställe Tingzgästningzpenningar.

wistande, och [c: *der han?*] bör således göra mer kåstnad, niuta der emot wedergällning.

Den påminnelsen, som fol. 323 skedt, faller af sig sielf, emädan ingen häradzhöfding lærer willia eller kunna begära wedergällning, för det han continuerar ordinarie tinget, och om han der med dröier längre än först warit ärnat, blir det räknat under det ordinarie tinget och intet för något extraordinairt.

[71.]

Anno 1712 den 3 Julii.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe]
Gustaf Cronhielm.

Lagman Gyllencreutz.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Vice Præsidenten Flemming.

Assessoren Scheffer.

Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg.

S. d. Lät Hr Cancellierådet Leonstedt göra sin ursächt, att han intet war tillstädes, emädan han rest litet på landet.

Assessoren Scheffer berättade, att Borgmästaren Hylten har för honom sig uthlåtit, det han i dag intet kunde wara här tillstädes.

Processen.

Sedan wardt continuerat med processen; § 4 af 1695 års Processordning företogz. Här wid blef moverat, huruwida original documenterne böre wid första instancen upwisas, eller om vidimerade copier göra tillfyllest, då beslutit blef: att effter then för detta brukelige praxin böre sielfwa originalia hos dommaren framwisas, om dommaren eller parten sådant begära, warandes altid i dommarens macht påläggia parten sådant, när han så gått finner, hwar till Kongl:e Maj:ttz resolution af åhr 1692 gifwer både anledning, som och förklarar med hwad documenter en bör sin talan bestyrckia.

Hwad Åbo Håfrätt om böterne påmint fantz wara onödigt låta i nya stadgan inflyta.

[72.]

Hans Excell:ce fant det wara wid den nya Processtadgans formerande mycket nödigt, att alla de måhl, som genom några särskilte Konglige resolutioner eller förordningar röra något, som angår processen, böre och nu uti samma stadga införde blifwa, och ibland andra det, som stadgat är om nya skäls uptagande, hwilken mening samptl:e Kongl:e Commissionens ledamöther biföll.

Den påminnelsen, som af åthskillige skedd är, att när citation till häradsrätten begäres, wore till att afkorta processen, om och alla actoris skäl blefwe der uti införde, på thet reus kunde så mycket beqwämare excipiendo förklara sig, när han kommo till tinget, befantz hafwa många swårigheter med sig, ty 1:o kan ske, att actor under tiden intet tager uth citationen, förr än 2 eller 3 dagar föruth, 2:do kunna ibland ske förlikningar inför tingzrätten, förr än the komma att agera, 3:o moveras offta exceptiones peremptoriæ, att merita causæ intet komma att företagas, 4:to kan någon animositet, som actor i libellen brukat, hindra förlikningen, föruthan flera inconvenientier, som kunna infalla, 5:o sker mäst wid tingen, att sakerne ageras munteligen, 6:to är en wäg för elacka advocater uppdichta kånstige exceptioner eller illusioner, som the elliest intet tänckte på.

Lagman Cederhielm samt Secretair Hielmberg tyckte det wara så nödigt, att reus får tid betänkia sig med swar, som actor hafft, förr än han begynte processen, och har reus ibland, der saken är widlöfftig, allenast 2 à 3 dagar att betänkia sig.

The öfrige af Kong:le Commissionen fruchtade detta nya manéret skola föda af sig många swårigheter, och som ingen ännu öfwer then process, [som] här wid brukelig warit, sig beswärat, så lærer och wara bäst låta der wid förblifwa. [73.]

Thegner mente många nya quæstioner kunna upwäxa, om reus så långt föruth blir af libellen eller actoris alla skäl till dess saks bestyrkiande delachtig.

Flemming fant sådant kunna äfwen ske, när libellen på tinget är worden communicerat.

Gyllencreutz: Det är swårt för den gemene allmogen agera skriffteligen, och derföre bäst låta blifwa som nu är.

Hans Excell:ce sade: Wore det att der med afkärta processen, wore wäl, men det kan ske många swårigheter der wid, särdeles som mera saker ageras på tingen munteligen än skriffteligen.

Slötz, att den nya förordningen skall häruti således inrättas: skolandes käranden sielfwa målet omständeligen dommaren tillkienna gifwa, som detsamma således uti citationen införer, och derå stemmo taga, warandes parten intet plichtig i annat måhl swara käranden, än i det han omständeligen stembder är.

Hwad fol. 178 nembnes, blef beslutit: att som offta händer, det

en trög och trätosam part söker uthdraga tiden med många updichtade quæstionibus processus, och när han gått igenom instantierne med en quæstion, har han en annor eller flera i förråd, och gör således illusion af justitien, att actor aldrig kommer till slut, altså skall i stadgan införas: att swaranden bör wid första domstället andraga på en gång alla de quæstioner, som han in processu har att [74.] förebringa i de måhl i synnerhet, som han allena är särskilt swarande, på thet han icke må med flera processual frågor uthdraga tiden och således sin wederpart från dess rätt uppehålla.

Thet discurrerades, om icke merita causæ kunde och på samme gång uptagas, men fantz, att offta infalla sådane exceptiones peremptoriæ och dilatoriæ, som afskära hela twisten, så att det [o: man?] icke ens kan eller bör komma att movera merita eller statum quæstionis, ty när man har sådane jäf, är den intet försiktig, som inlåter sig i sielfwa hufwudsaken, den han intet är pliktig swara till.

Den påminnelsen, att förr än någon jordetwist kommer till häradztinget, bör then af landtmätarens aftagande bewisas och bifogas dess charta, fantz aldeles orimlig, emädan det offta genom ägande syn blir afgjordt i jordetwister, men när sådant intet låter sig giöra, bör först af dommaren resolveras till syn, innan den kan gå för sig, elliest är ingen pliktig låta landtmätaren taga af sina ägor, hwilket cap. 26 Byg[ninga]balken LL. förmår.

Huru nya skäl wid Kl:e Revisionen böre anses, finnes af 1682 års Revisionsstadga § 6, hwarefter står, att the böre redeligen verificeras.

På något ställe måste det införas: att för skiälens innehållande och widlöfftighet i skrifwande blir lika böther wid häradzrätten som cemnersrätter och wid lagmanstinget lika med rådstugun.

Påminnelserne, att juramenta calumniæ böra ske wid första instantierne, funnos hel otienlige, emädan hwar lærer mena sig der hafwa rätt, till dess han får dom emot sig, som förlegger dess tanka och förr hafde mening.

[75.]

Anno 1712 den 10 Julii.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa.

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:e Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Cancellierådet Leionstedt. Hr Lagman Cederhielm.

Hr Vice Præsidenten Thegner. Hr Vice Præsidenten Flemming.

Hr Secretair Blixenstierna. Hr Secretair Hielmberg.

S. d. Infant sig äfwen Hr Professor Juris ifrån Upsala Carl Lundius i förmågo af deras Excellentiers Kongl:e M:ttz Rådz bref till wälbemälte Hr Professor, att han på några dagar skulle resa hit öfwer och emottaga något arbete, efftersom det honom af Kongl:e Lagcommissionen kan antydt blifwa. Låtandes Hans Excell:ce först upläsa Hans Kl:e M:ttz nådige ankomne bref, daterat wid Bender den 18 Martii 1712, till Kongl:e Lagcommissionen, uti hwilket Professor Lundius uppå Kl:e Lagcommissionens förslag af Hans Kl:e M:tt blifwer förordnat att läggia handen wid det, som elliest skulle draga tiden långt uth, om samptl:e Kl:e Lagcommissionens ledamöther sig dermed befatta skulle, och sedan Hans Excell:ce der på hade berättat orsaken, hwarför Prof[esso]r Lundius war tillkallat och i hwad mål Kl:e Commissionen är sinnad af dess arbete sig betiena, tackade Prof[esso]r Lundius Kongl:e Commissionen, som drager det förtroende till honom, att han här wid kan något till Kongl:e M:ttz tjenst uträtta, lofwandes der wid sin flit willia hafwa ospard, allenast han får isynnerhet wetta, hwad dess egentelige förrättning blifwa skall, på det han må effterkomma det, som kan wara enligt med Hans Kongl:e Majj:ttz allernådigste willia.

Professor
Lundius är
tillstådes.

[76.]

Hans Excell:ce swarade: Meningen och ändamålet är det, att Hr Professoren gör sina animadversiones eller anmärckningar wid alla de mål och händelser, som han kan tyckia antingen intet aldeles öfwerensstämma så till orden som sielfwa sakerne eller på hwariehanda sätt fordra närmare siärskådande, ty som balkarne intet äro af en, uthan af många personer först upsatte, ej heller på en tid, uthan några åhr emellan adjousterade, så lärer intet heller annars kunna wara, än att både stilen är olika, och alla målen [eij?] så observerade, som torde erfordras, derföre lärer Hr Professoren alt hwad han kan finna nödigt att anmärckia gifwa wid handen.

Secretair Blixenstierna sade: De 2:ne ting äro mäst att taga i acht, att the balkar, som äro så wida färdige, att Kl:e M:tt dem med sin underskrift gillat, lära intet kunna så noga siärskådas, men wid the andre kan observeras alt hwad man bäst finner.

Hans Excell:ce swarade: Hans Kl:e M:tt betager intet, att öfwer

the så wida färdige gjorde balkarne må äfwen anmärkning ske, men det kan bäst låta sig giöra på ett särskilt paper, och the öfrige måge effter behag ändras.

Professor Lundius itererade sin begäran att få skriffteligen hwad han skall giöra, och [frågade], om stilen icke må och tillåtas ändras.

[77.] Hans Excellence sade: Det lemnas uti Hr Professorens egit behag och gåttfinnande så att iemka och ändra stilen och ordesätten som hwad sielfwa realia angå, williandes intet Kongl:e Commissionen binda honom till något wist, uthan hemställer dess mogna conduite så förfara der wid i hwad mål det och wara må, som han finner bäst och tienligast, skolandes de författade balkarne, som så wida färdige äro, blifwa honom genom Secreteraren tillståte.

Lundius tog afträde.

Hans Excell:ce berättade sedan, att ehuruwäl Hans Kl:e M:tt behagat sig i nåder uthlåta, att ingen ändring skall ske med the balkar, som af Kl:e M:tt berättas wara underskrifne, så skadar doch intet, om Professor Lundius gör sina anmärkningar så öfwer det ena som andra, emädan sådant intet kommer vidare än hit till Kongl:e Lagcommissionen, uthan hafwer Kl:e Commissionen frihet uthse och behålla der af hwad som kan finnas gått och sådant Hans Kl:e M:ttz nådige behag underställa, men thet öfrige lemna afsides, ty som alt hwad Prof[esso]r Lundius här wid arbetar kommer under Kongl:e Commissionens siärskådan och ompröfwande, så hwad verba som res angå, så kan då alt lämpas, effter som Kongl:e Commissionen gått finner och med Hans Kongl:e M:ttz nådige befalning pröfwar enligast.

Om paper och pennor till Assessoren Johan Enander och Professorennen Carl Lundius.
[78.]

Hwad paper och pennor angå, som Prof[esso]r Lundius och Assessoren Johan Enander wid deras arbete kunna hafwa nödige, skall Secreteraren der om ingifwa i Kongl:e Cancelliecollegio sitt memorial och på deras wägnar undfå sådant af Cancelliebokhållaren Corall, på lika sätt, som han undfår det andre, som till Kl:e Lagcommissionscontoiret erfordras.

Processen § 5 [af 1695 års stadga].

Then påminnelsen, som är skedd, att en notarius wid underrätterne på landet borde bestås, fantz wara mycket nödig, emädan det är offta befunnit hafwa med sig många swårigheter, att häradzhöfdingen skall sielf sittia och föra protocoll, och när någon twist upwäxer emellan häradzhöfdingen och parten, som offta sker, är då intet annat, som tienar till bewis, än det protocoll, som häradzhöfdingen sielf hållit,

men om wid sådan händelse wore en notarius som tridie mannen, så kunde en part hafwa så mycket mindre orsak giöra protocollet jäfachtigt.

Hans Excell:ce påminte sig sielf, hwad swårighet som häradzhöfdingarne hafwa på många sätt, genom det att the sielfwa skola fatta i pennan alt hwad som för rätten talat och swarat warder, och som the böra hafwa dommarne wid hwart ting stält färdige, förr än the resa ther ifrån, så behöfwa the så mycket mer en, som förer protocollet, och hielper dem skrifwa rent thet, som extraderas; särdeles när criminal måhl förefalla, då parterne begära uth ransakningen, att en sådan notarius då måtte lika som häradzhöfdingen protocollen med sin underskrift besanna.

Secretair Blixenstierna sade, att då kan det gå an, emädan ransakningarne läses up för parten.

Hans Excell:ce swarade: Det sker offta, att parten intet kiennes [79.] wid det, som står i protocollet infört, uthan håller dommaren för wäldug, derföre är wid slik händelse en notarius angelägen.

Hr V[ice] Præsidenten Thegner mente dem [o: det?] intet böra kunna jäfwas, när dommaren det i pennan fattat.

Hans Excell:ce sade: Det är fuller så, men så talar ibland delinquenten derpå, derföre wore bäst, om parterne sielfwa skrefwe under ransakningarne, sedan de hört dem för sig upläsas.

Hr Cancellierådet Leionstedt sade: Kanske delinquenten kan intet skrifwa.

Hans Excell:ce sade: Så kunna 2:ne andre owälduge det giöra på hans wägnar.

Cederhielm sade: Om det blir ius partis, så lærer mången wara, som intet finner det trådet, uti hwilket han will hängia, uthan altid hafwer åthskilligt att påminna der emot.

Blixenstierna besannade det samma, att en trög part lærer altid taga sig tillfälle undandra sig underskriften, derföre är bättre, om en notarius wore, som med sin underskrift bestyrckte protocollet.

Efter någon förd discours stannade Kl:e Commissionens närwarande ledamöther [derwid], att bref skall upsättias till Hans Kongl:e Maj:tt och i underdånighet föreställas nödwändigheten, som är wid underrätterne på landet, att en notarius må blifwa antagen, som bi-träder lagmännen och häradzhöfdingarne wid deras embetes för-

[80.] rättningar, och der Hans Kl:e M:tt sådant skulle i nåder bifalla, måste tillika med lagmannen och häradzhöfdingen notarien underskrifwa dommarne, men särdeles criminale ransakningerne, som gå ifrån häradrätten till Kongl:e Håfrätten.

Anbelangande dommarnes utlösen wid häradrätterne beslötz, att begge parterne skola wara plichtige utlösa dommarne i jordetwister wid . . . p[enninga]rs wite. Ratio: emådan det ofta händer, att när en ny dommare kommer till embetet, kan den parten, som förr förlorat, begynna saken å nyo, när den andre parten antingen dödt bårt eller förgätit saken, hwilket kan der med hielpas, om någon dom effter en sådan finnes. Men af fattige och i små saker må dommaren ingen betalning för dommen begära.

Om stemp-
lat paper
till proto-
collen.

Af den påminnelse, [som] från Skåne pag. 561 versa skedt, slötz, att bref skall upsättias till Kl:e Justitiæ revisionen, hwar uti skall blifwa infört och hemstält till deras Excellentier, om icke bref må afgå till Götha Håfrätt och Gouverneuren i orthen, att the infordra af häradzhöfdingarne orsaken, hwar af sådant skedt, och der med sedan med sitt uthlåtande till Kongl:e Justitiæ revisionen inkomma, af hwad orsak häradzhöfdingarne i Skåne effter dansk process skola wid sina protocoller bruka genomdragit stemplat paper.

The ge-
nomsedde
§:i skola af
mig adiou-
sternas.

Slötz, att Secreteraren skall adiousteras the paragraphos effter the ändringar, som äro fundne nödige der wid giöra wid 1695 års Processtadga.

Kl:e Commissionen tog afsked till nästa höstsession, då Kl:e Håfrätten sammanträder, skolandes då begynnas om appellationer från häradrätten. Kl:e Commissionen tog afträde.

[81.]

Anno 1712 den 4 Septembris.

Kom Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Cancellierådet Leonstedt. Hr Lagman Cederhielm.

Hr Vice Præsidenten Thegner. Hr Vice Præsidenten Flemming.

Hr Secretair Blixenstierna. Hr Secretair Hielmberg.

Hr Borgmästar Hylteen. Hr Stadzsecretairen Brehmer.

S. d. Betygade Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten sin

fägnad, att Kongl:e Lagcommissionen å nyo hafwer tillfälle widare att sammanträda att befordre det wärck, som Hans Kl:e M:tt dem i nåder anförtrodt.

Sedan blef Hr Assessoren Johan Enander inkallat, som i anledning af Hans Kl:e Maj:ttz nådige ankomne skrifwelse, daterat wid Bender den 18 Martii 1712, och deras Excell:tiers samptl:e här warande Kongl:e Rådens der på grundade förordnande af den 20 nästledne Junii blef antagen att wara en ledamoth wid Kl:e Lagcommissionen, blifwandes först högb[emäl]te Herrars bref upläsit, hwar på Hans Excell:ce lät Ass:r Enander taga sitt säte ibland the andre till Kongl:e Lagcommissionen förordnade deputerade, önskandes honom der till lycka, hwar emot Assessoren constaterade sin fägnad, att han blifwer ansedd att wara skickelig biträda ett så angelägit wärk.

Hans Excell:ce förestälte honom, huru ändemålet är, att han, som kan hafwa någon mer ledighet än the andra Kongl:e Lagcommissionens deputerade, will företaga sig ett och annat att arbeta, som till wärketz fullbordan än kan återstå, och lefwererades honom till en begynnelse något arbete angående executionswäcket, som sahl. Underståthållaren Stiernhoff, hwilken hela sin lijfztid warit der wid betient och således en god kundskap derom hade, hafwer skriftteligen författat, som angår så wäl executioner wid civile som criminelle måhl och ärender, och som detsamma intet i form aff en stadga är upsatt, uthan allenast gifwer der till god anledning och underrättelse, så anmodade Hans Excell:ce Enander der om, att han icke allenast der af, uthan af alla andre tid effter annor uthgångne Kl:e förordningar, som röra executions wärckställigheten, will sig företaga och af alt sådant en formell Executionsstadga upsättia och i pennan fatta, som sedan till Kongl:e Lagcommissionens närmare öfverseende komma kan, hwilket Hr Assessoren lofwade willia sig åtaga att förrätta, tagandes till sig desse sahl. Stiernhoffs anmärckningar, som uti ett band sammanfattade woro.

Hans Excell:ce gaf honom än vidare att förstå, att det lærer blifwa något mera arbete, hwar wid hans tienst lærer fordras, så wäl med the balkar, som redan uti Kl:e Lagcommissionen äro utharbetade och behöfwa så till stilen, att den må blifwa jemn och enahanda, som wid sielfwa målen förmodeligen någon iemnförning och iemkning, skolandes derföre Hr Assessoren hafwa att undfå till sig samma balkar,

Assessor
Joh. Enander
anträder
Lag-
commis-
sionssyslan,
som ho-
nom blef
anför-
trodd.

[82.]

Hr Enander
emotager
att uth-
arbete
Execu-
tionsstad-
gan.

The färdige gjorde balkarne skola till Assessorer J. Enander lefweras.

att han äfwen der wid må kunna läggia handen, hafwandes före detta Hr Professor Lundius äfwen fått lika exemplar deraf till sig att göra sina anmärckningar der wid. Dess uthan lærer Kongl:e Commissionen wid andre förefallande tillfallen sökia sig af Hr Assessorens möda och flit betiena, hwilket alt Hr Assessoren Enander sade sig med åhåga, effter som honom gjörligit är, willia sökia effterkomma.

[83.] Der näst omtaltes det måhl, som deras Excell:tier Kl:e Råden till justitiens administrerande hit remitterade att gifwa sitt betänkiande wid, huru ryttare, båtmän och såldater böre anses, när the sig emot sine rusthållare eller rothar [o: *rotebönder*] i ord eller gierningar förse och dem missfirma, om the böre på lika sätt som troskyldte tienare afstraffade warda, blifwandes conceptet af bref till swar på samma fråga upläsit och gillat, hwar effter befaltes, att det skall renskrifwas och sedan underskrifwas att afsändas till högbe[mäl]te deras Excellentier, som till tisdagen kan ske.

Commerciocollegii swar om Fiskkiöpare ordningen.

Sedermera blef berättat, huruledes Kongl:e M:ttz Commercicocollegium hafwer insändt till Kongl:e Justitiæ revisionen sitt swar och uthlåtande öfwer den stadga, som af Borgmästare och Råd här i staden är projecterat, och genom Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Öfwerståhållaren till Kongl:e Justitiæ revisionen insänd, som sedan

Commerciocollegii bref upläses om Stockholms Fiskekiöpare ordning.

till Kongl:e Lagcommissionens öfwerseende den 3 Martii 1709 är öfwersänd worden, hwilken stadga angår eller är en ordning och skrå för fiskekiöparne här uti Stockholm, blifwandes bemälte Commercicocollegii till Kl:e Lagcommissionen inlefwererade uthlåtande upläsit, hwar uti åthskilligt anföres wid denne Fiskareordning, och ibland annat förmenes, att sådane ordningar särskilt höra till Commercicocollegii förordnande, hwilket Kongl:e Lagcommissionen till en del fant, derföre beslötz, att den upsatte Fiskareordningen skulle till Borgmästaren Hylten, som det sielf begärte, hwilken och densamma projecterat, återlefwereras tillika med Commercicocollegii betänkiande, på thet han

[84.] sedan må kunna deraf taga och uthse, hwad egenteligen bör och hörer under Kongl:e Lagcommissionens genomseende, och det öfrige skillia der ifrån, som endast eller i synnerhet angår oeconomica, med hwad elliest der wid kan wara i acht taga, lofwandes Hr Borgmästar Hylten sådant willia förrätta. Widare blef berättat, att ett eller annat från deras Excell:tier Kl:e Råden uti Justitiæ revisionen till Kl:e Lagcommissionen remitterat måhl har blifwit fuller afgjort, men kommit

att hwila, såsom huru wida cronobönder, som få jordetwister med andra, är plichtige ställa caution för expenser, när the wid underrättelserne succumbera. Detta är upsatt, men wid underskrifften kom thet der af att stanna, att det wäntas på Hans Kongl:e Maj:ttz hugnelige återkomst, att öfwer det målet kan först inhemptas Hans Kongl:e Maj:ttz nådige behag, hwad Hans M:tt sielf der wid behagar sig i nåder yttra.

Om cronobönder, som få jordetwister med andra.

Äfwen har förfrågan om processual mål stannat der af, att sådant kan uti den Processordning, som wore snart att förwänta kunna utkomma, blifwa tydeligen infört, hwilken stadga nu är under händer att adjousteras.

Om processual mål och witnesswister.

Så mycket som inkommit är af Hambneordningen skall tillställes Hr Assessoren Johan Enander, som skall den i tienlig form författa.

Hambneordningen.

Sedan continuerades med Processordningen, blifwandes upläsit i anledning af extractet, som öfwer the ankomne påminnelserne giort är, det Swea Håfrätt gifwit wid handen angående appellationer, att the hos ingen annor böre ske och deponeras än hos sielfwa dommaren, som dömt i saken eller dess fullmächtig, och en frånwarandes fatalia appellationis intet böre längre räknas än ifrån dommens eller resolutionens dato, då han afsagd blifwer och resolutionen uthgifwen, finnandes Kongl:e Lagcommissionen den påminnelsen mycket högnödig, förthensskull blef det faststält: att när häradzhöfdingerne sielfwa intet hafwa tid för andre hinder uppehålla sig 8 dagar på orthen effter the senast afsagde dommar, måge the hafwa frihet lemna en edswuren fullmächtig effter sig, som appellationspenningarne emottager och inom the 8 dagar, tå appellationen från häradzrätten effter domens datum bör ske, bewitnar om samma wad, att det lagligen och i rättan tid skedt är.

Processen företages: § 5 af 1695 års stadga.

[85.]

Här wid föreföll den frågan, om summan intet är appellabel, hwar på Hans Excell:ce swarade, att han äger tå frihet per supplicam sig beswära.

Hr Lagman Cederhielm lade det till, att parten kan tå taga attestatum, att appellationen är honom afslagen, och tå blir han hörder.

Hwad lagmännen angår, befantz dem eij hafwa nödigt göra någon fullmächtig, uthan som the allenast hafwa mäst ett tingställe och under tiden z:ne, så hinna de wäl sielfwa afbida den tiden, på hwilken appellationen kan och bör ske.

Äfwen blef det faststält: att then [o: om någon?] fullmächtig, principal eller part, som deponerat wad, will det sedan öfvergifwa, åligger [det] principalen inom 8 dagar, sedan han fått kundskap, att dess fullmächtig wadepengar har deponerat, gifwa om sin desertion så wäl sielfwa dommaren, härads höfdingen, som sin wederpart tillkienna, som härads höfdingen anteckna måste, på thet hwad af saken än återstår må kunna wid nästa härads tings uptagas och afgöras. Men befinnes någon upsäteligen fördröia längre att på berörde sätt notificera om wadetz desertion, bör dommaren effter § 23 beläggia honom både med böther och expenser.

Som det undertiden påstås så wäl af en del dommare som någre af dem, som saker winna, att the, som förlora, böre specificke säia, i hwilka måhl the emot dommen wädia; men Kongl:e Commissionen fant derföre bäst, [för] att betaga dommare och parter alt twifwels-
[86.] måhl och onödige scrupler, att uti stadgan blifwer infört: att när någon hafwer inom rättan tid sine wadepeningar emot någon dom aflagt, äger han macht hos öfwerdommaren andraga sina gravamina emot förra dommen uti alla måhlen eller och uti de måhl honom isynnerhet behagar, som uti dommen införde äro.

Hwad om flutafä, h. e. otillbörlige appellationspenningar, påmint är, om sådane böre läggias i fattigbössan, som brukeligit är, fant Kongl:e Commissionen onödigt något låta uti stadgan inflyta, emädan de casus ske sällan, och det intet tienligit är alla raræ casus der införa.

Den påminnelsen, som Vice Præsidenten i Götha Håfrätt giort, att fattige parter måge stå fritt hos öfwerdommaren jure inhæisionis andraga, hwad the mera kunna tyckia sig wara befogade till, än the förr wunnit, oachtat the wid förra dommen adquiescerat och intet appellerat för sin fattigdom skull; detta fant Kongl:e Lagcommissionen wara betänckeligit att bifalla, emädan der af wisseligen föllia skulle, att alla appellationer antingen blefwe aldeles onödige, eller skulle många processtwister upwäxa, att then ene wille af sådan förman sig betiena som den andra, warandes appellationspenningarne intet så store, att icke något hwar hinner dem uthgifwa, om the finna saken af sådant wärde.

Hans Excell:ce påminte, om det icke wore billigt öfwer alt, att när en part hos öfwerdommaren wunno, att then borde hafwa sina

wadepeningar igen, emädan det sker så med det, som går från Håfrätterne, men pröfwade tillika med de öfrige Kl:e Lagcommissionens ledamöther, att som samme wadepengar wid nedre instantien äro af så litet quantum, så kan det intet wara stor winst eller förlust der wid, men dess uthan förbättra något dommarens willkor.

Äfwen gaf Hans Excellence wid handen, huru nödigt det är för en part, som wunnit, få derom wetta, om den, som förlorat, har saken defererat, ty förr niuter han ingen handräckning, som wunnit, hos executoren, emädan ingen executor lærer sub pendentii lägga handen wid utmätandet effter förra dommen. [87.]

Det blef och något talt om lagmanstingens nödwändighet; ty 1:o äro the angelagne för åthskillige måhl, som komma från underätterne, hwilka der stanna och intet gå vidare, och skulle Håfrätterne få dubbelt mer att giöra, om alle the, som intet komma längre än till lagmannen, skulle gå fort ifrån häradzrätterne till Håfrätten; 2:do wore det ett stort beswär för fattigt folck, emädan det kåstar mera gå till Håfrätten; 3:o blifwa lagmännen offta brukade wid åthskillige Kongl:e Commissioner; 4:to är lönen ringa och graverar intet särdeles staten emot det, som lagmanspenningarne sig bestiga, som upbäres; 5:to är det en soulagement för gamble meriterade män, som således blifwa benådade med rolighet på sin ålderdom. Lagmans tingens nödwändighet.

Anno 1712 den 11 Septembris.

[88.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Cancellierådet Leionstedt. Hr Lagman Gyllencreutz.

Hr Lagman Cederhielm. Hr Vice Præsidenten Flemming.

Hr Assessorn P. Scheffer. Hr Assessoren Enander.

Hr Secretair Blixenstierna. Hr Secretair Hielmberg.

Hr Borgmästare Hylteen. Hr Stadtzsecretaren Brehmer.

S. d. Berättade Hans Excell:ce, huru Kongl:e Lagcommissionen förlorat en dess ledamoth uti Vice Præsidenten Herdhielm, som nu i natt är död worden.

Hans Excellence berättade sedermera, huruledes en sak är ifrån Götha Håfrätt inkommen till Kongl:e Justitiæ revisionen, som är nog swår, och af sådan beskaffenhet, det en fader och en son hafwa tillika

stått uti en smidia och tillika smidt, wid hwilket tillfälle är händt, att fadren hafwer döden liuthit, då ingen war mera närwarande än sonen allena, hwar på sonen sökt tillfälle genom rymmande att fly bårt, men är worden fasttagen och återhemptat, och wid undersökningen och tillfrågan för prästen tillstått, att han så wida allenast warit till fadrens död wällande, att gierningen på det sättet skedt med wåda, genom det att fadrens släggia kommit att träffa emot hans släggia, hwilken flugit af och slagit fadren med den force uti hufwudet, att han der af är död worden. Nu kan fuller denne sonen hwad flychtandet angår

[89.] säia sig det giort af oförstånd och uti rädhåga, emädan han intet kunnat förstå, hwad skildnad af straffet föllia skulle, om han det giort med willia eller wåda, så att den omständighet intet kan fulleligen binda honom till gierningen; och vidare kan han intet bringas till bekiennelse än det han för prästen sielf tillstått; der af är händt, att när samma sak kommit till Götha Håfrätt, hafwa dess ledamöther stannat i olika tankar der om, låtandes Hans Excell:ce framgifwa deras voteringar, som till en del upläsne blefwo, och befantz dem wara af olika meningar, som suttit öfwer den saken. Säiandes Hans Excell:ce, att som samma sak nu ligger i Kongl:e Justitiæ revisionen att afgiöras, så är den fuller en gång worden förehaf[d], men som den quæstion der infallit, om en person, som sielf tillstår och bekienner sig hafwa begått wådråp på sin kiöztlige fader, men omständigheterna tyckes gifwa anledning snarare, att det skall skedt med willia än wåda, om en sådan in tali casu bör undergå wådaboth och der wid hängiande kyrkioplicht, när dommaren i förmågo af Krigzarticlar-nas § 20 finner sig böra lemna honom till framtiden och under Gudz dom, emädan siälen emot honom äro större, än han kan tyckias det giort med wåda, warandes i synnerhet hwad kyrkioplichten angår det att märckia, huru han nödwändigt måste på prästens tillfrågan tillstå det han frågat warder, om elliest absolution skall föllia, men så tyckes han intet kunna tillfrågas, om han det giort med willia, när dommaren effter bewisen med honom intet kommer längre, än det skall skedt med wåda, som han sielf bekienner, fast dommaren kan hafwa andra tankar, men fela der till sådane bewis, som lagen i slike måhl kräfwier, hafwandes Hans Excell:ce för deras Excellentier uti Kongl:e Justitiæ revisionen sig uthlåtit willia detta ärende uti Kongl:e Lag-commissionen andraga och hwars och ens mening der inhempta,

[90.]

hwilket förslag deras Excellentier bifallit, förhensskull skulle Hans Excell:ce nu gierna åstunda höra hwars och ens mening i detta måhlet.

Den förestälte quæstion blef af och an ventilerat, och som Hans Excellence af discurserne märckte der wid wara olika och skilliachtige meningar, ty fant Hans Excellence bäst, att hwar och en af Kongl:re Lagcommissionens ledamöther yttrar sina tanckar med de skäl, som till deras meningz bestyrkiande tienar.

Stadzsecretären Brehmer sade: När man närmare och simpli-citer anser den quæstion, om och huru wida denna delinquent, som för det begångne dråpet af dommaren hwarken kan frias eller fallas, uthan nödwändigt måste lemnas under Gudz dom, och så bör der-jempte undergå något straff, antingen af wådaboth eller kyrkioplicht, och han här i Kongl. Lagcommissionen, hwarest lagstiftande dommarn till rättelse förehafwes, skall säia sina tanckar der om, så kan han ej annorledes sig derutinnan yttra, än att när dommaren på intet annat sätt kan dömma deruti, än att delinquenten måste ställas under Gudz dom, så bör han och lemna honom för alt annat straff, det ware sig antingen kyrkioplicht eller något dylikt, aldeles fri, till dess Gud i framtiden närmare behagar uptäckia missgierningen. Skiäl der till wore det, att det skulle synas contrariera hwartannat, om dommaren i sin dom förmäler sig ej kunna dömma och fälla honom, delinquenten, uthan måste skiuta måhlet under Gudz dom, och likwäl straxt der bredewid qualificerar factum igenom statuerande af ett wist straff, som delinquenten skall undergå, på hwilket sätt, om delinquenten nu straxt skulle stå det straffet, och Gud sedermera skulle täckes up-täckia, att det dråpet wore med willia skedt, så skulle han på det sättet komma att undergå twenne slagz helt och hållet ifrån hwar annat differerande straff, föruthan att om han skulle anses med wåda-both och kyrkioplicht, så skulle han och beläggias med wådaed, då han på den händelsen att han gjorde eden till äfwentyrs torde öka sin förra synd med meeneed. Doch underkastade Brehmer detta Hans Excellences och Kongl:re Commissionens mognare ompröfwande.

[91.]

Borgmästar Hyltens mening war: Som en dommare intet skrider till den extremiteten att påläggia någon kyrkioplicht, när dommaren intet finner gerningen så klar, att wådaböther kunna för wådadråp tilläggas delinquenten, uthan bör, när saken är mörck, en suspensio

judicii ske, som Krigzarticlarne der om determinera, sker nu ett sådant dommarens uppskåff uti dömmandet, så kan iu då intet straff adpliceras och consequenter intet bekiennande in för prästen ske i församlingen uti det måhl, som en under tiden kunde wara oskyldig till, upläsandes Hyltén pénitence formularet, som den angifne bör tillstå sig skyldig till, till hwilken man ej säkert wet denne delinquent kan wara skyldig, åtminstone är res valde dubia.

[92.] Secretair Hielsing finner här twenne ting concurrera, som bör uti öfwerläggande komma, det ena sielfwa gierningen, och det andra, hwem der till är wällande. Det förra, som är factum, är nog klart, att fadren är död, och [att] det skedt, då sonen närwarande allena war, men det andra, som är modus, huru det timat, med willia eller wåda, det är nu, som skall decideras; att det skedt med willia, äro åthskillige omständigheter, som det synes wisa, men åthminstone har det skedt med wåda, det tillstår och bekienner sonen sielf; hwad probationes lagen i slikt måhl fordrar, finnes här intet, hwad är då der wid att giöra? Tå måste man taga så goda skäl, [som] man för tiden kan få och dereffter afgiöra saken, som en dommares ed och embete honom tillbinder; nu bör man se, hurudane siälen äro, som honom öfwerlyga skola. The äro ej andra än propria confessio. Hwad straff skall då föllia der på? R[espondetur]: sådane, som han kan bindas till, det är, wådaboth och der på fölliande kyrkioplicht, men att wådaed och plägar påläggias, är nog betäncksambt i de måhl, der någon skall salvera sitt lijf med sin ed, och om han åth eden brister, skall tå mista lifwet, derföre ser man och sådane eder uthan minsta betänckiande præsteras, som elliest borde sådane brätzlige mycket sparsambt påläggias, emädan intet exempel lærer kunna wisas, att någon dragit sig undan eden i slikt fall.

[93.] Secretair Blixenstierna uthlät sig: Om denne delinquent skulle effter sin muns bekiennelse blifwa afstraffat, tå wore ingen swårighet finna sig häruthinnan, uthan borde han tå bötha laga böther och undergå wanlig kyrkioplicht, men här är nu quæstio, om denne gierning är skedd med willia eller wåda, pröfwandes dommaren mer liknelse der till, att det skedt med willia än wåda, men fela allenast de probationes, som lagen fordrar, antingen egen bekiennelse eller z:ne owälduge mäns witnessbörd; nu som sådane probationes här intet äro att tillgå, och wådamåhl kan det ej synas wara, så måste han sökia

ett medium och taga den uthwäg, som Krigzarticlarne wid slike fall gifwa anledning till, som är att ställa delinquenten under Gudz dom och lemna till framtiden, om Gud det då täckes uppenbara. [I frågan], huruwida en sådan missgierningzman skall kunna påläggias något straff effter dess egen gjorde bekiennelse, att det skedt med wåda och intet willia, bifaller han den mening, hwar wid Borgmästare Hylten och Stadzsecretairen Brehmer stannat, nembligen att han 1:o finner alla straff, som så wäl politice som ecclesiastice borde honom iniungeras, böra uphöra, ty der en suspensio iudicii sker, att dommaren intet wet, huru han sig i detta måhl skall förhålla, antingen dömma honom för willia eller wåda, uthan lemna till Gud och framtiden, kan och intet straff hwarken politice eller ecclesiastice determineras; 2:do bör all kyrkioplicht enteligen föllia på werldzlig dom; nu sker här en suspensio iudicii, så cesserar och alt straff, der ingen dom föregått; skulle en sådan undergå kyrkioplicht, kan den på intet annat sätt gå för sig än effter dess egen bekiennelse, att thet wore skedt med wåda, hwilket är äfwen detsamma, som dommaren i sitt sinne intet har kunnat dömma honom före, för de starka præsumptioner, [som] der emot äro, och således skulle en execution på kyrkioplicht ske uthan dom; 3:o wet han ej heller något exempel wara händt, att then, som är worden stäld under Gudz dom, är derföre blifwen pålagd undergå något annat straff politice eller ecclesiastice, förr än sådant genom Gudz nådige schickelse i framtiden är så upptäckt wordet, att dommaren funnit factum klart och dereffter sin dom fattat.

[94.]

Assessoren Enander biföll fuller det, att när någon ställes under Gudz dom, bör alt annat straff cesserat, men war elliest af den mening, att han synes böra undergå kyrkioplicht, doch uthlät sig willia gifwa sin mening skrifteligen, och först effter hwad Carpzovius och andre i slike fall statuera.

Assessoren Scheffer yttrade sina tanckar: Så länge dommaren intet kan bifalla delinquentens uthsaga, uthan finner gierningen effter omständigheterne af annor beskaffenhet, kan han intet dömma honom, uthan lemna honom under Gudz dom och framtiden, ty om han på annat sätt skulle dömma för wådawärck, och det skulle exequeras, så dömbde han iust en dom emot sitt samwete och bättre wettande, när siälen der emot äro så starka, att han mera är i sitt sinne öfwerlygad, att det skedt med willia än wåda, och när så är, kan ingen

dom blifwa uthaf, emädan till wådamåhlet äro inga andra skäl än dess blåtta egna bekiennelse, som intet spisar emot de skäl, [som] om williawärkan äro, derföre är bäst lemna honom under Gudz dom, till dess Gud det uppenbara täckes.

- [95.] Vice Præsidenten Flemming sade: Här är frågan, huru wida en bör undergå kyrkioplicht, som är stäld under Gudz dom. Och ehuruwäl här är blod uthgutit, som med hårt straff bör afstraffat warda, hwilket Gud sielf uti sin lag fordrar, men den, som man har tancka om skola det giort, som är den dödas egen son, kan med inga bindande skäl der till convinceras, uthan är allenast dertill bracht, att han säger det wara skedt med wåda, som [man?] doch fast annorledes skulle tycka händt, ty kan han intet mer påläggia delinquenten än det Kongl: e Mitt uti dess egen lag determinerat, som är att ställan [o: *ställa honom*] under Gudz dom. Men på det slikt må af andra kunna märkias wara något särskilt straff, så är han af den mening, att der wid bör bifogas något, som distinguerar honom ifrån societate communi och annat gått folkz omgäinge, ty om det intet sker, kan det föga säias honom hafwa fått något straff, när han lika som tillförne äger som en annor redelig man och undersåte alla rättigheter uthan någon sin læsion för den gierning, som dommaren likwäl pröfwat sannolikt honom wara bråtzlig till, men fela allenast laga bewis.

Hans Excellence fant denne påminnelsen wara mycket nödig, som kan wid annat tillfalle komma under deliberation, hwad straff eller nota infamiæ en sådan bör föllia, som med sådan gierning warder beträdd och således dömbd.

- [96.] Lagman Cederhielm uthlät sig således: Denne quæstion, som Hans Excell:ce behagat Kongl: e Commissionen föreställa, är kommen af en person, som heter Brachelius, hwilken förmenes hafwa begått dråp med willia uppå sin egen fader, men kan ej bringas till annor bekiennelse, än [att] sådant skall med wåda skedt; denne är nu, som står sub reatu, och skall effter sin gierning, som den finnes, blifwa straffat. Nu will man först tillse, af hwad grund det är wordet stadgat, som uti Krigzarticlarne förmäles om dem, som i mörka saker skola ställas under Gudz dom, så finnes sådant der af kommit, att när en dommare intet finner rätt lius uti en sak och sådane skäl, som lagen kräfwer till att bewisa den bråtzlige dess gierning, när han det sielf intet will bekiänna, uthan är dulsmåhl, att ingen wet,

hwad rätt och sant är, tå är ingen annor uthwäg än ställa saken under den allwisa Gudens wettande, som ingen ting kan wara okun- nogt, warandes det altid med lagen enligit, att poena bör swara emot sielfwa factum, och när sådant duhlsmåhl infaller, kan man in genere intet beläggia delinquenten med något straff hwarken civiliter eller ecclesiastice, men in specie finner han det wara bästa medlet, att hwart måhl i synnerhet blifwer refererat till Hans Kongl:e Maj:tt, som der om effter dess egentelige befundne beskaffenhet sig uthlåter. Men hwad detta Brachelii factum nu i synnerhet angår, så ser Hr Cederhielm af deras votis, som haftt hos sig ransakningen, att der äro stora omständigheter, som öfwergå de skäl, hwilka elliest i mörcka måhl finnas, när någon blifwer wådaboth pålagd och sådant tillåtas kan, hwilka förra skäl närmare der med instämna, att det har skedt [97.] med willia än wåda, hwilket kommer Hr Cederhielm på de tanckar, att han intet kan se, huru någon wådaboth eller kyrkioplicht kan här hafwa rum, uthan skulle wara med Hr Vice Præsidenten Flemming aff den mening, att iempte det denne Brachelius ställes under Gudz dom, der wid och kunde föllia något arbitralt straff, som kunde uthmärkia honom ifrån annat folck.

Lagman Gyllencreutz: Här är en mycket mörck sak, som i sig sielf är nog grof, men intet så tydelig, att sonen kan fulleligen bindas till gierningen; wist är det, att en son warit wållande till sin faders död, fast som sonen nekar till, att han det intet giort med willia, likwål är det af hans handawärckom skedt, som han tillstår med wåda händt. En sådan gierning bör, intet lemnas uthan straff, så fast än sonen nekar, att det med willia skedt, så bekienner han det skedt med wåda; nu kan intet straff adpliceras till det förra, derföre måste det ske till det senare, som är wådagierningen. Samma wåda- gierning bör effter lagen med kyrkioplicht åth minstone afstraffas, ty det nekar han intet till, [och?] är [o: här?] behöfwes inga bewis, men wid det förra är han quasi devictus, warandes det intet skäl, att han må aldeles slippa straff, att han säger det skedt med wåda, hwilket wore lika som någon skulle blifwa fri erkiend, för det han hugge ett finger af någon, när en annor kommo sedan och afhändade den samma lifwet, derföre förblifwer han wid sin mening, att denne blodzgierning måste med kyrkioplicht nu denna gången afstraffas.

Cancellierådet Leonstedt yttrade sig på det sättet: Här är frå- [98.]

gan, som här [är] worden ventilerat, om en under Gudz dom stäld bör med något annat straff plichta. Tycker quod non, ty om han och skulle elliest plichta såsom här och för wådagierning, wore iu der med sagt, att dommaren erkiende, det han den gierningen sielf tillstådt, och när han sedan framdeles kunde blifwa uppenbarat, måste han undergå 2:ne straff, börandes der som en poena skall wara, [densamma] blifwa wärckstäld effter föregången dom. Hwad är här för en dom annan än han blir stäld under Gudz dom, som uthsluter alt annat straff, och är i sig swår nog? Hwarföre så der af som alle the öfrige skälen, som större delen af Kongl:e Commissionens ledamöther omständeligen anført, och derföre öfwerflödigt wara skulle dem här än vidare uprepa, tyckes Hr Cancellierådet, att man ej vidare kan gå med den, som är stäld under Gudz dom, doch wore wäl, att när en ställes under Gudz dom, der wid wore något bihang, som med infamia eller annat slikt wore combinerat, och detta är så sagt i anseende till underdomare; men hwad denna specialem casum angår, så aldenstund Kongl:e Maj:tt uti Krigzarticlarne förordnat, att alla sådane casus, der en ställes under Gudz dom, skall refereras till Hans M:tt, så torde, när det sker, [hända?], att uti detta måhlet, hwarest likwäl ett parricidium är förelupit, fast banemannen påstår det händt med wåda, att höga öfwerheten likwäl något deröfwer wore förordnandes, som der emot swara kunde.

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe] Cronhielm uthlät sig: Jag har fuller discursive för detta yttrat mina tankar öfwer detta måhlet, som iag warit föranlåten Kongl:e [99.] Lagcommissionen föreställa, men som sådant allenast genom discurs skedt, will iag det än vidare giöra och bifaller den meningen, som större delen fallit på, att sedan en delinquents brått är befunnit af den beskaffenhet, att det blifwer understält Gudz dom och till framtiden, då Gud tackes det uppenbara, kan iag intet finna, huru en bråtzlig med vidare straff må kunna beläggjas. Och om man skulle säia detta, som delinquenten sielf will föregifwa wara skedt med wåda, uti hwilket fall man intet kan sättia tro till dess uthsago, men likwäl dömma honom der effter, så wore det intet annat än contrariera sitt eget samwete, så wida mycket store och starke omständigheter äro befundne, som mer falla på den sidan, att det är skedt med willia, så att till bewis fela allenast sådane skäl och probationes, som lagen

kräfwier, men der emot är allenast hans enskijlta uthsago, hwilket är mycket misstänkt. Warandes denne olycka, så frambt den med wåda timat, när de begge stodo och släggade, nästan lika att anse, som om 2:ne stodo och huggo på ett trä, och den ene der af togo döden, men här synes detta snarare med willia än wåda wara händt, och om denne bråtzlige skulle med wådaboth beläggias, så wore det intet så swårt straff som [att] genom offentlig dom ställas under Gudz dom, hwilket altid har något med sig, hwar på Hans Excell:ce ett exempel gaf, som händt, då Hans Excell:ce war landzhöfding. Och skulle det falla en präst swårt att absolvera en sådan person, när han sielfwa gierningen ej wille bekienna och tillstå, enär han skulle stå kyrkioplicht, så att många olägenheter der på skulle synas föllia, om han blefwe med wådaboth och derpå fölliande kyrkioplicht belagd, derfore fant Hans Excellence uti re dubia wara bäst sequi partem tutiorem och skydda sig wid den förordning, [som] Hans Kongl:e Maj:tt i sådane mörka måhl hafwer lemnat dommaren till efterfölgd och rättelse, att ställa de bråtzlige under Gudz dom, till dess Gud i framtiden nådeligen täckes sådane gierningar uppenbara.

[100.]

Wid det samma lade Hans Excell:ce det till, att något mer kan bifogas samma straff, att ställas under Gudz dom.

Borgmästar Hylten påminte, om det icke wore wäl, att sådant altid skedde, men befantz wara bäst, att det wid hwart måhl efter omständigheterna föllier.

Anno 1712 den 18 Septembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillsamman:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe G. Cronhielm.

Hr Cancellierådet Leonstedt. Hr Lagman Cederhielm.

Hr Vice Præsidenten Flemming. Hr Assessoren P. Scheffer.

Hr Assessoren Enander. Hr Secretair Blixenstierna.

Hr Secretair Hielsing. Hr Borgmästaren Hylteen.

Hr Stadzsecretairen O. Brehmer.

S. d. Continuerades med processen.

Processen

Ad § 5. Hwad Häradzhöfdingarne Ankarstråhle och Rosenquist med flera påmint om quanto appellabili wid landträtterne, fant Hans Excellence och Kongl:e Commissionen intet låta practicera sig, emedan

§ 5.

[101.]

der emot äro så åthskillige orsaker, som det hindra, ty som der mäst förekommer twister af allmogen, och the mera sakna i daler än annat folck i städerne, som äro rika, 10 daler, så måste dem intet betagas sökia öfwerdommaren, när the blifwa, som de tyckia, orätt dömbde, för uthan det och [att] der oftast förekomma jordetwister, då æstimatio litis intet kan ske, uthan om sådant skulle först wärderas, förr än appellationen bewilliades, borde dommaren resa dit, som locus rei sitæ wore och wärdera det, som twistas om; imedlertid kunde de 8 dagars fatalier till appellationen gå förbi, föruthan många flere orimligheter, [som] sådant af sig föda skulle, derföre faststältes, att det skall blifwa här effter, som för detta är skedt.

Westerbottniensium påminnelse om appellationer in criminalibus ogillades, äfwen och om iniuriæ måhl, men är actio mixta, eller quæstio infaller om expenser, som är ett civilt måhl, som föllier wid criminal- och injuriæ saker, så tillåtes appellation, men öfwer de andra sakerne hafwer then, som finner sig der till befogat, iu öppen wäg att gå till wederbörande öfwerdommare per querelam.

Wid detta tillfälle förekom den quæstion, att som querela nullitatis är perpetua, om der wid och icke borde någon wiss tid determineras, emädan det nu står en part öppet, [att] när han will gå och beswära sig öfwer nulliteter, hwar af händer, att då den andra parten menar sig wara säker om then dommen han fått, som wunnit vires rei judicatæ, waknar då först contraparten och säger sig willia anklaga dommaren, som dömbt i saken, de nullitate, och således stannar all [102.] execution, som den andra begärt, läggiandes Lagman Cederhielm detta till, att om intet en wiss tid præfigeras, kunna 2:ne inconvenientier föllia, såsom 1:o angående dommaren, som dömbt, att han imedlertid kan antingen dö eller transporteras på annor orth, och har således intet mer documenterne till handz, hwar med han kan sin dom förswara; 2:do blefwo offta det en res hereditaria, när parten effter någon tid dödde, som förlorat, men är en wiss termin uthsatt, så wet contraparten, när han kan wara aldeles säker om dommen. Öfwer detta slötz nu intet wist, uthan lærer sådant framdeles vidare förefalla att tala om.

§ 6. Effter den påminnelse, [som] Swea Håfrätt giort, skola de orden tilläggias: Hafwandes then appellerande sig att angifwa till kl. 12 om tridie dagen, så frampt den icke på någon helgedag infaller,

wid hwilken händelse det på nästa söchnedag der effter ske måste; och skall ingen lagman eller häradzhöfdinge resa ifrån tinget, förr än han uthgifwit dommen till parten, om han så begärer, som är afsagd worden.

§ 6. Item: som i småstäderna de intet äro alla dagar på cenerscambrarne, hwarest appellationer för sittande rätten böra prästeras, så måste här i stället för kläckan 12 sättias kl. 11, på det präses för kl. 12 må hafwa tid sammankalla bisittiarne.

Assessoren Enander förestälte, om här och icke borde införas om quanto af appellations penningar i småstäderna. Men fantz onödigt, aldenstund de både äro olika och dessuthan är sådant på alla orther bekant, så att man aldrig än hört der öfwer något klagemåhl.

Wid Åbo Håfrättz påminnelse, om summan, som twistas om, intet är appellabel, om den må fyllas med expenserne, att den blifwer appellabilis, fantz intet böra ske, emädan Kl:e M:tt den quæstionen för detta afgiort, att expensernes tillökning intet bör giöra summan appellabel, men om expenser äro sielfwa hufwudsaken, så kan [103.] intet wägras appellationen i det måhlet.

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten gjorde här wid sin påminnelse, att det wore wäl, om uti Executionsstadgan, som nu är under händer att författas, blefwe infört, det en executor måtte hafwa tillstånd i de måhl, när han finner en trög och tergiverserande debitor, som söker allehanda kånster emot en klar och owillkorlig förskrifning, att han kunde honom straxt jemwäl påläggia förnöia föruthan hufwudsumman sin creditor äfwen alla bewislige förorsakade expenser.

Om execu-
toren må
påläggia
expenser
sielf.

Assessor Scheffer mente, att der af skulle upkomma många nya processer, ty som Håfrätten sielf intet kan immediate uptaga något sådant måhl, som angå[r] expenser, så skulle det så mycket mindre kunna ske af executoren, uthan remitterar Håfrätten sådant alltid till underdommaren.

Hans Excell:ce swarade: Meningen är allenast wid små expenser af 10 daler sm:t och der under, ty en fattig bonde och andra sådane, fast the hafwa aldrig så rätt till sin sökan, finnes likwäl offta, att arg-sinte debitorer förlusta sig att uppehålla dem ifrån sin rättmätige fordran, och desse, som således lidit orätt och uppehåld, afstå heldre sin talan än begynna process med debitoren, emädan de äro glade, att de en gång slippa honom, men om de få sådant bistånd af executoren

straxt, skulle det afhålla tröga debitorer [att] länge hindra creditorerne från betalningen, och om debitor intet wore der med nögd, har han öppen wäg, sig äfwen så der öfwer att beswära, som han i det andre måhlet har.

[104.] Det fantz sedan bäst, att när Executionsstadgan framdeles blifwer företagen, att detta då uti närmare öfwerwägande tages.

Notifica-
tioner.

§ 7. Hwad notificationer angår, skall förblifwa som Kongl. Lag-commissionen sig uti brefwet af den 9 Aprilis 1709 till Kl:e Justitiæ revisionen uthlåtit.

I anledning af Kl:e M:ttz bref af den 20 Septemb. 1700 skall blifwa i nya stadgan infört, att så framt swaranden på 18:de dagen inom kl. 12 intet är i rådstugun tillstädes och emottager kärandens libell, må honom intet tillåtas mer swara uti den saken, uthan dommaren afgjøre densamma effter de skäl och bewis han finner beskaffenheten af saken fordra.

Detta sade Hr Secretair Blixenstierna äfwen observeras uti Kongl:e Justitiæ revisionen.

Ad verba kl. 8 add[atur]: när dommaren tillstädes är, emädan de ofta komma senare; men bäst, att det sker kl. 9.

Åbo Håfrättz påminnelse, pag. 146, fantz onödig, emädan det är en casus extraordinarius, och dessuthan äro ortherne ofta så långt aflägsse, att der till ingen wiss dag kan sättias, derföre kan sådant wäl uthlemnas, warandes intet tienligit alle casus speciales införa. Huru wida det skall i denna § 7 tilläggias lagmansrätterne, lærer uti nästa § omtalas.

Om que-
rela nulli-
tatis.

§ 8. Hwad Swea Håfrätt fol. 32 påmint i begynnelsen om querela nullitatis fantz wara gått att i denna nya ordning införa: skolandes wid querelam nullitatis på lika sätt ställas caution som uti andre ordinarie mål sker. Dessuthan fantz det intet låta giöra sig, att then, som appellerar i en sak, må och, om han så behagar, betiena sig af querela nullitatis, uthan förblifwa wid ett sätt allena till att fortsättia saken. Och som det ofta händer, att en ofta går per querelam, särdeles när den är perpetua, och då beswärer sig öfwer underrättens dom, när execution honom förestår, så tycktes det wara billigt, att querulanten först borde ställa sin contrapart säkerhet de non abalienando eller på annat sätt; men som wid denne quæstion inföll många swårigheter, ty blef den uppskutit till nästa sammankomst, att då deröfwer närmare deliberera.

[105.]

Anno 1712 den 20 Septembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Gr[efwe] G. Cronhielm.

Hr Cancellierådet Leionstedt. Hr Lagman Gyllencreutz.

Hr Lagman Cederhielm. Hr Vice Præsidenten Thegner.

Hr Assessor Enander. Hr Secretair Blixenstierna.

Hr Secretair Hielmberg.

S. d. Kom Stadtsecreteraren Brehmer tillstädes och aflagde Borgmästar Hyltens och sin egen ursächt, att the af embetes hinder afhåldne intet kunde nu wara tillstädes, tagandes sedan afträde.

Sedan berättade Hans Excell:ce Præsidenten, huru han sedan ^{Inom hwad} senaste sammanwistandet i förgår hafwer något tänckt på den quæ- ^{tid querela} stion, som då moverat blef, huru wida deposition bör ske, der querela ^{nullitatis} nullitatis warder anford, hafwandes detta på alla sidor sin swårighet, ^{bör ske} både för den, som måste deponera, såsom och [för] den, som dom- ^{och hwad} men wunnit, så att det torde wara bäst intet röra något den quæ- ^{derwidmå-} stionen i den nya förordningen widare än der förr uthsatt finnes, ^{ste achtas.} aldenstund derom höres inga synnerliga klagemåhl; men hwad ter- ^[106.] minen angår, inom hwilken klagan in civilibus ske bör, så lærer wara bäst förblifwa wid Swea Håfrätz förslag, att den sker inom natt och åhr a tempore vel die notitiæ, hwarigenom [afskaffas?] den owana, som här till warit, [i det?] att querela nullitatis, som warit för detta perpetua, blifwer till en wiss tid restringerat, och then, som intet will inom samma tid klaga, må och wäl sedan tiga, kunnandes det lända så wäl executoren som parten till rättelse och säkerhet, när en wiss termin föresatt warder.

Men hwad then andra frågan beträffar, huru wida then, som wunnit, bör hos executoren ställa caution för det, [som] han kommer att lyffta, när contraparten säger sig antingen redan hafwa [moverat] eller wara begripen att movera querelam nullitatis hos öfwerdommaren, [så] hafwer [den] mera betänckiande, ty der nullitas processus är, är och sententia nulla, men mången torde wara så illa sinnad, att han säger sig klagat de nullitate, och om ingen säkerhet är för contraparten uti dess egendom, kan han honom försättia eller förskingra, derföre wore bäst, att här wid förblifwer som i andre depositions eller executions måhl sker på underrätternes dommar.

The öfrige ledamötherne biföllo samma mening, att en wiss termin förelägges, som bindes till natt och åhr a tempore notitiæ, och blifwer querulanten öppen in civilibus, men in criminalibus förfares effter de terminer, [som] uti § 18 af 1695 års stadga uthsätte äro, hwar med Hans Excell:ce sielf war ense, på det trätor måge både snart blifwa slutne, och hwar äntå ske i alle måhl rätt.

[107.]
Enanders
mening up-
läses om
querela
nullitatis.

Assessor Enander sade sig hafwa uti detta måhl upsatt sin tanka skriftteligen, hwilken han upläste, så lydande: »När emot en afsagd dom eij lagligen wadt blifwer, ther hafwer han laga krafft wunnit och bör till uthmätning gå, med mindre någon i the måhl, som tillätelige äro, nembl:n antingen ther saken criminal är, eller någon märckelig domwilla och så kallade nulliteter i processen bewisas kunde, funno skäl att beswära sig ther emot hos then Konglige Håfrätten; tå bör sådant i de förra inom 6 weckor, i de senare innan natt och åhr ifrån thet dommen afsades eller att den förlorande fått der om kundskap fortsättias; gånge doch imedlertid then wundne dommen till uthmätning med så skäl, att ther beswären inom then förelagde tid hos öfwerdommaren inlagde äro, bör then executions sökiande ställa borgen för thet han om händer fått, men äro beswären eller den så kallade querelen eij inom then tid inlagd, tå må dommen blifwa uthan caution exequerad, och ingen annor ther ifrån skyddas för thet han föregifwer sig willia sina beswär mot then wundne dommen hos öfwerdommaren inläggia; der och någon befunnes uthan wichtig orsak sig öfwer dommaren i öfwerätten beswära, eller honom domwilla, nulliteter eller annat dylikt förseende tillmäta, och gitter sådant eij fulltyga, then bör icke allenast fällas att betala sin wederspart alle expenser, uthan och med willkorligit straff, afbön eller annat sätt straffas, som saksens beskaffenhet fordrar.»

Kongle Lagcommissionen sade detta wara den mening, [som] Kl:e Commissionen effter förde discourser stannat wid, men att 6 weckor allenast äro af Hr Ass:r Enander determinerade uti criminale måhl, låter intet göra sig för orthernes aflägenhet skull, uthan måste för-
[108.] blifwa wid de terminer, som för detta § 18 i stadgan uthsätte finnes, och äro lämplige till orthernes aflägenhet, warandes detta remedium gått så wäl för executoren som parterne sielfwa, att the måge wetta, inom hwilken tid dem öppet står querulera, när the hafwa skäl der till, och sedan tiga.

Effter den senaste frågan om Kongl:e Lagcommissionens bref af den 9 Aprilis 1709, som afgått till Kongl:e Justitiæ revisionen om notificationer, huru the ske böra, blef samma brefz copia upläsit, och gått befunnit, det notificationer der effter ske och förrättas skola, hwilket uti nya förordningen på sådant sätt skall infört blifwa.

Sedan blef omtalt om notariernes nödwändighet wid landträtterne, hwar om bref uti Kl:e Lagcommissionen redan i sommars uppsatt och af Hans Excell:ce underskrifwit är, men kom sedan effter Hans Excellences gåttfinnande att stanna till framdeles för tidernes swärighet skull, emädan det fantz betänksamt låta det då afgå, men Kongl:e Commissionen kom öfwerens, att det nu lærer fuller kunna afsändas, och der hos genom särskilt bref till Hr Cancellierådet Feif berättas, att med sådane personers antagande kan någon tid hwila, men likwäl är nödigt wetta, om Hans Kl:e M:tt i nåder skulle behaga bifalla, att sådane måge antagne blifwa, hwilket är nödigt wetta för den nu under händer warande rättegångz förordningz författande, att [om] deras embete der uti och något må kunna inflyta.

Der effter uplästes deras Excellentiers Hans Kl:e M:ttz Rådzens remiss på den supplique, [som] Hr Lagman Gyllencreutz ingifwit och sig beswärat öfwer den tröghet, [som] en stor del af parter wisa, att the absentera sig in termino att infinna wid lagmanstingen, hwarigenom dömmaren blifwer hindrad att i tid effter hand gjöra sitt embete, men parterne ibland på sidsta dagarne först inställa sig och sökia då först få uthslag i saken.

Hans Excell:ce fant, att remedium emot samma sielfzwäld är iu tydeligen satt uti sielfwa 1695 års stadga § 8, att the för hwart uprop, som the äro frånwarande, skola plichta med 3 daler sm:t, och om lagmannen låter upropa them hwar dag i några weckor, lära både the, som således få böta, en annor gång infinna sig, och andra lära af deras exempel taga sig för sådant till wahra.

Hr Gyllencreutz swarade: The achta inga böther, och dessuthan äro the mästa, särdeles allmogen, så fattig, att the intet hafwa något att bötha med.

Hans Excell:ce: Det är en gammal regul: Then, som intet äger ko, böthe med kropp.

Men Hr Gyllencreutz itererade sin förra talan, att det är impracticabelt, derföre begärer han, att något medel må träffas, som

Notifica-
tioner.

Notariers
wid landtz-
rätterne
nödwän-
dighet.

Lagman
Gyllen-
creutz kla-
gan om ab-
sentibus
wid lag-
manstin-
gen.
[109.]

kan för dommare embetetz heder skull bringa parterne att inställa sig, när de äro citerade, kunnandes wisa, att han åhr 1704 och 1705 suttit längre än lönen räckt till förtäring, och han måst tilläggia, som han förtärt, 150 daler sm:t, derföre begärer han, att en wiss tid må föresättes, inom hwilken parterne nödwändigt måste sig inställa.

V[ice] P[ræsidenten] Thegner mente det kunna hielpas, om uti citationerne blifwer infört, att hwar dag någon blifwer längre uthe extra terminum comparitionis skall bötas med 3 daler sm:t.

Gyllencreutz sade så altid ske, men det hielper intet.

[110.] Kongl:e Commissionen fant detta klagemåhl allenast höras ifrån Upland och ifrån ingen annor orth, derföre lærer det för ett domställe skull intet kunna något särdeles införas uti en allmän stadga, uthan är bäst, att genom något särskilt rescript det blifwer rättat.

Hans Excell:ce mente sådant kunna genom Swea Håfrättz förordnande hielpas, när Lagman Gyllencreutz der om ansöker.

Gyllencreutz tog afråde att gå up på lagmanstinget.

Sedan discurerades något deröfwer, befinnandes Kongl:e Commissionen det ske dommare embetet en wanheder, när parter effter egen godtyckio inställa sig, derföre måste fuller något wara, som them der till förplichtar, och som wid alla andra domställen wissa dagar till uprop äro uthsätte, inom hwilka parterne enteligen skola sig infinna, undantagande wid lagmansrätterne, så lærer der och böra wara en likhet, förthenskull fantz wara bäst, att som parterne wäl kunna wara tillstädes, inom [3: *innan*] 3 uprop äro skedde, så skall nu uti stadgan införas: att den part, som wid lagmanstinget inom tridie upropet sig intet in finner, skall icke allenast bötha 3 daler sm:t för hwart uprop han försummat, uthan och effter tridie upropet dömmas in contumaciam; hwilket faststältes. Deriempte blef det och slutit, att wid de domställen, som skriffwäxlingar ske, måste parterne det giöra in duplo, emädan om allenast ett exemplar ingifwes, kan en elack part taga sig tillfalle att antingen förfalska dem på något sätt eller bårttaga något, som honom intet tienar, men sker det in duplo, så förwarar dommaren originalet, och parten får copian, warandes detta ett ringa beswär, emädan copian skrifwes uthan charta sigillata, men der emot en stor nytta och säkerhet så för dommaren som parterne.

Det blef och omtalt, huru wida det kan låta sig giöra, att en

sak må summario processu et immediate af öfwerdommaren uptagas, när begge parterne äro der om ense och sådant enhälligt begära, hwilket Kongl:e Commissionen fant fuller wara i sig billigt, när begge parterne sielfwa willia undgå och afsäia sig beneficium instantiarum, men så måste öfwerdommaren och Håfrätten der till intet bewillia, förr än der om är hos Hans Kl:e M:tt [i] underdånighet först frågat och tillstånd der till sökt, emädan det är en processus extraordinarius. Om detta behöfves intet något röra i nya stadgan, uthan war allenast discursive anført, emädan det intet annat då skulle giöra, än med sådane ansökningar som oftast beswära Håfrätterne, som doch nog syslesatte äro med de måhl, [som] elliest ditkomma, som förr utharbetade äro; hwilket så blef slutit.

Assessoren Enander frågade, om det icke må wara honom tillåteligit genomse de anten referent- resolutions- dom- och andra böcker, som wid Kl:e revisionsacterne torde finnas, emädan han deraf kunde inhempta något, som wore tienligit wid det arbete, [som] han om händer hafwer, särdeles hwad Executionsordningen angår, hwilket Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten bewilliade, finnandes deriempte och nödigt, att honom må uti Swea Håfrätt tillåteligit wara det samma, hwarest mer anledning till sådant lærer gifwas, hwar om wid nästa sammankomst uti Kongl:e Justitiæ revisionen skall omtalt blifwa, och bref der om till Kongl:e Håfrätten afgå.

Enander
tillåtes se
revisions
böckerne.

§ 9. Effter den påminnelse, [som] Swea Håfrätt giort wid juramentum calumniæ, fantz sådan ändring af 1695 års Processordning böra ske, att de böre der afskaffas.

The påminnelser, som åthskillige giort och sig förfrågat, om iuramentum calumniæ wid första instantien bör ske, fantz så mycket mer onödig, som Hans Kongl:e Maj:tt uppå Kongl:e Öfre Borgrätens underdånige förfrågan i nåder resolverat, att intet juramentum calumniæ wid Neder Borgrätten kan påstås, så wida der är första instantien.

[112.]

Malmös förfrågan, om fullmächtigen och wid nedre instantierne, derest juramentum calumniæ är tillåteligit, bör det lika som principalen præstera, fantz wara ogrundat och emot praxin.

Kongl:e Commissionen företog sig att noga effterse och undersökia egentelige beskaffenheten af juramento calumniæ, och hwad wärckan det med sig hafwer, finnandes å ene sidan thet wara till

Om jura-
menti ca-
lumniæ
nödwan-
dighet.

den ändan upkommit, att såmeddelst 1:o kunna få rätta sanningen fram af illsinnade parter, och när parterne sielfwa äro i sine samweten öfwertygade, kunna 2:do förmå dem heldre afstå processen än orättmäteligen draga sina wederparter än vidare för rätta, emädan ofta händer, att rika och förmögna mena sig skola winna orättmätige processer genom thet att theras wederparter äro fattige och således förmå intet hålla länge och till slutet uth med dem, 3:o kan både dommaren och parten ofta blifwa der af i mörka saker uplyst, iempte hwar annat wara kan; men å andre sidan ser man sällan och nästan aldrig, 1:o att någon part genom eden bringas till annor uplysning än han elliest gör, 2:do ej heller att någon låter skrämman sig genom edgång att afstå processen, uthan den, som hafwer samwete föra en orätt process, lærer och af intet samwete hållas tillbakas giöra eden, [113.] när han menar saken hängia allenast der uppå, 3:tio wet man ej heller, när det skedt, att eden bracht parten säia annat än uti actis kan infört wara, emädan det wore prof af ingen redelig man, [att] säia annat i sina skriffter och annat munteligen.

Hwar wid doch Secretair Blixenstierna nembde ett exempel, som med Advocaten Pigot skedt, att han skall således en gång dragit sig undan eden, men det märcktes, att sådant upsäteligen skedt, att dermed favera sin principals contrapart.

Och såsom Kongl:e Commissionen bepröfwade, att ändamålet af iuramento calumniæ uti ingen del hafwer den wärckan med sig, som uti tanka warit, när der om stadgat warit, så stannade Kongl:e Commissionen wid den mening, att till Hans Kl:e Maj:tt skall underdånig förfrågan afgå, om juramentum calumniæ icke må uti alle andre måhl och wid alla andra händelser afskaffat warda, undantagandes när Uti civile
måhl. öfwerdommaren finner någon sak så mörck uti civile saker, eller klarligen finner parten undandöllia några skriffter och skäl, som ingen kan twifla honom hafwa händer emellan, aldenstund det elliest är en stor siälawåda, när dommaren ofta intet annat kan se, än parterne giöra orätt och falsk ed, hwarigenom Gudz heliga namn missbrukas, och syndastraff således drages öfwer riket, och ther med intet winnes thet ändamål, som dommaren syfftar på, att sanningen kommer i dagzliuset genom sådan edgång; och när Hans Kongl:e M:ttz swar der om inkommit är, kan der effter om juramento calumniæ uti stadgan infört blifwa.

Anno 1712 den 25 Septembris.

[114.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa.

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwäl:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Cancellierrådet Leionstedt. Hr Lagman Cederhielm.

Hr Vice Præsidenten Thegner. Hr Secreteraren Blixenstierna.

Hr Secreteraren Hielmberg. Hr Borgmästaren Hylteen.

Hr Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Blef än vidare discurrerat om iuramento calumniæ och malitiæ, då Hans Excell:ce war wid sin förra mening, att alla sådane eder böra afskaffas, och det så mycket mer, som när någon hos öfwerdommaren pröfwas hafwa malitiose fullfolgt saken, oachtat han aflagt iuramentum calumniæ, så blifwer han belagd med [straff för] temerarium litigium, hwar med det iu klarligen säies och nödwändigt föllier, att han giort orätt ed, ty det senare præsupponerar det förra, föreskrifwandes Gud sielf uti sitt heliga ord sättet, huru en menniskia skall sin talan ställa, hwarest står: dit tal skall wara ja och nej, och hwad ther öfwer går, är synd, derföre är iu syndigt missbruka edgång, och då särdeles, när man ser derigenom litet eller nästan alzt intet uthrättas, hwar igenom sanningen i ljuset framkommer.

Juramentum calumniæ.

Borgm. Hylten sade sig på åthskillige ställen snart uti 2 års tid hafft förrättning wid dommaresyslor, och wet eij mer än 2 exempel, att någon för edgång skull hafwer afstått sin talan.

Vice Præsidenten Thegner mente billigheten det fordra, att om eder än skulle som förr præsteras, bör deremot then, som äskat eden, intet niuta expenser, om han winner, men fant sielf bäst, att eder aldeles afskaffas.

Hans Excellence: Under desse eders afskaffande förstås allenast juramenta calumniæ, men intet purgatoria eller veritatis attestantium, ty som uti alle måhl, så civile som criminale, witnesseder nödige äro till sanningens bestyrkiande, så böra de här effter lika som tillförne hafwa sin laga gång.

[115.]

Lagman Cederhielm: Det är ett pium officium afskaffa det, som förtörnar Gud och drager syndastraff öfwer landet, hwilket sker, när onödige eder præsterade warda.

Hans Excell:ce fant wara bäst, att ett bref blifwer upsatt och

uti underdånighet underställes Hans Kongl:e M:ttz nådige behag, om sådane juramenta calumniæ icke måge afskaffade warda.

Hr Cederhielm: Detta är en delicat quæstion, som har med sig mycken wicht, som genom långlig praxin är introducerat, och lærer wara nödigt, att orsakerne till denna Kongl:e Lagcommissionens mening, wäl och noga deducerade warda.

Sedan blef talt om det bref, som upsatt är och angår nödwändigheten af notari-er wid lagmans- och häradzrätterne, och som tidernes swårighet nu intet tillåta något gravera staten, så slötz, att samma bref till Hans Kongl:e M:ttz skall afgå, men deriempte af Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten skrifwas på Kongl:e Lagcommissionens wägnar till Hr Cancellierådet Feif, och berättas, huru det intet är Kl:e Commissionens mening, att detta underdånige förslag nu straxt må wärckstält blifwa, uthan lemnas till lägligare tider, men Kongl:e Commissionen funnit derföre nödigt nu der om inhempta Kongl:e M:ttz nådige willia, på det sådant wid den under händer warande Processtadgan må kunna i acht tagit warda.

Brefwet om notari-erne wid landtznätterne skall afgå till Kl:e M:ttz.

[116.] § 10. Effter den påminnelse, [som] Swea Håfrätt giort, kan det prædicatet procurator afskaffas, och uti dess ställe införas fullmächtig.

Borgmästar Hylten berättade, att Swea Håfrätt giort sådan ordning, det the, som agera uti Håfrätten, skola kallas advocater, men the, som föra sakerne uti stadzrätterne, skola hafwa namn af procuratorer.

Slötz, att begge delarne kunna hafwa namn af fullmächtige, som är ett generalt ord och till deras förrättning mäst lempeligt.

Hans Excell:ce fant det wara en aperta contradictio, att en advocat gör ed, och blifwer sedan med böther belagd, monne det intet arguerar honom criminis periurii? Och kan intet wist straff för dem uthsättias, uthan det blifwa rättat, som dess brått och förseende kan pröfwat. Slötz, att det skall här wid förblifwa, som der om uti den förra stadgan af åhr 1695 är uthsatt wordet.

Det discurrerades om det straff en fullmächtig bör undergå, som betienar sin principal dolose, men stannades der wid förblifwa, som förr wanligt är, att principalen har actionem mandati emot honom, och hwad han intet förmår betala med penningar, måste ske med kroppen, som saken finnes wara.

Åbo Håfrättz påminnelse, pag. 149, att principalen bör uthnembna sin concepist, fantz i wisse måhl wara nödig.

Hr Cederhielm: Det är iu tillförne en Konglig förordning uthkommen, att then, som skrifwer för allmogen, bör och sättia sitt namn der under.

Hans Excellence: Detsamma bör och ske, när skriffter af qwinspersoner ingifwes, som ej heller lära sielfwa kunna sina klagemåhl skriffteligen författa.

Assess. Enander mente det wara något betänckeligt, om alla sådane skriffter skola af concepisten warda underskrifne, ty ofta kan hända, att fattige personer anlita hederligt folck skrifwa för sig uti loflige ärender, hwilka dem gierna af barmhertighet der med betiena, men willia intet wara bekante för sådant; om alla skola förplichtas tillika undersättia sina namn, så lära slike personer afhålla sig der ifrån att hielpa fattige för intet. [117.]

Hans Excell:ce: Det är ingen skam att hielpa den fattige äfwen i sådant fall, men der emot betages mycket underslef, som af arg-sinte concepister begås, warandes derföre bäst, att inga skriffter, som framtes af qwinspersoner eller allmogen och slika sådane enfaldige personer, blifwa i rätterne emottagne, förr än then, som them författat, hafwer sitt namn derunder äfwen skrifwit, wid hwilket slut Kongl:ce Commissionen stannade, som i nya stadgan skall införas.

§ 11. Wid Swea Håfrättz påminnelse inföll den discours, huru wida en advocat, när principalen [in] progressu actionis eller när saken står på slut dör, kan wara förbunden pro heredibus fullföllia eller afbida saksens fullkommelige slut, eller när dommen går honom emot, fortsättia den hos öfwerdommaren, emädan det kan säias, att hans mandatum morte mandantis exspirerar.

Hans Excell:ce fant, att när sådane händelser förefalla, kan fullmächtigens begära dilation hos dommaren, till dess han får correspondera med arfwingarne och höra dem, om the willia fortsättia eller afstå saken, hwilket dommaren lærer altid kunna bifalla, så frambt inga sådane fatalier liggia honom i wägen, som han intet kan dispensera öfwer.

Lagman Cederhielm förestälte en sådan casum: om en principal skulle genom döden afgå nyss förr än terminus comparitionis infölle wid lagmanstinget, monne det skulle hielpa arfwingarne, att saken icke blefwe för desert förklarad? [Nej,] emädan det är heredum plicht [118.]

äfwen taga tiden i acht, som wid rätterne är förskrifwen att efterlefwa.

Hans Excell:ce: Nog är det arfwingarnas schyldighet, men sådane casus förefalla sällan, derföre behöfwes de intet i stadgan införas.

Secret. Blixenstierna: När i Swea Hofrätt förnimmes, att principalen för dommens afsäiande dör, uppskiutes med dess publication, till dess arfwingarne först fått notification om saken.

Slötz, att den förre stadgan intet skall för någre casus speciales skull ändras, uthan härutinnan förblifwa som förr, men likwäl skall med någre ord införas: att fatalia iuris, som hafwer sin grund uti Kongl:e förordningar och gör fullkommeligit slut i hela saken, om de försummas, skola noga i acht tagas, men fatalia iudicis och de terminer, som dommaren äger macht påläggia, kunna efter sakernes omständigheter förändras.

Wid Åbo Håfrätz påminnelse om dilatoria slötz, att der wid bör wara samma termin som i processual måhl, nembl:n half så långt som emot ordinarie processer, som äro: att i Håfrätten bör i stället för 2 månader sådant ske inom en månad, och skola sådane der i stället för 8 dagar eij niuta mer än 4 dagar att tillkienna gifwa hos dommaren a quo, att han will sig på högre orth beswära, och således consequenter wid alle the andre domstolarne proportioneras så [119.] det ena som andra till hälfften af tiden emot wanlige rättegånger, och then, som [o: om någon] intet kan wisa sig hafwa gifwit iudicem a quo tillkienna, att han will sökia ändring, bör dess klagan hos öfwerdommaren intet uptagit warda.

Kongl:e Commissionen fant sedan detta kunna hafwa någon olägenhet med sig, om en skall få uppskåf i saken, som säjjer sig willia gå till öfwerdommaren, derföre blef sedan detta således ändrat: Skulle någon begära anstånd i saken, skall dommaren iempte hufwudsaksens företagande tillse och pröfwa orsaken der till, och dess begäran noga till protocolls föra, och der han skäl till sin begäran hafwer, sådant bewillia.

Hans Excellence fant det wara mycket mindre onus för den andra parten [att] låta en, som slikt begärer, få dilation, än afbida den tid, att han går till öfwerdommaren, ty derigenom drages tiden längre uth, än att han wid nästa ting comparerar.

Wid Gyllenadlers påminnelse, pag. 445, slötz, att then, som will

klaga öfwer wägrat dilation, bör der om inom 4 dagar wid lagmans- eller häradsrätten gifwa dommaren tillkienna, som dömt i saken.

Secretair Hielmberg talte om en förfrågan, som Commerciecollegium gjort, som begärer, att en allmän stadga må författas och der uti nembnas, inom hwilken tid sådan klagan bör ske, hwilket Kongl:e Commissionen fant wara nödigt, och att der lika som i Håfrätten inom 4 dagar bör notificeras och inom en månad hos Kl:e M:tt klagan ingifwas, och då iemwäl wisas, att sådant är apud iudicem a quo angifwit.

Hans Excell:ce: En sådan, som orätt klagar, bör ersättia contraparten dess expenser och skadestånd.

Secret. Blixenstierna: Som der wid intet kunna wara särdeles store omkåstnader, så lærer intet stort löpa för expenser, men skadestånd elliest kan fuller wara. [120.]

Det ifrån åthskillige orther påmint är, att i stället för 18 § står här § 13, skall bli ändrat och sättias § 18 eller som dess numer blifwa kan.

Anno 1712 den 27 Septembris.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillsammans, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälborne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Cancellierådet Leionstedt. Hr Vice Præsidenten Thegner.

Hr Vice Præsidenten Flemming. Hr Assessoren Enander.

Hr Secretair Blixenstierna. Hr Secretair Hielmberg.

S. d. Continuerades med Processtadgan.

§ 12. Wid Swea Håfrättz påminnelse, fol. 37, att ingen återwinning bör tillåtas, när någon i Håfrätten blifwer dömbd in contumaciam, [sades, att den?] tycktes hafwa skäl med sig, men Hans Excell:ce sade, att som der äro sällan sådane casus, och i denna § 12 talas allenast om cemnens- och rådstugurätterne, så är onödigt der om något införa.

In medio § 12 skall en transpositio verborum således ske: Och [121.] måge så wäl rådstugurätterne de måhl, som der immediate uptagas, till laga slut företaga och saken effter dess beskaffenhet på lika sätt afdömma, som det uti cemnensrätten sker etc.

Det Åbo Håfrätt påminner om execution på contumaciæ dommar, är förr ändrat, derföre är der wid nu intet i acht taga.

De orden och andra kunna som öfwerflödige uthlemnas.

Något taltes, huru wida eller om distantia loci bör någon ändring giöra eller ursächta en part, [men] fantz intet böra skydda någon, uthan alla wara en allmän lag undergifne.

§ 13. Swea Håfrättz påminnelse, pag. 37 v[ersa], att böterne skola fördubblas, när relationen inom de 2 senare dagarne [eij?] återlefwereres, fantz gått, som skall införas, emädan det är en sidwördnad för dommaren, att parten förhåller gifwa relationen tillbakas.

Det Åbo Håfrätt påmint, att relationer i cemnersrätterne intet böra författas i angelägne måhl, kunde Kl:e Commissionen intet bifalla, oachtat det berättas der merendels wara enfaldige och oförfarne män, uthan kan sådant ske så gått som de förstå, och har Kongl:e Maj:tt föreskrifwit, huru relationer böra inrättas, warandes stadgan klar, som säger, att det bör allenast ske i wichtige saker, derfor blef här wid ingen ändring. Men skulle begge parterne willia afstå sitt beneficium och intet begära relationer, kan i sådant fall förblifwa der wid.

§ 14. Som dommaren äger macht straffa dem, som onödigtvis begära conférence, men elliest ingen nekas munteligen få andraga det [122.] han finner nödigt till saksens uplysning, så är onödigt något der om låta uti stadgan inflyta, warandes dommarens plicht [att] förr än domen anslås fråga parterne, om the hafwa något af särdeles wärde munteligen att föredraga, emädan det offta händt är, att wid muntelige conferencerne saken wunnit mera lius än genom widlöfftige skriffwäxlingar, ty enfaldige parter komma offta fram munteligen med det, som de intet förstå tiena till saken, och likwäl är mycket reelt.

Sedan uplästes den förordning, [som] Swea Håfrätt låtit uthgå om advocater, hwilken fantz onödig något der af uti den allmänne stadgan införa, emädan det är oeconomicum och angår särdeles Håfrätten mer än publicum, som eij rörer justicen i gemen.

Det blef något discurrerat om en fullmächtig, [som] begärer dilation i en sak, då det fantz isynnerhet böra ske i de måhl, der quæstio facti existerar, men när quæstio iuris allenast är, bör saken hafwa sin fortgång.

Den frågan, om parterne skola notificeras, när någon sak skall företagas, [beswarades så, att det?] fantz så mycket mindre böra ske, som det skulle yppa många nya beswär, om notificationen wore skedd,

eller om den decenter wore passerat, derföre fantz bäst alt sådant lemna uthe.

Kongl:e Commissionen discurrerade än vidare om dem, som i Muntelige förhör. oträngt måhl begära muntelige förhör, och der med allenast beswära dommaren, försumma tiden och äntå intet annat der wid anföra än tillförne widlöfftigt är skriffteligen andragit; derföre skall blifwa i nya stadgan tillagt: Skolandes muntelige förhör i oträngde måhl intet begäras, uthan om dommaren pröfwar sådant ske, äger han macht beläggja den sådant begärt med 10 daler sm:t[s böter]. [123.]

Huru wida en, som warder kallat till witne, kan sig der ifrån afhålla, discurrerades, och stannade Kongl:e Commissionen der wid, som uti stadgan skall införas: Then, som blifwer kallat till witne, bör sig der ifrån ingaledes undandraga wid daler sm:tz böther, när han stembd warder, och dessuthan¹ genom executorens hielp inför dommaren framskaffas. Men skulle samma witne finna sig befogat att undandraga [sig] witesmåhlet, måste han per querelam sådant straxt hos öfwerdommaren andraga.

I förra protocollen skall effterses, om der finnes orsakerne, hwarföre häradsrätterne äro uthelemnade, att intet straff der är satt för dem, [som] sig intet infinna.

Detta lärer skedt derföre, emädan parterne äro wid häradztingen eller deras fullmächtige altid tillstädes, elliest dömmes de in contumaciam².

§ 15. The böther, som äro föresatte för bärtowarande wid stadzens collegier, af 2 daler sm:t, böra och fastställas för häradsrätterne³, men intet emot cemnerrätten, som förr är skedt i denne gamla stadga, hwilket der och måste der efter wid bötherne ändras.

Hans Excellence förestälte en fråga och ett måhl, som sig lätteligen tilldraga kunde, om någon på en sådan stund om dagen eller elliest, då dommaren intet sutto på sin domstohl, finge hastige tiender om dödxfall, eldzfara och annat slikt, om en sådan intet bör blifwa förskont och ej mista saken, om han uthom dommarens lof och

¹ Ursprungligen har skrifvits: »böther första gången och andra [?] dessuthan». Efter orden »första gången» har senare öfver raden tillskrifvits: »när han stembd warder». Derjemte hafva orden »första gången och» understrukits, hvilket sannolikt be-tecknar, att de böra utgå. Slutligen har ordet »andra» [?] ändrats till: »och».

² Detta stycke är senare tillskrifvet nederst på sidan.

³ I handskriften står öfver raden: »N. B. det är skedt».

samtycke bårtrest, när han sedan wid sin återkomst kan wisa de laga förfall, som lagen hafwer föreskrifvit och tillåter gälla för den, [som] sig försummar hos dommaren på förelagd tid infinna.

[124.] Kongl:e Commissionen stannade här wid i den mening, att när någon af sådane laga förfall utan rättens tillstånd afreser, som i lagen stadgade äro, skall dess afresa blifwa ansedd lika som med contumaciæ dommar förfares, att parten må wid återkomsten orsaken till sin hastige afresa wisa, och att han intet hade tillfälle dommaren der om tillkienna gifwa.

Secret. Blixenstierna nembde om ett måhl, att Kongl:e Justitiæ revisionen har restituerat saken, när sådant laga förfall är wordet bewisat.

Detta, som här anført är, skall tydeligare uti denna § 15 infört blifwa.

Anno 1712 den 2 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Lagman Flemming. Hr Assessoren Enander.

Hr Secretair Blixenstierna. Hr Secretair Hielmberg.

Hr Borgmästaren Hylteen. Hr Stadtsecreteraren Brehmer.

S. d. Berättade Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten om det senast omtalt war angående conferencer, huru han discurrerat der om med Kl:e Rådet och Præsidenten Gr[efwe] Falkenberg, hwilken uthlåt tit sig, hwad tid och olägenhet onödige conferencer wid domstolarne förorsaka, doch fant Hans Excellence med Kl:e Commissionen, att de måtte fuller här effter, som för detta skedt, hafwa sin gång, men när dommaren pröfwar dem begäras i oträn[g]de måhl, kan han beläggia den brätzlige med sådane böther, som han skiäligen pröfwar honom böra wara fallen till.

[125.] Lagman Cederhielm: Detta kommer mycket an på en god och betäncksam præses, som har macht att hålla parterne inom wissa skrankor, när the willia onödigtwis något iterera munteligen, det de in actis som oftast widlöfftigt andragit, och när det sker, blifwa conferencer nog afkårtade.

Hans Excell:ce berättade, huru Prof[esso]r Carl Lundius hafwer

genom bref notificerat honom om det arbete, [som] han på Kongl:e Lagcommissionens anmodan hafwer under händer att utharbete, blifwandes samma bref upläsit, som nembde om någre måhl, hwilka nödig ändring syntes fordra, låtandes Hans Excell:ce dess swar om det samma angå [o: *afgå*?], med contesterande af sitt goda nöie öfwer den flit och åhåga, [som] Prof[esso]r Lundius der wid wisat, än vidare gjörandes warder.

Assessor Enander berättade sig hafwa projecterat det bref om juramenti calumniæ afskaffande, som skall afgå till Kongl:e Majj:tt, hwilket han upläste, och sedan det blifwer på några ställen ändrat, skall [det] expedieras och afgå, antingen till Kl:e Justitiæ revisionen, eller till Kongl:e M:tt sielf, som förr warit wanligt.

Om juramento calumniæ.

Hans Excell:ce pröfwade nödwändigheten wara af särdeles wicht, det de edegånger, som denne tiden så ömnocht ske, blifwa antingen aldeles afskaffade, eller någorlunda åthminstone inskränckte, emädan sådane, såsom emot Gudz h[eliga] ord löpande, förtörna Gud och draga syndastraff öfwer landet, warandes fast bättre, när någon af dommaren pröfwes hafwa temere litigerat, att han blifwer mycket alfwarsambt med böther straffat, eller i brist der af med fängelse ansedd, sig till straff och andre wanartige till warning, emädan wid det, som här till skedt, är iu intet annat säia, när någon effter aflagd ed, blifwer med [straff för] temerario litigio belagd, [än] att han sworit falskt och orätt.

§ 15. Sedan continuerades med 1695 års stadga. Hwad förra gången omtalt war om den hastiga resa, [som] någon kan oförmodeligen påkomma, då dommaren är skild från domstolen, medan saken är än oafsluten, [derom] taltes än något vidare, hwilket fantz hafwa åtskillige swårigheter med sig på alla sidor, menandes Secretair Blixenstierna wara bäst, att då sökes restitution hos Kl:e M:tt, som intet lærer afslås, när så giltige skäl der till wises. Och Borgm. Hylten fant äfwen som de öfrige, att om återwinning då skall ske, som denna stadga gifwer anledning till, eller och appellera, så niuter han dubbelt beneficium, wid det förra blir då saken å nyo företagen, som har dubbelt beswär med sig, men wid det senare kan wara tillfälle länge uthdraga saken och således uppehålla sin contrapart.

[126.]

Hans Excell:ce och Kongl:e Commissionen stannade wid det slutet, att the orden, som stå in medio paragraphi 15 skola aldeles

uthlemnas, så lydande: »hwar med sedan förhålles som sagt är om den, som aldeles utheblifwer.

§ 16. Wid denna §:i upläsande fantz ingen vidare ändring wara nödig, än att i stället för 2 dagar, som här står, skall sättas i den nya stadgan: dagen förr än dommen afsagd blifwer.

Blixen-
stierna be-
rättar om
giffter-
måhls-
ärenden in
primo
gradu etc.

Secretair Blixenstierna gjorde berättelse, huru åthskillige förfrågningar tid effter annor ske in re matrimoniali uti första och andra graden lineæ inæqualis, hwar med deras Excellentier Kongl:e M:ttz Råd mycket beswäras; wore derföre wäl, om the måhlen blefwo företagne här uti Kongl:e Lagcommissionen till öfwerwägande, på det [127.] ett wist reglement må wara alltid till handz, när Consistorierne med sina förfrågningar inkomma.

Hans Excell:ce fant sådant kunna låta sig giöra, när Kongl:e Commissionen fått sluta den nu under händer warande Rättegångs- eller Processtadgan.

Enander
säger sig
ändrat
Gifft(er-
måls)bal-
ken.

Assessoren Enander berättade sig hafwa genomgått den nya upsatte Gifft[ermåls]balken och den ändrat så till stilen som transponerat capitlen på de ställen, som han funnit bäst tiena, samt tillagt några casus, som der tyckes fordras att tillkomma; men Hans Excell:ce sade: som denna balk är en af de samma, som Hans sahl. Kongl:e M:tt berättas hafwa underskrifwit, så lærer der wid i förmågo af Hans Kongl:e M:ttz i åhr ankomne bref ingen annan ändring kunna ske, än att påminnelserne sätties på andra sidan emot den förre stilen, att skildnaden således i hast må kunna märckias.

Widare frågade Ass:r Enander, om han skall communicera med Prof. Lundius denna balk, som han genomsedt, men fantz bäst, att der med än blifwer något anstånd, till dess man får se, hwad method Prof. Lundius uti sitt arbete tagit.

§ 17. Huruwida alla dommare böra gifwa öfwerdommarne kundskap om the saker, som genom appellation gå ifrån dem, blef något talt, hwilket intet kan låta sig giöra af lagmansrätten, som intet är ständig sittande, eij heller af rådstugurätterne, efftersom hos dem äfven infalla ferier, när the sittia skola eller wara fria, derföre stannade Kl:e Commissionen der wid, att i förmågo af Kongl:e M:ttz förordning skola ifrån häradzrätterne alla de måhl gifwas lagmansrätten tillkienna, som dit appellerade warda. Ratio är, på det lagmans-

rätten må der af wetta, huru många saker wadde äro, och der effter proportionera tiden för parterne.

Wid de orden uti § 17, derest står: emot honom inlägger etc. skall den mening tillsättas: Och skall swaranden, som antingen sielf eller genom laga fullmächtig försummar på föresatt dag emot-taga kiärandens libell, intet vidare blifwa hörder, uthan dommaren saken effter dess befundne beskaffenhet afdömma. [128.]

Åbo Hofrättz påminnelse, att en wiss tid bör äfwen föreskrifwas dem, som på Fisci wägnar måste tala, fantz intet tienligt, emädan Fisci rättighet kan intet minskas, fast någon Kl:e M:ttz ombudzman, som ofta är med andra syslor öfwerhopat, intet kan altid observera fatalierne, hwar öfwer åtskillige Kl:e M:ttz resolutioner äro; derföre gås det förbi uti en allmän stadga införa.

Anbelangande ferierne fant Kongl:e Commissionen bäst, att med resolutioners extraderande uti civile måhl då må hwila, så frambt de icke äro processual quæstioner, som inga drögzmåhl gierna tåla, som är om witnes afhörande eller andre slika saker, men fantz bäst intet röra något der om, emädan det står i öfwerhetens behag gifwa ferier eller intet.

Wid de påminnelser, som angå notificationer, blef straxt faststält, att der wid skall förfaras som Kongl:e Lagcommissionen uti sitt bref der till sig yttrat, hwar effter denna § 17 om notificationer skall inrättat blifwa.

De påminnelser, som om depositions-mål skedde äro, antingen der öfwer bör siärskådas hos judicem a quo eller ad quem, fantz hafwa begge sina swårigheter, wid det förra syntes det derföre wara bäst, emädan han hafwer bästa kundskapen om quanto, som dömt är och saksens rätta beskaffenhet, som der uti redan hafwer dömt, men som uthmätning bör ske genom executoren, så eger lagmans- eller rådstugurätterne intet att säia eller ändra, om executoren i något måhl sig hade försedt; wid det senare, som är judex ad quem eller Håfrätten, så står fuller executoren under dess inseende, men der emot kan Håfrätten ingen fullkommelig kundskap [hafwa] om saken, förr än den är fullkomligen incaminerat, och blifwer altid frågat, om icke alla præstanda böre præsteras, förr än saken blifwer cum toto effectu devolverat till Håfrätterne. Detta stannade der wid, att som det är ett opus executoris att uthmäta den egendom, som bör depo- Depositioner. [129.]

Om depositioner bör införas uti Executionsstadgan. nerar, när parten sielfwilligt det intet præsterar, så kan sådant bättre införas uti Executionsstadgan med dess omständigheter.

Åbo Håfrättz påminnelse och förfrågan, om en part, som är fattig och præsterar iuramentum paupertatis, om han då icke må sin sak få fortsättia, fantz wara likmätigt Kl:e Majj:ttz förordning, att en sådan intet kan wägras prosequera sin sak, men är onödigt här införa.

Kongl:e Mittz bref af den 5 Martii 1685 uplästes, huru deposition och caution præsteras bör. Men wid första instantien, som Dorpts Håfrätt frågar, fantz otienligit.

Hwad Swea Håfrätt pag. 44 påmint, skulle wid slutet af denna § 17 infört blifwa, men som executoren eller dommaren intet kan befatta sig med sådan caution, så är det betänkeligit.

Anno 1712 den 3 Octobris.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb. Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Assessoren Enander. Hr Secretair Blixenstierna.

Hr Secretair Hielmberg. Hr Borgmästaren Hylteen.

Huruwida executoren kan undersökia om depositioner. S. d. Berättade Hans Excellence, huru han vidare efftertänckt, huruwida det kan tillkomma och anstå executorerne och landzhöfdingarne att undersökia och siärskåda depositions- eller cautionsmåhl, warandes sådant mer en actus iudicialis än executivus [att] ransaka och uthlåta sig öfwer, aldenstund dommaren kan bäst wetta hwad som är dömt öfwer och hwad nödwändigheter der wid böra i acht tagas, löpandes det något emot landzhöfdingens embetes heder och wärdighet, att han skall befatta sig med sådane syslor, som dessuthan är nog öfwerhopat med hvariehanda embetes förrättningar till Hans Kongl:e Majj:ttz tjenst, och äro personerne merendels honom mer okunnoge än dommaren, derföre faller det honom swårt, bewitna om dem, som han intet kienner.

Hr Hielmberg: Här är det brukeligit, att om contraparten intet är nögd med de cautionister, som blifwa præsenterade, remitteras det ärendet altid till Kl:e Slåtzcancelliet att undersökia om deras qualitet, som der om gifwer sin berättelse.

Hans Excellence: Annat är här i staden, derest Slåtzcancelliet

lärer bäst ha bekant större delens willkår och wetta, hwem der oftast blir tilltalt.

Det blef här om slutit: att om dommaren är närwarande, och hwad landet angår, tillstädes, att han om cautionisternes schickelighet kan sig uthlåta, bör sådant wara hans skyldighet, men der sådant förefalla skulle annorledes, skall parten förskaffa sig någon dommares eller andre redelige mäns attester om cautionisternes säkerhet, hwilka kunna wara af samma beskaffenhet och tro, som de af någon rätt uthgifne warit.

Huru wida kyrkioherderne sådane attester kunna uthgifwa, blef ^{Präster må} och omtalt, men som prästerne äro wordne förbudne gå i caution, ^{eij uth-} så är betänckeligit dem med detta beswära; torde hända, att parten ^{gifwa} wille sökia sin regress till presten, om cautionisten intet wore så god ^{attester, ty} som prætereras. ^{de få eij} gå i cau-
^{tion.}

§ 18. Hwad Åbo [Håfrätt?] påmint, att några wissa af dem uthnembde sochner böre hafwa längre termin, fantz onödigt låta uti en allmän stadga inflyta, uthan kan om sådant genom en underdånig supplique af Hans Kl:e M:tt sökias, och lärer då der på förmodeligen föllia sådant swar, som prolongerar för dem terminen, warandes detta [131.] nu här effteråth så mycket mindre nödigt, som det blifwer lemnat till dommarens ompröfwande [att] gifwa längre termin och dilation i sakerne, der inga fatalia inlöpa, när omständigheterna sådant fordra.

Men från Gotland skall terminen prolongeras ifrån 3 till 5 månader.

I stället för det att Westerbåtten här till intet haft mer än 9 weckors termin, skall den förlängias till 3 månader.

§ 19. Effter den påminnelse, [som] Swea Håfrätt giort pag. 46, 47, skall samma formulair uti stadgan blifwa infört, doch wid slutet något ändras, hwarest säies, att dommaren eller executoren skall attestera om cautionen, utan på det sättet, som här ofwanföre slutit är: hos dommaren eller andre redelige och trowärdige mäns witnessbörd begära¹.

Hwad Swea Håfrätt vidare påmint, att ingen bör tillåtas appellera emot ett sådant attestatum, fantz bäst aldeles uthelenna, ty det wore intet annat än att gifwa argsinte parter eller elacka advocater anledning till det, som de elliest intet kunde tänckia på.

¹ Detta stycke har ursprungligen i handskriften afslutats med orden: »hos dommaren eller andre redelige och trowärdige män».

Om atte-
stato för
Domkapit-
len skall
nu i stad-
gan uthe-
lemnas.

Skolandes äfwenwäl uthlemnas alt hwad så i denna stadga förr kan wara infört angående Domcapitlen som det Swea Håfrätt der om andragit, och låta förblifwa, hwad i Kyrkiolagens process dem till rättelse infört finnes, till dess om alt sådant framdeles blifwer tillfälle företaga och effter nödwändigheten rätta.

[132.] Äfwenwäl fantz Swea Håfrättz påminnelse intet höra till denna § 19 om processual quæstioner, emädan der om icke gifves häruti någon sådan anledning att införa eller tala.

Huru wida det skall behöfwas inhempta från städerne, huru stor summan från hwar stad skall wara, som är appellabel, fantz wara allenast en courieuxitet, men ingen nödwändighet, emädan den, som wid rådstugurätterne förlorar, lærer wara sielfmant påmint på hwar ort giöra sig der om underrättat.

Ytterligare blef talt om processual mål, om hwilka skall införas, der som om appellationer talas, och fant Kongl:e Commissionen, att uti dem bör ingen appellation emottagas, uthan när någon will sig således beswära, kan den klagande giöra det iempte hufwudsaken, som han appellerat uti, och då tillika andraga processual quæstioner, som tillika med hufwudsaken böre afgjöras.

Anbelangande de måhl, derest summan intet är appellabel, men likwäl kan någon wara pålagd ed, så kan fuller i anseendet till quantum ingen appellation ske, men i anseende till eden bör ingen appellation förwägras, uthan den saken hos öfwerdomaren fortsättias.

§ 20. Effter Swea Håfrättz påminnelse fantz allenast ett uprop nödigt wid edictal citationer.

Det blef discurrerat, huru wida actor bör replicera, när reus intet exciperar, eller reus duplicera, när actor intet replicerar; slötz sådant intet böra ske, emädan hwar är skyldig alla sina skäl uti första skrifften införa, så frampt han sedan intet fått nya skäl, som han förr eij hafft.

När sakerne intet immediate uptages i Håfrätten, pag. 53, slötz, att der, lika som i rådstugun sker, 2:ne uprop skola ske.

[133.]

Anno 1712 den 9 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Lagman Gyllencreutz. Hr Lagman Cederhielm.
 Hr Vice Præsidenten Thegner. Hr Vice Præsidenten Flemming.
 Hr Assessoren Scheffer. Hr Assessoren Enander.
 Hr Secretair Blixenstierna. Hr Secretair Hielmberg.
 Hr Borgmästar Hylteen. Hr Stadtsecreteraren Brehmer.

Såsom wid senaste sammankåmst det blef talt om quanto ifrån rådstugurätterne, som tillåtas att appellera emot, så tog Hr Assessoren Enander sig der af tillfälle föreställa den quæstion, om en, som haver en biquæstion att föredraga emot en nedrig instances dom, huru wida det må wara tillåteligit andraga den som ett accessorium hos öfwerdommaren, när sielfwa hufwudsaken, hwar om twistas, är till quantum intet appellabel, hwar till han anförde den raison, att som hufwudmålet intet är tillåteligit att kunna fullföllia, så bör ej heller det andra wara anständigt, ty om han skulle winna hwad en sådan söker, och will sedan fortsättia hufwudmålet, blir sådant ingalunda tillåteligit.

Discurre-
 ras å nyo
 om quanto
 appellabili,
 ianledning
 af § 19.

Hans Excell:ce med de öfrige Kongl:e Lagcommissionens ledamöther funno sådane biquæstioner eller processual måhl af en hel annor beskaffenhet, ty än siönt quantum quæstionis intet är efter särskilte förunte privilegier appellabelt, så kunna eller böra processual quæstionerne derföre ej stanna, aldenstund der wid offta förefalla sådane quæstioner, som äro fast mera wärde än de penningar, som twistas om, såsom för exempel om witnes habilitet, om edgång, om documenters richtighet, om fatalier, om exception emot dommaren, om competentia fori, om competentia actionis, om contestatione litis och mera sådant; och om det skulle afskiäras parter få gå längre till öfwerdommaren, när the sågo sig ratione processus befogade anlita öfwerdommarens beskydd och handräckning, så wore så gått straxt gifwa sin wederpart alt hwad han påstodo, om han hade der till rätt eller intet, uthan som all lag och process är derföre inrättat, att then, som ser sig ske förnär, skall få hugna sig af den allmenna rättwisan, så är intet billigare, än han må och blifwa hörder; men att städerne äro gifne ett wist quantum, hwar emot appellation intet må ske, är der af kommit, på det öfwerdommarn med alla små saker intet må blifwa öfwerhopat.

[134.]

§ 20. Hwad Åbo Håfrätt påmint [pag.] 154, att det böre wara fatalier wid exceptionen, när reus in termino sig intet infinner, på

lika sätt som fatalier äro wid libellen, när actor sig försummar, att han der genom blir sin talan förlustig, fantz intet tienligt, uthan om reus försummar 2:ne uprop, då honom tilllåtit är få allenast böta för frånwarandet, bör han intet blifwa hörder, om han dem begge försummar, så frambt han icke niuter på begäran dilation af dommaren.

Äfwen ogillades det, som förmenes, att på landet intet böre drängar sändas till tingen, emädan der intet äro alltid advocater till handz, uthan betienar man sig der af sådane personer, som man kan åstadkomma, men i städerne kan det i acht tagas.

[135.] Af lika art war och den frågan, huru wida hustron är berättigad swara inför dommaren, lärandes dommaren sielf wetta och finna, hwad den allmenna lagen i sådane måhl förmår.

§ 21. Huru wida någon kan ad replicam foga sin expense räkning, som in libello sig intet förbehållit sådant, hwar om Swea Häf rätt påmint, fantz intet göra någon ändring, uthan förblifwa wid förra wanligheten, att det ad replicam ske kan.

Den påminnelsen fantz ej heller kunna i consideration komma, huru stor arfwodislön fullmächtige kan tilläggias, emädan sådant är alltid owist och skilliachtigt effter sakernes beskaffenhet.

Om cautions præsterande, när twist kommer med cronohemman.

Wid påminnelsen om cautions præsterande och expensers betalande, när någon får twist med cronohemman, hwars actor wid instantierne succumberar, blef talt om det remiss om samma ärende, [som] för någon tid sedan är kommit från Kongl:e Senaten till Kongl:e Lagcommissionen, hwilket ärende här är wordet ventilerat, och så wida kommit, att brefwet war upsatt och adjousterat, men wid underskrifften kom det der af att stanna, att som samma måhl är af en särdeles beskaffenhet, emädan det å den ene sidan synes swårt, om den, som blifwer med sådan process angripen, skall göra emot cronobetienten omkåstnad, resor och hafwa beswär, men deremot niuta ingen ersättning, och å andra sidan, att jus Fisci är som en pupill, hwilket i alle måhl bör i acht tagas, att ingen ting der wid försummas, blifvandes conceptet till det bref, som warit ärnat afgå åhr 1708 den 20 Decemb. upläsit, hwar effter Hans Excell:e fant den wara en efftertänkelig ting, att någon skall bli med onödig process angripen och uthan wedergällning hafwa både omak och göra kåstnad, der

[136.]

Hans Kongl:e M:ttz rättwisa är för allom enahanda, som will, att ingen bör förnär ske.

Secretair Blixenstierna sade sig wid detta brefz upsättiande warit då i samma mening, som det sluter sig, men har sedermera närmare eftertänckt, och finner, att när en part emot Fiscum kan wisa sin oskuld, har han wunnit nog, och är nu derföre af hel annor mening.

Secretair Hiemberg: Om actor malverserar, bör han hafwa straff derföre.

Blef beslutit på samma sätt som tillförne, att det skall hafwa anstånd med detta brefz afsändande, till dess Gud hugnar landet med Kongl:e Maj:ttz lycklige återkomst.

Här wid uplästes Kongl:e M:ttz resolution af den 18 Novemb. 1693, som förmår, att när någon hafwer klagan öfwer en fiscal, skall den casus som och alle andre slike in specie Kongl:e Maj:tt underdånigst föredragas.

Huru wid[a] appellation kan ske uti criminale måhl, slötz, att emot sielfwa måhlet bör det intet ske, men emot expenserne kan det intet wägras.

§ 22. Effter Swea Håfrättz påminnelse blef faststält, att det skall i stadgan införas: den, som oskiäligen och obeskedeligen med swåre ordesätt angriper dommare eller executorer, skall bötha dub- [137.] belt, än siönt deras dommar eller förrättningar skulle ändrade blifwa. Ratio est, ty om the finnes hafwa begått något förseende, hörer det öfwerdommaren till, sådant ifra och ändra, men intet parten, som står under dess dom.

Effter Åbo Håfrättz påminnelse skall dömmas wid samma forum.

Det Dorpts Håfrätt andragit, fantz onyttigt, emädan skriffen, som är corpus dilicti, bör blifwa qwarliggiande hos dommaren, och dommen deriempte, som uthwisar bråttetz egenskap.

Westerbottens påminnande om dommarens jäfwande, fantz bäst lemna aldeles orört, skolandes uti alla saker dömmas wid samma domställe om reconventions måhlet.

Hwad poena temere litigantium bör wara, slötz: att uti Håfrätterne skall den wara emellan 50 och 100 daler sm:t, men wid lagmans och rådstugurätterne emellan 25 och 50 daler sm:t, effter sakernes och personernes beskaffenhet; vid[e] prot. den 16 dito.

Secretair Hielmberg talte om ett processuallt måhl, som war ankommit från Kongl:e M:tz Commercicollegio till Kongl:e Justitiæ revisionen emellan Inspectoren Delterberg och Enkian Catharina Abrahamsdotter, hwarest quæstio war, huru förfaras skall dersammastädes med resolutioners anslag, och huru fatalierne der effter skola i acht tagas, finnandes Kongl:e Commissionen, att i bemelte Collegio bör der wid förfaras som wid andre slike Collegier och Håfrätterne wanligt är.

[138.] Sedan blef en dom i Swea Håfrätt, fallen emellan Öfwerstlieutnanten Yxkull och sahl. Gr[efwe] Nieroths arfwingar, upläsin, hwar uti quæstio är, om det skall ansees som ett processuallt måhl, och effter Kongl:e M:ttz bref af den 15 Aprilis 1703 på det sättet gå till Kongl:e Justitiæ revisionen, eller via ordinaria med revisions pennin-gars erläggiande, warandes denne quæstion sådan, att den ene parten säger sig wid häradzrätten hafwa aflagt [o: *erlagt?*] wadepengar emot en häradzdom, men häradzhöfdingen berättar sig intet wist kunna sådant wetta, emädan det skall skedt på den ene ändan af bordet, så att han hwarken skall kunna iaka eller neka der till. Nu beror saken derpå, att om det befinnes, att ingen appellation wore skedd, så är det en res iudicata för den parten, som hafwer redan wunnit, som är Yxkull, men är den och passerat, så står saken under öfwerdommarens vidare siärskådan, så att det således har vim sententiæ definitivæ med sig, om det skall stanna wid första dommen, och som hela hufwudsaken der på beror, så är der af quæstionen upkommen, huru der bör anses, antingen som ett processuallt måhl eller att det effter den wanlige praxin bör komma till Kl:e Justitiæ revisionen. Öfwer detta blef af och an discurerat, hwar wid någre wore af den menin-gen, att som detta per querelam är uti Kl:e Håfrätten inkommit, så kan det intet afkläda sin natur, att det icke är derföre i sig sielfft processuallt, fast det gör slag i sielfwa hufwudsaken, men andre igen, att detta är en hufwudquæstion, om fatalia äro försummade och wadet är skedt eller intet, som ändar iu hela processen, och den helt och hållit deciderar, finnandes Hans Excell:e detta wara fuller processuallt, så wida det är in quæstione, om wadepeningarne äro erlagde eller intet, men det gör helt slut i saken, om det befinnes intet waad wara skedt, och som det långt war lidit på afftonen, så stannade wid discursur allenast, och ingen votering skedde.

Anno 1712 den 16 Octobris.

[139.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillsamman, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe]

Gustaf Cronhielm.

Cancellierrådet Anders Leionstedt.

Lagman Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten Johan Thegner.

Vice Præsidenten Axel Flemming.

Assessoren Petter Scheffer.

Assessoren Johan Enander.

Secreteraren Thomas Blixenstierna.

Secreteraren Jacob Hielmberg.

Borgmästaren Anders Hylteen.

S. d. Bewilliades Cancellisten Gyllenkrok att blifwa Auscultant.

Det samma bewilliades och Linderstedt.

Assessoren Enander berättade sig hafwa upsatt sitt betänkiande i concept skriffteligen om poena temere litigantium et querulantium, hwilket han upläste och war af fölliande innehåld.

1:o. Att ingen bör med sådant straff beläggias, som hafwer något fog eller grund till sin action, nembl:n hela eller halfwa bewis, eller wunnit någon underinstances dom för sig, effter man icke heller på denna sidsta händelsen gierna plägar beläggia den med expenser, som således en dom eller flere för sig hafwer.

2:o. Så synes icke heller uti dee nedriga instantierne någon poena temerarii litigii böra påläggias, uthan allenast i den Kl:e Håfrätten och Kongl:e M:ttz Justitiæ revision, emädan parten icke wäl kan säias hafwa missbrukat rättegången och litigerat temere, innan han igenom saksens agerande i instantierne och en eller två der å gångne domar blir närmare öfvertygad, att han ingen fast grund till sin action hafwer; wore och elliest mycket betänckeligit för de enfaldige parter skull, som icke så straxt begripa, hwad rätt är eller orätt, om uti underinstantierne skulle determineras någon poena temerarii litigii, emädan sådant mången enfaldig skulle afskräckia sin rätt att utsökia. I det stället synes det wara nog, när in 1:a och 2:a instantia den succumberande straffas med expensernes fulla betalning.

3:o. Hwilka som nu egenteligen böra straffas propter temera-

Lagkommissionens protokoll.

Gyllenkrok och Linderstedt bli Auscultanter.
Poena temere litigantium et querulantium.

[140.]

rium litigium eller temerariam querelam i Kongl:e Håfrätten, synes egenteligen wara fölliande: 1:o de, som af list och arghet, dolose, genom wissa nödige documenters witterlige undandölliande eller elliest twärt emot saksens sammanhang deras actioner hos öfwerdommaren fullföllia och klarligen der om öfwertygas kunna; 2:o de, som twärt emot någon förr fallen dom eller resolution i saken någon tid der effter komma med samma klagan för rätten; 3:o de, som emot klara contracter och egenhändige underskriffter eller förlikningar, der emot inga laga exceptioner i första eller andra instantien fulltygas kunnat, deras saker drifwa; 4:o de, som i ringa saker, der hufwudsumman eij är appellabel, anten genom ogrundade qvereler dommaren beswära, eller för en och annan [af?] prætexerade [o]richtigheter, som saken skola widhängia, förmå sig [att drifwa] appellation genom instantierna, och likwäl intet af wicht eller wärde emot de redan dem under ögonen gångne instantiernes domar och uthslag hos öfwerdommaren framte kunna, uthan handgripeligen spöries af pruritu litigandi eller att uthmatta sin wederspart och att bringa honom på omkåstningar fullföllia rättegången i Kongl:e Håfrätten.

Desse och flere måhl synes nödwändigt erfordra, att derutinnan en wiss och effter omständigheterna proportionerad poena temerarii [litigii] må statueras, på det de sielfwa så wäl som andra må afskräckias rättegånger på sådane sätt att missbruka.

[141.] Hwad nu straffet angår, som dommaren i det måhl synes böra observera, så är oförgripeligen in 1:a och 2:da instantia, som förr sagt är, det straff nog, när den succumberande belägges med alla förorsakade expenser, hinders och skadeståndz betalning, undantagandes der en manifestus dolus pröfwes under actionen bero, då effter omständigheterna som för annat bedrägerie straffas; men i Kl:e Håfrätten kunde poena temere litigantium till det högsta wara 100 daler sm:t och det minsta 50 daler sm:t, emellan hwilcka summor dommaren effter saksens omständigheter mer eller mindre borde stå fritt att determinera. Men poena temere querulantium kunde oförgripeligen ifrån 25 till 40 daler sm:t effter saksens beskaffenhet af dommaren proportioneras, doch att ingen med desse bemälte straff beläggies, som wäl till äfwentyrs tappar saken, men finnes likwäl agerat bona fide och haft förswarlike skäl och fundament till sine klagemåhl eller quereler, som sagt är. Icke heller bör någon, som reus är, än siönt

han tappar saken, straffas med poena temerarii litigii, effter han nödgas föllia sin wederpart, som appellerat eller citerat.

Detta synes korteligen på fölliande sätt kunna införas i processordningen:

Ad § 22 kan tilläggias: Skulle och någon part af list eller arg-
het missbruka rättegången och anten emot fallne domar eller resolu-
tioner eller klara contracter och sine egenhändige underskriffter draga
sin wederpart genom instantierne, icke låtandes sig af de redan honom
emot fallne dommar rätta, tå bör then samma icke allenast betala
till sin wederpart alla genom thess ogrundade rättegång förorsakade
expenser, hinder och skadestånd, uthan skall och ther hos i den Kongl:e
Håfrätten, när domen honom jemwäl går emot, påläggas uthom be-
mälte expenser att plichta pro temerario litigio ifrån 50 till 100 daler
sm:t, alt effter som dommaren thet pröfwar med sakernes beskaffen-
het samt hwars och ens begångne felachtigheter enligit wara. I [142.]
lika måtto skall och then, som beswärer öfwerdommaren med ogrundade
och helt onödige quereler, the ther mot bättre dess wetande
och samwete löpa, samt endast söffta till wederpartens uppehållande,
och att bringa honom på omkåstning, eller elliest oskiäligen att hindra
dess wundne rätt, plichta wid saksens uthslag ifrån 30 till 50 daler
sm:t, alt som hwars och ens arghet eller oskiälighet kan pröfwas det
mer eller mindre förtient. Skulle och dessuthan dommare, executorer
eller wederparten finnas i de inkomne skriffter oskiäligt angripne warda,
thå förhålles ther med som i denna punct ofwanföre sagt är, så att
hwart om sig med tillbörlig nepst belägges, doch att uti alt detta
noga pröfwes, om en eller annan af en rätt enfaldighet och owetten-
het eller genom andras förledande och icke så nog[a] af egen arghet
är kommen till sådan rättegångens missbruk, då den samma genom
alfwarsambt tilltal af dommaren rättas, och icke dess mindre de för-
orsakade expenser betala bör; men med fullmächtigarne, som sig i
slika mål bruka låta, förhålles effter den 10 puncten i denna förord-
ning samt stadgan af den 10 Decemb. 1696.

Hans Excell:ce sade: Detta är iu hwad förr warit hos domsto-
lerne brukeligit, att then, som temere litigerat, har altid blifwit be-
lagd med böter för otidig förd process hos öfwerdommaren, men nu
kommer att tillsättias quantum, effter som senast omtalt blef, och har

[o: äro?] äfwen hos lagmansrätterne och i rådstugun de, som äro befundne temere trätat, wordne effter saksens beskaffenhet ansedde.

Ass:r Enander mente, att ingen bör in secunda instantia anses som temerarius, emädan det är ett beneficium få gå längre och sökia ändring på första dommen.

Hylteen: Offta ha de i rådstugun förmärckt parter af arghet oro sine contraparter, och derföre äro de blefne som temerarii med böther belagde.

[143.] Cederhielm: Det beneficium kan intet annorledes förstås, än att parterne böra sig der af betiena i rättwisa saker, men intet att någon skall bruka det att befordra en obillig sak med, när han i sitt samwete kan pröfwat vara öfvertygat wäl wetta sig hafwa in meritis orätt, emot klara lagen, derest hans conscientia är vincibilis, och fortsätter saken allenast att vexera en annan, warandes iu så wäl det ena som det andra domstället af konungen inrättat, af hwilken de och ha sin heder, af den orsak, på det ingen må upsäteligen föra orättwisa saker, uthan när det sker, det ware sig wid första eller andra instansien, bör sådant öfwerdåd med tienligt straff beläggias.

Hans Excell:ce biföll det, att när en sådan wid de nedrigare instantierne warder befunnen emot bättre wett och samwete föra process, bör den icke allenast ersättia parten alla bewislige anwände expenser, uthan och [straffas?] der till för temerarium litigium.

Cederhielm: Hwad rum och domställe, som är af konungen authoriserat, bör hållas heligt och ingen bruka det att der bemantla sin orättwisa.

Enander: Det måste iu wara en skildnad emellan en konglig rätt, som är Håfrätten och en nedrig instance.

Thegner: I det anseendet blir gradus poenæ, men likwäl är illa, när någon är temerair.

Hans Excell:ce: Det kan wara temeritas straxt i begynnelsen, när en uthan minsta skäl blifwer dragen in för dommaren.

Enander: Det kallar Kongl:e M:tt sielf temerarium litigium, när någon går ifrån Håfrätten och blir hos Kongl. M:tt som temerair ansedd.

[144.] Blixenstierna: Det kallas temerarium litigium revisionis, men elliest kunna och på annat sätt många giöra andra orätt.

Enander: Det heter en pruritus, när någon hos underdommaren således anställer sina processer.

Scheffer: Kanske i stället för [straff för] temerarium litigium kunde expenserne göras så mycket anseenligare, hwilket skulle afhålla mången ifrån onödige rättegånger.

Cederhielm: Meningen är ingen annor än [att straff stadgas], när någon emot sitt bättre wett drager en annor in för dommaren och honom lagsöker.

Hans Excell:ce: När sådant klarligen finnes, monne något är billigare, än att en sådan belägges med [straff för] temerarium litigium?

Blixenstierna: Så har praxis här till alltid warit, och den är befunnen god.

Kongl:e Commissionen slöt således: När någon af dommaren beträdes upsäteligen emot klara lagen, emot sitt bättre wett och samwete eller med list draga någon för rätta, bör den af dommaren iempte expenserne beläggias med laga böther wid underrätterne och wid Håfrätterne för temerarium litigium, och alt sådant, som saksens beskaffenhet är till.

Assessoren Enander påminte hwad oreda, som sker uti processual twister, och ibland annat, att när parten får skriffterne, behålla de dem ibland länge hos sig, och undertiden, när inom 14 dagar skall sådant hos öfwerdommaren angifwas, äro skriffterne så widlöfftige, att de intet kunna afskrifwas, föruthan åthskillige oredor, som der wid föllia, derföre wore nödigt, om Hans Kongl:e Maj:tt skulle willia göra en wiss ordning der öfwer, föruthan hwad der öfwer redan stadgat är; och har han upsatt något, som kan der till wara tienligt, upläsandes sedan ett project till bref; men här öfwer blef intet något slutit, doch sade Hans Excell:ce, att det är omöieligit alla händelser i lagen införa, uthan när något specielt förefaller, kan det i underdånighet angifwas hos H:s Kl:e M:tt.

Sedan blef den förre discursen omtalt, som angår Öfwerstlieutnanten Yxkull och sahl. Gr[efwe] Nieroths erfwingar, hwar wid Secret. Hielmberg först upläste Kongl:e Maj:ttz bref af den 15 Aprilis 1693, och sedan det concept han projecterat, som skall afgå till Håfrätterne, uti hwilket åthskillige omständigheter warda införde, som förklara det förra brefwet öfwer processual måhl.

[145.]
Yxkulls
och Nieroths process.

Hans Excell:ce: Som detta rörer sielfwa hufwudsaken, [synes klart?], att om appellationen blir afslagen, så är och saken sluten.

Cederh[ielm]: Man må wända sig, huru man will, så är det quæstio in processu och således ett processuallt måhl.

Hans Excell:ce: En ting möter wid den mening, om det intet skall förfaras som processuallt, nembl:n, att om Nieroths erfvingar blifwa pålagde denna gången erläggia revisionspengar, och winna saken i Rådet, att the få den fullföllia, men förlora sedan circa merita, att den å nyo kommer till Kl:e Justitiæ revisionen in eo puncto, så måste tå å nyo revisionspengar wärkeligen erläggias, och således 2:ne gånger i en sak.

Blixenst[ierna]: Det, som gör i Håfrätten slut i saken, kan intet som processuallt anses.

Hans Excell:ce: Stadgan nembner om både processuale måhl och preliminaire quæstioner, som böra således fortsättias, och giöra de ofta slut i sielfwa saken.

Hans Excell:ce proponerade den quæstion, att som Kongl:e Commissionen är begripen så inrätta den nya Rättegångzstadgan, att alla saker måge möieligast blifwa i största kärthet införde och der afgiorde, om det icke skulle låta giöra sig, att alla prælinaire quæstioner [146.] blefwo på en gång underdommaren förestälte, och då tillika med sielfwa meritis afgiorde, så att om någon antingen i det ena eller andra eller althopa funno sig beswärad, att den då på en gång finge sökia öfwerdommaren, hwilket skulle facilitera processen, för dem särdeles, som oskyldigt blifwa dragne för rätta.

Enander: Han wet intet exempel af något folckz lag, som det bifaller, och wore mycket betänkeligit bruka detta manér att afkärta rättegånger.

Hans Excell:ce fant, att ratione fori kunde wäl ibland ske exception, men wore och möieligit, att den, som sorterade under annat forum, när han såge sig hafwa wunnit i det förra, skulle han intet wara angelägen i sitt egit foro tala der om, uthan åthnöia sig med den redan fälte dommen.

Cederhielm: Intet är det obrukeligit öfwer alt, uthan hos mycket folck är [det?] i manér, på det rättegånger måge afkärta.

Hielmberg sade sig wetta mer än många klagemåhl wara öfwer

dommare, som giort ingrep i andras jurisdictioner, och då är det straxt en nullitet, som uphäfwer dommen.

Hans Excell:ce: Det kommer på förståndige dommare an, och som desse berörde lära redan fått warning, så lära de här effter se sig bättre före.

Blixenstierna: Om Håfrätten funno, att det warit incompetentia judicis, huru skall då execution ske på 2:ne domar?

Hans Excell:ce: Då kunde Håfrätten antingen uphäfwa eller ändra executionen, och som man bör det præsumera om dommaren, att han förstår sitt embete och lärer intet taga sig före dömma dem, [som] han intet har att giöra med, särdeles när han med efftertryck blifwer warnad och rättat, när han det första gången giordt, så skulle detta hinder snart kunna rödias uhr wägen, och äro förordningarne så klara, att hwar rättsint dommare af dem kan finna, hwem till dess domsäte hörer. [147.]

Hans Excell:ce bad hwar yttra sin mening öfwer detta måhl, då Hans Excell:ce sielf, Cancellierådet Leionstedt, Lagman Cederhielm, V[ice] Præs[identen] Thegner, V[ice] Præs[identen] Flemming, Secretair Blixenstierna, Borgmästare Hylten wore af den mening, att sådant kunde låta sig giöra, men Assessoren Scheffer, Ass:r Enander och Secret. Hielsing mente det skola giöra någon irring wid domstolarne, men der uti woro alla enige, att alla præliminaire quæstioner på en gång måge blifwa uptagne och afslutne, men wid sielfwa merita woro the skilliachtige.

Hans Excell:ce: Det torde wara bäst, att om detta inhemptes ifrån Håfrätterne deras betänckiande, som kunna hafwa bästa kundskapen af praxi, hwad swårigheter der wid mötha skola, hwilket Secret. Hielsing sade sig willia hos deras Excellentier i Kongl:e Justitiæ revisionen föredraga, att så må ske. Imellertid begärte Hans Excell:ce, att hwar må taga detta uti närmare öfwerläggande till nästa sammankomst.

Anno 1712 den 23 Octobris.

[148.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Cancellierådet Leionstedt. Hr Lagman Cederhielm.
 Hr Vice Præsidenten Thegner. Hr Vice Præsidenten Flemming.
 Hr Assessoren Scheffer. Hr Assessoren Enander.
 Hr Secretair Blixenstierna. Hr Secretair Hielmberg.
 Hr Stadzsecreteraren Brehmer.

Samma dag continuerades med processen.

§ 23. Hwad Swea Håfrätt fol. 35 v[erso] har påmint, är der med fullgiort, när terminerne blifwa prolongerade, som förr slutit är.

Som ingenstädes uti denna stadga blifwer något omrört, som angår Consistorierne, emädan för dem en särskilt processordning utgifwen är, så är intet nödigt effter Westerbåttens påminnelse der om något här införa.

Wid den förfrågan, [som] af Lagman Grönhagen skedd är, om det må wara lagmän tillåteligit förlika twister, som äro upwuxne emellan präste- crone- och bördehemman, fant Kongl:e Commissionen sådant bero på principalernes och actorum egit begifwande och öfwerenskommande, kunnandes sådant hos landzhöfdingen i orthen angifwas, som effter Hans Kongl:e M:ttz förordning af åhr 1693 äger macht slike måhl biläggia, som med Kongl:e Maj:ttz interesse och rättwisan öfwerensstämmer. Det öfrige fantz äfwen onödigt låta i stadgan införa.

Om witen. § 24. Som tillförne är beslutit om witens föreläggande, så skall [149.] der wid förblifwa, och fant Hans Excell:e med Kl:e Commissionen det wara i många måhl högnödigt, att witen blifwa trätosamme parter förelagde, och dem äfwen, som intet willia fram med rätta sanningen, och skall näst de orden: men när upskofzdommar oundwikeligen måste ske och en eller annan part pålägges inom wiss tid att giöra etc. ad verba giöra sedan tilläggias: Och på det hufwudsaken eij må ther igenom uppehållas, skall fullmächtigen wara förbunden att swara derföre, och sådan ursächt der wid intet gälla, att han föregifwer sig det samma med principalen för communicera willia.

Här blef discurrerat om rätta förståndet af de orden wid saksens förlust, det Hans Excell:ce förstod, att parten då bör intet mer blifwa hörd, uthan det witet wara sub poena præclusi, hwilket och Hr Brehmer sade. Men Lagman Cederhielm, Ass:r Scheffer och

Secret. Hielmberg wore af andra tanckar, nembl:n att saken skall icke dess mindre blifwa företagen, skälen examinerade, som wid handen äro, och saken der effter blifwa afgjord, så att witet intet har vidare straff med sig, än att parten intet får med skrifwa, men elliest får han dom, som saken är till, och om en dommare gör annorledes, får han tilltal och straff derföre.

Sec[ret.] Brehmer påstod contrarium, framdragandes exempel af ett lån, hwar med han wille styrka sin mening.

Secret. Blixenstierna sade: Det kan hända sig, att en dommare pålägger en part framwisa sin bok eller annat document, som kan giöra uplysning i en sak, som mäst kan ske wid arfskifften, och den-samma, som hafwer sådant document i händerne, undandrager sig sådant, uthom hwilket sanningen intet finnas kan, måne en sådan ej bör genom wites föreläggande wara fallen till sielfwa saken, när han af ondsko och arghet innehåller ett sådant bewis, som honom [150.] allena intet torde tillhöra, uthan hela sterbhuset? Ty consequencen är denna: kommer det fram, så föllier saksens uplysning med, och då tappar han, kommer det och intet, så winner han.

Ass:r Scheffer: Wid sådane händelser kunna andra uthwägar finnas, genom edens påläggande och mera slikt.

Lagm. Cederhielm: Han kan intet wetta, om någon är pliktig gifwa sin wedertpart skäl uti händerne att bestyrckia sin talan med in civilibus, men om det finnes och påberopes documenta communia, som flere äro berättigade till, så äger dommaren macht genom tien-lige meddel öppna dörren och taga dem uth, fast det sker emot den andras willia.

Hans Excell:ce: Det kan och hända, att en sådan imedlertid gömmer dem undan, och derföre blef Hans Excell:ce wid sin förra mening, att den, som [o: om någon] effter sidsta förelagde witet intet fullgör det dommaren honom pålägger, bör han wara fallen till saken, hwar om en stadga af uplästes.

Ass:r Enander: Det kan ingen påbördas betala något, när actor intet gitter bewisa sitt påstående.

Secret. Blixenstierna: Det står hos andra parten, som äger docu-menterne händer emellan.

Cancellierådet Leonstedt: Hwad kan wara billigare än att parten bör wara fallen till witet, som af upsåt intet framwiser det document,

som en dommare kan se honom hafwa, och det, som gifwer lius uti hela saken. Men skulle han och intet hafwa ett sådant document, är swårt, om han då skulle fällas till hela saken.

Hans Excell:ce: I det fallet står honom fritt per querelam sökia öfwerdommaren.

[151.] V[ice] P[ræsidenten] Flemming: Som åthskillige medel äro att Om contumacia. bringa en sådan contumacem till rätta sanningen, så kunna de här wid och brukas.

Blixenst[ierna]: När de äro enwisa, så hielper intet, nembnandes om Mollier, som i sådant fall satt 5 åhr i arrest, och kom äntå intet fram med rätta sanningen.

Hans Excell:ce: Derföre är det faveur för den part, som beropar sig på sådane skäl, som den andre hafwer, när han winner saken och den andra tappar, som förtiger rätta sanningen, som han är pliktig gifwa dommaren tillkienna.

Det blef omsider funnit bäst låta förblifwa som förr står uti stadgan infört, på det sådant intet må på någonthera sidan föda mer olägenhet af sig, och om någon särskilt casus existerar, som blifwer af dommaren förestäld, kan der wid förfrågan ske, hwilket sällan lærer sig tilldraga.

Anno 1712 den 31 Octobris.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Håfcancelleren Anders Leionstedt.

Lagman Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten Johan Thegner.

Assessoren Petter Scheffer.

Assessoren Johan Enander.

Secreteraren Thomas Blixenstierna.

Secreteraren Jacob Hielmberg.

Processen. S. d. Hans Excellence nembde om den quæstion, [som] senaste gången blef ventilerat, huru wida det kan låta sig giöra, att alla præliminaria på en gång wid första instancen tillika med sielfwa hufwudsaken kunna blifwa företagne och af dommaren afgiorde, hwilket

skulle wara en stor lindring, om det kunde låta sig i alle måhl [152.]
 practicera.

Ass:r Enander: Hwad de måhlen angå, som impediunt ingressum actionis, kunna [de] intet tillika med sielfwa saken företagas och afgiöras, efftersom det offta stannar wid dem, att saken intet kommer vidare, men the, som ex incidenti under actionen förekomma, kunna wäl tillika afgiöras.

Hans Excell:ce: Hwi kunna icke så de som the andra måhlen företagas tillika, ty när der uti är wordet dömbt, så anses som det wore skedt i hufwudsaken.

Lagman Cederhielm: När det är wordet för detta ventilerat, om alle præliminaire quæstioner på en gång kunna företagas, woro här twenne skilliachtige meningar, en del war af den ene, och några af then andra meningen; och har wår gamla lag gifwit anledning till 2:ne slagz exceptioner förnämbligast, såsom 1:o när någon har jäf emot dommaren, 2:do när någon will tala i en sak, som han intet är berättigad till, och tiggia sig målsäganderätt, hwar till 3:o kommer urminnes häfd, den ingen må qwallia, och då behöfwes intet andraga andra skäl.

Quæstiones præliminares.

Hans Excell:ce: Det är likwäl dommarens plicht noga pröfwa, om der är uhrminnes häfd, emädan thet är intet nog säia det, uthan det hörer till dommarens siärskådan.

Enander: Af 3:ne ting hindras ingressus actionis, 1:o ratione iudicis, 2:do ratione actoris, 3:o ratione actionis, hwilket war det Hr Cederhielm förr omtalte.

Secretair Hielmberg: Man finner klart af Siölagen, huru måhlen [153.] böre dommaren föredragas, och hwart effter dess beskaffenhet afgiöras, upläsandes cap. 6 der af, som sådant närmare exprimerar.

Lagman Cederhielm berättade sig hafwa de casus, som synas nödwändigt böra gå föruth och först afgiöras, förr än hufwudsaken kan företagen blifwa, sammandragit, och dem med deras omständigheter uthnembt, hwar på han upläste det han der öfwer upsatt, som war inrättat effter titlar af exceptioner secundum jus romanum; och när det skedt, sade Hans Excell:ce det wara med flit arbetat, och åstundes allenast, att som nu är quæstio, hwilka först böra afgiöras, förr än hufwudsaken kan blifwa företagen, att the samptlige upsattes, som sedan kunna uti stadgan införas och skillias ifrån the andre

Lagman Cederhielm upläser det han upsatt om præliminære quæstionerne.

præliminärer, hwilka kunna föllia hufwudsaken och med den [på] samma gång afslutas.

Lag[man] Cederhielm: The exceptioner, som wår gamla lag uthmärckt, böra i synnerhet som mäst gällande i acht tagas.

Ass. Enander: Uti Jordabalken talas och om, att der flere interessenter äro, böre de och stemmas och höras, derest om flere jordägande talas, som är exceptio plurium consortium.

Lag[man] Cederhielm lofwade sig willia än vidare efftertänckia, om flere sådan laga exceptioner kunna wara, än han redan anfört, som kunna hindra saksens fortgång, så will han dem tydeligare författa och wid handen gifwa.

Hwad Abrahamsson, Hulth och Stridsberg påmint, fantz intet giöra vidare ändring.

Om processualtwister.

Den påminnelse, [som] Swea Håfrätt fol. 21 har giort, fantz wara nödig, att appellationer uti witnessmåhl intet måge tillåtas.

Men den andra Swea Håfrättz påminnelse, att när någon warder pålagd framgifwa documenter och böcker och der wid tergiverserar, bör den quæstio intet anses som processualis, uthan gå via ordinaria till öfwerdommaren, fant Kongl:re Commissionen intet af den wicht, att så bör ske, uthan bäst låta förblifwa der wid, som uti stadgan förr sagt är, att när någon treskas sådant effterkomma, sedan ett wist wite förelagdt är, kan ett nytt wite honom föreläggas effter stadgan, och om han dömmes der med till hufwudsaken, kan han præstera appellation så emot det ena som andra, effter som han finner sig hafwa skäl till.

Om böckers och handlingars framgifwande.

[154.]

Secret. Blixenstierna: Det är iu bäst wid sådan händelse, att hans beneficia processus stå honom öpne både emot witet och hufwudsaken tillika.

Hans Excell:ce yttrade sig på samma sätt, så att den præliminaire quæstionen kan wäl föllia hufwudsaken.

Lag[man] Cederh[ielm]: Så blir alt hwad som är dömt pendens, till dess fullkommeligit slut blir i saken.

Ass:r Enander mente, att alla de quæstioner, som röra processen, måge per querelam gå straxt till Håfrätten.

Cederhielm: När det tillika rörer hufwudsaken, kan sådant ingaledes gå per saltum till Håfrätten, uthan till wederbörande instance via ordinaria, då så det ena som andra blifwer der afgiort.

Cancellierådet Leionstedt: Som lagmans- och rådstugurätterne [155.] äro ordinaire domställen, så skulle det se illa uth, om någon wille gå immediate till Håfrätten dem förbi, uti de måhl, som röra sielfwa hufwudsaken, och springa straxt till öfwersta domstället.

Ass:r Scheffer: När Swea Håfrätt till detta sig uthlät, war intet meningen, att det skulle ske in civilibus, uthan allenast in criminalibus.

Hans Excell:ce: När en part har emot sig 2:ne dommar och will äntå gå längre, fast han ser sig intet hafwa rätt, får han betala sin wederspart mer i expenser och kan ske temerarium litigium med, när saken är sådan, derföre är bäst, att slike måhl gå via ordinaria.

Cederhielm: Skulle sakerne gå immediate till Håfrätten, blefwe der mycket att giöra, men nu [händer?] för exempel, att när wid lagmans domställen förekomma 1000 saker, äro nepligen der af 100, som komma till Håfrätten, så att 900 således stanna der.

Hwad af Götheborg, Rosenquist, Åbo län [blifwit] påmint, fantz onödigt något införa.

Här skall införas om de exceptioner, som äro gällande för iäf emot witnen, hwar om i Krigarticlarne infört är, och [är] nödigt, att det i Processtadgan inflyter.

Det Dorpts Håfrätt påmint om discurrerandet inför dommaren, fantz onödigt.

Kongl:e Commissionen fant det wara nödigt med några ord nembna hwad iäf som bör gälla emot dommaren, och att när olaga [jäf] emot honom anföres, kan han sielf dömma i det fallet, warandes sådant så mycket mer nödigt, att både parter och dommaren måge wetta, hwad iäf gällande äro, som det kan elliest hindra saken, warandes om sådant infört i processen, som angår Domcapitlen.

Anno 1712 den 6 Novembris.

[156.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembligen:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt. Vice Præsidenten Thegner.

Vice Præsidenten Flemming. Assessoren Enander.

Secreteraren Blixenstierna. Secreteraren Hielsing.

Borgmästaren Hylteen. Stadzsecreteraren Olof Brehmer.

S. d. Lät Assessoren Scheffer giöra sin ursächt, att han af colique betagen intet förmådde sig denna gången infinna.

Resolutio- Hans Excellence berättade om ett måhl, som ifrån Swea Håf-
 ners extra- rätt till deras Excellentier wid justitiens administrerande förordnade
 derande i Slåttzcancelliet. Rådih är inkommit, med förfrågan, huru förfaras skall wid de resolu-
 tioners expedierande, som uti Kongle Slåttzcancelliet fattade blifwa,
 Om resolu- till att betaga de twister, hwilka som oftast sig yppa, när resolutio-
 tioners ex- pedieran- den der ifrån är uthgifwen och parten kunnig worden, då en del på-
 de i Slåttz- cancelliet. stå fatalier wara emellankomne för dem, som sig öfwer sådane resolu-
 tioner sökia beswära, men the der till neka, upläsandes Secreteraren
 Blixenstierna så wäl det Swea Hofrätt här om sig förfrågat, som det
 Slåttzcancellietz nu warande ledamöther sig effter undfångnen befall-
 ning der öfwer uthlåtit, warandes Swea Håfrätt af den mening, att
 anslag kan der för större richtighet ske, lika som manerligt är wid
 [157.] domstolarne, och fatalierne blifwa beräknade ifrån andra dagen klåc-
 kan 12 effter thet resolutionerne anslagne warit, men Slåttzcancellietz
 nu warande ledamöther förmena, [att] crediten derigenom torde min-
 skas, och sådant swåriligen sig giöra låta.

Hans Excell:ce fant det förslag, [som] Håfrätten giort, fuller wara
 gått, men befordrar intet executionswårket mer än elliest, warandes
 det nu, som under ventilerande kommer, om en persons namn genom
 anslag bör ställas på dörren eller wäggen in foro executivo, hwilket
 förmodeligen hwar och en lærer willia wara eximerad ifrån, ty der
 med heter det, att den och den är underståld execution, som elliest
 kunde wara god betalare nog, men han kan få resolution antingen i
 annat ärende, för caution eller annat slikt, och der med kan ens cre-
 dit och reputation förloras.

Hylteen: Der wid kan åthskilligt förefalla, ty en del resolutioner
 blifwa gjorde i anseende till obligationer, några för andra skull, sombliga
 äro af intet wärde, så att de angelägna synes nödigt allena att
 anslå, men i små saker ske sällan skrifftel[iga] resolutioner.

V[ice] Præs[identen] Flemming: Han kan intet se, om någons
 credit mer derigenom aftager, än när anslag ske i Håfrätten.

Hans Excell:e: Det är wist helt annat, som sker hos dommaren,
 ty der ventileras quæstiones juris, men hos executoren heter det exe-
 cution på egendom eller arrest.

Enander: För fataliernes richtighet skull blifwa terminerne genom
 anslagen wissare, ty en kan elliest resa bårt och säia sig intet wetta
 [158.] af sådan resolution, och der med drages fatalierne långt uth.

Hans Excell:ce: Min mening är intet, att hwarken fatalierne skola dragas längre uth eller terminerne ställas i owisshet, uthan att alt kan på annat lika säkert sätt ske, såsom när någon skall få resolution, kan executoren sända dess betiente till honom och kalla honom wid wite up, och när han upkommer, säia honom, på hwilken dag han skall få resolution, som alt kan föras till protocoll, och är fides protocoll nog bewis om fatalierne; skulle en sådan sedermera resa bårt uthan att hafwa stält laga fullmächtig för sig, undgälle sielf sin wårdz-löshet, och the andre, som giöra effter thet, som dem af executoren blifwer om resolutionens extraderande berättat, niuta samma säkerhet om terminen, som det genom ett offenteligit anslag skedt wore.

Hylteen: Som ingen ting gifwer mera credit än en prompt execution, så är det bäst, att intet tillfälle gifwes den att illudera, som en del giöra, när de resa bårt uthan att låta executoren eller sin wederpart wetta der af, hwarigenom executionen kommer att stutza.

Hielmberg: Det kan fuller offta ske, att en får en hastig resa, eller elliest wara 20 eller flera mihl boende från orthen, der execution begäres, och således intet wetta af, när anslagen sker; [frågas?], om en sådan då uthom sitt förwållande skall wara sine fatalier förlustig, när anslag ske, och han intra terminum intet kan sig öfwer executorens resolution beswära, när han finner sig till sådant befogad.

Blixenstierna: När resolutioner gifwas uthe på landet, får parten der af communication genom ländzmannen eller andre cronobetiente, ifrån hwilken termin fatalierne för honom beräcknas.

[159.]

Hans Excell:ce: Det mästa, som synes här wid fordra betänckande, är att låta anslå sitt namn på dörren, än siönt han wunnit eller är prætentent, och kan ingen, som ser anslaget, wetta hwem som är debitor, derföre wore bättre, att han genom 2:ne gode män eller af executoren sielf blifwer tillsagd intet resa bårt, förr än executorens resolution fallen är, uthan att ställa för sig fullmächtig, som wid domstolarne sker.

Brehmer: Den misscredit, som Slåttzcancelliet menar af anslag förorsakas, kan intet wara så stor, som genom inteckningar hos rätterne sker.

Leionstedt: Sådant sker inom lychta dörrar, det ingen wet af, men anslagen ske offenteligen.

Hylten: Hwar månad inlefweras inteckningar uti Kl:e Håfrätten.

Hans Excellence: Wore intet för den hazard, som crediten synes särdeles för köpman lida, så kunde wara bäst låta anslag ske.

Hylten: Lappare bli äntå lappare, fast de genom anslag intet skola uthtaga resolutionerne.

Hans Excell:ce: Meningen är om godt och ärligit folck, som kunna hafwa egendom nog, men intet alltid redbara penningar till handz.

Thegner: Det förslag, [som] Hans Excell:ce förr gaf, att parten eller i dess frånwaro dess fullmächtig kan upkallas för executoren och tillsäias ad protocollum, när resolution skall ske, eller och då straxt hwad resolverat är, om den är färdig, kan göra samma säkerhet som anslagen, hwilka hafwa med sig stort beswär och förplichta folck hwar dag gå och se der effter, som ofta hafwa angelägnare ärenden att förrätta.

[160.] Hans Excell:ce: De, som äro uti konungens tienster, kunna intet hafwa alltid tid gå och se der effter, fast de äro klagande eller swarande, ty de blifwa ibland i publike förrättningar bårtsände.

Omsider stannade Kongl:e Lagcommissionen wid det slut, att så frambt anslag skola ske, är bäst, att det så inrättas: Resolution för N. N. och N. N. är färdig att uthgifwas, som till i morgon kl. 12 bör afhemptat blifwa. Hwarigenom det ej blir bekant, hwilken som är actor eller reus, när den, som till anseendet hederligast är, alltid står främst.

Hans Excell:ce talte om en casus, som inkommit uti Kl:e Justitiæ revisionen, om en smed, som 1700 häfdat en kåna, hwilken den gången genom edgång sig befriat, men som kånan sedermera bedrifwit nytt hor och då mördat barnet, hafwer smeden tillstådt den förra gierningen, men kånan frikient honom, att han intet warit samrådande till mordet; när [o: här?] förekommer den frågan, om straffet wid den senare gierningen bör fördubblas, efftersom han intet warit dömbd för det förra, fast det finnes nu effteråth wara sant, men han då nekat.

Enander: Han har likwäl warit angifwen och för dommaren stäld, fast han intet är worden öfwertygad och straffat.

Hans Excell:ce: Angifwande spisar intet, uthan han hade då bordt warit derföre både dömbd och straffat.

Hylten: Det är praxis, [att] fast en begått åthskillige lägersmåhl,

så dömmes han likwäl till enkla böther, så länge det ej wisas, att han förr är worden dömbd.

Hielmberg: Wid sådane händelser fordras: 1:o lagsökan, 2:do [161.]
dom och 3:o straff, hwar på han upläste förordningen af åhr 1698.

Hans Excell:ce: Här wid är allenast den första gradus händ, och de 2:ne senare ej wärckstälte, som derföre iniungeras, på det delinquenten må låta sådant lända sig till rättelse.

Enander: Det blir äntå intet mer än 9 gatulopp.

Hans Excell:ce: Det är nu quæstio, om han kunde lösa sig med penningar, om det borde wara 80 eller 160 daler sm:tz böther, som är dubbelt emot det förra.

Kongl:e Commissionen fant, det straffet nu ej kan högre påläggias honom än för en gierning första gången skedd, efftersom han intet fått straff sig till bättring för det förra, men för den falska eden, [som] han giort, bör särskilt straff föllia.

§ 24. Wid denna § 24 fantz intet något sådant wara påmint, som kan giöra ändring i den förra stadgan, allenast om det med någre ord kan införas, att när quæstio blifwer, hwarest en sak bör uptagas, som angår contracter, att sådant bör ske, der forum domicilii är, men uti alle andre måhl kan en tilltalas, der han wistas. Doch måste detta med warsamhet införas, på det dommarne intet der af taga sig tillfälle dömma i de måhl, som under deras jurisdiction intet hörer.

§ 25. Wid [Hwad?] Swea Håfrättz påminnelse [angår?], kan den förklaras, när en skildnad giöres emellan deposition och execution, hwilket förra hörer till dommaren och det senare till executoren, warandes intet nödigt något här införa, som rörer executionswärcket.

Den quæstion blef af Secreteraren Hielmberg moverat, hwarest [162.]
forum bör wara, när någon fått deposition och deröfwer upwäxer någon twist, antingen att depositum warit förminskat, förwärrat, eller hwad elliest wara kan. Här öfwer blef resolverat, att sådant bör företagas uti det foro, som depositarius lyder under, aldenstund om något skall af dess egendom återsökias, bör det gå för sig, der han är wistande eller boende.

Blifwandes således slutit hwad som af åthskillige dommare warit inkommit och påmint wid 1695 års processordning, hwar effter Hans Excell:ce fant gått, att Secreteraren Folcher inrättar den nya Processordningen effter de ändringar, som Kongl:e Lagcommissionen tid

effter annan wid sammankomsterne funnit nödige ske skola, hwilket Secreteraren sade sig skola effterkomma och wärckställa.

Slåztartic-
larne.

Sedan berättade Secreteraren om Slåtzträttzordningen, som är merendels färdig, och återstår allenast läsa igenom det, som adiousterat är, hwilket skall ske.

Riga
Stadz-
rätt.

Dessuthan omtaltes om Riga stadzrätt, som warit under händer, huru den kommit att stanna genom Landshöfdingens Palmbergs bårtresa och vice Præsidentens Leionmarcks frånwaro, som der öfwer warit, och fantz, att med den kan hafwa anstånd till frambättre; imedlertid kan det göras färdigt, som mäst högnödigt är.

Håfartic-
larne.

Om Håfarticlarne taltes och, som äro uti Kl:e Öfre Borgrätten att genomses, och sedan med påminnelserne lära kunna till fullkommeligt afslutande här företagas.

[163.]

Anno 1712 den 13 Novembris.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälborne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt. Lagman Gyllencreutz.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Vice Præsidenten Flemming. Assessoren Scheffer.

Assessoren Enander. Secreteraren Blixenstierna.

Borgmästaren Hylteen. Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Lät Secreteraren Hielmberg göra sin ursächt, att han af hinder afhållen kunde nu intet wara tillstädes.

Jonas Hyl-
teen blir
Auscult-
tant.

S. d. Bewilliades Jonas Hylteen att blifwa Auscultant i Kongl:e Lagcommissionen.

S. d. Uplästes det bref, som Hr Lagman Arendt Silfversparre skrifwit till Hans Excell:ce, hwaruti han gör sin ursächt, att han intet nu kan biwista sammankomsterne i Kl:e Lagcommissionen för sin opasslighet skull, hwar på Hans Excell:ce will låta upsättia sitt swar och condolence der öfwer.

Giff[er-
måls]bal-
ken be-
gynnes att
upläsas.

S. d. Berättade Assessoren Enander, huru han inrättat den upsatte Giff[er]målsbalken på något kårtare manér, än den för detta författat warit, williandes till prof detsamma nu upläsa och underställa Kongl:e Lagcommissionens behag och gåttfinnande, om han således wid thet öfrige af balkarne skall förfara, och dem äfwen med en stilo

laconico inrätta, hwilket Kl:e Commissionen sade sig willia uthlåta öfwer, sedan Enander först upläsit det, som af Gifft[ermåls]balken ändrat är, hwar effter Assess:r Enander begynte upläsa cap. 1 af [164.] Gifft[ermåls]balken, efftersom han det rättat hade till stilen, hwar effter Kongl:e Lagcommissionen sig uthlät det wara wäl skedt, men att det blir ändrat på de ställen både till ordesätten som hwad annat mer nödigt finnas kan.

Wid cap. 1 och 2 skedde inga särdeles påminnelser, uthan nå-Cap. 1, 2. got till orden allenast, dem Kl:e Assessor Enander uti projectet sielf straxt ändrade.

Här skall det beropa sig på Kyrkiolagen således: Men hwad Cap. 3. otidigt sängelag angår, finnes der om uti kyrkiolagen. Capitelet behöfwes intet citeras, efftersom samma lag kan blifwa ändrat, uthan bör dommaren eller Domcapitlen sielfwe hafwa der om kundskap.

I stället för ty tå han bättrar henne skall sättias: Ty när Ibid[em]. hon bättras, blifwer och barnet bättrat. Ratio är, emädan det kan undertiden sådane finnes, som när the ächta modren, antaga de och barnet för sitt eget, och är det ingen skada för publico, att spurii blifwa legitimerade, antingen sådant sker effter giord ansökan hos Kongl:e M:tt eller på annat lofligit sätt.

Hans Excell:ce: Detta är som ett regale och hörer till konungen; Men som legitimation sker, när en man tager den han förr häfdat, så blifwer barnet derigenom bättrat, derföre fant Hans Excell:ce och Kongl:e Commissionen, att det skall blifwa som först omtaltes ändrat.

Det discurrerades fuller, om the orden egna slögder skola gå [Cap. 3] uth, emädan hustron genom sin flit och sparsamhet kan och något § 3. förwärfwa, men fantz sedan gått, att det blir stående.

De senaste orden skola gå uth.

Cap. 4

§ ult.

I stället för giort skall sättias förorsakat. För brudgume Cap. 5. sättes fästeman.

Huru wida någon genom twång bör förpflichtas byggia echten- [Cap. 5] skap, blef om talt, hwilket fantz wara mycket oanständigt, och wore § 2. intet annat än förorsaka dem emellan mer förbannelse än wälsignelse, [165.] om sådant skulle hända, warandes och undertiden intet giörligit få någon wid wigzlen samtyckia till echtenskapet, uthan när en motwillig nekar, kan prästen ingen copulation förrätta, derföre böra de orden gå uth, som Enander wid slutet af denna § tillsatt.

- Cap. 6 § 3. Här skall tydeligen blifwa således infört: äro the inländske, tå skall sådant inom 6 weckor hos dommaren angifwas, att the giort förord om sin egendom, men uthlandz födde hafwe frihet sitt förord angifwa inom natt och åhr, sedan de in uti landet äro inkomne.
- Cap. 7 § 1. Som det är ett essentiale matrimonii, hwilket i gamla lagen med flit är wordet infört och i långlige observerat, att mannen intet är hustrons målsman, förr än the hafwa natt sammanlegat, så måste sådant här tilläggias, så frambt det förr intet står uti den nya Erfda-balken [o: *Giftermålsbalken?*] infört, kunnandes intet prästens copulation allena giöra till saken, hwilket i sig är ett adiaphoron, vidare än hwad lex civilis deröfwer stadgat, emädan på somblige orter sker sådane matrimonia genom andre ceremonier, men det är ett necessarium requisitum såsom ett complementum matrimonii, att man och hustru liggia tillsammans, och när det intet är skedt, kan consummatio matrimonii ej heller med skäl säias wara händt.

[166.]

Anno 1712 den 20 Novembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt.

Lagman Gyllencreutz.

Lagman Cederhielm.

Assessoren Scheffer.

Assessoren Enander.

Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg.

Stadssecreteraren Brehmer.

S. d. Anmälte Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten den quæstion, som Swea Håfrätt gifvit sitt betänkiande öfwer hos deras Excellentier Kl:e Maj:ttz Råd uti Justitiæ revisionen, huruvida det kan låta sig giöra, att anslag ske in foro executivo emellan twistande parter, berättandes Hr Lagman Cederhielm, Hr Assessor Scheffer, Hr Secreterarne Blixenstierna och Hielmberg, som hade bästa kundskapen om det, [som] uti Swea Håfrätt förelöper, att der sammastädes som oftast infallit den quæstionen in præliminaribus om terminen till resolutionens antingen extraderande eller notificerande, hwar ifrån fatalia böre beräknas, och har den ofta giort mer hinder än sielfwa måhlet, hwar öfwer klagat warit, derfore wore wäl, om något medium kunde träffas, som sådant aldeles betogo.

Hans Excell:ce sade: Det lærer wara bäst interimswis förblifwa

wid Swea Håfrättz förslag, till dess den under händer warande Executionsstadgan blifwer upsatt, då man får se, om något bättre meddel kan wara att finna, hwilket Ass:n Enander låfwade wid dess upsättiande willia i minne hafwa.

Det fantz wara bäst, att denne § 1 blifwer uti en sluten och intet giöres till twenne, emädan den talar allena om L.L. Cap. 8 Giff-
t[ermåls]-
balken § 1.
[167.]

Orden löst och fast involvera alt, derfore är det bättre, som Enander fattat. [Cap. 8] § 2.

Påmintes intet. [Cap. 8] § 3.

Orden stånd och värde kunna gå uth, emädan the giöra meningen mörck och förorsaka åthskillige uthtydningar och förmodeligen twister, emädan giffträtten går så wäl effter L.L. som St.L. Men skulle det anse underhåld, är det helt annat.

Ass:r Enander sade: Der om talas framdeles.

Blifwer oförändrad. Cap. 9 § 1.

Äfwenledes; och behöfwes ingen underskrift, uthan wid arfwegodz. [Cap. 9] § 2.

Här wid blef den frågan moverat, när skulden, under warande echtenskap giord, är större än [att] den af lös egendom kan betalas, om mannen då bör låta alt sitt arfwegodz gå i betalning, men hustron allenast en treding. [Cap. 9] § 3.

Hans Excellence sade: Det bör ingen större faveur wara för hustron än mannen, ty om han skall släppa alt sitt till, så är intet billigare, än att hon äfwen undergår samma lag.

Lag[man] Cederhielm: Hustron är allenast effter L.L. giff till en treding, så synes hon der af intet böra uti sine arfwegodz högre graveras.

Lagman Gyllencreutz: Hustron, som intet är giff till större del än tridieparten, står altid under mannens förmynderskap; om någon skuld i echtenskapet giöres, kan hon intet beswäras mer än hennes giffträtt henne tillägnar.

Hans Excell:ce: Det kan wara sådan händelse, att hustron försätter egendomen, uthan att mannen wet der af; skulle nu mannen allena med alt sitt ersättia och betala sådant, wore mycket underligt.

Cederhielm: Det är intet mer än billigt, att mannen för wårdz-löshet plichtar, som intet ser bättre effter än tillåter hustron sådan absolut frihet, när hon der till är aldeles otienlig. [168.]

Hr Lagman Gyllencreutz, Cederhielm, Scheffer och Enander

woro af denna mening, såsom och Hans Excell:ce, Hr Cancellierådet Leionstedt, Secret. Blixenstierna, Secret. Hielmberg och Brehmer funno hustron intet böra mer än effter sin gifftorätt swara der till, doch kom Kongl:e Commissionen enhälleligen derutinnan öfwerens, att wid den händelsen, när hustron hafwer tillika med mannen under-skrifwit någon gäld och der med sig densamma adproprierat, bör hennes egendom intet något skonäs, uthan lika som mannens gå i betalning, så långt den räcker, men när det intet är skedt, bör hon allenast till en trediedel swara och häffta, af det under echtenskapet giordt är.

[Cap.9]§3. Denna blifwer sådan, som Hr Assessor Enander hafwer honom inrättat, hwad tredingen angår.

[Cap.9]§4. Den ändring, [som] Enander giort, fantz godt, men skall tilläggias desse orden: med nästa fränders råde och samtycke.

Cap. 10
Gifft[er-
måls]bal-
ken § uni-
cus. Förblifwer som den är nu inrättat, men orden laga förfall gå uth, på thet wanartade intet måge taga sig der af tillfälle påtala gifftermåls fullbordan eller olagligen der wid förfara.

[169.]

Anno 1712 den 27 Novembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt. Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner. Vice Præsidenten Flemming.

Assessoren Scheffer. Assessoren Enander.

Stadzsecreteraren Brehmer.

Lars Bent-
zel blir Au-
scultant. S. d. Uplästes Hr Lars Bentzels supplique, hwar uti han begärer tillstånd få auscultera, som honom bewilliades.

Cap. 11
§ 1. Rubriquen uti detta capitel skall således ändras, att i stället för byggia skall sättias uti echtenskap lefwa.

[Cap. 11]
§ 2. Här wid androg Hr Lagman Cederhielm den casum, huru för-faras skall, om en man lefde, som hade en dotter gifft, hwilcken ägde barn med sin man, densamma blefwe änkia, och gjorde hor, att fa-dren der af blefwe föränlåten giöra henne arflös, om hennes barn böra gå arfwet effter fadren qwitt, som intet råda för sin moders brått?

Detta fantz wara af sådan beskaffenhet, att som barnen intet äga annor rättighet till arfwet än ius repræsentationis, och som mo-

dren mist genom sitt odygdige förhållande, att hon intet får ärfwa fadren, så tyckes de intet kunna wara arftagare effter sin moderfader. Men som andre arf kunna dem och tillfalla, så måste uti slutet af denna § de orden tilläggias i ty måhl, emädan det intet bör längre och till andre händelser extenderas, att barnen blifwa för sin moder flera arf förlustiga.

Den ändringen, som är skedd circa curam liberorum, att de måge sättias hos tridie man, fantz wara wäl grundat, och blef derföre faststald.

Hans Excellence proponerade en quæstion: Om en man hade någon tid warit bårto, och hustron mente honom wara död, som henne kan bli berättat, i hwilket anseende hon gifftade sig ånyo, när tå förra mannen kommer hem, huru då förfaras skall med den egendom i boet kan finnas. [170.]

Enander sade detta wara coniugium in coniugio, ty så länge den förra mannen lefwer, kan intet novum matrimonium fastställas, efftersom det förra non solvitur nisi cum morte.

Hans Excell:ce sade: Som det senare matrimonium intet kan kallas så wida illegitimum, som hustron genom åtskilligas antingen skrifftelige eller muntelige berättelser intet annat wettat, än att den förra mannen warit död, ty elliest hade och intet prästen wigt henne, om hon intet gittat så goda skäl framwisa, att hwarken präst eller andra om sådant tyckt sig wara försäkrade, men det kan hända, att mannen legat i krigzaction ibland the döda och kommit sig sedan före och blifwen fången, att han på några åhr hwarken kunnat skrifwa eller komma sielf hem, [alltså måste det sägas, att?] en sådan hustru synes iu wara ursächtat, om hon giffter sig, när henne tillfalle gifwes, som intet altid kan ske; skulle nu den senare mannen hafwa förwärfwat wackert, huru då förhållas skall der med, är nu frågan.

Hans Excell:ce sade: Det lærer tå intet wara bättre uthwäg, än att hwar tager det de förtient durante matrimonio posteriori, och det, [som] the med sig sammanbracht, tager hwar af dem äfwen igen, hwilken mening Cancellierådet Leionstedt, V[ice] Præsidenten Fleming, Ass. Scheffer och Stadtsecret. Bremer woro ense med, och dessuthan bör hustron niuta sin morgongåfwa, men hwad som öfwer skiuter af det, [som] de med sinom slögdom förtient, kan komma barnen till goda, som de sin emellan aflat.

Ass:r Enander: Hoc dicitur, sed re vera non est matrimonium, och går intet an att taga 2:ne morgongåfwor.

Den, som är oförmögen byggia echtenskap, skall straffas som uti § 1 ofwan tillsagt är.

[171.] De orden sättes i hans boo igen sunt tanquam superflua
[Cap. 12] excludenda, efftersom den ej har förwärckat sin rättighet i boet.
§ 4.

Cap. 13. Detta capitel blifwer, som det tillförene warit, ett särskilt capitel.

Anno 1712 den 4 Decembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt. Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Flemming. Assessoren Scheffer.

Assessoren Enander. Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg.

Carl Iserhielm blir
Auscultant.
[172.] S. d. Uplästes S:r Carl Iserhielms supplique om tillstånd att få auscultera, som bewilliades.

Om hemgiffit huru den bör beräknas¹. Kongl:e Lagcommissionen företog sig att öfwerläggia den quæstion, som är af synnerlig wicht, huru den hemgiffit, [som] någon fått af sine föräldrar, emädan de lefde, bör blifwa ansedd effter föräldrarnes död, när syskonen sin emellan komma att dela arfwet, antingen den bör återbäras, sådan som den är då conditionerat, än siönt den woro till större delen eller alldeles försliten, eller och blifwa beräknat effter det wärde, som den war, när föräldrarne den uthgåfwo; hwilken quæstion Hans Excellence än tydligare förestälte således: det wore en man, som giffade bårt 3:ne döttrar, den ene finge 1000 rd:r i contante penningar, den andre äfwen så mycket i ett fast jordegods, men den tredje uti förnötande husgerådssaker, af tapeter, lindkläder, speglar, stolar etc., och hade samma man flere små och omyndige barn, som och borde ärfwa, när nu desse 3:ne, som fått hemgiffit, [skola ärfwa jemte de öfrige, frågas?], om the böra icke bära hwad the niutit så gått tillbakas, som de det bekommit, eller om then tridie, som fick meublerne, hade dem förslitit, får bära dem så söndrige och förderfwade tillbakas, som de wid arfdelningen finnes?

Hielmberg: Det är allena ett lån af föräldrarne.

¹ I handskriftens mariginal finnes antecknad: »vid[e] prot. den 14 Octob. 1714.

Lagman Cederhielm: Man ser hwad orichtighet der under offta spelar, att när de wetta sig skola således få gifwa dem tillbakas, nöta the och slita them mer än elliest, ty den skadan är intet deras allena, uthan stannar på samptlige arftagarne, men sker det, att the måste betala effter wärdet, som [de hade?], när the fingo them, lära de mera wårda dem.

Hans Excell:ce nembde om, huru det kan lätt ske, att när en fått meubler för 1000 rd:r mer eller mindre, kunna de för samma pris sällias bårt, emädan föräldrarne intet beräkna dem så högt, som de kåsta; samma penningar kunna the bruka att förkåfra sig med; när arfskiftet sker effter 20 åhr eller mer, kunna the kiöpa samma meubler igen, och intet gifwa tionde penningen derföre, så är iu då deraf klart, att the andre arftagarne lida då till nijo delar der af, föruthan det, att samme egendom så länge warit ur föräldrarnes hus, att the kunnat winna der på, hwilket dottren giort, som dem sålt.

Blixenstierna: Q[uæritur]: Om den, som får contant, kiöper sig meubler? [173.]

Hans Excell:ce: Then måste iu bära contant tillbakas.

Cancellierådet Leionstedt tyckte det wara bäst förblifwa wid förra praxin, att thet bäres in natura tillbakas, sådant det och må wara, af hwilken mening Ass:r Scheffer äfwen war.

Ass:r Enander sade sig hafwa uppsatt skiälen pro et contra, hwilka han uppläste, hwilket när det war skedt, sade Hans Excell:ce det wara wäl anført, hwad å bägge sidor kan andragas, men det kan intet ändra den meningen, [som] Hans Excell:ce har, att det bör effter samma wärde, [som] det tempore donationis och traditionis war, beräknas, ty om hemgifften hade warit gifwen i penningar, måste iu meubler derföre kiöpas, och gifwa intet swärföräldrar sine barn gierna thet the wetta dem hafwa förr, uthan hwad som kan behöfwes, och är det så mycket mer nödigt genom någon lag bispringa dem, som torde intet alltid willia hafwa de kåstbarheter, som swärföräldrar sine barn i hemgift gifwa, när uti lagen stadgat warder, att sådant skall så högt beräknas wid arftagandet framdeles, som dess wärde wid gifwandet hade warit, hwilket kan föranlåta mången wägra använda onödig omkåstnad, och således den luxus och superbia, som offta wid hemgiffter spörries ske, blifwa hemmad och betagen.

Blixenstierna: Som det är manerligit, att när en fader gifwer i

perzedlar, så bör och hemgifften återbäras, emädan en fader gifwer sådant till nyttjande allenast, elliest skulle det intet beräknas, och får således en fader förklara sin willia, huru han den förstår, men när den kommer in uti lagen, och der föreskrifwes, huru meningen deraf bör wara, tå kunna hemgiffterne der effter inrättas, emädan de intet böra wara någon till last.

[174.] Hans Excell:ce: Grunden till denna gåfwa är iu, att den skall wara till understöd, doch sine præiudicio heredum, och när den blir måttlig, allenast till det, som nödtorfften kräfier, så kunna coheredes der med ingen särdeles skada taga, men effter det missbruk, som nu en tid tagit öfwerhanden, är högst nödigt, att lagen hielper den, som mer skada än nytta af hemgifften tager, enär den skall wederbörligen återbäras, warandes derföre bäst, att alt sker måttligen.

Cederhielm: Största olägenheten är, när föräldrarne intet hafwa antecknat hemgifften, der af många trätör upwäxa, men när den är måttlig och lämpad effter husets tillstånd, kienna medarfwingarne så mycket mindre skadan; detta slöts nu intet wist, uthan skall än widare blifwa företagit.

Cap. 14 § 2. Blifwer som den är.

Cap. 15. Detta kan intet vidare sträckia sig än till hustrons andel uti boet uti de perzedlar, hwilka som lösöron äro eller således ansedde blifwa, som aflinge och stenhus i städerne, hwilka som lösöron altid blifwa räknade.

Hit skall cap. 13 föregående transporterats; § 1 blifwer såsom den är; § 2 och 3 äfwenledes.

Sedan blef slutit, att Giff[ermåls]balken skall blifwa renskrifwen, efftersom den nu denna termin är worden ändrat.

[175.] Anno 1712 den 11 Decembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Lagman Gyllencreutz. Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Flemming. Assessoren Scheffer.

Assessoren Enander. Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg.

S. d. Berättade Hans Excellence, huru han sedan senaste sam-

waro hafwer tänckt på then förra quæstionen, huru hemgifften wid arfskifften bör blifwa ansedd, och stannar nu denna gången wid den mening, som uti projectet står till framdeles, och skulle gierna willia höra, af hwad tankar Professor Lundius effter gamla lagen wore, derföre tillsades Secreteraren Folcher att skrifwa honom till om detsamma och begära, att han sig der öfwer må yttra.

Secretair Blixenstierna: Om något medium kunde träffas, att det blefwe till 5 eller 6 åhr restringerat, wore wäl, särdeles der creditorer äro i huset, ty der upwäxa i det fallet många twister.

Hans Excell:ce: Man får se, hwad der wid kan wara vidare att anmärkia, när Prof. Lundius är inkommen med sin mening här öfwer.

Ass:r Scheffer swarade på det Secret. Blixenstierna sade, att en fader får disponera sin egendom i löst, som han will, fast der äro creditorer, så lenge den intet är med arrest belagd.

Ced[erhielm] sade sig minnas, hwad Prof. Lundius i hans tid uthlät sig om hemgift, att man intet bör niuta goda perzedlar af swärfolket och bära gamla slarfwor tillbakas igen.

Assessor Enander berättade, huru han nu hafwer Uthmätningz-balken färdig, då Kongl:e Commissionen fant wara bäst, att den först blifwer genomsedd uti Assessor Enanders närwaro af Lagman Cederhielm och begge Revisionssecreterarne, och sedan i Kongl:e Commissionen företagen, hwar effter den skall communiceras med alle Häf-rätter, Hans Excell:ce Öfwerståthållaren och alla landzhöfdingar, att giöra der wid sina anmärckningar, förr än den blifwer fullkommeligen färdig.

[176.]
Om Uth-
mätningz
balken,
som är fär-
dig att ge-
nomses.

Sedan adjousterades brefwet, som skall afgå till Hans Kongl:e M:tt om iuramenti calumniæ uphörande, efftersom det är ändrat, och den mening tilläggias, att sakerne offta komma att stanna för edernes skull, när principalerne äro frånwarande, som den sielfwa afläggia måste. Och skall detta bref sedan underskrifwas och afsändas.

Bref till
Kl:e M:tt
om iura-
mento ca-
lumniæ ad-
jousteras.

Dernäst uplästes någon del af det project, som är upsatt och fattat till en ny Rättegångzförordning, hwilken först effter wedertagit manér af några skall genomses, hwar till Lagman Cederhielm och Assessoren Enander blefwo uthsedde uti Secretair Folchers närwaro.

Med första påst skall iuramenti calumniæ bref till Hans Kl:e M:tt afschickas.

[177.]

Anno 1712 den 18 Decembris.

Var Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierrådet Leionstedt. Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner. Vice Præsidenten Flemming.

Assessoren Enander. Secretair Blixenstierna.

Secretair Hielmberg.

Om prä-
ster, som
för tidigt
inlåta sig
med sina
hustroer,
hwad de
böre plig-
ta.

S. d. Uplästes ett bref, som från Hans Kongl:e Maj:ttz Justitiæ
revision till Kongl:e Lagcommissionen war ankommit, hwaruti begäres
Kongl:e Lagcommissionens utlåtande, huruledes präster, som i för-
tid inlåta sig med sina förlåfwade fästeqwinor, böre anses, för än
wigzlen wederbörligen förrättat är, och hwad plicht der på wara bör.

Hans Excell:ce sade: Detta mål kan discuterar pro et contra:
å then ena sidan är, att prästen mer än andra bör föregå allom med
goda och elastbara exempel, så att han derföre skulle säias böra ha
alfwarsam nepst, men å andra sidan kunde och föllia, [att] om han
hårt straffades, torde han deserera henne, som han haft omgånge
med, och är det bekant, att sombligestädes sättes han en tid ifrån
sitt embete, hwilket är swårare straff för den, som har gode inkom-
ster, än en annor, som gör lönskeläger och kanske enkelt hor.

Thegner sade: Föruthan det att han lider till sina inkomster, så
lider han och till sin heder.

Kongl:e Lagcommissionen fant uti Kyrkiolagen ett straff wara
almänt stadgat för cronebrått, [nämligen] 2 daler smit, och är under-
ligit, hwi prästerna intet föllia den lagen, emädan den för alla uthsatt
[178.] är, men att prästerna sina embetsbröder hårdare willia straffa, kan
hafwa ansvar med.

Secret. Hielmberg upläste det rummet af Kyrkiolagen, hwarest
står, att om präst angifwes för något, skall han intet suspenderas från
sitt embete, förr än han är öfwertygad och dömbd, der likwäl med
civile betiente hårdare förfares.

Det beslötz denna gången, att Kongl:e Lagcommissionen will
hwila med sitt yttrande och swar till Kongl:e Justitiæ revisionen, till
dess först der om bref till samptl:e Consistorierne äro afgångne från
Justitiæ revisionen och swar återkommit, om the hafwa någon annor

lag i slikt måhl än den, [som] uti Kyrkioordningen för allom är stadgat.

Hans Excell:ce talte om ett mål, som ligger i Kl:e Justitiæ revisionen, huru wida elg och sådane högdjur må skiutas eller tagas med giller, men som om detta intet något bref war till Kongl:e Lagcommissionen ankommit, som [c: s \ddot{a}] blef der om quasi in transcurso allenast discurrerat.

Om högdjurs skiutande af elg.

Anno 1713 den 5 Februarii.

[179.]

Kom Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet wälb:ne Anders Leionstedt.

Lagmannen wälb:ne Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten högwälb:ne Johan Thegner.

Vice Præsidenten högwälb:ne Axel Flemming.

Assessoren wälb:ne Petter Scheffer.

Assessoren Hr Johan Enander.

Secreteraren wälb:ne Thomas Blixenstierna.

S. d. Lät Hr Secreteraren Jacob Hielmberg göra sin ursächt, att han för sin opasslighet intet kunde komma tillstädes.

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten gratulerade sig der öfwer, att Kongl:e Commissionen hafwer nu tillfälle widare sammanträda att öfwerläggia de måhl och ärenden, som här kunna förekomma, som och att han finner dess närwarande ledamöther wid ett gått wälstånd.

Sedan blef å nyo ett ifrån deras Excellentier Kongl:e Majj:ttz till justitiæ sakers afgörande förordnade Råd [ankommet?] bref upläsit af 15 Decembris 1712, hwaruti Kl:e Commissionen befallas inkomma med sitt betänkiande, huruledes en prästman bör anses, som med otidigt sängelag för wigzlen sig förseer; och som Kl:e Commissionen nästledne den 18 Decemb. stannade der wid, att med detta måls afgörande skall hwila, till dess Consistorierne hafwa inkommit med sitt betänkiande härutinnan, hwilket som det merendels skedt, ty blewo samma deras påminnelser upläsne, hwilka funnos af olika meningar, i det [att] en del mena dem böra på halft års tid wara skilde ifrån sine embeten, hwilka stödia sig wid ett aftal, som uti Örebro 1617

Om prästman, som för wigzlen begär sängelag.

[180.]

emellan några biskoper är skedt och dess § 11, sombliga mena dem på kortare tid böra afhålla sig ifrån embetet, andra föreställa, hwad swårighet det för en prästman wara skulle och hwad wanheder embetet tillskyndas, om en präst på kortare eller längre tid skillies ifrån sitt embetes förrättning, men willia i dess ställe, att the wid prästemöthen skola blifwa derföre tilltalte. Några mena wara nog, när uthom Kyrkiolagen tilltalet sker in för Consistorium efter saksens beskaffenhet; och enteligen en del säia, att som Kyrkiolagen är för allom uthan skildnad uthgifwen, och deruti intet hårdare straff finnes för präster stadgat än för andra, att således det intet bör för deras stånd hårdare sierpas än för andra allment sker; men som någre flere Consistoriers betänckiande ännu förwäntes, ty blef denna gången intet wist slutit, doch upkallades Secreteraren Palmschöld och tillfrågades, af hwad beskaffenhet then ordning är, som Consistorierne sig påberopa wara uthkommen på Örebro rijkzdag 1617, om den finnes wara i form upsatt, och af Kongl:e M:tt allmän giord. R[espondit]: Neij, thet är allenast en ordning, som någre biskoper hafwa då blifwit ense om, men ingen Konglig confirmation finnes der på, och gick Secret. Palmschöld efter det exemplar, [som] der af uti Archivo befantz, hwilket war icke allenast mycket maculerat och orichtigt skrifwit, uthan och, som han berättade, skilliachtigt ifrån ett annat exemplar, som han annorstädes sedt, men vidare bewis fins intet här om i Archivo.

Q[uæritur], om uti Archivo fins protocollen eller projectet till den nya kyrkioordningen. [Respondit]: Neij, der fins intet, uthan [181.] om något wore att igenfå, lærer det wara att hempta wid Consistorium Ecclesiasticum i Upsala, emädan Erkebiskopen Spegel förnimmes der sambla allehanda acter, som höra till kyrkiowäsendet.

Assessoren Scheffer sade sig willia tala wid Ass:r Sternell, om han har någon kundskap om detta, som fördt protocollet, när prästerne gjorde första projectet till Kyrkiolagen.

Cancellierådet Leonstedt berättade sig hafwa uti Rådet hållit protocollet, när Kyrkiolagen der förehades, men samma protocoller äro olyckligen upbrände år 1697, då Slättet afbran.

Det blef nu intet vidare tillgiort, uthan uppskiöt till nästa sammankomst.

Anno 1713 den 12 Februarii.

Höltz Kongl:e Lagcommission i närvaro af:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt.	Lagman Cederhielm.
Vice Præsidenten Thegner.	Vice Præsidenten Flemming.
Assessoren Scheffer.	Assessoren Enander.
Secreteraren Blixenstierna.	Secreteraren Hielmberg.

S. d. Uplästes de sedermera inkomne Consistoriernes bref om präster, hwilka avancera sin amour emot sine fästeqwinnor, och företog sig sedan Kongl:e Commissionen detta måhl till afslutande, och effter alle omständigheters noga öfwerwägande stannade [Kongl. Commissionen] enhälleligen wid den mening, att som den här till på någre ställen practicerade suspension ifrån embetet för berörde förseende finnes på ingen annor grund sig fota och stödia än endast och allena uppå det gjorde aftal och öfwerenskommande, som några biskopar och präster åhr 1617 sin emellan fattat, hwilcka uti Örebro på rijkdagen hafwa warit, men af detsamma finnes ej något rent exemplar i Archivo, uthan allenast ett ofullkommeligit maculerat chartequ uthan dag och dato, så att detsamma icke ens kan hafwa någon likhet, fast mindre äga macht eller wärckan af lag, aldenstund det med ingen Konglig hand är wordet gillat eller faststält, och som ingen annor Konglig förordning är att finna i berörde måhl, än hwad Kyrckiolagen cap. 5 § 2 och cap. 15 § 20 innehåller, uti hwilcka rum inga böther eller annor plicht är för manspersoner, uthan för qwinnorne allena uthsatt, att the för otidigt sängelag böra gifwa någon erkientzell, så kan Kl:e Lagcommissionen ej heller se eller finna, af hwad skäl präster skola med så hård och swår plicht blifwa belagde, att the skola therfore på mindre eller längre tid wara sina embeten förlustige, och blifwa therigenom understälte åthskillige omilda omdömmen, uti ett mål, som lagen intet hafwer satt något straff uppå för them eller andre manspersoner, uthan synes sådane präster derigenom uti sina embeten framdeles, när de blifwa restituerade, mycket komma att lida, aldenstund sådan suspension blifwer them af obetänckta menniskior förkastat; föruthan det kan samma suspension förorsaka man och hustru emellan uti deras echtenskap någon kallsinnighet, när

[183.] någonthera der till mer än then andra wällande warit; och det än mera synes wara att befara, att när en präst såge sig för ett sådant förseende allenast blifwa på nästan lika swårt sätt straffat, som hade han begått lönskeläger, torde många echtenskap derigenom spillas och blifwa tillbakas, som elliest blefwe fullbordade, föruthan åthskilliche andre olägenheter der af synes kunna flyta. Förthenskull hafwer Kl:e M:tt uthan åthskildnad emellan stånden giort Kyrkiolagen allmän för allom, i hwilket anseende präster eij heller deruti warda med hårdare straff ansedde än andra; men som der uti likwäl finnes förmält, att präster likmätigt Gudz h[eliga] ord böre icke allenast uti lärdom, uthan och i lefwerne och wandel föreläsa androm med goda effterdömmen, så fanth Kl:e Lagcommissionen wara rådsammast, att the präster, som härutinnan finnes brätzlige, kunna kallas för wederbörande Consistorier och sådant deres förseende blifwa dem der tienligen förestält, med bifogad warning att taga sig framdeles för vidare förseelser till wara, och ingaledes gifwa lastarom rum på deras förhållande skiäligen tala. Och skall brefwet här effter inrättas, som till swar skall till Justitiæ revisionen insändas.

Sedan talte Secretair Blixenstierna om, huru nu wore swar inkommit ifrån Skåne, af hwad tillfälle tingzprotocollen der nedre i orthen wore igenomdragne med silke och förseglade, hafwandes wederbörande af Landtcancelliet från Malmö upsändt copia af Kl:e M:ttz resolution öfwer samme ärende af den 18 Februarii 1685, af innehåld, att sådant så i städerne som på landet bör ske, derföre befantz ingen ändring der wid kunna ske, förr än Kl:e M:tt sielf det behagar ändra, hwilket förmodeligen synes här effter kunna ske, sedan med godzens indragande är kommit till ända.

Henrich
Corell blir
Auscultant.

S. d. Uplästes Henrich Corells supplique att bli Auscultant, som bewilliades.

Om hemgiff.
[184.]

Hans Excellence lät upläsa Prof. Lundii bref och mening om hemgiffen, huru den bör wid arftäckt ansedd blifwa, hwilket war af det innehåld, att hemgiffen bör wid arfdelningen blifwa beräknad effter thet wärde den warit, när hon gafs, och intet som den kan wara conditionerat effteråt wid arfskiftet, och blef der med nu intet vidare slutit, förr än framdeles, då wid Prof. Lundii ankomst der om kan med honom discurerat blifwa, hwilket kan bäst ske, när han i sommar med sitt arbete hitkommer.

Ass:r Enander frågade, om det, [som] han i detta mål upsatt, icke må med Prof. Lundius communiceras.

Hans Excell:ce swarade: Det kunde fuller intet skada, att han får se det, men derom blef intet wist slutit.

Ass:r Enander sade vidare: Som Hans M:tt sielf har gillat denne Giff[ermåls]balk, och Kl:e Lagcommissionen tillförne warit om denna mening enig, så lærer wara swårt kunna göra der wid någon ändring, och lærer Prof. Lundii votum intet kunna ändra den.

Hans Excell:ce swarade: Det står iu alt under ändring, till det Kl:e M:tt det faststält.

Sedan omtaltes, huru Jordabalken nödigt synes böra å nyo genomläsas, hwilken Ass:r Enander sade sig hafwa genomsedt och funnit der uti wara åthskilligt, som synes antingen fordra ändring eller och höra till andre ställen, som deruti ej bör införas.

Hans Excell:e sade: Det är mycket wäl, att all warsamhet der wid brukas, derföre kan nu så ske, att Jordabalken må ytterligare genomses, hwar på Ass:r Enander begynte upläsa cap. 1 § 1, 2, 3, Jordabal-
ken.

Caput 2 § 1. Wid denne § fantz wara bäst, att alt hwad deruti talas om rustningz præsterande bör tagas uth, eller en sådan mening der om här införas, att der wid skall så förhållas, som the stadgar, [som] der om uthgifne äro eller wara [c: warda?], förmå; doch slötz, att det lemnas aldeles uthe, men alt thet öfrige, som står i denne §, blir qwart.

§ 2. Äfwenledes måste uthlemnas hwad om knechtehåll talas, som är såsom ett oeconomicum och kan effter tidernes skiffning förändras, och bör derföre intet inflyta uti en ständig lag.

§ 3. Såsom det hörer landzhöfdingen till att betyga om crono- och militiæ hemman, effter som hans särskilte instruction innehåller, och han finner för konungens tienst nyttigast, altså tienar sådant intet att stå uti en allmän lag. [185.]

Äfwenwäl kan det uthlemnas, som här talas om bergzmanshemman, eller om det skall blifwa stående, måste det med sådan mening ske: hwad bergzmanshemman och dess skogar angår, förfares der wid, som uti bergzordningen stadgat finnes; så att alt hwad till sielfwa fundum hörer kan här blifwa qwart, men specialia och oconomica uthelätas.

Här wid inföll den frågan, om det icke wore bäst gifwa Bergzcollegio part här af, förr än något wist fastställes, och dess betänkiande hwad bergzlagzmålen angå inhempta, men tycktes intet då wara så äfwen nödigt, om der om på berörde sätt blifwer infört, ehuruwäl det wore intet illa att höra Bergzcollegium här öfwer.

§ 4. Här måste göras en skildnad emellan sämie- och stubberättigheter, emädan sämierätten blifwer alt framgent orubbat, men stubberätten, som en niuter, för det han tager up ett ödehemman och det först cultiverar, gifwes altid på wissa år och förmåner.

Ibid[em] circa finem: de orden konungen eller gå uth, ty konungen är iu iordägande.

[186.]

Anno 1713 den 19 Februarii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Scheffer.

Assessoren Enander.

Secreteraren Blixenstierna.

Borgmästaren Hylteen.

Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Läto Hr Cancellierådet Lejonstedt och Hr Secreteraren Hielmberg ursächta sin frånwaro för deras opasslighet skull.

S. d. Blef omtalt, att Assessoren Silfverstråhle skall projecteras till deras Excellentier samptl:e Kongl:e Råden att blifwa en medlem här uti Kongl:e Lagcommissionen, hwar om Hans Excell:ce gaf Secret. Folcher ordre [att] bref till deras Excellentier upsättia.

Wid det tillfället, att Hr Assessoren Enander nembde om sitt project till en ny Executionsstadga, gafs Hans Excell:ce tillfälle att movera den quæstion, huru wida det kan wara en executor tillåteligit uti små expenser påläggia en trög debitor [att betala expenserne tillika med sjelfwa hufwudsumman], som emot sitt bättre wettande söker illudera executoren, genom det han biuder till [att] uthdraga tiden emot klare och owillkorlige förskrifningar och faststälte domar och intet betala, som han i sitt sinne är öfwertygad sig böra prompt betala, [och] om det intet är i sig helt wäl och billigt, att executoren belägger en sådan med skiälige expenser, dem creditor för dess tröghet skull föranlåtes göra.

Vice Præsident[enten] Thegner: Det synes willia confundera dommare- och executorsembetet, ty hwad dommaren dömmar, bör executoren uthtaga.

Hans Excell:ce berättade sig ofta det hafwa giort, att han låtit [187.] uthtaga expenserne tillika med sielfwa hufwudsumman.

Blixenst[ierna]: Nog är det att facilitera den sökiande parten och förplichta en trög debitor wara så mycket benägnare att betala sin skuld, om det icke hade med sig den olägenhet, att det torde finnas sådan executor, som ginge der med alt för långt.

Hans Excell:ce: Min mening är allenast till 10 daler sm:t eller så ungefär, men om stora expenser pretenderas, tå måste dommaren anlitas.

Lagman Cederhielm: Hans Excellences proposition är i sig sielf mycket skiälig, ty förr än en will för så ringa sökia dommaren, lemna han häldre sina expenser, som han elliest borde hafwa.

Assessor Enander war af samma mening.

Hans Excell:ce: Sådant ser man dageligen ske, ty creditor är redan förr trött wid processen och gifwer heldre effter de ringa expenser, [som] han rätteligen borde hafwa, än begynna en ny process.

Borgmästare Hylteen: Om detta determinerande af expenser restringeras allenast till en gång allena, och intet hwad tillförne på samma process eller sökt execution kan wara användt, så är det i sig mycket gått.

Hans Excell:ce: Derföre må executoren den gången resolvera och der på är nu afseendet.

Hwar effter sedan blef slutit, att det skall uti nya Executionsordningen således införas: kommer en skuldenär till befallningzhafwanden med klart och owilkorligit gäldebref eller faststält tydelig dom och begärer derföre af sin gälldenär niuta betalning, men gälldenären söker uthdraga tiden densamma att gällda, tå äger befallningzhafwanden macht beläggia gälldenären föruthan hufwudgällden med de omkåstnader, [som] skuldenären den gången användt att sökia om sin betalning, doch ej högre än till 10 dalers sm:t; skulle och omkåstnaderne wara större, och skuldenären ej åtnöias med det befallningzhafwanden honom här wid tillordnat, tå sökie sin gälldenär [188.] derföre wid wederbörligit domställe.

Hans Excell:ce tog afträde att gå in uti Cancelliecollegium för några angelägenheter skull.

Jordabal-
ken.

Sedan continuerades med Jordabalken.

Caput 2 § 5. Hwad här talas om grafwer [blef discurerat?], och befantz wara mycket oanständigt, att under sken att kiöpa grafwer till kyrkian kunna andra betiena [sig?] der af och komma dem till sig, derföre måste de orden här tilläggias: så franbt det finnes för kyrkians förbättring skull dem wara nödige. Men att grafwer skall kiöpas för winst skull åth kyrkior, ser intet wäl uth, uthan om kyrkian skall uthwidgas, och någon graf derigenom kan pröfwat wara nödig, tå bör den blifwa kiöpt för kyrkior.

Lagman Cederhielm: Här synes en skilnad böra göras emellan städerne och landet, men som det här slutit blef, att inföns till kyrkians förbättring skull, så kan det göra tillfyllest, att betaga åthskillige kånster, som wid grafwehandel undertiden förelöpa.

Här skall och tilläggias: och böre grafwer ej sällias uthom börden uthom socknen, uthan der ingen börd är, först hembiules till den, som sätesgården äger, eller sedan någon annor inom socknen, om någon der den kiöpa will.

Cap. 3. Wid detta capitel blir ingen ändring.

Caput 4 § 1, 2, 3 blifwa som the äro.

§ 4. Denne bör tydeligare uthföras, huru wida egendon effter bördemans död bör af en eller annor inlösas.

Caput 5 § 1. Lagman Cederhielm moverade den question, huruwida permutatio fundi ruralis kan gå emot fundum civitatum, hwar wid altid den förr har bordt hembiudas bördeman, men fantz bäst att låta blifwa, som här står infört, ty elliest skulle man betaga domino fundi, som är proprietarius, disponera sin egendom effter egen godtyckio vigore Cap. 17 Jordb. L.L.

[189.]
Jordabal-
ken.

Cap. 5 § 3. Här måste det tilläggias ad fin[em]: men i staden blifwer det till en halfpart, ad distinctionem inter ius rurale et civile seu civitatum.

§ 4, 5. Blifwa oförändrade.

Anno 1713 den 26 Februarii.

Hölts Kongl. Lagcommission. Närwarande:
 Cancellierrådet Leionstedt. Lagman Cederhielm.
 Vice Præsidenten Flemming. Lagman Stierncrona.
 Assessoren Scheffer. Assessoren Enander.
 Secreteraren Blixenstierna. Secreteraren Hielmberg.
 Stadzsecreteraren Brehmer.

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten Gre[fwe] Cronhielm war hindrad af andre syslor, men kom wid slutet in och tog afsked, för dess afresa till Commissionen, som Hans Excell:ce är af Kl:e M:tt beordrat hålla i Carlsrona.

Hr Assessoren Enander frågade, om det icke är bäst, att den nya Rättegångzstadgan blifwer inrättat på annat sätt än den förra är [190.] af åhr 1695, emädan der uti talas ibland wid slutet om det, som synes böra stå framme uti.

Hr Cancellierrådet frågade Hr Assessor Scheffer, hwad det lider i Håfrätten med de påminnelser, som de lära der gjöra wid Wexelstadgan effter det bref, [som] dem är derom tillhandakommit?

R[espondit]: De hafwa fuller än intet haft tid taga den före, men så låfwade han der om påminna.

Sedan frågade Hr Cancellierrådet Secreteraren Brehmer, huru när det är kommit med Handelsbalken, som Magistraten är befalt uppsättia. R[espondit]: Borgmästare och Råd hafwa uthsedt och förordnat några, som den skola i pennan fatta, hwilket de forderligast lära företaga. Hwilka blifwa the? R[espondit]: Borgmästar Aulæwill, Rådman Schening och 2:ne Rådmän, som warit för kiöpmän. Cancellierrådet begärte, det Brehmer will påminna, att den må snart bli upsatt, på det lagzwärket på den balken intet må slutza.

Caput 6 § 1 ändras intet.

Jordabalken.

§ 2. Här måste göras skildnad emellan ärfde hus i städerne och aflinge hus, hwilka förra böra hembiudas nästa fränder, men de senare ingalunda, uthan kunna sällias till hwem sälliaren det behagar, doch må bördemän dem fram för andra bördä, om han så behagar.

§ 3. För fiernare bördemän bör en wiss tid uthsättias till 14 dagar och på landet 6 weckor.

Cancellierrådet Leionstedt tog afträde.

Lagman Cederhielm: Det skulle synes wara bäst, [att] alla hembud blefwo här förbigångne, emädan upbuden äro för den orsaken skull inrättade, och må en bördeman då bewaka sin rätt, om han will börda, hafwandes desse hembud så många olägenheter med sig, att de lära skaffa många och widlöfftiga processer, der alltid bäst är rödia alla onera uhr wägen, som afskaffas kunna, och såsom för [191.] exempel, om som der wid ibland infaller konungens rätt, så skulle der wid gå långt uth, om det alltid skall skrifwas konungen till och inhempta swar der om, hwilket ibland tager en lång tid, der likwäl konungen intet sker något för när, när som cronofougden eller andre betiente bewaka konungens rättighet, hwilka alltid äro tillstädes wid domställen, der upbuden gå för sig.

Stierncrona: Förr war det nödigt wid skattefrälse för indelnin-gen skull, men sedan den är fullbordad, är bekant, huru Kongl:e M:tt i desse åren i alle orter nästan låtit bårtsällia skatträttigheter.

Assessoren Scheffer: Männe det lærer här kunna ändras, som förr är wordet gillat?

Lag[man] Cederhielm: Det är iu alltid wäl ändra det, som man ögonskinligen finner föda många och stora olägenheter af sig, ty om alle bördemän skola hembudas och intet kiöp eller upbud wara förr ständige, så kunde wara mången, antingen långt frånwarande, att den intet kunde hembudas, eller och hwarken sälliaren eller kiöparen wetta af någon långt ifrån beräknande bördeman, och kiöparen såle-des aldrig blifwa säker om sin egendom.

Omsider stannade Kl:e Commissionen der wid, att för the många både swårigheter och olägenheter, som hembuden med sig hafwa, är bäst, att the aldeles afskaffas, emädan upbuden giöra i det målet till-fyllest, efftersom de böre här effter ske på rådstugun intet hwar mån-dag, som här till är händt, uthan en dag i hwar månad, att tiden således blifwer längre än tillförne.

Ibid[em]. § 3. Naborätten måtte wäl uthsättias, att den eij lämpas till egendom på landet, uthan allenast till städerne.

[192.] Sedan taltes om intekningar, om det icke wore billigt, att en creditor läte hwart tridie år intekna sin fordring, på det att domma-ren måtte kunna gifwa den, som det begärer, säker rättelse, om nå- gon intekning på ens egendom wore skedd eller intet, hwilken Stiern-crona mente skola mycket styrkia crediten.

Blixenstierna: Om det skedde hwart annat åhr, wore äntå bättre, emädan det intet har annat beswär med sig än låta dommaren attertera det på obligationen. Härom blef intet något slut giort.

§ 4, 5, 6. Förblifwa som de förr äro.

Anno 1713 den 5 Martii.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Cancellierådet Leionstedt. Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner. Lagman Stierncrona.

Assessoren Scheffer. Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg. Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Lät Assessoren Enander sig ursächta för sin opasslighet skull.

Caput 6 § 7. Här wid blef omtalt, hwad consequence det har med sig, att när en wälsinnad curator eller förmyndare bårtsällier sin pupills egendom, att pupillen skall wid sine omyndige åhr hafwa ius retractus och den återlösa, när alla sollemnia iuris äro der wid noga effterkomne, men det blef här wid intet ändrat, uthan faststående, hwad denne § om sådant innehåller.

Om inteckningar blef discourerat, hwars skyldighet det skall vara vigilera, när någon egendom blifwer förytttrat, antingen sälliaren eller kiöparen, men fantz wara tienligit, att sälliaren hafwer omsorg wisa, det egendomen är ograverat, som bäst wet af sitt willkor, ehuruwäl det är för kiöparen säkerhet, att han sielf gör sig der om förwissad, warandes det i sig både billigt och nyttigt, att then, som hafwer inteckning på någons egendom, gifwer sig an, förr än fasta gifwes derå, ty elliest, siönt än fasta wore gifwen, går egendomen kiöparen ifrån, när han wisar sig hafwa inteckning och således äldre rätt.

Hwad senast taltes om, huru wida det kunde wara gangneligit föresättia en wiss tid, då intekningar borde förnyas, fantz nu mycket betänckeligit, ty då heter det en innovation, som kastar en disput af sig, ifrån hwad tid inteckning bör äga laga krafft och gälla.

§ 8, 9, 10, 11, 12, 13. Blifwa oförändrade.

§ 14. [In] princip[io]: emellan någon och twenne interponatur åth, ty då blir meningen tydeligare.

§ 15. Ändras intet.

§ 16. Det är förr obserwerat, att hembuden till naboer ske

allenast i städerna, som måste cum distinctione införas. Men althwad om bördeman talas lemnas uth, som ad § 3 præcedentem är gått funnit.

§ 17. Naborätten på landet bör in hoc casu blifwa stående, och ändras denne § intet.

Sedan uplästes 2:ne senare inkomne Consistoriers betändkande om prester, hwilka sig för tidigt inlåta med sina fästeqwinnor, iwilka woro af det innehåld en del af de förre Consistorierne sig uhlåtit, som här förr warit upläsne.

[194.]

Anno 1713 den 12 Martii.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:
 Cancellierådet Leionstedt. Lagman Gyllencreutz.
 Vice Præsidenten Flemming. Lagman Stierncrona.
 Assessoren Enander. Secreteraren Blixenstierna.
 Borgmästaren Hylteen.

S. d. Läto Lagman Cederhielm och Secret. Hielmberg göra sin ursächt, att the för sin opasslighet intet kunde sig infinna.

Jordabal-
ken.

Cap. 7 § 1, 2, 3, 4, 5 ändras intet.

§ 6. Om siette delens bårtgifwande måste i protocollen efterses ratio, huru den kan i staden uti hus bårtgifwas.

Borgm. Hylten: Det lærer hafwa en likhet med mårgongåfwa, som till siettedelen kommer att niutas.

Cap. 8 § 1. Hwad här talas om hembud skall gå uh för det myckna beswär och osäkerhet der wid är, så wäl wid iore som all annan egendom, hwilka wid § 3 cap. 6 äro odugliga och skadelige fundne.

§ 2. Ad verba: löser någon till sig annars pant hæc verba addenda: med pantsättiarens wettenskap, och må intet panthafwaren wara betagit updraga sin rätt till en annan, fast ägaren der till wille neka och sådant förbiuda, sed ius suum cum toto effectu transferre.

Ibid[em] ad verba [in] med[io] hafwe lånaren interporatur: hafwe den senare lånaren.

Ibid[em]: löser then gällskyldige; göres klarare mening.

§ 3. Pro en tingzdag pon[atur]: samma tingzdag, emäcan

ius insinuandi in actis bör gälla till dess tinget slutes eodem iure, som intekning första dagen wore skedd.

§ 4. Här fantz bäst, att generalis och specialis hypotheca böra äga lika rätt, när inteckning på samma tid skedd är, emädan generalis altid involverar specialem, hwar effter uti protocollerne kan ses, och wore altid bäst, att när betalning på någon pant sker, att sådant gifwes dommaren tillkienna, på thet han må kunna gifwa den, som der om frågar, tillkienna, för hwad summa panten än häfftar. [195.]

§ 5. Underskrifwen räkning add[atur]: underskrifwen räkning eller elliest bewislig fordran.

Ibid[em] [in] med[io]: det bör ske af dommaren, och sittie den i possession, till dess han uthwinnes.

Ibid[em] dela twenne: detta bör blifwa en ny paragraphus.

Anno 1713 den 19 Martii.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Cancellierådet Leionstedt. Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner. Vice Præsidenten Flemming.

Lagman Stierncrona. Assessoren Scheffer.

Assessoren Enander. Secreteraren Blixenstierna.

Assessoren Isac Silfversträhle. Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Uplästes Assessorens Isac Silfversträhles constitutorial af den 7 Martii 1713 att blifwa här en medlem uti Kl:e Lagcommissionen, hwartill han af deras Excellentiers samptel:e Kongl:e Rådens bref wardt förordnat, tagandes han sedan med the andre förordnade sitt säte, och önskades honom af the närwarande der till lycka.

Assessor-
ren Isac
Silfver-
strähles
constitutorial
uplä-
ses.

Secretair Hielmberg war ännu siuk.

Cap. 8 § 4 Jordabalken. Här discurrerades, om det bör blifwa stående hwad som talas om préférence emellan hypothecarius och chirographarius, hwilken quæstion synes mera höra till Handelsbalken än hit till Jordabalken, men fantz wara tienligast, att hwad här infört är blifwer stående, emädan det förnembste, som Handelsbalken kommer att tala om, blifwer handel och wandell samt contracter, huru de böra inrättas och slutas, med hwad mera, som angår lös egendom, och kan i samma balk beropas och citeras detta capitel af Jordabalken, när någon twist till ens egendom förekommer. [196.]

Jordabal-
ken.

Sedan blefwo de protocoll upläsne, som tillförne öfwer hypotec

warit huldne, hwilka wore något skilliachtige emot det conclusum, som i texten står, och synes wara billigast, att den, som har general förskrifning, bör taga betalning, hwar han finner sin debtors egendom, så långt den räcker, innan han rör någon hypothecam specialem, doch är här wid att märckia, [att] om specialis är äldre, så kan debitor intet andra gången förskrifwa någon det, [som] han tillförne en gång sig abalienerat och satt sin förra creditor till försäkring, men äro förskrifningarne lika, tå äger hwar niuta sin portion, så att generalis hypothecarius undfår 2 delar, men specialis tridieparten, emädan [för?] hwar bör brista marck af marck, som gamla lagen talar, hwilket doch allenast förstås, när någonthera parten eller creditoren intet adquireerat sig något bättre ius genom inprotocollering.

Cap. 8 Jordabalken § 5. Om inteckningar blef discurrerat, då V[ice] Præs[identen] Thegner mente wara nödigt, att ingen kan eller [197.] må göra inteckning, som intet har klart skuldebref, emädan det är en species executionis begära af dommaren, att en annans egendom skall förwaras till dess säkerhet.

Secret. Bremer: Man kan iu intet betaga någon att wigilera, och äger sådan ingen större rätt än dess talan kan wara.

Ass:r Silfversträhle: Det är iu krafftigt skaffa en ärlig man miss-credit, när en, som intet äger en skiälig fordran, kommer hos dommaren och begärer intekning på ens egendom, och kan intet hafwa en skiälig fordran.

Cancellierrådet Leionstedt: Wist är det nödigt, att det med warsamhet införes, hurudan deras fordran bör wara och hwad för documenter böre framgifwas, förr än inteckning må ske, ty att den promiscue uthan grund begäres, är iu största obillighet.

Secret. Blixenstierna: Uppå Landzhöfdingens i Fahlun förfrågan finnes Hans Kl:e M:tt hafwa resolverat, att inteckningar hafwa äfwen wärckan och rättighet, när skulden intet är ständig eller något wist quantum debiti finnes.

Lagm[an] Cederhielm: Nog wore det wäl, att creditor antingen hade förskrifning genom obligation eller underskrifwen räkning, förr än han läte den inteckna, ty elliest kan hwem som will låta göra inteckning och en ärlig mans egendom blifwa graverat.

Blixenst[ierna]: Om intekning intet skeer annars än på underskrifwen räkning, så skulle debitor altid undandraga sig en sådan

underskrifwa, och [creditor] således göras sin rätt förlustig, när dommaren ej will dess rättmätige fordran inteckna.

Ced[erhielm]: Nog är det wäl, att dommaren likwäl effterfrågar om skäl till intekningen, ty elliest får hwem som will inteckna en annans egendom.

Cancellierrådet Leionstedt: Man lærer här wid nu intet kunna göra någon ändring, efftersom desse moverade quæstioner äro tillföre af Kongl:e Lagcommissionen uti en Kongl:e Rådz närwaro afgiorde, derföre är res intet mer integra tala här om eller ändra detta, uthan är nu ändamålet, hwarföre denna balck upläses, [att] tillse, om alt står på sitt rätta ställe, och anteckna, hwart det synes bäst och tienligast kunna införas. [198.]

Cederhielm: Skulle något finnes i denna balck, som wore stridande emot senare uthgifne Kongl:e förordningar, sedan balken upattes och adjousterades, så är bäst, att det annoteras, men likwäl att det intet ändras, förr än Hans Excell:e Kl:e Rådet och Præsidenten är närwarande.

Blixenstierna: Om så skall ske, måste balken tridie gången bli igen företagen, och således drages tiden långt uth.

Ass:r Enander: Det är iu emot ändamålet, när balken begynte upläses, som intet annat war, än att det skulle antecknas, hwad som behöfde ändring.

Ass:r Scheffer: Nog skulle det wara nödigt införa flere casus än här stå, såsom om förskrifningar, hwem der wid bör äga förträde, förskrifwen lös egendom och mera, men som alt står tillbakas emot inteckningar, så är sådant så wida nödigt, som när quæstio infaller, der inga inteckningar äro skedde.

Lagman Stierncrona: Der ingen inteckning är, kan en hypothecarius intet hafwa mera rätt en en chirographarius, som af dagelige praxi skall finnas.

Secret. Bremer: Det dömmes så dageligen, att hwar låter falla lika af hwar sin fordran, när egendommen intet räcker till. Här wid blef intet wist slut.

§ 6. För ordet införssel, som är danskt, sättes ett tienligt swänskt ord.

§ 7. Blir som den är.

[199.]

Anno 1713 den 16 Aprilis.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Cancellierrådet Leionstedt. Vice Præsidenten Scheffer.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Flemming.

Assessoren Enander. Assessoren Silfverstråhle.

S. d. Lät Stadzsecretären Bremer sig ursächta, att han af embetes hinder intet kunde nu wara tillstädes.

Nya Rättegångsstadgan företages.

Det blef sedan ventilerat, om det icke är bäst, att den nyss projecterade Rättegångsstadgan icke¹ må blifwa nu först företagen att igenomses för dess angelägenhet skull, på thet domstolarne så mycket snarare måge kunna blifwa af den communicerade, och hon uthkomma till rättelse för dem, som med rättegång hafwa att beställa. Och som närwarande Kongl:e Commissionens ledamöther der utinnan öfwerenskommo, så blef det äfwen gått funnit, att sedan den här in loco är genomlupin och ändrad, skall hon renskrifwas och sändas till Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten och underställas dess gunstige behag, om något vidare torde finnas, som kunde behöfwa ändring. Effter denna stadga kan Executionsordningen företagas, som intet är så hastigt nödig som Rättegångsordningen.

Rättegångsbalken.

[200.]

Uti begynnelsen fantz det wara bäst, att i stället för capitel, att den distingveras uti articlar, emädan den är en föruth gående ordning, som blifwer uthgifwen, förr än rätta Rättegångsbalken uti lagboken blifwer allmän giord, då denna stadga kommer att uphöra. Äfwenledes fantz det gått, att emädan uti åthskillige ordningar blifwa fremmande ord brukade, hwilket äfwen i Rättegångsstadgan sker, altså lærer det wara bäst, att de orden, som äro lika såsom termini artis, att the kunna fuller här brukas, men deriempte ett iemngätt swänskt ord sätties, och ehuruwäl the intet för detta äro allmänt wanlige wid rättegång, så kunna de genom denna stadga blifwa introducerade och sedan med större beqwämhet införas i Rättegångsbalken, warandes dess uthan många fremmande ord, som wäl förklaras kunna, såsom contumax kan gifwas genom motwilligt eller förfallelös utheblifwande, instance genom domställe eller domstohl, appellera: wädia, citation: stembning, agera: gå med hwar annan till rätta, och mera sådant. Uti proemio sättes för

¹ Ordet: »icke» torde böra utgå.

hwila: uphöra, ty det, som hwilar, begynner igen, men den förra stadgan kommer aldeles att uphöra.

Angående tingzterminerne skall der om således införas: Om wintren, våren och hösten, som lag förmår, eller: som i lagen stadgat finnes. Articulus,
§ 1 af Rättegångsstadgan.

Add[atur]: sielfwa tingen så långt uthlysa, emädan det är iudicis, non executoris, doch med dess communication. § 2.

Ordet må är singularis, ty skall det heta måge in plurali. Ibid[em].

Som häradztingen böre uthlysas 2 månader föruth, så böre lagmanstingen lysas 3 månader tillförne, efftersom till dem fordras längre termin. Ibid[em].

Ändras intet. § 3, 4, 5.

Lemnas här aldeles uth, hwar om tillförne intet är wordet discurrerat, och tienar bättre att blifwa införde i sielfwa Rättegångsbalken, när den uthgifwes, ehuruwäl hwar dommare bör wetta sitt embete. § 6, 7.

Det ordet elliest går uth. [201.]
§ 8.

För afhulpte sättes: afhulpne. § 9.

Hwad här är infört till straff lemnes aldeles uth, och är nog, när de orden allenast införas: wid ansvar tillgiörande.

Rubriquen blifwer sådan: Om stembningar, och huru the wederparten tillställas skola. Artic. 2.

Ordet Kongl. går uth. § 1.

Ändras intet. § 2, 3.

Pon[atur]: begärer stembning på then honom stemma låtit, som kallas vice versa stembning. § 4.

Lagman Cederhielm påminte, att undertiden kan den ena parten taga stembningen på så kårt tid föruth och kan ske en dag allenast, förr än han är förplichtat tillställa wederparten stembningen, [och frågade], huru då skall förhållas, men detta fantz wara hulptit med det, [som] slutet af denna § innehåller.

Pro blifwit pon[atur]: är blifwen. Ibid[em].

De orden: doch hwars och ens privilegier oförkränckte lemnas aldeles uth. § 6.

I stället för dommaren pon[atur]: rätten. Ibid[em].

Som och genast pon[atur]: hwilket och genast.

Ibid[em] § 6 [in] fin[e]. Ordet lätteligen går uth, men sättes i stället: undantagande de måhl, der någon genom offentligt anslag är instembd worden.

§ 7, 8. Ändras intet.

§ 9. För lagmansrätten pon[atur]: häradrätten.

Ibid[em]. Ordet konglige för Commercicollegium går uth.

[202.]

Anno 1713 den 29 Aprilis.

War Kongl:re Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Lagmannen Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten Axel Flemming.

Assessoren Johan Enander.

Assessoren Jsaac Silbersträhle.

Secreteraren Jacob Hielmberg.

S. d. Lät Hr Cancellierådet Leionstedt göra sin ursächt, att han för andre hinder intet kunde nu wara här denna gången tillstädes.

Om lagmanstingsterminen.

S. d. Continuerades med Processtadgan, hwar wid Hr Lagman Cederhielm moverade den quæstion, af hwad orsak det här är infört, att lagmanstingen böre änteligen ske om hösten, hwilket doch för detta har varit lemnat till lagmännens betänckiande att förese tiden, och man intet har hört der öfwer någon klagan föras.

Hr Assessor Enander swarade, att det så finnes wara förr discurrerat och slutit, hwilket der af fuller lærer skedt, emädan då äro redan 2:ne häradzting förbi och beqwämast för allmogen sig der infinna, sedan bergzlen är bestält, och blef det stående som här är infört om hösttiden.

Articulus 3

§ 1, 2, 3.

§ 4.

Påmintes intet.

Hwad här är af Hr Ass:r Enander tillsatt om återwinningh, går uth, och lägges till: och betales af wederparten alla skiäliga rättegångzomkostnader.

Assessoren Silbersträhle moverade den quæstion, om det icke skulle mycket facilitera rättegånger, att libellen med det samma lades in hos dommaren, när citationen begärtes, som någrestädes sker.

[203.]

Lagman Cederhielm swarade: Det kunde allenast låta sig göra wid lagmanstingen, och äntå intet wäl ther, emädan der kommer offta fattigt folck, som intet förmå hålla sig fullmächtige, uthan andraga

sitt käremåhl munteligen, och kunde detta föda af sig allehanda swårigheter, derföre fantz bäst, att det gås förbi.

Ändras intet.

§ 5.

För ingifwande pon[atur]: öfwerlefwererande.

§ 6.

Hwad härfärd angår, är förr discurrerat och slutit, hwilken exception har varit mången till hielpereda att uppehålla sin wederpart från dess skiälige talan, och kan den clausula salvatoria, som står ad finem §:i om oumgängelige förfall, befordra dens rätt, som är skiäligen i konungens tjenst så hindrad, att han intet kan wara sielf tillstädes eller underrätta någon fullmächtig om saksens egentlige beskaffenhet, hwar om dommaren lærer altid determinera hwad som rättwist är.

§ 7.

Denna § 8 skall inrättas effter de orden, som stå införde uti 1695 års stadga § 2 och ifrån de orden: kommer och swaranden wid första ting etc. ad verba: hafwe der till ingen widare rätt att tala; emädan här uthföres detta distinctius, än här är nu skedt.

§ 8.

Näst ordet böthe add[atur]: kiäranden 3 daler och swaranden 2 daler, och tillägges: blifwa begge parterne aldeles uthe, doch att desse böther sättes effteråth, om parterne äro både bårto.

§ 9.

De orden personens och saksens beskaffenhet gå uth, fast det skulle synas, att en förmögnare borde bötha mera, men der förseendet är lika, bör och wara lika straff, och sättes derföre här uti ett för alt i alla måhl 3 daler, och det öfrige går uth.

§ 10.

Blifwer intet ändrat.

§ 11.

Ändrades äfwen intet.

§ 12, 13, 14.

Anno 1713 den 7 Maii.

[204.]

Kom Kongl:e Lagcommissionen tillsammans, nembl:n:

Cancellierrådet Leionstedt. Vice Præsidenten Scheffer.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Flemming.

Lagman Stierncrona. Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg. Borgmästaren Hylteen.

S. d. Lät Assessoren Enander göra sin ursächt, att han för andre hinder intet kunde wara tillstädes.

Otto Fredrich
Ståhlhammar blir
Auscultant.

S. d. Bewilliades Otto Fredrich Ståhlhammar att blifwa Auscultant.

S. d. Berättade Secreteraren Blixenstierna, huruledes ifrån Consistorium Ecclesiasticum i Åbo är inkommen en dom öfwer en person, Petter Henrichsson Scheffer benämnd, hwilken för några åhr sedan med en annor, Ulstadius wid namn, äro befundne orichtige uti åthskillige deras lärosatzer, derföre blef denne Ulstadius dömbd att arbeta här på tuchthuset, der han än lærer sittia, men Scheffer har sedan rest uthrikes, så wäl till Tyskland som till America, derest den swänka colonien är, men har sedan kommit tillbakars och begifwit sig till Åbo, der han i många år sig uppehållit, och hafwer der än vidare fortfarit i sina förra willfarelser, så att han är worden der under förwar qwarhållen, men under samme tid hafwer han engagerat sig med en qwinsperson, Anna Wilhelmsdotter, och förlofwat sig med henne, hwilken trolofning dem begge emellan skedd han håller för fullkommeligit echtenskap, och under samma [205.] förening hafwer han aflat barn med henne, hwilket då Consistorium Ecclesiasticum i Åbo fick wetta, är samma sak worden der företagen och med dom afgjord, hwilken dom med åthskillige der till hörande acter är blifwen till deras Excellentier wid Justitiæ revisionen öfwersänd, men som¹ deras Excellentier åstunda först inhempta Kongl:e Lagcommissionens mening och yttrande, huruwida Scheffer må kunna tillåtas byggia echtenskap med sin så kallade hustru eller trolofwade qwinna, eller huru dess trolofning bör anses, hwilken Consistorium Ecclesiasticum Åboense håller olaglig för åthskillige skäl, som de i deras dom anföra, och förmenar ingen trolofning böra wara ständig med den, som intet är sui iuris och en inspärrad fånge, som Scheffer är, derföre hafwa the den och i sin dom ogillat.

Kongl:e Lagcommissionen företog sig derföre samma skrifter och handlingar att genomläsa, hwilket för deras widlöftighet denna gången intet kunde alt ske, doch som det förnämsta af dem nu genomlästes, så att Consistorii Åboensis skäl der af kunde inhemptas, på hwad grund de förmente trolofningen böra hållas för ogill, ty uthlät Hr Cancellierådet Leionstedt sig, som något för [kl.] 6 skulle gå i Kl:e Cancelliecollegium, att af de skäl, [som] då redan inhemptade wore, kan kan intet finna, att echtenskap kan berörde Scheffer hindras ingå [206.] med den, [som] han under giord trolofning häfdat, så frambt den har skedt med det formulair och ordesätt, som nu wid acten finnes, uthan

¹ Ordet: »som» bör utgå.

Betänkian-
de öfwer
Henrichs-
son
Scheffers
påstådde
giftermål
med en-
kian Anna
Wilhelms-
dotter, det
Consistori-
um Eccle-
siasticum
Åboense
ogillar.

att den bör med kyrkiones band fullbordas, ty som consensus contra-hentium och mutuuum auxilium äro förnämsta skälet till alle gifftermål, och sådane berättas wara dem emellan skedde, så kan det intet hindra något gifftermål, att han sitter fängzlad, det denna qwinna wäl wettat, förr än hon biföll dess begäran, aldenstund hon förnimmes hafwa skiött och haft wårdat om honom uti dess fängelse, doch torde det wara nödigt, att hon blefwe ifrån honom afhållen, till dess han sig omwänder ifrån sina galna meningar, på det hon intet må imedlertid blifwa af honom till samma galenskaper förförd, och bör detta med kyrkiones wanlige band fullbordas. Tog afträde.

Lagmannen Cederhielm sade: Som det är owist, om han kan vidare nu i sommar komma hit, emädan Håfwet säies willia till Carlberg, då han måste wara der, altså är det hans tancka, att hwad här talas om Scheffers echtenskap, föruthan hwad andre mål här i denne sak inblandade äro, så finner han fuller, att med dem bör effter Gudz och konungens lag och befallning ordenteligen tillgå, men så wet man och mer än många exempel, att der wid undertiden fast annorlunda sker, som här äfwen är tillgångit, och der cultus divinus intet læderas uti echtenskapz saker, böre de hafwa sin framgång, ehuruwäl Kyrkiolagen biuder, att echtenskap med dem, som fremmande religion äro tillgifne, böre afrådas, doch likwäl intet hindras, om ej det står sådant att afråda, men sådant [tillåtas] under wissa willkor, om deras barns upfostran, med hwad mera; är nu sådant af Kyrkiolagen tillåtet, huru mycket mer må det säias om desse begge, som äro infödde här i landet, fast än han äfwenwäl är beträdd med åthskillige felachtige meningar, och der det intet wore tillåteligit byggia echtenskap med personer af fremmande religion, så kunde då något wara att säia; börandes fuller Scheffer för sina fel uti religionsmålen straffas, men det bör doch hållas för echtenskap eller trolofning, som genom begges fullkommelige otwungne lyfften är samtyckt och wunnit sin fullbordan, så att en ordentelig wigzell nu allenast felar, och så frambt Scheffer skulle sig undandraga wigzlen, bör hon icke dess mindre förklaras för hans hustru och barnet för echta, som cap. 15 § 8 af Kyrkiolagen innehåller och förmår, så att han intet kan annorledes henne anse, och måste fuller presterne draga försorg, att hon af hans willfarelser intet blifwer förförd, hwilket är en ting, som intet har gemenskap med echtenskapz fullbordandet.

[207.]

De öfrige Kongl:e Lagcommissionens ledamöther uppskuta att yttra sig till nästa sammankomst, då det, som felar på the insände acter, kan fullkommeligen blifwa genomläsit.

Anno 1713 den 21 Maji.

Woro Kongl:e Lagcommissionens ledamöther fuller sammankalade, men som större delen af andre embetes hinder woro syslosatte, att få allenast wore tillstädes, ty kunde denna gången intet något blifwa företagit, uthan uppskötzt till nästa sammankomst.

[208.]

Anno 1713 den 25 Junii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:	
Cancellierådet Leionstedt.	Vice Präsdenten Scheffer.
Lagman Silfversparre.	Assessoren Enander.
Secreteraren Blixenstierna.	Assessoren Silfversträhle.
Secreteraren Hielmberg.	

S. d. Continuerades att upläsa the återstående skrifter af det mål, som deras Excellentier Kl:e M:ttz Råd genom deras ankomne skrifvelse af den 7 nästledne Maji hafwa behagat beordra Kl:e Lagcommissionen gifwa sitt betänckiande öfwer, angående Petter Henrichsson Scheffers giftermål med qwinspersonen och enkian Anna Wilhelmsdotter, och som samma deras Excellentiers bref intet blifwit underskrifwit, då saken första gången här företogz, ty blef det nu upläsit, och war det af samma beskaffenhet, som Secret. Blixenstierna der om den 7 nästledne Maji munteligen berättade.

Petter
Henrichs-
son Scheffers
giftermål
med Anna
Wilhelms-
dotter.

Sedan uplästes det betänckiande, [som] Hr Assessoren Enander upsatt öfwer detta mål, hwilket bestod af 2:ne delar, den förra, att Scheffer borde straffas för det han öfwertalt denna qwinsperson till särskilt sammanlefnad med sig, och den senare, att fullbordande af echenskap effter en å begge sidor otwungen giord trolåfning och förening bör hafwa och winna sin wärckställighet, som af sielfwa skrifften närmare inhemptas kan. Och wille de öfrige Kongl:e Lagcommissionens ledamöther ingaledes bifalla hans förra del uti dess skriftelige sentiment, att Scheffer borde för trolofningen skull undergå något straff, men stannade wid den senare meningen allena, att echenskapet bör winna sin fullbordan på thet sätt, som uti Kyrkioordningen står föreskrifwit, skolandes ett formelt bref och swar till deras Excell:tier

uti Kongl:e Justitiæ revisionen afgå och de rationes tienligen anföras, [209.] som Ass:r Enander andragit, sampt hwad flera wara kunna, tilläggias, då och Kl:e M:ttz rescript af åhr 1699 den 11 Decemb. kan brukas till bestyrkiande af Kl:e Lagcommissionens mening om echtenskapetz fullbordande, emädan der uti förmåles om en afdankat dragon, som förrättat prästesysla och sammanwigt i Elfzborgz län en ung adelsman, Carl Henrich Hårdh, med en torparedotter, Elin Persdotter, för hwilket Kl:e M:tt befriat qwinspersonen för dess fel med bemälte olaga wigning, men dragonen blef fält till 14 dagars fängelse på wattn och bröd och stå uppenbara kyrkioplicht, så att samma qwinsperson blef som ärlig ansedd, skolandes, när samma bref är upsatt, [detsamma] kring-sändas till underskrift, sedan hwar fått det först uti conceptet se, och sedan expedieras, aldenstund Kongl:e Lagcommissionen denna terminen intet kommer mera tillsammans.

Sedan påminte Hr Assessoren Enander, att som Professoren i Upsala Carl Lundius har på Kl:e Commissionens förslag fått Kl:e M:ttz befallning att göra sina anmärckningar wid de redan uti project fattade och sedermera genomsedde balkarne, som skola formera then nya lagen, om icke derföre thet project, som Hr Assessoren gjort till en ny Executionsstadga, må och honom nu imedlertid comuniceras, på thet han der wid må och påminna, hwad han kan hafwa. Närwarande Kl:e Lagcommissionens ledamöther funno wara bäst äfwen här wid förblifwa wid then method, som ifrån första början är worden wedertagen och städze continuerad, att när någon balk eller stadga blifwer först uti pennan fattad, läses den för här uti Kongl:e Commissionen igenom, och tå lemnas uth eller lägges till, hwad som then gången kan nödigt pröfwat, och sedan uth- och kring-sändes then till wederbörande dommare eller executorer, att the måge med sina påminnelser inkomma; förthenskull som den omtalte projecterade Executionsordningen ännu intet är worden uti Kl:e Lagcommissionen någon gång upläsin, och der med så procederad, som med alt annat tillförne skedt är, ty fantz bäst, att der med nu och hafwer anstånd, lärandes Prof[esso]r Lundius äntå hafwa nog sysla med the balkar, [som] han redan fått till sig, och man ännu intet förmärckt, att han är der med till ända kommen. Sedan tog Kongl:e Lagcommissionen afsked och skildes åth denna sessionen, till nästkommande höst, då den wanlige terminen igen infaller.

Om den nya Executionsstadgan bör comuniceras med Lundius.

[210.]

[211.]

Anno 1713 den 8 Octobris.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillsammans, nembl:n:

Cancellierrådet Leionstedt.	Lagman Cederhielm.
Vice Præsidenten Flemming.	Assessoren Enander.
Assessoren Silfverstråhle.	Secreteraren Blixenstierna.
Secreteraren Hielmberg.	

S. d. Contesterade Hr Cancellierrådet Leionstedt sin fägnad der öfwer, att Kongl:e Commissionen kan hafwa tillfälle widare sammanträda och det committerade arbetet fortsättia.

Hr Vice Præsidenten Scheffer och Stadtsecreteraren Brehmer läto giöra sin ursächt, att de nu intet kunde wara tillstädes.

Nya Rättegångzstadgan.

S. d. Berättade Hr Assessoren Enander, huru wid förra sessionen en del blef upläst af den nya projecterade Rättegångzstadgan, men som han sedan funnit åthskilligt äfwen af detsamma, som behöfwer någon ändring, altså har han lagt det till och underställer Kongl:e Lagcommissionens behag, hwad den der wid finner, tyckian-des så wäl der af wara nödigt, att denna stadga blifwer ifrån begynnelsen företagen och upläsen, som iemwäl att sammanhanget må blifwa bättre uti minnet, hwar till Kl:e Commissionens ledamöther sitt bifall gäfwö.

Articulus
1 § 2.
[212.]

Derför begyntes samma förordning främst att upläsas, och war wid then 1 artic. [§ 1] intet att anmärkia, men wid then 2 [§] skall det tilläggias, att dommarne på landet skola sielfwa låta lysa tingen under sina namn, som genom cronobetienternes bestälning måste wärckstält blifwa, warandes derföre nödigt sådant att införa uti stadgan, emädan Hr Lagman Cederhielm berättade exempel der på wara, att executorene i orthen hafwa påstådt, att tingen i deras namn måge blifwa uthlyste, hwilken är både emot gamla lagen och rätta praxin.

§ 3. När någon annor dommare blir i criminale mål förordnat uti judicis ordinarii ställe, bör ordinarius bestå honom reseomkåstnaden.

Artic. 2
§ 1 [in]
fin[e].

Then, som någon sak munteligen andrager, bör giöra det korteligen, äfwen som uti skriffewäxlinger sker, på thet att dommaren ej må blifwa uppehållen med onödigt tal, som intet hörer till saken.

§ 2. Wid ordet civile add[atur]: borgerlige, till att der med på wårt egit språk förklara ordet civile, och fast det synes wara owant,

så kan det blifwa med tiden gått. Hwad Hr Ass:r Enander elliest tillagt, blef gått funnit.

Kongl:e Commissionen anmodade Hr Assessoren Enander införa tydeligit det, [som] förr är i denna stadga förbigångit, om skriftwäxlingarne uti Håfrätten, så wäl om sättet af deras introducerande som hwad der på bör plichtas, när sådant försummas, det han låfwade willia effterkomma.

Anno 1713 den 22 Octobris.

[213.]

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Vice Præsidenten Scheffer. Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Flemming. Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle. Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg. Borgmästaren Hylten.

S. d. Lät Hr Cancellierådet Leionstedt giöra sin ursächt, att han af opasslighet hindrad intet kunde wara tillstädes.

S. d. Bewilliades Cancellisten Fredrik Stenhagen att blifwa Auscultant uti Kongl:e Lagcommissionen.

Stenhagen
blifwer
Auscultant.

Stadssecreteraren Brehmer låter ursächta sin frånwaro för andre hinder skull.

Hr Assessoren Enander sade sig hafwa sedan senast iemwäl något uti stadgan widare ändrat sampt tillsatt det, som senast begärtes, derföre är bäst begynna frembst igen, som skedde.

Wid the 2:ne första articulis skedde nu inga synnerliga påminnelser, uthan något smått, som Hr Assessoren Enander på sielfwa exemplaret straxt ändrade, men wid artic. 3 § 1, derest talat blifwer om laga ursächter, påminte Hr Lagman Cederhielm, om härfärd icke bör wara deribland, som kunna giälla för ursächt, emädan andra främmande folkz lagar den gilla, men som Kongl:e Lagcommissionen sig påminte, att der om är tillförne widlöfftigt talat och då faststält, att den exception skall i stadgan gås förbij, emädan så många exempel äro, huru tröga och motwillige parter betiena sig der af, fast de ringa eller ingen orsak der till kunna hafwa, förthenskull blef nu äfwen der wid, som förr war slutit, att den exception lemnas här aldeles uthe; efftersom den clausula, som wid slutet står, så lydande: eller andre sådane oumgängelige förfall, hwar under och härfärd kan begripas, altså lærer ingen rättsinnad dommare öfwerila någon med

[214.]

påläggande af contestatione litis, när sådan casus infaller, att det är parten ogjörliken antingen sielfwer wara tillstädes eller så tydeligen och grundeligen underrätta en fullmächtig, som saksens beskaffenhet egenteligen synes fordra.

[215.]

Anno 1713 den 5 Novembris.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillsammans, nembl:n:

Hans Excellence Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälborne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Hr Lagman Gyllencreutz. Hr Lagman Cederhielm.

Hr Vice Præsidenten Flemming. Hr Assessoren Enander.

Hr Assessoren Silfverstråhle. Hr Secreteraren Blixenstierna.

Hr Secreteraren Hielmberg. Hr Borgmästaren Hylteen.

S. d. Läto Hr Cancellierådet Leionstedt och Hr Vice Præsidenten Scheffer ursächta sig, att the för andra hinder intet kunde wara tillstädes.

von Bahr
blir Auscultant.

Sedan uplästes Hans Excell:ces Kl:e Rådetz och Præsident[en] Gr[efwe] Cronhielms Secreterares von Bahrs supplique om venia auscultandi, som honom bewilliades.

Nya Rättegångsordningen företages å nyo.

S. d. Företogz å nyo then nyss projecterade Processordningen, och blef wid procemium alz intet påmint.

Artic. 1. Det hörer dommaren till att uthse bästa tiden, derföre bör ordet parterne gå uth.

§ 3. Add[atur]: upbuden och inteckningar; ratio est, ty då är allmogen mäst tillstädes, doch som sådant till sidsta stunden kan gå för sig, så länge tinget påstår, så kan och desse ord lemnas uth, emädan the inteckningar, som ske på sidsta tingzdagen, äga samma wicht som de, [som] på första dagen skedde äro, och alla lika, som gå för sig på ett ting.

§ 5. I stället för civile kan borgerlige sättas, till dess man får något bättre.

Artic. 2 § 1. För immediate pon[atur]: omedelbart.

§ 5. Näst efter wedergälning addatur: af dommaren.

[216.] § 5. Stemningzterminerne till lagmanstingen böre enteligen wara 6 weckor högst och wäl mindre, men om swaranden bor uti samma härad eller stad, moste then ske 3 weckor, förr än lagmans-tinget sin begynnelse tager.

§ 7. Den quæstion blef moverat, att när ett kiäremål är owist, och den, som klagas öfwer, tergiverserar sig infinna, om parten bör anlita executoren eller att dommaren skall det giöra, att skaffa en sådan tillstädes, hwar wid fantz sådant ske böra genom dommarens befordran, 1:o der af att han sidwördat dommarens första stemning och sig absenterat; 2:do är det en uhrgammal praxis, som iklädt sig vim legis; 3:o åligger det dommaren alltid sökia befordra en sak till slut, och alt hwad som tienar ad indagandam veritatem; 4:to har det större wicht, när en dommare å embetes wägnar anliter executoren om bistånd wid sitt embete; 5:o lära the tröga så mycket snarare inställa sig, när han fructar, att dommaren handräcker den oskyldige parten; 6:o när detta inflyter uti en allmän lag, ser reus, att det intet hielper att swincka; 7:o gifwer cap. 17 Tingm[åla]balken af gambla lagen der till anledning; 8:o torde många saker blifwa oslutne, när en fattig finge att giöra med en rik och förmögen; 9:o är en gammal regul, quod rei publicæ intersit, ne delicta maneant impunita; 10:o afhåller sådant så wäl en förmögen som ringa att giöra illa, och intet trotza på sitt willkor.

Artic. 3. Om laga exceptioner.

Som querela nullitatis intet allenast sker i håfrätterne, uthan wid rådstugurne öfwer cemnerscambrarnes resolutioner, så skall sättas: håfrätten och rådstugurätten.

Artic. 4. Med replica och duplica wid häradrätterne skall blifwa, som i förra stadgan står uthsatt. Men wid rådstugun- lagmans- håfrätterne och andra dylika rätter böra alla skriffterne, som formaliter ageras och ingifwas, in duplo inlefwereras. Kl:e Lagcommissionen tog afträde.

Anno 1713 den 12 Novembris.

[217.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälborne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Lagman Cederhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg.

Borgmästaren Hylten.

Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Lät Hr Cancellierrådet Leonstedt ursächta sin frånvaro, som war af andre publique syslor hindrad.

Carl Gustaf Tessin
blir Auscultant.

S. d. Bewilliades Baronen Carl Gustaf Tessin att auscultera.

Artic. 5 § 1. Drages tillsammans kortare, men sensus blir then samma.

§ 2. I stället för Kl:e M:tt pon[atur]: imperative: ty skola etc., och lägges till: wid then domstolen, som saken begynnes.

§ [3?]. Hwad här nembnes om förre lagen, må bli stående, på det att der af må ses, ne quid novi.

§ 4. Then, som intet äger personam standi in iudicio, bör ej heller wara annors fullmächtig; in fine add[atur]: om kiärandens fullmächtig ware lag samma.

§ 5. Thenna exception gås förbi, emädan derigenom infalla många inwänningar, och dessuthan contrarierar det hwad förr om stembningar finnes stadgat, hwilket ibland kunde förfå [o: förmå?] dommaren i oträngt mål till en interlocutoria.

§ 6. Här frågades, om præscriptio immemorialis bör räknas ibland exception[es] peremptorias eller dilatorias, men wid § 9 stannades wid det slut, att alla exceptiones peremptoriæ, som straxt uti begynnelsen afskiära sielfwa hufwudsaken och hela saken på en gång sluta, böra alltid gå allena föruth, men som wid deras särskilte upräcknande finnes någon swårighet, att trätosamma parter eller advocater torde sökia sig af någon sådan exception betiena, som äfwen [218.] intet wore peremptoria, uthan kunde med omständigheter wisas böra komma in quæstione circa merita, ty slötz, att sådan enumeratio intet skall ske, uthan måste ankomma på förståndiga dommare, hwilka mål kunna med skäl således ansedde warda.

§ 5. Uti quæstioner om exceptionibus peremptoriis måste wara half så lång tid som wid andra rättegångar, men wid dilatoriis lika med andra wanlige rättegångar, add[atur]: och bör parten upwisa dommarens witnesbörd ther öfwer.

§ 7. Protocolen och vota böra inom rätten tid uti Håfrätterne afskrifwas, dem parten åligger uthlösa.

Artic. 7 § 1. För dilation in tit[ulo] pon[atur]: uppskåf.

Här omtaltes, om det icke wore billigt, att querela nullitatis, som här till warit perpetua, kunde till en wiss tid restringeras, såsom

för then, som är här i landet, inom 6 weckor a die notitiæ, och [för den], som uthom riket stadder är, inom natt och år, sedan han får saken kunnog, men slötz intet wist. Vid[eantur] pag. 31 seq. protoc. et pag. 76 versa.

§ 3. Förmyndare synes och böra wara undergifne samma termin att klaga öfwer nulliteter som andra myndige och curatorer, ty elliest skulle res wara altid integra, och om en iungfru blefwe först myndig och gifft, sedan hon war 50 åhr gammal, så skulle hennes man hafwa macht movera querelam nullitatis, hwar igenom ingen blefwe om sin egendom säker, som med förmyndaren handlat, men nu blef intet något wist slut, uthan tycktes böra wara under samma termin, som wid citationer förlagd är.

A:o 1713 den 19 Novembris.

I närwaro af:

Kl:e Rådet Cronhielm.	Cederhielm.	Thegner.	Enander.
Silfverstråhle.	Blixenstierna.	Hylten.	Brehmer.

Upläste Assessoren Enander den nya Processordningen, då Ass:r Enander gjorde sielf anmärkningarne, och slötz, att querela nullitatis skall bli, som den 18 och 20 Sept. 1712 der om blef slutit, och [att?] den eij extenderar längre än natt och åhr.

Anno 1713 den 25 Novembris.

[219.]

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Vice Præsidenten Scheffer.	Lagman Cederhielm.
Vice Præsidenten Fleming.	Assessoren Enander.
Assessoren Silfverstråhle.	Secreteraren Blixenstierna.
Secreteraren Hielmberg.	Borgmästaren Hylten.
Stadzsecreteraren Brehmer.	

S. d. Continuerades af Assessoren Enander att föreläsa then nya af honom sammandragne Rättegångzförordningen ab artic[ulo] om witnen.

Borgmäst. Hylten proponerade, att Hr Vice Præsidenten Thegner begärer ursächt, att han i dag intet kan upkomma, efftersom han

skall wara med Hans Excell:ce Gr[efwe] Carl Gyllenstierna i Cammarrevisionen.

S. d. Uplästes effter Hans Excell:ces Hr Præsidentens befallning ett wid Kongl:e Justitiæ revisionen till Kl:e M:tt upsatt bref och remonstration angående leutation i criminal mål, att then i wissa mål må ske af Håf- och Öfwerrätterne samt Generalgouverneurer så wäl som Ammiralitetet suis locis.

Secreteraren Folcher wore effter Hennes Kl:e Höghetz Arsprin-
cessan och samptl:e Kongl:e Rådens befallning uppå en Konglig Com-
mission, som under Hans Excellences Hr Kl:e Rådetz och Præsiden-
tens Grefwe Jacob Spens præsidio uppå Kongzöhr och Strömsholm
anstältes öfwer Kongl:e M:ttz der warande stuterie, som genom Stall-
mästarens Esbiörn Reuterocrans' disposition och otienlige förfarande
war mycket af sig kommit och förfallit.

[220.]

Anno 1713 den 3 Decembris.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillsamman, nembl:n:

Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Vice Præsidenten Scheffer.	Lagman Cederhielm.
Vice Præsidenten Fleming.	Assessoren Enander.
Assessoren Silfversträhle.	Secreteraren Hielmberg.

S. d. Continuerades med Processordningens upläsande och adiou-
sterande, då Assessoren Enander ändrade på projectet det, som Kongl:e
Lagcommissionen fant wara nödigt, efftersom Secreteraren ännu intet
war ifrån Kongl:e Commissionen, dit han war förordnat, hemkommen;
och begyntes wid artic. 12 § 15 och så vidare.

Anno 1713 den 10 Decembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillsamman, nembl:n:

Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Vice Præsidenten Scheffer.	Lagman Cederhielm.
Vice Præsidenten Fleming.	Assessoren Enander.
Assessoren Silfversträhle.	Secreteraren Blixenstierna.
Secreteraren Hielmberg.	

S. d. Continuerade Ass:r Enander med upläsandet af den för-

nyade Rättegångzstadgan ifrån artic. om rättegångz omkåstnad och till slutet.

Sedan denne förordning aldeles war öfwersedd och genomläsen, fant Hans Excell:ce Præsidenten, att sedan den af en eller annor uthaf Kl:e Commissionens ledamöter war genomsedd effter det renskrifna exemplaret, kunde den med Swea Håfrätt communiceras att genomläsas, att the der måtte kunna än vidare gifwa wid handen, [221.] om något wore att påminna, och effter Kl:e Lagcommissionens gåttfinnande sedan ändras, hwilket Kl:e Commissionens ledamöther biföllo, doch att der wid inga nya påminnelser gjöres andra än för detta skedt, uthan om något wore circa materialia eller formalia, som samptl:e Kl:e Håfrätten funno högnödigt att anten ombyttas eller ändras, kunde sådant särskilt antecknas och Kl:e Lagcommissionen tillställas.

Här wid blef den quæstion af § 1 artic. 20 företagen, huru wida poena temerarii litigii i rådstugun och lagmansrätten kunde effter wiss determination påläggas.

Ass:r Silfverstråhle mente, att samma poena bör allenast wid Håfrätterne och andra sådana rätter samt Justitiæ revisionen hafwa rum, och parterne hafwa beneficium instantiarum uthan att plichta för sådant, hwilket kan bestyrkias af stadgan de anno 1693 om poena temerarii litigii, hwarest nembnes allenast Håf- och Öfwerrätter samt Kl:e M:ttz Justitiæ revision.

Hans Excell:e och Kl:e Commissionens ledamöther påminte sig, att wid förlidne års deliberation öfwer denna quæstion blef discurrerat, om icke en temere litigans, som löper emot klara och bewisliga skäl till rådstugu och lagmansrätter, bör statueras exempel på, sedan han beneficium primæ instantiæ uthan straff åthnutit; kunde och hända, att saken ifrån 2:dra instantia intet wore appellabel och således Öfwerrätten icke öfwer någon brukat temeritas kommo att dömma, quærebatur ergo, [an] in secunda instantia impune liceret temere litigare?

Ass:r Silfverstråhle mente det intet wara impune, när temerarii litigantes äntå in secunda instantia med expensers och skadeståndz betalning borde beläggias. Och som protocollet af förra deliberationen propter absentiam Secretarii på Kongl:e Commissionen eij war nu wid handen, ty uthsattes denna quæstion till vidare, och kunde [222.]

wid denna upsatte förordningz genomläsande af Kl:e Håfrätten afbidas, öfwer hwad Kl:e Håfrätten der öfwer enhälligt stannar, och denne § der effter inrättas.

Ass:r Enander föreläste ett i Kl:e Lagcommiss[ione]ns nampn upsatt bref till Professor Lundius att effter helgedagarne inkomma med hwad han kan hafwa att påminna wid the honom communicerade balkar, på det samma balkar må sedan kunna till fullkomligt slut företagas.

Kl:e Lagcommissionen skildes här med åth i detta åhr, effter intet tid war mera sammankomma för den infalne sammankomsten af samptl[ig]e Ständerne.

[223.]

Anno 1714 den 21 Januarii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälborne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Hr Anders Leionstedt.

Lagmannen Hr Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten Hr Johan Thegner.

Assessoren Hr Johan Enander.

Secreteraren Hr Thomas Blixenstierna.

Secreteraren Hr Jacob Hielmberg.

Borgmästaren Hr Anders Hylteen.

S. d. Betygade Hans Excell:ce Hr Kl:e Rådet och Præsidenten sin fägnad öfwer det att Kl:e Lagcommissionen kan nu å nyo vidare sammanträda och fortsättia lagarbetet.

Sedan berättade Hans Excell:ce, huruledes med senaste påst war från Hans Kl:e M:tt ett bref ankommit daterat wid Timurtasch i Turkiet den 1 Octobris 1713, hwarutinnan Hans Kl:e M:tt befaller Kongl. Lagcommissionen inkomma med sitt betänckiande, huru wida det förslag, [som] det handlande borgerskapet i Stockholm hafwer hos Kl:e M:tt ansökt, om så wäl dommarens som executorens skyndsamhet wid deras embetes förrättningar, må kunna låta sig practicera effter det manér, [som] i gamla tider warit brukeligt, derföre är Kl:e Commissionen nu sammankallad der öfwer att rådläggia, blifwandes derpå så wäl Kl:e M:ttz egit bref som thet der wid fogade extractet, som borgerskapet till Kl:e M:tt öfwersändt öfwer detta sujet upläsne,

hwar öfwer effter något fördt tal det fantz wara bäst, förr än Kl:e Lagcommissionen detta med alfwar företager, att det först blifwer communicerat med Kl:e Swea Håfrätt, Hr Öfwerståthållaren och Stadz- [224.] magistraten, att the ingifwa sina tanckar der öfwer till Kongl:e Lagcommissionen, hwar effter anledning gifwes att till[se?], huru wida borgerskapetz förslag kan låta sig practicera, skolandes derföre bref der om afgå till desse ofwannembde, med bilagd copia af borgerskapetz klagemål.

Der näst uplästes Prof. Lundii bref, som följt dess arbete, som han användt öfwer the balkar, [som] honom nästledne åhr tillstälte blefwo, blifwandes dess arbete som hastigast, så mycket tiden tillät, genomsedt, och befantz honom hafwa der wid användt stor flit och möda, så att intet billigare synes wara, än att han med wederbörlig récompense blifwer bemött, förthenskull kom Kongl:e Lagcommissionen effter Hans Excell:ces Præsidentens förslag således öfwerens, att icke [225.] allenast ett bref skall upsättias till honom och tacka honom för sin oförtrutna flit, som sampt[ig]e Commissionens ledamöther skola underskrifwa, uthan och att ett bref skall om det samma upsättias till Hans Kl:e M:tt och berätta, hwad trägen flit och arbete Prof. Lundius här wid användt, så wäl wid stilens [j]emckande till enahanda art som flere måls wid handen gifwande iempte åthskilligt annat nyttigt, som han anfört, och derföre underställa Hans Kl:e M:tt, om han så för dess långliga, trogna tienster som för detta wackra arbetet icke bör med någon konglig nåd ihogkommas, både till titul, rang och annor wedergälning, och som han för fast många åhr tillbakas förrättat lagmansembetet, så skulle det wara wäl, om Kl:e M:tt skulle behaga honom med sådan rang benåda sampt titul af Justitiæ råd eller dylikt, emädan han är snart emot 80 åhr, hwilket intet allenast skulle fägna honom, uthan och dem, som af dess lärdom hafwa profiterat, aldenstund de lärdate män, som betiena civile embeten, äro större delen genom dess underwisning till Kl:e M:ttz tienster dugelige blifne. Men hwad annor récompense angår, så skall i brefwet införas, om han icke må blifwa förskont för den caution, [som] han olyckeligen ingått för sin måg Regementzauditören Nicolaus Boseus, som kommit för någon gravation till Kl:e M:tt, ty elliest skulle Lundius med sina barn råka i största fattigdom, som tillförne genom branden i Upsala bårtmist större delen af sin lösa och all sin fasta egendom.

Bref skall
afgå till
Kl:e M:tt
för Profes-
soren Carl
Lundius.

Rättegångsstadgan sändes till Swea Håfrätt. S. d. Resolverades, att bref skall afgå till Kl:e Swea Håfrätt, och communicera dem then nya upsatte Rättegångszordningen, att gifwa wid handen, hwad the der kunna högnödigt finna.

Executions och Rättegångsstadgan skall sändas till Prof. Lundius. S. d. Slöt Kl:e Commissionen, att så wäl den nya projecterade Executionsstadgan som Rättegångzförordningen, som nyligen upsatt är, skola öfversändas till Prof. Lundius, som kan der öfwer giöra de anmärckningar, som han nödige finner; derföre sade Secretair Folcher, att han skall låta deraf exemplar skrifwa, som dem sedan tillställas kunna. Kl:e Lagcommissionen tog afträde.

[226.]

Anno 1714 den 11 Februarii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt. Vice Præsidenten Scheffer.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Enander. Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Blixenstierna. Secreteraren Hielmberg.

S. d. Uplästes concepten af brefwen, som skola afgå till Swea Håfrätt, Öfwerståhållaren, Borgmäst[are] och Råd i Stockholm samt Professoren Lundius, hwilcka der efter skola renskrifwas och affärdas.

Wid det samma inföll den frågan, om det och bör med Bergzcollegio communiceras eller några landzhöfdingar, det, som Stockholms borgerskap klagat öfwer [den] långsamhet, [som] wid dömmande och executioner sker, efter som wid Bergzcollegium förekomma bergztwister och wid Handelscollegium siö- och wexelsaker etc., men som brefwet talar allenast om, i anledning till borgerskapetz andragne klagan, the ordinarie dommare och rådstugu- samt Håfrätten tillika med Slåttzcancelliet, så är onödigt extendera deras klagan vidare än borgerskapet den sielfwe hafwa andragit.

Prof. Lundius arbete begynnes att företagas.

Sedan företog sig Kongl:e Lagcommissionen att upläsa det arbete, [som] Professor Lundius giort wid the honom communicerade balkar, som af Kl:e Lagcommissionen äro upsatte och i ordning brachte, hwar wid befantz först, huru bemälte Professor giort en deduction angående rätta skriftsättet och huru orden på bästa swänskan rättast gifwas böra, hwar wid Kongl:e Commissionen förmärckte honom

[227.]

der wid åthskilligt anfört, som är både nyttigt och nödigt, som af dess

m[anu]s[cripto] widlöfftigt är att inhempta, hafwandes han det samma i acht tagit allestädes in contextu af den stil, som han satt alla honom meddelte balkar uppå, att the således kunna blifwa till skrifsättet lika, föruthan hwad han wid anomalier kunnat anteckna. Och som Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten för dess andre embetes förrättningar måste wid kl. 5 taga afträde och gå uti Cancellierummet, så blef med upläsandet fortfarit, och sedan de första 5 arken om skrifmanéret woro upläsne, skedde en begynnelse af sielfwa balkarne, och först med Gifftomålbalk, hwar wid intet war något att anmärckia wid Gifftomålbalk begynnes af Prof. Lundii arbete attupläsas. cap. 1 h[oc] tit[ulo]; derföre fortfors än vidare, men wid cap. 2 § 2 finnes Prof. Lundius hafwa andragit den casus, af hwad krafft och wärde de trolofningar böre wara, som ske skriftteligen af en fullmyndig, hwilket manér och sätt att trolofwas tillförne intet finnes uti den förr projecterade Erfdabalken [o: *Giftermålsbalken?*] infört, och som denna casus är af särdeles angelägenhet, emädan rationes pro et contra kunna andragas, att den således fordrar Hans Excell:ces Hr Kl:e Rådetz egen närwaro, [och] den tiden iemwäl inne war, då Kongl:e Lagcommissionen plägar åthskillias, altså blef der med upskutit, till dess Hans Excell:ce sielf kan hafwa tid wara närwarande, att då må öfwerlagt blifwa, om och huruwida samme casus bör uti lagboken inflyta. Vid[e] prot. den 18 Martii nästfölliande.

Den 27 Februarii och 6 Martii beordrade Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten, att samptl:e Lagcommissionens ledamöter skulle sammankallas, som och skedde, men som så wäl Hans Excell:ce sielf af höga embetes förrätningar war hindrad som och merendels af samptl:e ledamötherne wid sina syslor, altså kom sammankomsten att stutza.

Anno 1714 den 10 Martii.

[228.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb.
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Enander.

Secreteraren Blixenstierna.

Secreteraren Hielmberg.

S. d. Berättade Assessoren Enander, huruledes Hans Excell:ce med Kl:e Commissionen hafwer gått funnit låta ett bref afgå till Hans

Kongl:e M:tt för Professoren Carl Lundius och recommendera dess wackra gjorde arbete, men som Hans Kl:e M:tt samma gång som Prof. Lundius blef kallat behagade och nembna Hr Assessoren Enander, som wid Lagzwärcket brukas skulle, ifrån hwilken tid han intet warit försummelig, uthan arbetat wid åthskilligt, som Hans Excell:ce och Kl:e Commissionen bekant är, så skulle det intet hafwa gått anseende, om Professor Lundius allena blefwe nembd i brefwet, såsom den ett berömligit arbete giort, det Enander intet missunnar honom, och Enander silentio aldeles förbigås, såsom den alz intet arbetat.

Hans Excellence swarade: Meningen är intet sådan, att Hr Assessoren skall blifwa onembd, uthan måste äfwen uti samma bref införas, att han både biwistat sammankomsterne som och lagt handen wid åthskilligt arbete, som honom af Kl:e Commissionen warit anfördt, hwar wid han en särdeles flit berömligen användt hafwer.

[229.]

Der näst uplästes det swar, som från Slåttzcancelliet inkommit war, angående den långsamhet, som Stockholms borgerskap hos Kl:e M:tt hafwer klagat wid executions ärender ske, och som derutinnan anføres af Slåttzcancelliet swårigheten komma af desse tiders slätta tillstånd, hwar meddelst executionen intet altid kan prompt wärckställd blifwa, så fant Hans Excell:ce med närwarande af Kl:e Commissionen, att det fuller är wäl, att executoren söker med godo förmå creditoren gifwa sin debitor anstånd, särdeles när några casus miserabiles af siö- eldskador och andre sådane oundwikelige olyckor äro emellankomne, då en christelig creditor fuller lärer låta sig der af beweka, men skulle creditoren wid hwariehanda mål intet låta sig med godo beqwäma till anstånd, så bör executoren intet neka honom sitt embetes bistånd, emädan det intet bör stå uti executoris macht giöra sin tienst eller intet, och der wid excercera något frivilligt arbitrium, uthan som det står i Executionsstadgan, att thet är bättre, [att] then lider, som wägrar sig giöra en annor rätt, än [den], som sitt goda redeligen på god tro en annor hafwer anfördt, emädan en debitor bör altid wara betänckt, huru han skall betala, när han låner något, och intet sökia någon bedraga, altså der han orichtigt omgår med sin fide, så bör han och med alfwär blifwa bemött. Doch slötz denna gången intet wist, uthan skall der med hafwa anstånd, till dess Swea Håfrätt och Stadsmagistraten med sine påminnelser

[230.]

inkomne äro, warandes och här wid af Slåttzcancelliet intet directe

swarat på sielfwa brefwet och på hwad sätt långsamheten, hwar öfwer är klagat, kan rättas, uthan förnembli-gast talas der uti om desse tiders swårighet, som förr äro nog bekante; och fant Hans Excell:ce, att om executoren skulle effter behag få förfara wid executioner, wore ingen ting, som mera wore capabelt förswaga den allmenne crediten, som förr är [i] nog slätt tillstånd, derföre måste ingen lag giöras effter denna tidzens swårighet, uthan som lagen måste blifwa ständig och perpetuel, så skall och ordningen uti executionsmål således inrättas, som den framgent bör förblifwa.

Sedan blef den projecterade instructionen, som för wachtmästaren och wachtkarlarne på Barnhuset och Smediegården är upsatt, upläsen att här adiousteras.

Instructionen för wachtbetienterne på Barnhuset företogs att genomses.

§ 1. Wid § 1. I stället för en del pon[atur]: andra.

Ibid[em]: ordet disciplin går uth såsom onödigt.

Ibid[em]: pro af pon[atur]: ibland.

Ibid[em]: pro arrestanterne pon[atur]: dem.

Ibid[em]: pro granneligen tillseendes pon[atur]: i synnerhet måste the tillse.

Ibid[em]: pro termin pon[atur]: dag.

Ibid[em]: pro måste pon[atur]: måge.

Ibid[em]: några går uth, ut superfluum.

Ibid[em]: då deleatur.

Ibid[em]: näst eller add[atur]: med.

Ibid[em]: resan med pon[atur] pro den samma.

Ibid[em]: pro hwarföre pon[atur]: för hwilken.

Ibid[em]: näst plichtat add[atur]: hafwa.

Ibid[em]: näst blifwa add[atur]: aldeles.

§ 2. I stället för aldeles pon[atur]: alfwarligen, emädan ordet all, som föllier, involverar aldeles. Pro och wachtkarlarna pon[atur]: eller wachtkarlarne, hwarest disjunctiva är tienligare, emädan the äro särskilte personer, wachtmästaren och wachtkarlarna.

I denna § 2 kan citeras cap. 17 § 9 uti Kyrkiolagen, att der [231.] effter med fångar förfares måste.

§ 2. Then meningén måste gå uth, att fångerne intet skola tillåtas hempta några drycker uthom Smediegården, uthan kan dem sådant intet förwägras, allenast the effter cap. 17 § 9 princip. Kyrkio-

[lagen] intet öfwa der med frässerie och dryckenskap, derföre går uth ifrån orden som de och etc. ad verba Kl:e Slåttzcancelliet, warandes denna meningen så mycket otienligare, som Slåttzcancelliet intet är altid tillsammans eller wederbörande af dem att finna, och kunde den, som kiende sig opasslig, som med liten drick kunde blifwa styrckt, blifwa med swår siukdom eller swaghet betagen, förr än han finge der till lof att kiöpa sig något, och skulle altid en undersökan först föregå, om then, som begärte någon nödtorfftig drick, behöfde den samma, som hafwer med sig många olägenheter, börandes en fånge [ejj?] mer nekas det han nödtorfftigt till sitt lifz angelägenhet behöfwer, än en annan, så frambt han intet är per sententiam pålagd [att] plichta med förlust af behagelig spis och dricker.

§ 3. Första orden för nöden hafwa gå uth, och sättes betarfwa, elliest blifwa samma ord straxt apterade.

Ibid[em]: näst än add[atur]: att.

Ibid[em]: pro ära pon[atur]: äro.

Ibid[em]: det ingen fruchtan hafwas kan pon[atur]: att ingen fara eller fruchtan wara må.

Ibid[em]: pro och pon[atur]: sampt.

Ibid[em]: pro lifzfånges pon[atur]: fånges, emädan straffet är för alla fångar intet lika.

Ibid[em]: pro måge pon[atur]: må.

Ibid[em]: pro swagdricker pon[atur]: dricker.

Ibid[em]: kiöpa add[atur]: af hwilken, efftersom fångar hafwa ofta sina huströer och anhörige, som kunna skaffa dem matsaker eller dricker för bättre kiöp än wachtkarlarna.

Ibid[em]: pro eller försälliande pon[atur]: eller förskaffande.

Ibid[em]: pro arrestanterne pon[atur]: fångarne. Idem semper.

[232.] § 3. Ibid[em]: pro removeras pon[atur]: afhålles.

Ibid[em]: pro sättia pon[atur]: afsätties.

§ 4. Pro qwinfolken pon[atur]: qwinpersonerne propter eandem loquendi formulam, som straxt föllier.

Ibid[em]: fångarne pro arrestanterne.

Ibid[em]: arrestant pon[atur]: fånge.

Ibid[em]: pro med wåld pon[atur]: med macht.

§ 5. Arrestanternes pon[atur]: then fångnes.

Ibid[em]: arrestanterne pon[atur]: dem.

Ibid[em]: arrestant pon[atur]: fånge.

Ibid[em]: till the förra pon[atur]: the, som ofwantill nembde äro.

Ibid[em]: i synnerhet pon[atur]: besynnerligen.

Ibid[em]: arrestanten pon[atur]: honom.

§ 6. Näst straxt add[atur]: och uthan försummelse.

Ibid[em]: arrestant: fånge.

§ 7. För arrestantrummen pon[atur]: fångerummen.

Pro så pon[atur]: tå och då går uth.

Ibid[em]: corporalt straff pon[atur]: kroppzpflicht.

§ 8. Pro arrestanterne pon[atur]: fångarne.

Ibid[em]: arrestanten pon[atur]: then fångne.

§ 9. Emädan der äro flere betiente wid Barnhuset än wachtmästare och wachtkarlarne, så är nödigt att tilläggia: så wäl andre betiente som wachtmästare etc.

Ibid[em]: förbryter sig någon här emot eller wachtmästaren och wachten härutinnan, ita ponendum.

§ 10. Arrestant går uth och sättes brätzig i stället.

Arrestant p[onatur]: fånge.

Ibid[em]: pon[atur]: straxt sådant wederbörande dommare eller Hr Kl:e Rådet etc.

Ibid[em]: arrestant går uth såsom onödigt.

§ 11. Arrestanterne och arrest gå uth och sättes fångarne och fångelse i stället.

Ibid[em]: post hädan effter pon[atur]: sielf eller genom någon annor af någon fångzlad begära.

Ibid[em]: directe och indirecte gå uth, ty sådant lærer hwarken wachtmästaren eller wachtkarlarne förstå, hwad det är, uthan är bättre: på ett eller annat sätt. [233.]

§ 11. Ibid[em]: The orden måste uthlåtes: det må ske antingen af förebärande af god willia eller elliest af hwad namn det wara kan, emädan ingen betages att gifwa en annor något, men ingaledes måste wachtmästaren eller wachtkarlarne begära något, wid det straff, som förmält är.

§ 12. Annotation pon[atur]: anteckning.

Ibid[em]: blefwet pon[atur]: äro wordne.

§ 13. Pro embetes pon[atur]: tiensters.

Ibid[em]: emot all orätt och öfwerwäld pro insolentier.

Ibid[em]: pro visiteringar pon[atur]: besichtningar.

Ibid[em]: pro embetes pon[atur]: tiensts.

Anno 1714 den 18 Martii.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillsamman, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt. Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner. Assessoren Enander.

Secreteraren Blixenstierna. Secreteraren Hielmberg.

Borgmästaren Hylteen.

S. d. Lät Vice Præsidenten Scheffer ursächta sin frånvaro.

Om testa-
menten.

Hans Excellence Kl:e Rådet och Præsidenten moverade den quæstion, som finnes uthsatt uti cap. 20 § 7 Erfdabalken i den nya lagen, att then, som hafwer uthrikes arfwingar, är tillåtit att testamentera till hwem han behagar af en inländsk all sin egendom, men den casus står intet uthsatt, att om han ingen arfwinge har, hwarken uth- eller inländsk, att han då får giöra sådant testamente, hwilket mycket billigare synes, ty då är ingen, som kan iure sangvinis eller ex alio eiusmodi capite wara berättigad till den afidnes egendom och qwarlåtenskap.

[234.]

Ass:r Enander mente, att jus Fisci då wore, som der wid ledo.

Hans Excell:ce: Tå äger Fiscus att niuta hwad man kallar danaarf eller hereditas vacans, när bona defuncti intet äro på annat sätt för dödsfallet af wederbörande disponerade; men der något testamente är giort, att den finnes, som ex eo capite är berättigad tillträda eodem iure, fast eij titulo, som en arfwinge then afidnes goda, så kan jus Fisci intet hafwa rum, uthan kallar man det danaarf, der ingen finnes, som är befogad tillträda den dödas qwarlåtne egendom, derföre wore intet otienligt, om i samma capitel och § blefwe desse ord tillsatte: hafwer man eij eller arfwinge inländis, ware lag samma; hwilket närwarande Kl:e Commissionens ledamöther funno giöra lagen klarare, som sådant dessuthan bör af förra meningen förstås af sig sielf, doch kan här om närmare talas, när berörde cap. 4 § 6¹ blifwer företagit.

¹ Cap. 20 § 7 Ärfdabalken af 1694 års förslag motsvaras af cap. 4 § 6 af 1713 års förslag till Ärfdabalk.

Det, som den 11 Februarii nästledne uppskiöts att afslutas, som Prof. Lundius tillsatt om skriftelige trolofningar, fantz wara gått, att the böra gälla, och att den påminnelsen är på god grund stäld, warandes det, som Kyrkiolagen och Testamentzordningen fordrar, att circa sponsalia et testamenta måste wara 2:ne witnen, så är sådant stadgat, ubi eiusmodi testes haberi possunt, men som dagelige erfarenheten wisar, att många gifftermål ske genom correspondence, och thet skulle wara en stor dolus, att när en går rätta vägen, skrifwer fadren, modren eller förmyndaren till om något echtenskap, och der till bewillias och sker skriftteligit samtycke [samt] det continueras, hwarigenom andre gifftermål kunna på någonthera sidan uthslås, så wore det största obillighet, om någon skulle få det ändra och bedraga then andra, som bona fide hafwer hullit sig till sådant uthlåtande och försäkran; derfore förblifwer wid de orden, som Prof. Lundius här infört.

Giff[er-
måls]-
balken
cap. 2 § 2.

[235.]

§ 3. Äfwen skall blifwa stående hwad Prof. Lundius tillagt om fullmächtig eller umbudzman.

§ 4. Wid slutet sättes således: Hafwe och ther till förwärvat till them fattigom alla them emellan gifne gåfwor; therfore måste ordet tarfwa gå uth.

§ 5. Ändras allenast, att i stället för kyrkionerätt pon[atur]: kyrkiolagen, ty ius canonicum kalles i Kyrkioordningen kyrkiolag.

§ 6. Blir som den är, men dragas tillhopa med § 7, derfore, sedan then ändas, föllier:

§ 7. Äro the begge eij lika wållande, uthan then ena mer, then andre mindre, tå lämpas bötherne ther effter, men gåfworne ware förbrutne till the fattige. Således skall desse begge paragraphi göras till en.

§ 8. Ad verba dömmes thet åter, plichte then bråtzlige add[atur]: dubbelt, sampt gælde till then beswikne allan skadan åter, och ware eij man thess bättre. Derfore går uth i denna § ifrån orden som förr är förmält ad finem §:i.

§ 9. Blir som den är.

§ 10. Som ordet hwar habet respectum tam ad locum quam ad personam, derfore tienar bättre eho sig mycket drucken trolofwar etc. i stället för hwar; elliest blir denna § som han är,

undantagande ordet med kånstlande, som måste såsom superfluum gå uth et minus usitatum.

§ 11. I stället för imedlertid pon[atur]: emädan, som till sensum och sonum är tienligare.

Ibid[em] [in] fin[e] pon[atur] som framdeles uhrskils i hög-målom cap. 24 § 2.

§ 12. Det blef först discurrerat, om icke denna § kunde aldeles gå uth, emädan den uti cap. 11 § 5 nästan likaledes införes, på thet lika casus 2 gånger intet måtte blifwa indragen, men sedan fantz bäst, att then blifwer här behållen, efftersom på detta stället talas om trolofning och cap. 11 § 5 talar om echtenskap, warandes intet owant, att [236.] nästan lika casus i lagen på flere ställen införes, som doch här wid olika händelser sker, fast straffet och böterne merendels öfwerensstemma.

Anno 1714 den 8 Aprilis.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb. Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt.

Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Enander.

Secreteraren Blixenstierna.

Om trolofning.

S. d. Berättade Assessoren Enander, huruledes han sedan senaste sammanwarandet hafwer närmare efftertänkt den casus, som uti cap. 2 § 12 Gifft[ermåls]balken är införd, att trolofning bör uphäfwas, när then ene af the trolofwade kunde finnas wara wanför och odugelig till echtenskap, att samma casus bör här i lagen aldeles utheslutas, emädan under trolofningen är all sammanblandelse förbudin, så att thet anstår ingenthera af the förlofwade erfara then andras naturliga brister eller beskaffenhet, uthan gifwer detta anledning endels till förwetta att försökia under trolofningen, om man är bedragen eller eij, [237.] endels de, som arge äro, få tillfälle, under föregifwande af en sådan wanförhet, att bryta förlofningen, och således genom begärad ransakning att skiemma uth hwar annan. Nog wet man, att impotentia naturalis bryter echtenskap, om den kan bewisas, hwilken casus framdeles i Gifftobalken och Kyrkiolagen införd är, men aldrig finner man elliest i vår eller fremmande lagar den casum införd, att impotentia naturalis bryter sponsalia, ty verecunda modestia emellan trolofwade personer hindrar dem i det ståndet att uthleta, hwad sant är eller

osant. Här uppå blef slutit, att denna casus § 12 cap. 2 Gifft[ermåls]-balken skall utheslutas, emädan der sådant skulle bli med säkerhet kunnogt och angifwit, kan det decideras, effter som om echtenskap talat warder, ty om de propter impotentiam et alias causas sonticas kunna uphäfwas, fast mer bör det ske circa sponsalia, derest matrimonium ännu intet wunnit sin fullbordan.

Assessoren Enander upläste, hwad han hafwer upsatt wid den quæstion, som Hans Excellence senaste gången moverade om then, som hafwer en uthrikes, men ingen inrikes arfwinge, huru wida han är befogad giöra testamente. Men som Commissionen nu bönedagsafftonen intet war nog starck der wid giöra något slut, och samma quæstion blifwer anford uti cap. 4 § 6 Erfdebalken framdeles, altså är tid nog der öfwer något wist fastställa, finnandes Hans Excell:ce skäl wara emot och med, som låta disputeras sig in hoc casu, hwilka behöfwa wäl öfwerläggias.

Vice Præsidenten Thegner sade: Det wore för bonum publicum någon olägenhet, hwar på anseendet bör wara, att ingen skall wägras disponera den egendom, som han med stor möda och beswär samblat, särdeles som sådane gåfwor eller testamenta mäst gifwas till pios usus, men kommer det i lagen, att en blir betagen råda och styra öfwer sitt eget goda, så lærer föllia derpå, att mången sin goda intention ändrar, som gått ändamål kan hafwa.

Secret. Blixenstierna fant det wara nog betänkeligit betaga ägan- [238.] den råda öfwer sitt, och som hans Kl:e M:tt redan faststält genom sin underskrift, hwad uti cap. 4 § 6 Erfdebalken är infört, att der någon hafwer utländis arfwingar, får han bårtgifwa all sin förwärfwade egendom, hwarmedelst Kl:e M:tt afträdt den tridiepart, som nu effter den bekante lagen bör publico tillfalla, så ser han intet, huru Hans Kl:e M:tt lærer willia wisa mindre nåd emot den, som ingen uthrikes arfwinge har, att den intet skall stå fritt disponera sitt effter eget behag, ty med det han gör testamente, får han och arfwinge.

Hans Excell:ce: Det är wist, att den, som är heres ex testamento, är och heres, när andra legitimi fela och intet finnes; men detta skall uppskiutas, till dess berörde cap. 4 § 6 Erfdebalken företages.

Ändras intet.

Cap. 2 § 13.

Blifwa som dee äro.

Cap. 3 § 1,
2, 3, 4.

Kongl:e Lagcommissionen skildes åth.

Anno 1714 den 15 Aprilis.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierådet Leionstedt. Vice Præsidenten Scheffer.

Lagmannen Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Assessorerna Enander. Assessorerna Silfverstråle.

Secreteraren Blixenstierna. Secreteraren Hielmberg.

Cap. 4 § 1. S. d. Continuerades med Giff[t[ermåls]balken], som ändrades intet
uti denna §.

§ 3. Gillas. Ibid[em] [in] fin[e] ita ponendum: och Erfdabalken om
uti cap. 16 stadgas, så att ordet stadgas kommer sidst.

§ 4. Blifwer som den är.

Cap. 2 § 2 Giff[t[er-
måls]bal-
ken.
[239.]

Assessorerna Silfverstråle gjorde en påminnelse om det, som till-
förne är omtalt och infört uti cap. 2 § 2 Giff[t[ermåls]balken om trolof-
ningar, som skriftteligen ske, hwar emot finnes ett rescript till Consi-
storium i Hernösand af samptl:e härwarande Råden den 18 Aprilis
1700 affärdat, hwaruti requireras altid 2:ne witten wid trolofningar,
upläsandes han detsamma, hwarefter Kl:e Lagcommissionen såsom in
lege condenda företog sig något öfwer sådane trolofningar att discour-
rera, finnandes Kl:e Lagcommissionen först, att der uti är casus sådan,
att contrahenterne, som icke warit långt från annan skilde, hafwa kun-
nat haft sina närmaste anhörige eller andra tillstädes, då trolofningen
gick för sig, om the så welat, men uti cap. 2 § 2 talas förnembli-
gast om dem, som äro på aflägne orther i från hwar annan, och är helt
annat, när sådane skrifwa sin emellan några billetter, och annat, när
det genom formelle bref sker, andragandes Hans Excellence åthskil-
lige skäl, som kunna styrckia skrifttelige trolofningar, såsom 1:o står
det intet uti en qwinspersons macht och frihet giffta sig, när hon will,
uthan måste altid afwachta tillfället, händer det förthenskull sig, att
någon genom skrifwelser och bref förklarar henne sitt fulla upsåt och
willia att willia äga henne, hon der på gifwer honom sitt samtycke,
derpå wäxlas bref dem emellan, och kan hända, att en annan friare
kommer, som hon derföre gifwer afslag, för sin beständighet med
then förre, som hon menar sig wara så gått som giffter med, att
det fela allenast sollemnitates, skulle det wara en sådan friare efter-

låtit, som är myndig och af sundt förnuft, att sedan åtra sig, wore iu intet annat än ett ögonskinligt bedrägerie, hwar med ett menlöst qwinfolck wore bedragen; hwad 2:do om witnens närwaro kan säias, så supplerar scriptura vim testium, och kan aldrig någon annor witna bättre om sig än en sielf, hwilket sker per literas expressas, som gifwa saken wicht och sin rätta färga; 3:o hwad angå sollemnitates, så requireras the allenast ad complementum matrimonii, men äro [240.]
 eij de essentia sponsalium.

V[ice] Præs[iden]t] Thegner: The sollemnitates, som äro wid sponsalia, äro lika krafftige, när the ske skrifftligen, som det i witnens närwaro skedt, när omöieligheten ligger i wägen, att the intet kunna hafwas.

Lag[man] Cederhielm: Wist är det, att många trolofningar, som bekant är, ske skriffteligen, och kan han intet se, hwarföre det intet skall wara så krafftigt, som sker genom bref, som det, hwilket med munteligit löffte händer, och supplerar skrifften vim testium, när den intet kan iäfwat.

Ass:r Silfverstråhle: Det är mycket angelägit, att ungdomen intet blifwer bedragen att i otid inlåta sig [på?] gifftermål, hwar på hela dess timmeliga wälfärd hänger.

Secret. Hielsing: Kyrkiolagen will derföre hafwa twenne witen, på thet then, som will gifwa sig, må så mycket bättre hafwa tillfälle sig först förfråga och inhempta sina nämbsta anförwandters samtycke och råd, hwar till intet är tillfälle för en ung frånwarande person, som offta af kitlighet rasar till att skrifwa någon bekant qwinperson till, hwar till han och af någon lätt öfwertalas.

Hans Excell:ce: Kyrkiolagen uphäfwer the trolofningar, som ske af omyndige, men helt annat är, när en myndig kommer på sådane tanckar, och är likare, att en mer betäncker sig, förr än han skrifwer, än han munteligen kan komma att säia sin mening i sådant fall, warandes här effter så mycket mindre fara, att manspersoners gifftermål i otid kunna föra någon olegenhet med sig, som det är bekant, att hos Kl:e M:tt är i underdånighet andragit, om icke tiden för unga [241.]
 personer att räknas för myndige bör till någre åhr förlängias. Och som trolofningen effter Kyrkiordningen blir uphäfwen, som en omyndig ingått, så bör i contrario stå fast, att när en myndig den ingår, och der wid äro så klara skäl, att ingen twifwel der wid kan wara,

uthan att the swara emot 2:ne witnen, så kan Hans Excell:ce intet finna, hwarföre sådan med gått förstånd skedd skriftelig trolofning bör wara krafftlös, när 2:ne witnen såsom inter præsentis intet kunna wara närwarande, och kunna the ibland wara bedrägelige.

Ass:r Enander: Om witnen sker för bedrägerie skull, så behöfwes the intet, men the præsumeras wara för bestyrkiande af wissheten.

Hans Excell:ce: Det samma kunna odisputerliga bref bestyrkia, som åthskillige gånger uti ett sådant mål äro wäxlade, som witnen, och ofta wara tydeligare och wissare.

V[ice] Præsident] Scheffer: Witnen äro derföre brukelige ad probandum contractum, när nu wissheten genom skrifter kan hafwas, är det nog god probation.

Ass:r Silfverstråhle: Genom witnen kan man ofta blifwa afstyrckter.

Hans Excell:ce: Monne det är altid wäl? Och kunde detta iemkas således, att begge delarne blifwa salverade: derest witnen finnes och kunna wara tillstädes.

V[ice] Præsident] Scheffer: Om sådant blifwer infört, synes det kunna gifwa många ursächter och förorsaka 100 quæstioner, derföre wore bäst, att det införes uthan willkor.

Secret. Hielm[erg]: Som kiöpebref och testamenten fordra witnen, om the skola gälla, fast mer är med echtenskapzcontract, som intet kan ryggas.

Hans Excell:ce: Det är ingen, som nekar, att witnen äro nödige, när the finnas, men i brist af them, när andra äfwen så goda bewis äro att tillgå, monne att en skriftelig giord trolofning intet bör äga samma krafft, som der witnen warit och kunnat wara närwarande?

Lag[man] Cederh[ielm]: Qwinnan blir bedragen, som warit trogen och wedersakat ofta annat gifte, och bör med sådant intet siemptas, uthan then, som således sig uthlåter med fullkommelig mening till echtenskap, och får ther på wederbörligit swar och samtycke, then samma bör och förblifwa wid sitt uthlåtande och lyffte.

Hans Excell:ce: Kyrkiolagen är af samma mening som cap. 2 § 2 Gifft[ermåls]balken, ty den säger, att 2:ne witnen skola wara närwarande till bewis af trolofningen, derföre är klart, att när bewis

annorledes finnes, som sker genom ens klara och tydeliga bref, så behöfwes inga witnen.

Ass:r Enander: Om § 2 af cap. [2] Giff[ermåls]balken skall bli stående, är dess mening, om then kunde således inrättas: näst orden som ärlig är add[atur]: och sker thet emellan frånwarande, ther eij kunnat witne wider wara, will enthera sedan thet lyfftet ryggia och etc.

Lagm[an] Cederh[ielm]: Detta har och sin swårighet, ty på landet, der åthskilligt slagz folck bo och mäst enfaldigt, hwarest tienlige witnen intet kunna altid wara, om der sker trolofning skriffteligen, monne det är wäl och rätt, om then skall wara krafftlös och gäckerie ske in re tam seria?

Omsider slötz in quæstione, att det ordet frånwarande skall tillsättias, emädan närwarande böra hafwa witnen, doch skall detta närmare öfwerläggias framdeles, emädan sådant synes wara mycket betänckeligit, säiandes Hans Excell:ce, att när mans- och qwinspersonen hafwa begge wäxlat bref om samma mål, kunna the begge fullkommeligen gälla så mycket som 2:ne witnen, och som witnen äro för owissheten, så är då ingen owisshet, när sådant är fullkommeligen med klara och onkeliga ord skriffteligen skedt.

Silfverstråle mente, att sollemnitates giöra och något till saken för ärendetz wicht skull.

Sedan begyntes [cap. 5].

Ändras intet.

Inteckning på pacta antenuptialia bör på landet wärckeligen ske wid nästa ting och i städerne straxt effter wigzlen är förbi, så framtb the skola äga någon krafft.

Näst orden eller rätt ther till hafwer inteckna skola the fölliande orden gå uth, som äro: så snart thet sig giöra låter wid rätten, ther the bo eller then förordade egendomen är belägen, och i stället sättes den tid, som här näst tillförne är införd: på landet wid nästa ting, och i städerne straxt effter wigzlen etc.

Ändras intet, men orden som sagt är går uth.

Hela detta capitel blef intet ändrat.

Sedan uplästes en ifrån Åbo inkommen ransakning om en qwinsperson, som låtit sig leia till kneckt och tient derföre i någre åhr,

[243.]

Cap. 5 § 1,
2, 3.

Cap. 6 § 1
Giff[er-
måls]-
balken.

Ibid[em]
§ 1 [in]
med[io].

§ 2, 3.

Cap. 7 § 1,
2, 3, 4, 5, 6.

men blefwen sedan uppenbar, hwar öfwer Kl:e Lagcommissionen sig intet yttrade, emädan tiden war förliden, uthan tog afträde.

Anno 1714 den 11 Junii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb. Grefwe Gustaf Cronhielm.

Cancellierrådet Leionstedt. Vice Præsidenten Scheffer.

Lagman Silfversparre. Assessoren Silfversträhle.

Secreteraren Blixenstierna. Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Underskrefz af Kl:e Lagcommissionens ledamöther dupletten af brefwet, som går till Hans Kl:e M:tt, som är i Demotica och Turkiet, angående Professor Lundius i Upsala, att han må frikallas för sin caution, som han ingått för sin måg, Auditeuren Nicolaus Boseus.

[244.] S. d. Påminte Hans Excell:ce, huru nödigt det är, att Handelsbalken blifwer upsatt, som är then endaste, som jempte Rättegångsbalken felar, hwilken senare så mycket beqwämare kan inrättas, sedan den nu snart färdige Rättegångzordningen warder uthgifwen, att der af kan märckias, hwad wid samma balk kunde blifwa att i acht taga. Men then förra, som är Handelsbalken, måste änteligen snart giöras färdig, på det hela wärcket genom den intet må stutza, hwar wid blef berättat, huru Secreteraren wid Staden Brunell först hafft honom om händer att utharbata, som här i Commissionen sig uthlätit, att den då wore mästedels färdig, men när hans arfwingar effter hans död der om här uppe i Kl:e Commissionen frågades, blef swaret, att det icke fantz en bokstaf sådant effter honom. Dernäst fick Borgmästaren Holmström samma förrätning, men skedde äfwenledes, och effter honom Rådman Folcher, som berättat sig dragit åthskilligt tillsammans till samma arbete hörande, men ingen compilation fantz effter honom.

Hans Excell:ce sade: Det kan nu intet hafwa längre anstånd, hwar wid påmintes, att der om äro 3:ne bref afgangne till Kl:e Rådet och Öfwerståthållaren, men intet arbete är än inkommit, förthenskull kom Kl:e Commissionen på the tanckar, att en rådman skall ännu antagas, hwar wid Secret. Brehmer nembde Rådman Petter Aulævill, som kunde tillika med Brehmer upsättia Handelsbalken, hwilket Brehmer sig antog, allenast han blir förskont för civilprotocolls förandet

i Rådstugun, men dommarne will han upsättia, hwilket Kl:e Commissionen fant mycket billigt, och skall der om uti Kl:e Justitiæ revisionen blifwa talt, att han derifrån blir authoriserat att wara med wid Aulævill. Lagcommissionen och hielpa Brehmer utharbete Handelsbalken.

Äfwen skall i Justitiæ revisionen föredragas iteratum och att Vexel-
bref må derifrån afgå till Håfrätterne och stapelstäderna, att inkomma stadgan.
med deras påminnelser wid Wexelstadgan, hwar om the förr den 20
Febr. 1712 äro af Justitiæ revisionen befallte. [245.]
Giff[er-
måls]-
balken.

Sedan continuerades med Giff[ermåls]balken.

Wid desse begge paragrapher påmintes intet.

Cap. 8 § 1, 2.

Här blef anfört, hwi intet lösöron på landet böre af stadzboer § 3.
ärfwas effter stadzlag och intet [effter] landzlag, lika som adelen ärfwa
i städerne effter landzlag, emädan ratio är lika. Och som Hans Ex-
cell:ce fant här wid wara en likhet till sielfwa egenskapen, när man
anser adelige personers willkor, att the ärfwa uti städerne huus effter
stadzlag, så kan och wara det samma att säia om dem, som äro
boende i städerne, att the böra på landet ärfwa lösöronen effter stadz-
lag, men det fasta effter landzlag, ty elliest kan en föra sin lösa egen-
dom af och an och låta den komma på det ställe till arfz, som han
finner wara sig fördelachtigast. Skall och en skildnad blifwa här wid,
så lærer wara nödigt, att det införes, hwad för slagz lösöron som böra
ärfwas effter l[ands]l[ag], nembl:n sådane, som höra till gårdzens egen-
telige bruk, och som Hans Excell:ce fant wara bäst här öfwer höra
Professor Lundii uthlåtande, så tillsades Secreteraren Folcher der öfwer
infordra dess betänckiande. Kl:e Commissionen tog afträde.

Anno 1714 den 18 Junii.

[246.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Vice Præsidenten Scheffer. Lagman Gyllencreutz.

Lagman Silfversparre. Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Silfversträhle. Secreteraren Blixenstierna.

Borgmästaren Hylten. Stadzsecreteraren Brehmer.

S. d. Continuerades med Giff[ermåls]balken.

Ändras intet, men ordet oräthliga in fin[e] § 3 går uth, ty Cap. 9
det är intet absolute iniquum. § 1, 2, 3.

§ 4. Här wid inföll det dubium, huru wida hustron bör wara wedersäffig för den skuld, som mannen särskilt under warande echtenskap gjort, och hustron med sin underskrift kan säias sig såmeddelst hafwa gjort delachtig uti, hwar wid Hr Vice Præsidenten Scheffer och Thegner mente, att när än hustron kan hafwa till någon underskrift samtyckt, så är det doch betänckeligt på alla sidor, om hon skall stå för mansens skuld, eller om det skall wara aldeles krafftlost, och som mannen intet kan disponera öfwer hustrons egendom, uthan är hos henne som en sollicitant, om han der af skall något niuta, så kan han och intet agera 2:ne personer, imperare et petere, uthan råder allenast öfwer sitt eget, men intet öfwer hennes, uthom det lagen hafwer honom förbehållit¹.

Secreteraren Blixenstierna och Borgm. Hylten mente, att amor conjugalis fordrar det, att hustron bör understödia mannen wid dess [247.] slätta willkor, och derföre hwad hon såsom myndig underskrifwit, bör hon och kiennas wid att betala.

Hans Excell:ce Præsidenten sade: Detta är en delicat quæstion, hwar wid åthskillige skäl å begge sidor anföras kunna, ty hwad hustrons befriande angår, kan det säias, 1:o att hon står under mansens målsmansdömmen och är skyldig att hörsama och lyda honom, i hwilket anseende 2:do hon antingen af respect eller kärlek eller fruchtan för sin man intet dristar sig wägra att underskrifwa en sådan obligation, och när det sker af fruchtan, ingår hon heldre det alder swåraste än att komma uti widrig tanka hos honom; 3:o är hon enfaldig och kan som oftast intet begripa eller förstå, hwad consequence sådan underskrift hafwer med sig, hwilket om hon rätt förstodo, skulle hon bättre betänkia sig; 4 kan det wäl ske, att antingen mannen, som will öfwertala henne der till, eller creditoren, som således söker sin säkerhet, förklara för henne helt orätt, hwad sådan underskrift hafwer med sig, ty det är mycket præsumerligt, att then mannen, som hafwer satt sig före således förleda sin hustru, eller en creditor, som derigenom will få sitt igen, intet lærer äfwen uptäckia eller förklara henne hwarken faran eller deras skadelige intention till dess olägenhet; 5:o skulle en sådan underskrift äga witzord och gra-

¹ Ursprungligen har skrifvits: »men intet öfwer hennes, öfwer det lagen hafwer henne förbehållit». Senare har ordet »öfwer» ersatts af »uthom», hvarjemte en med den nya meningen öfverensstämmande ändring af ordet »henne» blifvit antydd.

vera hustron, mister hon derigenom alt hwad hon och hennes kan [248.]
 hända omyndige barn kunde i widrig händelse wara behållit till deras
 lijfz nödtorfft och uppehälle, och hon [kan] således komma att lida,
 eller, som lagen talar, plichta för det, [som] hon intet wulste, uthan
 warit till sådant per malum narratum förledder; 6:o styrckes Hans Ex-
 cell:ce äfwen wid denna meningem af den nu allmänt brukelige lagen
 och 1687 års stadga, hwarest finnes, att fast hustron underskrifwit
 någon obligation under warande echtenskap, häfftar hon äntå intet
 mer af sin odalfasta än till en tridiedel; 7:o sker det, att den nya
 lagen eximerar hustron ifrån sådan skuld, der hon ingen del hafwer
 uti, så lära the creditorer, som elliest äro falne att stå effter andras,
 särdeles fasta egendom, intet wara så lätta och benägna att utlåna
 penningar till den, som the föruth kunna se sig wara osäkra om be-
 talning, så frambt hustrons goda intet skall stå der wid bij; 8:o är
 iu effter gamla lagen bekant, att en enkia intet äger macht, den,
 som hafwer omyndige barn, att sällia något af arfwegodzet uthan
 näste fränders råde och bifall, och det endast till deras lifzuppehälle,
 så synes det wara mycket mer betänkeligit, om en hustru på an-
 nat sätt, när hon på hwariehanda sätt blir förledd, skall kunna för-
 skrifwa sin odalfasta, — men om den lösa egendomen är ingen quæ- [249.]
 stion — till sitt och sine barns och erwingars största præjudice och
 förfång, hwilket offta sker till mansens behag och förnöielse uthan
 synnerligit trångmål.

Men å andre sidan kan man och säia, att som hustron hålles
 för myndig, sedan hon har ingått echtenskap, så kan hon tillskrifwa
 sin egen owarsamhet, om hon förplichtar sig till något, som är henne
 eller dess barn skadeligit, och som det præsumeras och man säkert
 wet, att alla hustror intet äro af det förstånd som en man, så kunde
 denna casus der med hielpas, så frambt dess underskrifft skall något
 gälla, att den intet bör äga krafft, så frambt [ejj?] dess närmaste an-
 hörige det lika med henne underskrifwit hafwa, efftersom de kunna
 med bättre manér undersökia om det, som mannen i sådant mål be-
 gärer, warandes offta en mans upkomst, om han kan få låna pen-
 ningar till handel, eller att gagna sig och hustru på annat sätt, men
 om hustron intet will underskrifwa obligationen, så är mannen intet
 mächtig få något på credit, hwarpå begges wälgång kan bero, kom-
 mandes sedan Hans Excell:ce och Kongl:e Commissionen derutinnan

öfwerens, att öfwer denna quæstion skall, äfwen som wid sidsta sammankomst [blef beslutet?], inhemptas Professor Lundii uthlåtande.

Cap. 10 § 5 och 6. Ändras intet och blir effter Lundii. In rubrica: i stället för: Om barna och pon[atur]: eller arfwinga afwittring.

§ 1. Ordet behåldna går uth, så blir meningen klarare.

Hans Excell:ce förestälte den casus, när en mansperson rymmer bårt med en jungfru och blifwer sedan af en präst wigd, hwad straff [250.] prästen bör derföre hafwa, ty fast än jungfrun will så hafwa, så kunna föräldrar wara der emot, om en sådan präst bör slippa med tilltal, som här till är skedt, men som detta är casus extraordinarius, så torde intet wara nödigt det tala här om, uthan lemna till hwart mål för sig, när det förefaller.

Hylten sade det wara ett stort förseende af en präst, som bör derföre exemplariter plichta, ty som lagen wid andra afhandlingar fordrar witnen, så äro the wisseligen wid then händelsen nödige, att en präst eij må genom wigsel befordra ett olagligt giftermål.

§ 2. Denna § 2, som Prof. Lundius hafwer lagt till, fantz wara nödig och blef derföre gillad, men näst ordet tillsamman sättes för eij afwäntandes till: innan, så är meningen kortare och mer lik en lag.

Cap. 11 § 1. Det första ty går uth, emädan meningen är äntå klar.

§ 2. Ad signum add[atur]: effter dess död som annan egendom.

Ibid[em]. Eller att the eij hafft barn samman add[atur]: gånge till den oskyldiga etc.

§ 3. Ändras intet.

Den quæstio moverades, hwarföre barnen skola gå mödernet qwitt, när hustron eller modren har förwärckat sin gifftorätt. Hwar till Hans Excell:ce swarade, att pars læsa, som är mannen, bör niuta satisfaction, och när fadren går i annat giffte, sedhan modren post malitiosam desertionem är död, så få barnen då först ärfwa, emädan de representera modren och kunna intet hafwa större rätt, än hon ägde.

§ 4. För wigelse pon[atur]: wigsel; wigelsen pon[atur]: wigslen.

§ 5. Näst orden smittande siuka add[atur]: niute ingen rätt i boet.

Ibid[em]. Förtiger thet.

[251.] Hans Excell:ce berättade, att han hafwer uti Kl:e Justitiæ revisionen föredragit, det Rådmanen Petter Aulævill skall blifwa en ledamot uti Kl:e Lagcommissionen och biträda Stadtsecreteraren Brehmer

att upsättia Handelsbalken, och på det Hr Brehmer må hafwa der till så mycken bättre tid, kan en extraordinarius blifwa antagen, som i dess ställe håller uti Rådstugun civilprotocollet, derföre bad Hans Excell:ce Hr Secret. Blixenstierna, att han wid tillfälle will upsättia constitutorial för Rådman Aulævill, det han lofwade effterkomma.

Sedan tog Hans Excell:ce afsked till nästa höstsession, då Kongl:e Lagcommissionen will vidare sammanträda.

Anno 1714 den 7 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen sammankallad och närwarande:
Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälborne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Vice Præsidenten Petter Scheffer.

Lagman Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten Johan Thegner.

Assessoren Isac Silfverstråhle.

Secreteraren Jacob Hielmberg.

Borgmästaren Anders Hylten.

Stadzsecreteraren Olof Brehmer.

Hans Excellence gratulerar sig för samptl:e närwarandes wäl-
mågo och att Lagcommissionsarbetet nu kan än vidare blifwa fort-
satt till Kl:e M:ttz nöie.

S. d. Bewilliades Auscultanten i Swea Håfrätt Lagerquist att här äfwen få auscultera, som inkallades och der om berättades. Lagerquist blir Auscultant.

I det samma Kongl:e Lagcommissionen skulle giöra en begyn- [252.]
nelse något att företaga, kom berättelse ifrån Kongl:e Cancelliet, att en Öfwerstlieutnant Groll war såsom afsänd express ifrån Hans Kongl:e M:tt uhr Demotica nu uti Cancellierummet, som hade med sig åthskillige importante bref uti åthskillige store paquetter, förthenskull måste Hans Excell:ce afbryta denna session och begifwa sig i Cancelliet, paquetten att låta öppna, hwar wid the öfrige Herrar Deputerade togo så stor fägnad öfwer det, att det blef med wisshet förspott, att Hans Kl:e M:tt war wid god hälsa, och sades wara sinnad snart gifwa sig in åth Christenheten, att the tyckte sig intet kunna för glädie skull nu denna gången något företaga.

Anno 1714 den 14 Octobris.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Anders Leionstedt.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Enander. Secreteraren Hielmberg.

S. d. Berättade Secreteraren Hielmberg, att Borgmästaren Hylten och Stadzsecreteraren Brehmer anmodat honom afläggia deras ursächt, att the intet kunde wara nu tillstädes, efftersom de gått till sin nya förman, Generallieutnanten Taube, som interimswis skall förrätta öfwerståthållarembetet, och gratulera dess ankomst.

[253.]

Hans Excell:ce mende det wara mycket angelägnare, att the infunno sig här i Kl:e Lagcommissionen, emädan Kl:e M:tt så hårt skyndar på detta wärketz fullbordan, befalandes derföre en cancellie-dräng gå effter dem och kalla dem up. Något der effter kommo the begge Hr Borgmästar Hylten och Stadzsecretair Bremer tillstädes, tå the aflade sin ursächt för drögzmålet, säiandes sig warit kallade af Hr Vice Öfwerståthållaren Taube med flere af Magistraten till honom, att öfwerläggia om ätshkillige angelägne ärenden, så att dem ogiörligit warit att kunna sig förr infinna.

Hylten och Bremer kommo och tillstädes.

Sedan berättade Hans Excell:ce, huru Assessoren Thomas Fehman och Rådman Petter Aulævill skola blifwa kallade att stärckia Lagcommissionen, och den senare att biträda Stadzsecreteraren Brehmer, som åtagit sig projectera den nya Handelsbalken, hwilken än wid lagboken felar.

Gift[er-måls]balken cap. 12 begynnes.

Hans Excell:e proponerade, att nu här effter kunna sammankomsterne ske 2 gånger i wekan, om måndagen ifrån 8 till 12 och om torsdagarne ifrån 3 till 7, hwarmedelst balkarne kunna på ett åhr eller förr blifwa färdige.

Cap. 12 § 1, 2, 3.

Wid desse paragraphos skedde inga påminnelser, uthan skola förblifwa, som the äro.

Cap. 13 § 1.

Näst ordet tridiungen skall så föllia: är hon barnlös, niute i staden af lösöron hälfften och af landträntorne en tredingung, warandes intet nödigt, att the orden stå här: ther hon sig ther med uppehålla kan. Men omsider blef beslutit,

att hela then meningen kan lemnas uthe, som tager sin begynnelse [254.] med de orden är hon barnlös till desse wari manssens. Orsaken der till fant Kongl:e Lagcommissionen wara, att the kunna gifwa mycken oreda af sig och twister, om hustron bör hafwa mer eller mindre, och mannen äfwen det samma, när hustron förser sig, så att i sådant mål bör lagen intet wara en stötesten, att hwar må effter eget behag den förklara, som wid denna casus kunde lätt ske.

Äfwenledes fant Kl:e Commissionen den casus wara onödig, som Prof. Lundius in margine tillsatt, ty är hustron barnlös, niuter hon iu sin gifftorätt, har hon och barn, niute the, hwad dem tillfalla bör.

I stället för erhålle skall sättas niute, hwilket ord är mer Cap. 13 § 2
swänkska och tienligare. Och sätttes denna meningens således: Och Giff[er-
niute then andra ther af till nödigt underhåld, så mycket måls]-
som dommaren pröfwar, är ingen thera etc. balken.

Näst orden goda män skall föllia: som barnen och egen- Ibid[em]
domen skiöta, så att här sker allenast en verborum transpositio. § 2.

I stället för emot borgen ske skall sättias emot behörig § 3 ad
säkerhet ske, ty der med får dommaren något friare händer, att finem.
han kan lämpa säkerheten effter personens willkor och beskaffenhet, men skulle här stå emot borgen, så kunde mången påbördas af en oförsiktig domare ställa borgen för sitt eget, der ingen borgen kunde egenteligen behöfwas.

Nu blef den quæstion företagen att afslutas, som den 4 Decemb. 1712 blef ventilerat, huru hemgiffit bör blifwa ansedd effter föräldrars död, när arfwet syskon emellan kommer att delas. Giff[er-
måls]-
balken
cap. 14 § 1.

Hans Excell:ce Præsidenten sade sig hafwa denna quæstion med alla själen pro et contra efftersinnat, och kan omöieligen för sin del annat begripa, än som han förra gången sig uthlät, att som man wet, [255.] det föräldrar, som lemna sine barn hemgiffit, altid äro så sinnade, att the intet sättia hemgiffiten i högre värde, än den samma dag kan göras till penningar före, och föräldrarne gifwa barnen merendels sådant, som de kunna behöfwa, ty i widrig händelse måste barnen för contant köpa sig till hushållet detsamma, skulle och föräldrarne gifwa dem något mer eller annat, än the kunna behöfwa, så kan ingen betaga barnen wända sådant i penningar, så att Hans Excell:ce kan intet begripa, hwi sådant wid arfdelningen icke bör blifwa ansedt och

beräknat effter samma värde, som det war, när barnen sådant först bekommo.

Assessoren Enander upläste, hwad han skriffteligen wid denne quæstion upsatt, som mäst gick uth der på, [att] hemgiffen bör wid skiffet återbäras, som det är tå conditionerat, läggiandes det till exempelwis, att om en dotter hade fått i hemgiffit 5000 rd:r, det samma hade hon brukat i 16 à 20 åhr, så att det blifwit förslitit, att det intet wore 100 rd:r wärdt, hade hon intet fått det, hade hon ej eller kiöpt sådant, men effter hon har det bekommit af föräldrarna, så hafwer [hon] af respect för dem intet tor dt wägra sig bruka det samma, och af samma raison har hon tagit det emot.

Hans Excell:ce sade, [att] han hafwer förr sig uthlåtit, att om sådant hade warit onödigt eller öfwerflödigt, har det stått i dottrens macht att neka antingen taga sådant emot, eller om så skedt, har ingen kunnat neka henne gjöra det till reda pengar och sättia dem sedan på interesse lika med annor fruchtbare capitaler.

[256.] Cederhielm fant de af Hans Excell:ce anförde skäl wara så fasta, att han intet kan finna något att säia der emot, ty derigenom sker alle barnen både lika rätt, som och den luxus, som beklagligen sig iritrat och synes willia taga öfwerhanden, kan genom en sådan lag blifwa hemmat.

Högste Ombudsman Leionstedt: Den är wisseligen lyckeligare, som får anten penningar in natura eller godsräntor, men meubler äro många äfwentyr underkastade och blifwa aldrig bättre, men wäl och altid sembre, hwilket om de förre begge ej kan säias, när de wäl och rätt brukas.

Hans Excell:ce: Om sådane meubler intet behöfwes, kunna de straxt göras till pengar och gods kiöpas derföre, så få de samma beskaffenhet, som gods eller penningar uti hemgiffit wore gifna.

Hylten: En måg sätter sig i misscredit hos swärföräldrarna, om han sällier bårt the meubler han fått.

Brehmer: Ja, icke allenast misscredit, uthan och kallsinnighet.

Hylten: Huru kan han sällia bårt det, [som] han intet hafwer dominium directum till, uthan har det allenast ad usum?

Hans Excell:ce: Wist har han dominium directum, att han får effter egit behag förfara der med, antingen bruka det eller sällia det bårt, än siönt det wore andra dagen, sedan han fått det, som man

wäl wet exempel på wara skedt, börandes man aldrig tänkia, att en swärfader skall willia med hemgifften bedraga sine barn, som då sker, [257.]
om han emot sin willia till sin skada skall förpichtas behålla den.

Cederhielm: Den dolus betages der igenom, att den äldsta dot-tren intet får dubbelt och kanske mer emot the andra barnen, hwilka förmodat sig få så mycket som den äldsta.

Leionstedt: Hwad skall man göra med onödige saker, om under-stundom ingen will köpa?

Cronhielm: Aldrig lærer swärföräldrar gifwa något, som är så odugeligit, att det intet kan föryttras.

Hylten: Skulle än swärföräldrarna intet tycka illa der om, så blir han intet wälkommen hos hustrun.

H. Exc. Cronhielm: När en man med beskedd föreställer sin hustru skadan, så bör hon wara så förnufftig höra honom.

Thegner: Skulle det icke wara bäst att lemna föräldrarna frihet disponera der wid effter egen godtyckio?

Hans Excell:ce: Det sker iu så, det är i theras macht anten gifwa det som en siänck aldeles bårt eller under titel af hemgifft.

Thegner: Än om det siäls bårt?

Hans Excell:ce: Det anses som annor egendom, hwilken bör wårdas, och han har frihet att disponera.

Brehmer: Får man pengar, äro the straxt nyttige, men meubler blifwa altid sembre.

Hans Excell:ce: Inom 24 timmar kunna the wara sålde, och är det summa iniustitia, att then äldsta skall få mer än the andra barnen, som ofta skedt, och the senare fått litet eller intet der emot.

Leionstedt: En måg tör ofta intet hiscere emot swärföräldrarne, [258.]
fast mindre sällia det bårt, uthan behåller det hålder med sin skada.

Hans Excell:ce: Så är nödigt, att han har subsidium legis till sin hielp, och när sådan effter hand kommer i wana, så lära the ful-ler se sig före, både the, som gifwa uth, och the äfwen, som taga sådant emot. Om nu så händer, att den äldsta dottren finge 2000 rd:r, men för the andre hade intet hint mer till än 100 rd:r, skedde icke desse orätt?

Hielmberg: Så wida intet, som fadren war i bättre tillstånd, när han gaf uth 2000 rd:r än de 100 rd:r, derföre böra the senare med

lika tacksamhet erkienna fadrens goda willia som den första, emädan han effteråth intet warit wid större willkor, än de undfått.

Thegner: Om en fast egendom brinner af, hwars skada skall det wara, ty det heter ju: res perit suo domino?

Hans Excell:ce: Han måste låta byggia den up, som haft den om händer, hwilket är såsom när något blir förslitit, som elliest hade måst till boet inkiöpas, och kan intet wara mer orimmeligit, [än], att i stället för nytt, som kåstat många tusende, skola gamla slarfwor bäras tillbakas, som ibland intet wore wärde 50 daler kopparm:t.

Slöts, att
om hem-
giften
skall up-
skjutas till
Kongl:e
M:ts hem-
komst.

Och som Kongl:e Commissionen intet blef härutinnan ense, så blef således beslutit, att det skall hafwa anstånd till Hans Kongl:e Maj:ts lycklige hemkomst, då sådant skall underställas Hans Kongl:e Maj:ts egit allernådigste behag, hwar effter denne casus skall i lagboken blifwa införd.

[259.]

Kongl:e Lagcommissionen lät äfwen läsa för sig, hwad i den förra Giff[ermåls]balken af nya lagen uti detta mål är införd, och som sensus derutinnan tyckes kunna på olika sätt förtydas, så är så mycket nödigare, att den blir här klarligen exprimerad.

§ 2, 4, 5.

[Desse §:i], som Prof. Lundius hafwer tillsatt, äro nya casus, och kunna decjderas af det, som öfwer hemgifft stadgat warder, derfore fant Kongl:e Commissionen dem onödige, att the derfore kunna wäl uthelemnas, men § 3 blifwer qwar behållen.

Cap. 15 § 1.

Det ordet fästningaring kan här tilläggas, emädan den merendels tilldeles enkiorne.

§ 2.

Huru böterne skola delas, hörer antingen till Rättegångsbalken, eller kan sättias sidst i lagboken, men här tienar det intet, derfore går denne § 2 aldeles uth.

Giff[ermåls]balken blef sluten, och sedan den war med Prof. Lundii exemplar jemförd, ändrad, som den blifwa skall Kl:e M:tt att fördragas.

Anno 1714 den 18 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Hr Anders Leionstedt kom kl. 10.

Lagman Gyllencreutz. Lagman Cederhielm.
 Vice Præsidenten Thegner. Assessoren Enander.
 Assessoren Silfverstråle. Secreteraren Hielsing.

S. d. Berättade Hans Excell:ce Kongl:ce Rådet och Præsidenten Cronhielm, huruledes Assessoren i Swea Håfrätt Thomas Fehman och Rådmanen här i staden Petter Aulævill äro af Hennes Kl:ce Höghet Princessan och samptl:ce härwarande Kongl:ce Senaten förordnade att biwista sammankomsterne uti Kl:ce Lagcommissionen, och den senare att biträda Stadzsecræteraren Olof Brehmer, som har lofwat att up-sätta den nya Handelsbalcken, hwar på blefwo the begge inkallade, och deras constitutorialer upläsne, hwar effter the togo sitt säte wid bordet.

[260.]
 Assessor-
 en Tho-
 mas Feh-
 man och
 Rådman
 Petter Au-
 lævill taga
 sitt säte i
 Lagcom-
 missionen.

Hans Excell:ce gjorde sedan sin berättelse, huru Secreteraren Johan Scutenhielm warit hos honom och förfrågat sig, om han intet skall och blifwa en ledamoth uti Kl:ce Lagcommissionen, efftersom det skall altid warit wanligit, att begge Revisionssecræterarne äro wordne der wid brukade, och uptager han såsom en schimf, om han der wid skulle blifwa förbigången, blifwandes i det samma berättat, att han wore nu tillstädes uti förmacket, då Hans Excell:ce anmodade Secreteraren Hielsing låta honom wetta, att Hans Excell:ce will tala der om i samptl:ce Rådet, på det han derifrån må kunna bekomma vocation, som wid slike händelser altid hafwer warit manerligit, det Secreteraren Hielsing och straxt förrättade.

Sedan berättade Assessorerne Silfverstråle och Fehman, huru Secreteraren Folcher på Hans Excellences och Kl:ce Lagcommissionens vägnar war i förgår uti Swea Håfrätt och påminte, att den ditsände nya Rättegångzstadgan, Wexelstadgan och det, [som] borgerskapet skall sig beswärat öfwer Justitiens långsamme uppehåld, må blifwa der företagit och Kl:ce Lagcommissionen med sitt betänkiande öfwer desse mål inkomma, kunnandes Kl:ce Håfrätten sig om de 2:ne wäl påminna, men om Wexelstadgan är ingen, som drager sig till minnes, att der om är bref till dem afgångit, att the skola der öfwer göra sin påminnelse. Hwar på swarades, att det är intet mer än 2 åhr sedan, derfore lät Secreteraren Hielsing inhempta af registret för 1712, hwar uti befantz, att bref samma åhr war tillförne till Swea, Götha, Åbo Håfrätter samt städerne Stockholm, Norrkiöping, Calmar, Götheborg och Malmö afgångne, att the skola inkomma med

Om We-
 xelstadgan
 är bref af-
 gångit till
 Håfrätter-
 ne 1712
 från Justi-
 tiæ revi-
 sionen,
 som derom
 skall ite-
 reras.
 [261.]

hwad the hafwa att påminna wid then gamla Wexelstadgan, warandes fuller ett project till en ny upsatt af Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten Baron Jacob Renstierna, då han war lagman, men Kongl:e Lagcommissionen fant wara tienligare, att then gamla häldre förbättras på the ställen, [der] någon ändring kunde behöfwas, än att then nya upsatte måtte uthkomma, wid hwilken the handlande intet äro så wäl wana, föruthan det att inga särdeles klagemål öfwer den förra äro hörde wordne, skolandes iteratum till Håfretterne och stapelstäderna afgå att inkomma med hwad wid förra Wexelstadgan är att påminna.

Iteratum
till Håfrät-
ten om
Wexel-
stadgan
skall afgå
från Justi-
tiæ revi-
sionen.

Cap. 8 § 3 Der näst påmintes, huruledes Gifft[ermåls]balken är nu så wida aldeles färdig, att allenast effter cap. 8 § 3 och cap. 9 § 4 2:ne quæstioner allenast återstå att afslutas, hwar om Prof. Lundius med sitt betänkiande är inkommen, blifwandes den första casus af cap. 8 § 3 Gifft[ermåls]balken upläsin, om huru stor hustrons gifftorätt i löst wara bör, och sedan der på Prof. Lundii uthlåtande, hwar effter något discurrerades, säiandes Hans Excellence nu wara in quæstione, huru borgare böra ärfwa lös egendom på landet, om det måste ske effter st[ads][ag] eller effter l[ands]lag, och som här öfwer tillförne är anført, hwad pro et contra kan wara att erhindra, så fantz det wara bäst förblifwa wid det decisum, som är giort öfwer samma casum tillförne uti det exemplar af Gifft[ermåls]balken, som berätttes wara af Hans sahl. Kongl:e M:tt underskrifwit, och detta nu uti närwarande ställe så inrättas, att i stället för löst och fast skall sättias hwad the äga eller äga få eller dess tillhörigheter, hwar under förstås den egendom på landet allenast, som hörer till sielfwa fundum, såsom bodredskapen, hwar med bruket drifwes, eller elliest är fundo affixa, hwilket bör ärfwas effter l[ands][ag], men all annor lös egendom, [262.] det ware sig spannemål, boskap, lösöron, penningar etc., det måste deles effter st[ads][ag], hwarmedelst den dolus kan betagas, att ingen kan derigenom lucrera att transporterera sin lösa egendom wid händelse af dödfall ifrån staden på landet et vice versa, warandes billigt, att der eadem ratio legis är, att idem jus och blifwer, hwar effter denna § 3 cap. 8 inrättas skall.

Cap. 9 § 4 Sidst af denna balk uplästes Prof. Lundii betänkiande öfwer Gifft[ermåls]balken. cap. 9 § 4 Gifft[ermåls]balken, angående hwad krafft det bör äga, när hustron lika med mannen hafwer satt sitt namn under någon för-

skrifning, om hon bör wara lika med mannen för skulden ansvarig af sin odalfasta, eller allenast till en treding.

Öfwer denna quæstion uplästes, hwad talt war den 18 Junii 1714, hwar wid Hans Excellence lade till, att som lagen hafwer warit här till sådan, att hustron intet hafwer effter 1687 års förordning kunnat graveras för mer än en treding effter sin gifftorätt, så synes mycket billigt, att fast mannen skulle förmå henne skrifwa under någon obligation, att hon äntå intet bör högre graveras än till en treding, men när hon intet hafwer skrifwit under, blifwer hennes odalfasta alz intet graverat — den lösa egendomen talar man intet om, ty den är af annor beskaffenhet.

Ass:r Enander: Det skulle wäl kunna säias, att som hustron hafwer commoda matrimonii, som [o: så] wore och billigt, att hon hade incommoda, ty hon kan hielpa till förtära hwad mannen hafwer länt.

H. Excell:ce Cronhielm: Det är iu mannens skyldighet föda sin hustru.

Thegner: Det kan äntå wara nog beswär för hustron, att om hon har haft en hop lös egendom, måste den gå först i betalning, emädan det fasta blir alltid behållit, så länge det lösa räcker.

Hielmberg: Hustron profiterar iu af mannens reuener, bör hon icke då äfwen kienna något onus iempte mannen, så wäl hon af sitt, som mannen af hans fasta? [263.]

Silfverstråle: Det skulle wara betänkeligit, om hustrons alla godz skulle gå i betalning, när hon sig förskrifwit, då mannen inga godz ägde, och om hennes godz intet hinte att betala mer än hennes tridiedel, och hon intet hafwer något qwar, wore det stor swårighet för henne.

Hans Excell:ce: Det kan och något säias, att mannen skall betala alt, när hustron intet hafwer skrifwit under, fast hon hulpt förtära.

Enander: Mannen är debitor principalis, som har förskrifwit sig, men hustron intet. Underligit är det, att för exempel, om en man hade länt 900 rdr och sig förskrifwit, gå de aldeles i betalning, om han så mycket äger, men om hustron för sin portion hade sig till aller så mycket förbundit, så swarar hon äntå intet mer än till tridieparten; äger intet mannen att betala the 2 delarne med, så måste creditor mista.

Fehman: Detta är något betänkeligt att lemna hustron sådan förmån, ty om en köpman behöfwer några penningar i sin handel eller på annat sätt att winna, så lærer för mannen wara swårt få låna pengar, när creditor wet, att hustron intet är skyldig betala af sin odalfasta mer än en treding, fast hon äger aller så mycket, hwari genom både mannen och hustron skadas.

Cederhielm: Detta angår intet någon commercie, uthan fast jordagodz å landet, så att om detta intet blifwer inskränckt, lider œconomien, att hwar blir satt inom wissa skranckor att försättia sitt arfwegodz, ty det är en bekant regul: interest reipublicæ, ne quis re sua male utatur, och är altid bäst, att mannen intet hafwer tillfälle förslösa eller sättia något bårt, särdeles för sin hustru, som han är satt till förmyndare före. The goda talar man intet om, som hafwa både willian och förståndet att se sig wäl före.

Fehman: När en casus fortuitus infaller af eld, inundation eller slikt, monne det fasta skall då intet gå i betalning?

Hans Excell:ce: Då förfares effter lagen som ett annat creditum.

Cederhielm: Det lærer wara mycket nödigt, att conditionerne blifwa swåra för den, som uthläner penningar, på thet the måge see sig dess bättre före och intet wara der med så lätta, hwarigenom mängen lærer få sin egendom conserverat.

Hans Excell:ce: Det är och swårt för en hustru, som har sin man eller barn fångna, eller kan elliest göra dem till brafwe karlar och nyttige till Kl:e M:ttz tjenst, om alt för store swårigheter skola möta henne, att hon intet skall äga macht att låna penningar, fast hon hafwer aller så många godz eller egendom att pantsättia eller försättia, uthan hon med dem måste lida nöd och största olägenhet. Det kan och undertiden ske, att hustron hafwer försatt det lösa, som warit i boet, och när mannen skall låna något, måste han för hennes skull sättia sitt fasta i pant.

Cederh[ielm]: Det bör gå af hustrons fasta, när sådant kan bewisas.

Hans Excell:ce: Än det, [som] skedt af hustrons dobbel?

Cederh[ielm]: Det är som ett delictum.

Hielmberg: Om icke aldeles, doch quasi delictum.

Omsider blef beslutit, att denna casus, om hustrons ansvar af dess odalfasta, skall blifwa inrättat effter cap. 9 § 1 Giff[ermåls]balken af första compilationen, som högsahl. Kl:e M:tt har underskrifwit, och

den mening Prof. Lundius anfört, nembl:n att när hustron har med mannen något underskrifwit, bör hon swara allenast till en treding af odalfastan, men hafwer hon intet skrifwit under obligationen, häfftar hon eller swarar alz intet till mannens giorde gäld under warande echtenskap af sin fasta egendom, uthan det stannar alt på mannen, men den lösa egendommen går så långt den räcker i betalning, så frambt skulden af mansens enskijlta förgiörelse intet härflyter, då hustron tager undan den andel, [som] henne effter dess gifftorätt bör tillkomma; och skall wid slutet af detta cap. 9 § 4 beropas på cap. 5 § 3 Jordabalken. [265.]

Högsta Ombudzman Leionstedt inkom.

Hans Excell:ce proponerade, om Kongl:e Lagcommissionen icke kunde i stället för torsdagz efftermiddagarne kom[ma] om fredagarne samma tid tillsammans, emädan Hans Excell:ce Gre[fwe] Horn har bedit honom der om. Detta blef med allas bifall gått funnit, och kom Kl:e Commissionen således öfwerens, att alla mandagz morgorne kl. 8 och fredagz efftermiddarne kl. 3 komma tillsammans uthan att blifwa der om af cancelliedrängen tillsagde, men skulle Hans Excell:ce blifwa så hindrat, att Kl:e Commissionen intet kan på the dagarna någon gång komma ihopa, tå skall cancelliedrängen göra sådant kunnogt.

Högsta Ombudzman Hr Leionstedt påminte, om det icke wore wäl, att Rättegångzordningen snart kunde uthkomma, på det deraf må kunna erfaras, hwad der wid torde blifwa påmint, förr än sielfwa Rättegångzbalken blifwer uthgifwen. Angår den nya Rättegångzstadgan.

Hans Excell:ce swarade, att meningen är sådan, och wäntar Kl:e Commissionen dageligen, att påminnelserna öfwer den samma må snart från Swea Håfrätt inkomma, som the der lofwat.

Assessor Silfverstråle sade: Det lærer ske i desse dagar och beror allenast på renskrifwandet.

Aldenstund Prof. Lundius hade inkommit med den af honom ändrade Executionsstadgan, som han kallar Uthsökningzbalken, altså fant Hans Excell:ce Hr Kongl:e Rådet och Præsidenten bäst wara, att den blifwer nu företagen och genomsedd, hwar effter den med Håfrätterne och Executorerne kan communiceras, att der öfwer göra sina påminnelser, som med the andre balkarne skedt är, att Kl:e Commissionen må dereffter kunna densamma regulera. Executionsstadgan företages att genomses. [266.]

- Titulus. I stället för Uthmätningzbalck syntes titulen Uthsökningzbalck wara bättre, ty in executione criminalium kan man intet gierna säia uthsökia, uthan lämpligare är uthmäta, och slötz detta så wida, om till nästa sammankomst intet tienligare ord kan finnas.
- Caput 1. Ordet capitel, som wunnit ius civitatis kan intet med något swänkt ord bättre gifwas, och skall rubriquen blifwa, som Ass:r Enander den inrättat, och intet effter Prof:r Lundii förslag.
- § 1. Det första ordet effterthet skall förändras till förty, effter Prof. Lundii anmärkning.
- Ibid[em]. Näst yppersta stycket add[atur]: i lagen, men intet i lagomen, som har för mycket smak af antiqu[it]et.
- Ibid[em]. I stället för ty föruthan sättes elliest.
- Ibid[em]. För ordningar pon[atur]: förordningar, quia sunt leges et constitutiones seu edicta principis.
- Ibid[em]. Kånst går uth, och är nog: bästa samwete sino.
- Ibid[em]. I Lundii exemplar emot lagsens rättosnöre, desse orden äro superflua och böra der gå bårt.
- Ibid[em]. Antea näst: alla the, för som sättes hwilka i stället för som.
- Elliest skall denna § 1 blifwa effter som Ass:r Enander den fattat i pennan.
- Add[atur]: att undgå.
- § 2. Denna § 2 skall blifwa, som Prof. Lundius den fattat, doch att the offgambla orden lämpas effter det nu brukelige skrifsättet.
- § 3. Ass:r Fehman mente, att Öfwerståhållaren torde tyckia sig ske något förnär, om Slåttzcancelliet skall sammanfogas med Öfwerståhållareembetet, emädan han kan allena resolvera i executionsärenden uthan Slåttzcancellietz wettenskap genom sin embettessecreterare.
- Hans Excell:ce swarade: Om ordet eller sättes i stället för och, så blifwer sådant honom allena förbehållit, när han så behagar, och lærer Öfwerståhållaren kunna der om giöra påminnelse, när han får communication af denne stadga.
- Fehman: Det är nu ingen ordinair Öfwerståhållare, derföre torde detta förgätas, kunnandes han altid allena resolvera, när han så behagar i de mål, som komma till honom.

Hans Excell:ce: Man will wänta detsamma af vice Öfwerståthållaren, att han lærer kunna påminna der om.

Hans Excell:ce: När man ser Konungens bref eller förordningar, [267.] så nembnes aldrig Slättzcancelliet iunctim, uthan blått och allena Öfwerståthållaren, derföre wore och billigt, att alla publicationer skedde i Öfwerståthållarens namn allena.

I stället för Öfwerståthållarenom sättes Öfwerståthållaren. Här wid påmintes, att som Öfwerstemarskalken, Öfwersterne för Kl:e M:ttz Garde och Artiglerie, Generalammiralen etc. hafwa och att låta förrätta executioner öfwer dem, som stå under deras befallning, och the alz icke böra här nembnas? Men fantz bäst lemna sådant uthe, emädan desse hafwa sina särskilta instructioner och äro såsom extraordinaire, derföre är det ordet förnembbligast med flit tillsatt.

Här moverades den quæstion, att ehuruwäl uti landzhöfdingz-instructionen står infört, att en landzhöfding må hafwa tillstånd dömma i städerne, sedan han hafwer der aflagt dommare eden, om det icke wore bäst, att landzhöfdingzembetet så derutinnan som wid annat blefwe skildt ifrån dommareembetet, ty så är det nu tillåtit, att landzhöfdingen får dömma. § 4.

Aulævill: Det lærer finnas i protocollen, att när sahl. Thegner war borgmästare här i staden, har han bedt Kl:e Rådet Rolamb, som då war Öfwerståthållare, när han en gång war på rådstugun och war sinnad inlåta sig i dömmande, att afhålla sig derifrån.

Hans Excell:ce: Landzhöfdingzinstructionen tillåter iu det?

Hielmberg: Effter Rättegångzordinantiens 9 § är landzhöfdingen förbudit befatta sig med dömmande på landet.

Hans Excell:ce: Som det är bäst, att hwar blifwer wid sin sysla, så torde wara nyttigast, att ingen executor hwarken i städerne eller på landet befattar sig med dömmande, hwilken mening hela Kongl:e Lagcommissionen biföll, och fant således gått, att desse ord skola uti denna § 4 inflyta: så att ingen befallningzhafware må sig för dommare uphäfwa eller med dömmande någorstädes befatta, doch skola konungens befallningzhafware then sorgfällighet etc. Men in margine uti de exemplaren, som kring-sändes, skall bli satt och nembt om hwad landzhöfdingzinstructionen förmår, och det således, att fast sådant tillförne warit tilläteligit, så har

Kl:e Lagcommissionens funnit wara skiäligare, att executorer här effer
[268.] måge sig ifrån dömande så i städerne som på landet afhålla. Altså
går här uth 8 rader ifrån ordet mindre till giöra bör.

Ibid[em]. Wid ändan skall denna § slutas med the orden och afgiorde
warda, men the sidsta: och under fullbordan strängde blifwa
måste uthlemnas, ty de röra intet executorens embete i det fall, att
han bör hafwa inseende på domaren.

§ 5. Blifwer som den i Ass:r Enanders exemplar är infört.

§ 6. Denna skall således inrättas: Förenembde konungens be-
fallningzhafware böra hwar å sin ort inseende hafwa på
theras underhafwande och executions betiente, så att
hwar och en af them med flit, tro- och redlighet uthan
slem winning, rädhåga, afwund eller illwillia sine em-
beten med efftertryck förrättar; och bör denna § 6 inrättas
på det sättet, som Prof. Lundius den ändrat, hwilket straxt skedde
som förmält är, att såsom Konungens Öfwerståhållare etc.

Anno 1714 den 22 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillsammans, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Anders Leionstedt.

Lagman Cederhielm. Vice Pæsidenten Thegner.

Assessoren Enander. Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg. Borgmästaren Hylteen.

Assessoren Fehman. Stadzsecreteraren Brehmer.

Rådman Aulævill.

S. d. Continuerades med Uthmätningzbalken.

Cap. 1 § 7. Wid denne § fant Hans Excell:ce nödigt att föreställa denna
Commissionen, om den icke bör aldeles här utheslutas, emädan den
synes intet höra till stadgan om executioner, uthan som Kl:e M:tt
[269.] hafwer uti dess instruction för landzhöfdingar alfwarligen förbudt
att resa någorstädes uthan lof och tillstånd, som i widrig händelse
bör wara derföre ansvarig, så synes det giöra tillfyllest, lärandes
ingen landzhöfding resa någorstädes, som intet sätter en annor i stäl-
let, det embetet imedlertid att förwalta, med hwilken mening Kl:e
Lagcommissions ledamöter wore enige, att den kan här lemnas uthe,

doch sade Hans Excell:ce, att det kan sättas »N.B.» derföre, till dess man får se, hwad executorerne här wid påminna, sedan de fått part af denne projecterade förordning.

I stället för orden eller landzhöfdingz underhafwande § 8.
skall så sättas eller slike underbetiente, ty der med inneslutes hwariehanda betiente, som eij kunna så noga specificeras, under hwad stat the höra, uthan kunna med de orden alla sådane executionsbetiente förstås.

I stället för landzhöfdingz skall sättas: the ras förmäns, Ibid[em]
som är generalt för alla befallningzhafware. in medio.

Näst updragas lägges ordet kan till.

Adfin[em].

Add[atur]: och fullföllia.

Ibid[em].

Lägges the orden till: undantagande hwad hwariom och § 8 in fine.
enom elliest anbefalt och föreskrifwit är, ty dermed begripes hwariehanda deras förrätningar.

Ordet särskilt måste gå uth såsom öfwerflödigt.

§ 9.

För enskijlte skall sättas andra ärender.

Ibid[em].

Näst ordet förrätningar lägges till uti enskijlte mål.

Ibid[em].

Näst ware lägges till tå ingen förbudit något derföre Ibid[em].
effter egit behag att gifwa, hvilka ord funnos tienligare än de förra, som woro här brukade.

Näst ordet miste lägges till han, tå klagat warder, hwar § 10.
gång en månadzlön etc.

För såldater och ryttare sättas desse ord: inga krigz- § 11.
betiente, högre eller lägre, hvilka ord involvera hwariehanda betiente under militien.

Denna blir effter Lundii exemplar, men i stället för bringa § 12.
skall sättas ställa.

Ab initio ita: Ingen eho han är högre etc., som ser mer § 13.
likt uth med lag.

Ordet må går uth, som includeras uti ordet gripe.

Ibid[em].

För executor sättas uthsökareri embete.

Ibid[em].

Och panta till sig, ty intet pantar han sig sielf.

Ibid[em].

Tå honom genast; the 2 orden såsom onödige böre uthlem- § 13.
nas på det stället och så sättas: tå konungens befallningzhaf- [270.]
wande honom genast från thet han egenwilligt etc.

Näst then brätzlige lägges till såsom konungens för- Ibid[em].

budzbytare ifrån 10 till 30 daler eller mera, som saken är till, och upfyller allan skadan, efftersom dommaren rätwist pröfwat. Men hela den andra införde meningens skall gå uth, såsom aldeles insuetum, och wet man intet, hwem som bör niuta det, om sådant skulle bli förklarad för förbrutit, doch måste någorstädes i lagen blifwa infört, hwem sådane förbråtzmeddel bör tillkomma, som synes böra gå till treskiptes, men slötz nu intet der om såsom hit intet hörande. Omsider slötz, att orden i från 10 till 30 daler skola uthlemnas.

- § 14. Näst ordet som add[atur]: theras handräkning söker.
- Ibid[em]. Gör thet någon add[atur]: tå skall han ther öfwer hos then Konglige Håfrätten, enär behörigen ther öfwer klagat blifwer, för allo skadestånd och omkåstnad till answars stånd.
- Cap. 1 § 15. Add[atur]: sig att upsättia.
- Ibid[em]. Fast mera all heder och lydno wisa, wid konungens onåd. Stände och den befallningzhafware fritt, som på föresagde sätt otillbörligen i thess embete bemötes, en sådan med tienlige ord eller hächtelse effter saksens beskaffenhet genast att nepsa, och ther förbrytelsen swårare är, then samma i Konglige Håfrätten att angifwa; ther skall then, som i ty mål brotzlig befinnes, icke mindre än then, som någon ogrundat och otidig klagan emot konungens befallningzhafware fördt hafwer, antingen med offentlig afbön, penningeböther eller fängelse belägges, eller af fiscalen anklagas alt effter etc. Detta blef således ändrat effter resolution af den 24 Novemb. 1702.
- § 16. Denna begynnes således: Men ther någon af wichtige skäl och orsaker tilltränger sig öfwer konungz befallningzhafware hos Kl:e Håfrätten att beswära.
- [271.]
- § 16. Bör thet add[atur]: och.
- Ibid[em]. Och sedan af add[atur]: Håfrätten, [som?] sättes i stället för dommaren, emädan det hörer Håfrätterne till att dömma öfwer executorens förrättelser.
- Ibid[em]. För: af elackt upsåt pon[atur]: af ondt upsåt.

Eller hindradt hafwer add[atur]: är thet skedt, tå bör Ibid[em].
med honom eij genom finger ses etc.

Näst upsåt add[atur]: sampt giort effter bästa förstånd, Ibid[em].
ther må all otidig etc.

Fast sielfwa thess gifne uthslag i saken blefwe i nå- Ibid[em]
got mål ändrat. in fin[e].

Näst macht add[atur]: och sielftagen myndighet etc. § 17.

Som thess förman är; är transponeras allenast. Ibid[em].

Näst fängelse add[atur]: eller på annat tienligit sätt Ibid[em].
nepsa låta. Men hwad som talas om trähästen eller tienstens
förlust skall gå uth.

In fine näst åter gälda add[atur]: sampt plichte som lag Ibid[em].
säger i edzörismålom cap. 3 § 2.

Näst beskiedelighet add[atur]: sine embetes ärender etc. Cap. 1 § 18.

Konungens hägn och beskydd [sättes?] för beskyd- Ibid[em].
delse.

Öfwerfar och förolämpar add[atur]: som icke rörer Ibid[em].
edzöre, ligge alt i twäböthe, efftersom sägz i Edzöres-
balkenom, men kommer ther wåld, med sår, blånad eller
blodwite, straffes tå then det gjorde, som i edzöris-
målom effter saksens beskaffenhet stadgas cap. 3 § 1.

Det öfrige i denne § 18 går aldeles uth.

Ordet executorer går uth såsom öfwerflödigt. § 19.

För och pon[atur]: eller, som är ett disiunctivum. Ibid[em].

Näst tillkommer pon[atur]: tå bör then samma tillhål- Ibid[em].
las att framgifwa thet underslagne eller sättie ther red-
bar borgen före, som sedan anklagas hos dommaren, att
ther plichta med penningeböther till en tredjung af thet
han sig underslagit och skadan åter; orkar han eij alt
sådant fullgiöra, plichte med fängelse, eller sättes ifrån
tiensten, alt effter som saken och omständigheterne
äro till.

1714 den 25 Octobris.

[272.]

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillsammans:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Leionstedt.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Enander. Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg. Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

Hans Excell:ce påminte sig, huru wid sidsta samwaro taltes om deras straff, som förse sig emot executionsbetiente, jemwäl och the betiente, som förhålla något, thet de uthtagit hafwa, finnandes wid det förra wara swårt att stadga edzöris straff öfwer dem, som i hastighet kunna råka förse sig, derföre är nödigt, att det sker med wissa expressioner, när det animo deliberato skedt.

Enander: Det kan iu aldrig blifwa edzöre, när blånad eller blodwite intet påfölgt, ty der till fordras mer än ett litet slag.

Aulævill: I förra lagen säies den bryta edzöre, som binder en.

Hans Excell:ce: Det är som förr sades, sådant sker iu med fult upsåt.

Fehman: Om probationer i slike mål är nog swårt; blir en man oskyldigt angripen af en otidig executionsbetient, kan han det intet wisa, fast han blifwit af honom slagen, och kan ha både sår och blånad, men om en sådan betient blifwit med slag afwist för sin otidighet och sådant wäl hade förtient, skall den andra då plichta som edzöresbrytare?

Hans Excell:ce: Det kommer uth på skäl och att wisa omständigheterna. Detta fantz wara bäst låta blifwa, som det nyligen blef ändrat.

Wid det senare målet, om en executor dristade sig behålla det han uthmätt, skall förblifwa, som det och är ändrat wordet, att then thet gör plichtar med en treding i böther, straffes med fängelse eller mister tiensten, som saken och omständigheterna befinnes.

[273.]
Cap. 2 § 1. Näst ordet äger add[atur]: för all ting acht ther å haf[va].

Ibid[em]. Ty thet är hans etc.

§ 2. Lemnas: måge, förmå.

Then sidsta mening, ty der af samkas hembd öfwer land och rike går aldeles uth såsom oanständigt.

§ 3. För sielf pon[atur]: sielfwer.

Ibid[em]. Näst ombudsmän add[atur]: högre eller lägre samtpt fiscaler etc.

Begynnes sålunda: Uti allo ty, som ifrån the andre § 4.
landzorterne genom konungz befallningzhafware eller
landzhöfdingar inkommer, thet ware sig antingen öfwer
allmänna eller enskijlta mål, hwaruti en then andras
handräckning begärer, wari lag samma. Här med behöfwes
intet att nembna några gouverneurer eller andra sådane män, uthan
kunna alla här under begripas.

Denna § 5 går aldeles uth, ty hwad der uti införes, kan anses § 5.
lika som det konungen, collegier eller annat slikt angår, och är inet
nödigt låta någon särskilt § för desse mer än andra här inflyta, emä-
dan de äga deras rätt effter den förmån, [som] dem är tillagd, som
hwar executor är nog bekant.

Denna hade elliest blifwit § 6, emädan den förre går uth. § 5.
Uti denne skall ordet hårt gå uth, effter som det är i konun-
gens behag der hårdare eller lindrigare att anse.

För hwart pon[atur]: hwario. Ibid[em].

För protocoller pon[atur]: eller dagbok. Ibid[em].

Och sedan add[atur]: hwad och huru anstalt. Ibid[em].

För genstan pon[atur]: genast. Ibid[em].

För torde pon[atur]: kunde. Ibid[em].

För blifwa pon[atur] præteritum: warda. Ibid[em].

Pon[atur]: af thessom balk; är mer laglikt. § 6.

Orden och ordning gå uth som superflua.

In med[jo] theras slut sig add[atur]: uthan förbehåll un- § 7.
derkastat, antagne wexlar etc.

För befallningzhafwande pon[atur]: befallningzhafware. § 8.

För tilltränger pon[atur]: förorsakas. Cap. 2 § 8.

Pon[atur]: eller å annan lös egendom. Ibid[em].

Näst att man pon[atur]: twinges att begära etc. Ibid[em].

Eller förbud add[atur]: å annan att resa af staden, förr Ibid[em].

än han för rätten swarar eller ställer säkerhet att swara
till rätta.

Ordet erfwodis går uth, ty det är inet nödigt nämbna specielt. Ibid[em].

Pon[atur]: eller i andre slike mål. Ibid[em].

Pon[atur]: genast sin ostridiga rätt och en ren summa Ibid[em].
kan upwisa och skyndsam hielp betarfwar, som och bör

föllia i allom thessa förbemälte mål, effter ty öfwer hwarie sak framdeles widare förmåles.

§ 9. [Denna §], som i första exemplaret är § 10, går aldeles uth, emädan det slut, [som] Prof. Lundius lagt till uti näst föregående §, gör till fyllest för hela denna § 10.

§ 10. Hoc modo incipit[ur]: Är någon sak anhängig hos domaren, thermå icke konungz befallningzhafware påläggia någon att blifwa qwarr till saksens uthslag eller att ställa säkerhet för det wederparten kunde genom dom winna, med mindre domaren sielf befallningzhafwaren ther om anliter. Om tresko etc. vid[e] prot. 1714 den 8 Octobris [o: *Novembris*]. Thet öfrige skall gå ut, som tillförne står infört.

Rättegångsstadgan öfwer ses å nyo.

Sedan blef Swea Håfrättz bref af den 21 huius upläsit, hwar uti woro de påminnelser, som der gjorde äro wid then projecterade nya Rättegångsstadgan, som är så wida af Kongl:e Lagcommissionen genomsedd, att den blef först å nyo med Swea Håfrätt communicerad, förr än den blef aldeles färdig, att den kunde till Hans Kl:e M:tt blifwa öfwersänd, att genom dess Kongl:e hand winna stadfästelse, tagandes Kl:e Lagcommissionen sig före påminnelserna, och Art. 1 § 1. fantz effter den första the orden kunna tilläggias: the landzörther undantagne, hwarest effter gammal sedwana och Kongl:e förordningar annorledes wanligit warit.

[275.]
Art. 1 § 2.

Addenda verba och sedan effter undfångit swar sielfwe etc., och bör landzhöfdingen hafwa der af kundskap, på thet han kan wara på tingen tillstädes, der han något Kl:e M:ttz ärende hafwer der att förrätta. Verba addenda: först företages och afgöres, som altid brukeligit är. Hwad om ombuden tales, fantz wara helt onödigt, ty praxis har det så starckt inrättat, att det är onödigt låta sådant i lagen inflyta.

Thet ordet föruth skall lemnas uthe, och sättes såleces: låtandes doch landzhöfdingen få der om kundskap.

Ass:r Fehman mente, att the orden kunna tilläggias uthan att wänta swar, men Hans Excell:ce Præsidenten fant sådant wara derföre onödigt, emädan det bör af sig sielfft förstås, ty sådane criminalia tillåta intet drögmål, derföre lærer en förständig dommare wetta sådant af sig sielf.

Art. 2 § 3.

Orden civile och criminale mål kunna gifwas således på

swänka: missgierningz- och rättegångsmål, som bör i rubrica införas.

Hwad en öppen anslagen stembning föregå bör, nembl:n för- Artic. 2 § 4. tekning på egendomen och dess afträdande, blir effter som i denne Rättegångzbalck förr infört är. Men hwad om Kl:e M:ttz ombudzman wid slutet nembnes, fantz böra aldeles uthelmnas, warandes det mycket nödigt ad evitandum dolum, att egendomen bör, förr än proclama sker, antingen antecknas eller afträdas, och bör detta på ren svenska sättas med kårta ord. Dessuthan som thet är consilio förbigångit, hwad här påminnes om Banco, Wadstena krigzmanshus, amiralitetet, fattigbössan etc., så är onödigt, att the föras här in, ty Kl:e M:tt kan samma jurisdiction effter dess egit nådige behag altid ändra, och angår sådant såsom speciale beneficier intet then allmänna processen.

Anno 1714 den 29 Octobris.

[276.]

War Kl:e Lagcommissionen tillsamman:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman And. Leionstedt.

Vice Præsidenten Johan Thegner.

Secreteraren Johan Scutenhielm.

Assessoren Johan Enander.

Assessoren Isac Silfverstråhle.

Secreteraren Jacob Hielmberg.

Assessoren Thomas Fehman.

Stadzsecreteraren Olof Brehmer.

Rådman Petter Aulævill.

S. d. Uplästes Secreterarens Scutenhielms fullmacht och vocation att biwista Lagcommissionens sammankomster.

Hwad som med några ord taltes om egendoms afträdande, fantz Artic. 2 § 4. wara bäst, att thet sker likmätigt Kl:e M:ttz förordning af åhr 1687, och att thet blifwer, som är i denna stadgas compilation förr infört.

In medio i stället för uthan mindre ponendum: med mindre. Artic. 2 § 5.

Rättegångztima sättes för tingztima såsom allmennare och § 6. lämpas till alla domstolar.

Ordet vidare bör gå uth, efftersom ingen stembning föregången är.

- Artic. 3 § 3. Hwad påmint är om kändens försummelse, att han bör bötha, om han intet kan wisa laga förfall, är nödigt taga i acht.
- § 6. Om personens och saksens beskaffenhet, såsom i en lag otienligt, måste uthe lemnas, och blifwa, som det förr warit.
- § 11. Näst orden kiärandes skriffth add[atur]: emottages och upläses.
- § 12. För lagmansrätten pon[atur]: men i the rätter, ther inga anslag äro.
- Artic. 4 § 2. I stället för uthsläckande pon[atur]: uphäfwande.
- § 4. Ändras effter Swea Håfrättz påminnelser, att revisionsökiande in [277.] processualibus blir effter denna tidzens man[ér] hälfften emot andre appellationer eller klageskriffter hos öfre dommaren.
- Artic. 6 § 1. Ordet wichtige går aldeles uth, och det ordet laga, som Håfrätten anfört, är onödigt.
- Artic. 7 § 1. Hwad Lundius påmint, fantz wara wäl, och när witnen antingen distantia loci eller af siukdom intet förmå wara tillstädes, kunna de der i orthen the wistas deras witnesseder afläggia.

Anno 1714 den 5 Novembris.

Wardt Kl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe]
Gustaf Cronhielm.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfversträhle.

Assessoren Fehman.

Stadzsecreteraren Brehmer.

Rådman Aulævill.

S. d. Påminte Hans Excell:ce sielf, om the 2:ne brefwen skola å nyo afgå till Kl:e M:tt, det ena, att juramentum calumniæ bör afskaffas för then siälawåda, [som] der wid ofta föllier, och thet andre, att häradzhöfdinger måge få notarier wid tingen sig till hielp, hwar [278.] wid fantz nödigt, att der med kan hafwa anstånd, emädan hwad thet förra angår, blifwer der om infört i nya Rättegångsbalken, och thet senare synes kunna der af hwila, emädan denne tiden intet tillåter någon ökning af staten.

Artic. 7 § 5. Lundii anmärckning så wäl som Swea Håfrättz funnos ware nödige att indragas.

Artic. 11. Blifwer som Håfrätten den infört och der effter ändras.

Ändras äfven effter Swea Håfrättz påminnelse, emädan ingen Art. 12
 bör hindra dommaren sig uthlåta öfwer klare poster, och the iäfach- § 12.
 tige måge sedan uthredas.

The orden ther saken anhänggiord är måste här blifwa § 4.
 stående, ty elliest kunna många quæstioner upwäxa, hwarest saken
 egenteligen hörer.

Ordet rådstugurätten tillägges, sampt hwad Prof. Lundius Art. 12
 tillsatt. § 8.

Förblifwer effter Swea Håfrättz påminnelse. Art. 17.

I stället för dagen sättes tiden. § 4.

Här discurrerades något om poena temere litigantium, om nedre Art. 19
 instantierne måge få adplicera densamma, men fantz wara bäst, att § 1.
 thet sker allenast wid högsta domstället och håfrätterne, emädan then
 skulle af en del oförfarne dommare alt för mycket brukas, och kan
 hända, att fast någon skulle willia stanna wid slutet af saken, torde
 han af hem[d]gerughet emot dommaren then fortsättia allenast propter
 poenam temerarii litigii, som honom pålagt warit; dessuthan kan en
 enfaldig blifwa skrämnd, om han wid första instantierne blefwe så-
 ledes belagd, att han intet dristade sig vidare fortsättia saken, fast
 han kunde hafwa henne aller så god, derföre slötz, att när någon
 lagsöker en annor, att skada honom der med malitiose, bör actor [279.]
 officiosus taga uti sådant, och skall så sättas: men skulle någon
 befinnas med list och bedrägerie emot sitt bättre wet-
 tande hafwa dragit sin wederdeloman för rätta, tå skall
 han af fiscalen derföre lagligen tilltalas.

Af orden skall må bör skall såsom onödigt uthelmnas. Art. 19

Swea Håfrättz sidsta påminnelse fantz otienlig. § 3.

Anno 1714 den 8 Novembris.

War Kongl:ce Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:ce Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe]
 Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm. Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle. Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman. Rådman Aulævill.

Den quæstionen om deposition blef ventilerat, huru wida den ske bör, och fantz, att thet blir, som infört är. Men i stället för konungens uthlåtelse sättes konungens uthslag, regis enim est supremam ferre sententiam.

Artic. 20. Orden uthan edgång skola såsom onödige och otienlige gå
[280.] uth, emädan iuramenta calumniæ kunna afskaffas för åthskillige orsaker skull och then fara the med sig draga, ty sådane skrämman intet en malicieux meniskia ifrån saken.

Här taltes, om thet för trätosamma procuratorer bör inflyta, hwad straff the böra hafwa, men som dommaren äger macht efter theras förseende påläggia them antingen böther eller fängelse, så är onödigt låta det här införa.

Executionsstadgan. Rättegångzstadgan ändades.
Sedan continuerades Executionsstadgan.
Cap. 2 § 10. Denne § war fuller före 1714 den 25 Octobris, men fantz, att then kan således inrättas: Understår sig någon egenwilligt en annor i sin besitningzrätt rubba eller oroa, ther bör konungens befalningzhafware straxt egenwillig wåldsamhet förbiuda och afstyra och saken hos dommaren angifwa. Executoris enim, non iudicis est, vim illatam repellere, och lærer executoren wetta af sig sielf, att han sätter den i sin förra possession, som orätt är der uhr satt.

Cap. 2 § 11. Hwad inteckningar angår, kunna inga andra gälla än the, som ske hos wederbörande dommare, likmätigt åthskillige Kongl:e förordningar.

Cap. 2 § 13. Upbud är och en ting, som hörer till dommaren.

Cap. 3 § 1. Protocoll går uth, och gör en simpel anteckning tillfyllest, ty i landzorterne tillåter intet tiden hålla protocoller.

§ 2. Är god.

§ 3. Denne går aldeles uth.

§ 4. Ändras efter compilationen, [som] Enander gjort och blir § 3.

§ 5. Blir § 4.

§ 6. Som [o: *Denna* §] blir § 5 och § 7 blir 6 et sic consequenter, men näst ordet qwarstad lägges till: så frambt then sökte sådant begärer.

Anno 1714 den 12 Novembris.

[281.]

Var Kongl:e Lagcommissionen tillsammans:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm. Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander. Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg. Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

Continuerades med Executionsstadgan.

För ombudzman sättes fullmächtig.

Cap. 3
§ 7, 8.

I stället för 3 veckor skall det blifwa 6 veckor, om executoren
skulle så gått finna, men fantz ibland wara för lång tid, och slötz
således: lägges honom tå en kort tid före skuld sin att
betala, kommer han ej etc., eller han med then for-
drande om längre tid åsämies; thet öfrige går uth, och är det
ius partis att intet ila med sin betalningz uthsökande.

Ibid[em].

För vidare pon[atur]: ytterligare, såsom mer till saken
lämpeligare ord.

[Denna §] blifwer § 8; add[atur]: ther så hände.

§ 9.

Näst ordet fordring ita: pröfwe tå befallningzhafwan-
den, om the någon grund hafwa eller icke; och gifwer ordet
pröfwe nog tillkienna, att ingen executor må skrida till uthmätning,
förr än han möieligast är underrättat om alt hwad som tienar till
uplysning och rätta grunden af sielfwa målet.

Ibid[em].

Ändras intet; och är onödigt, hwad Lundius här tillagt.

§ 10, 11.

Går aldeles uth.

§ 12.

Ändras effter som Lundius den inrättat.

§ 13.

Går aldeles uth.

§ 14.

Här tillägges ordet ofördröieligen, för större promptitude
skull, och fantz, att denna § blir som Ass:r Enander den ändrat, kun-
nandes § 1 af detta capitel gå aldeles uth, effter som både landz-
höfdingar och landzsecrerare hafwa deras instructioner, hwar effter
the wid sina embeten böra sig rätta.

§ 15.

[282.]

- § 16. Denne § 16 går aldeles uth, emädan den uti sig begriper allenast generalia, som intet determinerar något wist.
- § 17. Här lägges till: uthan laga förfall; och blir som den är förr inrättat.
- § 18. Gillades.
- § 19. Äfvenledes.
- § 20. Denne § fantz derföre onödig, emädan när man hafwer ingifwit sin skriff, bör ingen betagas resa i sine angelägne ärenden.
- § 21. Denne § går här uth, och skall på thet stället införas, hwarest talt blifwer om expenser för execution.
- § 22. Emädan i cap. 7 talas om hwad här förmäles, derföre går then här aldeles uth.
- Cap. 4 § 1, 2, 3, 4, 5, 6. Uplästes obiter, dem Ass:r Enander skall med Prof. Lundii anmärckningar conferera.

Anno 1714 den 15 Novembris.

War Kl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe] Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Leionstedt.

Första Ombudzman Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfversträhle.

Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

S. d. Berättade Assessor Enander, att som han hafwer genomset, hwad Prof. Lundius påmint, och följt dess project wid Uthsökningzbalken, så har han den intet kunnat ändra, emädan den hänger ihop som en kiädia, thet ena med thet andra, och har giort ett helt nytt wärck, och begynt som ett helt nytt wärck och till prof ther af ändrat cap. 3, hwilket Kl:e Lagcommissionen som det blef upläsit tyckt wäl om.

[283.]

Cap. 4 § 1, 2. Gå uth såsom till dommare hörande.

§ 3.

Denna blir som den är nu ändrat af Hr Enander, men fantz gått, att en executor intet må belaggia en debitor till högre än 10 daler sm:t, uthan then der med intet will wara nögd, må sökia expenserne hos dommaren, som ther öfwer måste dömma.

§ 4, 5, 6, 7, 8 till § 16.

Gillades som dee woro af Ass:r Enander ändrade.

Här fantz gått, att det kan inflyta, att när en executor i civile mål [finner?], der [o: att?] dommen intet är tydelig, må han eij mindre än i criminelle mål göra förfrågan hos dommaren och dess swar inhempta. Sedan stannade Kl:e Lagcommissionen wid thet aftal, att som denne Executionsstadga uti sig innehåller åthskilligt, som kan uthelemnas och bör wara kårtare i åthskillige mål, så lofwade Assessor Enander taga den till sig och göra then samma kortare och sammandraga thet, som kan wara af enahanda beskaffenhet, hwilket Hr Assessoren lofwade effterkomma och thet wärkställa, så snart thet någonsin möeligit är. Vid[e] prot. den 19 Novembris 1714.

Anno 1714 den 19 Novembris.

[284.]

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Hr And. Leionstedt.

Första Ombudzman Hr Gabriel Stierncrona.

Lagman Hr Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten Hr Johan Thegner.

Secreteraren Hr Johan Scutenhielm.

Assessoren Hr Johan Enander.

Assessoren Hr Isaac Silfverstråhle.

Secreteraren Hr Jacob Hielmberg.

Assessoren Hr Thomas Fehman.

Rådmanen Petter Aulævill.

Såsom Hr Assessoren Enander berättade, huruledes den projecterade Uthmätningzstadgan är worden wid upläsandet på åthskillige ställen således till hela dess paragraphos af Kongl:e Lagcommissionen ändrat, att dermeddelst den method, som wid upsättiandet warit, är blifwen rubbat; altförhenskull lærer det wara nödigt, att hwad här effter deruti är infört blifwer på lika sätt inrättat, som den redan är ändrat worden, derföre måste den samma nästan aldeles omgiord blifwa, hwar af han redan gjort något prof, som uplästes och fantz wara wäl skedt.

Hans Excell:e Kl:e Rådet och Præsidenten tillika med Kl:e Lagcommissionens öfrige ledamöther biföllo detsamma så mycket mera, som derigenom åthskilligt icke allenast såsom öfwerflödigt kommer

att gå aldeles uth, uthan och att samma förordning blifwer så mycket kårtare, sampt att den på det sättet blifwer enahanda med det then Kl:e Commissionen redan gått funnit ändra, förthenskull åtog Hr Assessoren Enander sig effter Kongl:e Lagcommissionens anmodan att inrätta stadgan på samma sätt, som den redan är begynt worden att ändras.

[285.]
Erfde-
balken. Sedan företogs Erfdabalken att genomses till ett slut, som af Prof. Lundius är iempte de öfrige upsatte balkerne så till stilen som till målen förbättrat, och som Prof. Lundius infört uti dess exemplar det capitel, som handlar om testamente, hwilket är i det förra upsatte exemplaret det 18[:de], men Lundius för dess andragne skäl gör till det andra, så blef der öfwer discurrerat, hwar wid Kl:e Lagcommissionen enhälleligen stannade uti den tanken, att som J[uris]c[onsul]ti, när the komma att handla de hereditate, alltid sätta caput de testamentis främst, hwar till the hafwa goda skäl, emedan ett lagligt testamente har naturam debiti, och intet arf kan förr påstås eller tagas, än all gäld guldin är, så synes det wara aldeles emot naturam rei, att någon förr jure hereditario tillträder någon arfsportion, än som all gäld är betalt blifwen, secundum regulam J[uris]c[onsul]torum: tantum censetur in bonis, quantum superest deducto ære alieno, och testamentarius har fått uth alt sitt, derföre fants wara wäl af Prof. Lundius giort, att han ändrat cap. 18, och satt det till cap. 2 Erfdabalken.

Cap. 1 § 1. In fine sättes för thessan: thenna, ty thessan är effter vår skrifart nu obrukeligit.

Caput 2
§ 1. De methodo är förr infört, men hwad ändringen angår, kan i stället för goda manna närwaro så sättas: i laga witnens närwaro, hwar med the orden som ther till witne äro kunna uthlemnas.

Ibid[em]. Ad verba anteckning af tid och rum; syntes kunna gås förbi, men befunnes sedan wara nödige, på thet att om någon testator kommer sig sedan före till hälsan igen, må han kunna, der testamentet warit munteligit, fatta det i pennan, iempte det, att testamentet blifwer derigenom fullkommligare och oiäfactigare.

Ibid[em]. Ad vocabulum kallade fants kunna sättias något ord af lika värde, såsom anmodade eller annat slikt, ty det påmintes, huru samma ord kallade war ett skäl för Grefwinnan Wrede emot Grefwinnan Christina Lillie, när twisten war om någon del af Sahl. Kl:e

Rådets och Öfwerstemarskalkens Grefwe Johan Gabriel Stenbocks qwarlätenskap, ty Grefwinnan Wrede påstod, att the witnen, som då wid Grefwe Johans död warit närwarande, intet woro testes requisiti och sålunda, emot 1686 års förordning om testamenten, inhabiles ad testandum, derfor fant Kl:e Commissionen detta ordet kallade kunnat förbyttas till något annat, ehuruwäl det elliest skulle synas wara i sig nog klart, emädan kalla och anmoda in eo casu kunna wara synonyma.

Hans Excell:ce mente denne § 1 kunna med kårtare ord således inrättas: Will någor giöra testamente, och det kan wisas med 2 eller 3 oiöfachtige witnen, huru dess yttersta willia warit hafwer, och att testamentsgifwaren warit af sundt förnufft, det bör wara fast och ständigt, antingen det skriff- eller munteligen är fattat; men fants sedan wara bäst förblifwa wid det Prof. Lundius insatt.

Gr[efwe]
Cron-
hielms de-
finition af
testa-
mente.

Ad vocabulum testamenti, huru wida det är god swänkska och om det borde ändras i något annat ord, fants onödigt, ty det har redan icke allenast i vår gamla lag, cap. 19 Erfdb., full jus civitatis, uthan är thet äfwen i de äldre lagarne och flerestädes redan wordet brukat, och är ingen, som det icke wäl förstår, hwad det betyder.

Orden som sagt är synes kunna gå uth, emädan ordet lika- ledes supplerar det samma. Ibid[em].

Ordet swikeliga kan lemnas uth, emädan det kan gifwa många quæstioner af sig, ty verba antecedentia giöra här wid tillfyllest. § 3.

Ordet ty måste ändras till thet. § 4.

Gillades. § 5.

Ordet wettenskap måste lemnas uthe, emädan det betyder egenteligen notitiam scientiarum, börandes thet intet hindra jungfruer giöra testamenten, fast the intet äga wettenskaper, derfor kan det ordet lemnas båta. § 6. [287.]

För gifftwuxen jungfru kan ett lämpeligare ord brukas, emädan den differentia specifica intet är adæquata, att alla kallas eller äro jungfruer, som äro ogiffta, uthan bör wara tienligare ord, som amplare detta exprimera, och kan sättias så: andra qwinnor, som wuxne äro. Ibid[em].

In fine och af skiälige orsaker; these ord böra utheslutas, aldenstund ingen testator eller testatrix är plichtig andraga sine or- Ibid[em].

saker, hwarföre han gör testamente, uthan skulle desse ord altid försaka jäf och scrupler, då orsakerne skulle komma under skiärskådan, som intet ske bör, när testamenten göras af sådane personer, som der till äro berättigade.

Cap. 3 § 1,

Här wid skedde inga påminnelser.

2, 3, 4, 5.

Cap. 3 § 6.

Denne casus har Professor Lundius tillsatt, och kan hafwa gode skäl, men kan till stilen något ändras, warandes doch möjeligit, att sådane casus gifwas, att mången genom orätte berättelser förmår en annor giöra sig testamente in præiudicium heredum, hwilka kunna sedan finnas wara osanna och falska, men testamentet derpå sig likwäl grundar, derföre är intet oskiäligare, än att någon skall niuta sådant testamente, som han genom osanning sig förskaffat, och i det anseende skulle denna § kunna uthelemnas.

Cap. 4 § 1.

Ändrades intet.

§ 2.

Add[atur]: och then förbättring, som kan giord warda.

§ 3, 4, 5,

6, 7.

Lästes hastigast up uthan ändring.

Här näst skall med Executionsstadgan fortfaras. Vid[e] prot. 4 Aprilis 1717.

[288.]

Anno 1714 den 22 Novembris.

Wardt Kongl:e Lagcommission hållen:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälborne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfversträhle.

Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

S. d. Continuerades med Executionsstadgan.

Cap. 5.

Rubricen blifwer effter Ass:r Enanders ändring.

§ 1, 2.

Desse dragas tillsammans och göras till en, emädan the äro för widlöfftige tillförne.

§ 3 till § 11 inclusive.

Funnos wara gode.

§ 12.

Denne § bör gå uth, emädan en executor bör intet befatta sig med uthmätning, der quæstiones juris infalla, uthan hörer sådant till dommaren.

Ordet endossement bör gå uth, som hörer egenteligen till § 13, 14, wexelsaker, och äro af en hel annor beskaffenhet. 15.

Ändrades intet.

§ 16, 17,
18, 19, 20.

Här förekom den quæstion, när en creditor kommer och söker betalning för sin fordran, der intet interesse är förskrifwit, om en executor är befogad, der öfwer resolvera. § 21.

Hans Excell:ce sade: När debitor har till en wiss tid förpliktat sig till betalning och blir sökt hos executoren, bör han a tempore moræ niuta interesse, men intet ifrån den tiden han sig föreskrifwit, uthan sedan han blir krafder, ty offta wet man, att creditorer unna sina debitorer längre tid, än the låtit sig uti obligationerne förskrifwa, hwilka [o: *hwilket?*] samptl:e biföllo, och der sådane quæstioner infalla, lærer executoren lemna dem till dommaren.

Den 29 Novembris 1714.

[289.]

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe] Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Leionstedt.

Första Ombudzman Stierncrona.

Lagman Cederhielm. Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander. Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg. Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

Rubrica efftersom Ass:r Enander den ändrat.

Execu-
tions-
stadgan.

Anbelangande betalning för undfångit lån, måste det inrättas Cap. 6 § 1. effter interesseplacetet af årh 1687.

Till undwikande af periurio böre orden med ed gå uth. Ibid[em].

Denne § fantz god, emädan med gångande få förstås bona § 2. mobilia et se moventia.

I stället för borgmästare och råd skall sättias insyningz- § 3. män, ty der under begripes the, som hafwa der på sitt inseende, så wäl på landet som i städerne.

För auctionscammar sättes uthrop, som är ett swänskt ord. Ibid[em].

Denne blifwer § 5 med sådant slut, som i § 3 gifwes anled- § 4. ning till.

Blir § 6. § 5.

§ 6. Blir § 7 et consequenter.

Här inföll frågan, om optionen till betalning af fast egendom står hos debitoren eller creditoren, hwar wid förordningen af år 1685 den 28 Januarii sig stödier, som det uplåter debitoren, men der emot är stadgan af år 1684 häfwen, som säger, att man [må?] gripa till ens egendom i betalning, som närmast är belägen, warandes det nog swårt, att om en exempelwis hade någon egendom här i Stockholm [290.] belägen i pant, skulle hafwa den i¹ underpant, och när han sökte betalning, att han tå blefwe wijst till Finland, derföre måste det decidera denna frågan, om en hafwer en special hypotek eller general, wid hwilken förra man större ius hafwer än wid en general, hwad sättet att niuta betalning angår, ty när man lånar annor sina penningar, hafwer man alltid wist afseende på en wiss egendom, och i det länet, men fordrar någon sitt för wissa orsaker, synes billigt, att ther måste betalning och först gå för sig, och sedan promotorial till executorer i andra länen.

Cap. 6 § 7. Här fantz wara skiäligit, att wid ansökan af betalning bör ingen immitteras uti något godz, förr än wärdering är wederbörligen föruthgången, ty elliest kunde en creditor immitteras i större portion än dess fordran wara mände, och fantz bäst, att hela denne § lemnas uthe.

§ 8, 9. Desse §:i gillades, ty bona fides bör alltid wara största grund till all fordran.

Anno 1714 den 3 Decembris.

War Kongl:ie Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:ie Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Borgmästaren Hylten.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

Execu-
tions-
stadgan
cap. 7 § 1. Här fantz wara med rättwisan billigast, att the publique personer, som äro in officio och förr hafwa gjort sine embeteseder, måge för edgång wid wärderingar warda förskonte, ad evitanda periuria, doch om parterne det begära, kunna the thet ej undgå, men andra,

¹ Orden: »pant, skulle hafva den i» böra utgå. Ordet: »pant» är i handskriften öfverkorsadt.

som intet äro uti publike embeten, böre necessario giöra ed, och är [291.] fuller bekant, att wärderingzmän här i staden intet swäria, men å landet sker det merendels. Slöttz, att orden för större richtighet skull kunna tilläggias: effter aflagd ed.

Blir som det är inrättat.

Cap. 8.

Hwad execution uti rusthåll angår, kan der om intet något wist uthsättas, emädan hwar executor lärer förstå giöra skildnad emellan det, som Cronan och privatos tillhör, och der effter lämpa executionen.

Cap. 9 § 1,
2, 3.

Adproberas.

§ 4.

Här blef discurrerat, om en, som arrenderat ett godz, bör det afstå till possessorens creditor, förr än terminen af contractet är uthe, hwar wid Hans Excell:ce fant det wara sällsamt, om en köper ett godz och ofta gifwer för thet mer än det är wärtdt, om han skall afbida terminum locationis conductionis.

§ 5.

Lagm[an] Cederh[ielm] mente det wara nödigt, som Förste Ombudzman Stierncrona och biföll.

Hans Excell:ce: Man wet ju, att köp bryter hyra, så bör och wara på landet, der någon handlar sig till något.

V[ice] Præsid[enten] Thegner: Än om arrendatoren har märkeligen det förbättrat, som han i the senare åhren tänker afräkna och har der lof till?

Hans Excell:ce: Söke sin man.

Ass:r Fehman: Det wore en sällsam consequence, om en köpare intet skulle wid fahrdag få tråda till sin egendom, som han i det upsåt köpt att få den sielf nyttia.

Stierncrona: Han hade bordt föruth der om sig underrätta.

Hans Excell:ce: Aldrig bör man præsumera någon lemna en annor sitt godz under arrende, att der wid föllier en sådan servitus, kunnandes det ius, som förra possessoren ägt och han öfwerlåt it arrendatoren, intet afstängia den senare possessoren ifrån nyttlandet af det, [som] han justo titulo adquirerat. Denna § blir som han är ändrad.

Gillades.

Fantz god och blef gillad.

§ 6.
[292.]
Cap. 10 § 1.

De triplici genere arresti går här uth, och är intet att lämpa hijt, hwad om siöfarande talas.

§ 2.

- § 3. Hörer till dommaren och går här uth.
 § 4, 5, 6, 7, Adprobantur.
 8, 9.
 § 10. Loco wissa böther pon[atur]: effter saksens beskaf-
 fenhet.

Anno 1714 den 6 Decembris.

Wardt Kl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
 Gr[efwe] Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Första Ombudzman Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Execu-
tions-
stadgan
cap. 9 § 1
till § 11.

Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

Gillades.

§ 12.

Som här under förstås den, som hafwer i länet högsta befalning,
 så är denna § och tydelig nog.

§ 13, 14.
[293.]
Cap. 10 § 1.

Gillades begge.

Cap. 10 § 1.

Gillades.

§ 2.

Här skall tillsättias, huru wida en creditor har macht iure deten-
 tionis behålla det till sin försäkran, som debitor till honom under lån
 lemnat hafwer.

§ 3 till § 10
inclusive.

Adprobantur.

§ 11.

Thet måste lemnas uthe, att contracautio[n]isten, siönt så wore
 stipulerat, bör exequeras för principal debitoren eller cautionisten, ty
 alt bör gå till ordenteligen.

§ 12 till 18.

Adprobantur.

Caput 11.

Integrum adpro[ba]tur.

Cap. 12.

Äfwenledes.

Anno 1714 den 10 Decembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
 Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner. Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle. Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

S. d. Begyntes andra delen af Executionsstadgan, de executione in criminalibus.

Äro gode.

Cap. 1 § 1,
2, 3, 4.
§ 5.

Här påmintes, om ordet lem icke kunde lemnas uthe, emädan amputatio membrorum är afskaffat, men som ibland händer, att öron någon torde kunna afskiäras, så må thet i sådant anseende blifwa qwart stående.

Adprobantur.

[294.]
Cap. 2 § 1
till § 6
inclusive.

Loco straffes pon[atur]: plichte.

§ 7.

Add[atur]: der inga wissa prester äro der till förordnade.

Ibid[em].

Add[atur]: effter giörligheten.

§ 8.

Loco ceremonie pon[atur]: wanligit sätt.

Cap. 3 § 1.

Adprobantur.

§ 2, 3, 4.

Adprobantur.

Cap. 4 § 1,
2, 3, 4.

Det fantz tienligast, att hwarken Slåttzfougden, Cronofougden eller Justitiæ borgmästaren här nembnes, uthan är bäst bruka det generale ordet wederbörande betient, hwar under så then ene som andre begripes.

§ 5.

Gillades.

§ 6.

Loco Håfrätten pon[atur]: wederbörande, emädan både

§ 7.

Håfrätterne, landzhöfdingen och andra dommare derunder förstås.

Desse paragraphi funnos kunna förblifwa som de inrättade äro.

§ 8, 9, 10.

Måste så ändras, att skarprättaren måste wara beskedelig.

Cap. 5 § 1.

Här fantz wara bäst giöra 2:ne straff, att för stenkastande på skarprättaren bör wara edzöres böther, men för lijfzslag fälles den bråtzlige till döden, ehuruwål stadgan af år 1700 den 24 Maji intet gör någon skildnad.

§ 2.

Gillades.

Cap. 6 § 1
till § 6.

Med gatulop skall så räknas, att med ett gatulopp räknas fram och tillbakas allenast för ett, och sedan hwart genomlöpande för ett, emädan det första kan gå snart för sig.

§ 7.

Adprobantur.

§ 8 till § 15.

Denne § såsom aldeles onödig kan lemnas uthe.

§ 16.

Endades Executionsstadgan.

[295.]

Den 13 Decembris 1714.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:
Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe
Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Leionstedt.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm. Assessoren Enander.

Assessoren Silfversträhle. Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman. Rådman Aulævill.

S. d. Kom Kl:e Lagcommissionen tillsammans att öfwerläggia om den nya författade Rättegångsbalkens genomseende, och som Hans Excell:ce blef kallat in uti Rådet, ty kom Hans Excell:ce och Kl:e Commissionens ledamöther således öfwerens, att Lagman Cederhielm och Ass:r Silfversträhle skulle effter högtiden sammanträda med Assessoren Enander och då göra sina påminnelser, hwad the kunde finna der wid att påminna, hwar med Hans Excell:ce näst lyckönskan till en hugnelig sammankomst effter nyåret tog afsked, och Kongl:e Lagcommissionen således detta året åthskildes.

[296.]

Anno 1715 den 24 Januarii.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:
Hans Excell:ce Kongl. Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gustaf
Cronhielm.

Lagmannen Carl Gyllencreutz.

Vice Præsidenten Johan Thegner.

Secreteraren Johan Scutenhielm.

Assessoren Johan Enander.

Secreteraren Jacob Hielmberg.

Assessoren Thomas Fehman.

S. d. War Högste Ombudzman Hr Anders Leionstedt så länge närwarande, att han aflade sin ursächt, om han intet kan effter dess önskan wara altid tillstädes wid Kongl:e Lagcommissionens sammankomster, efftersom andre embetes hinder honom och Första Ombudsmannen Gabriel Stierncrona derifrån som oftast afhålla, doch skall han så mycket någonsin möieligit är tillse, att han må kunna sig infinna.

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten sade, att ehuruwäl för detta warit wanligt, att sessionerne taga sin begynnelse in Februario, så har Hans Excell:ce likwäl funnit nödigt låta Kl:e Lagcommissionens ledamöther tillsammans kalla, och näst det han fågnar sig öfwer hwars och ens goda wälstånd, will Hans Excell:ce nu denna gången tala om, huru detta wärck uti innewarande åhr må fortsättas, och att ett bref till Hans Kl:e M:tt afgår, huru wida med samma wärck är kommit och hwad ännu återstår, och som Rättegångsbalken är snart så färdig, att den kan Kl:e M:tt föredragas, så kan uti samme bref berättas, huru Kl:e M:tt behagar, att der med skall förfaras, tagandes Assessoren Enander till sig, hwad Professoren Carl Lundius upsatt wid Rättegångzförordningen, som och hwad till Rättegångsbalken vidare hörer, men imedlertid uplästes de påminnelser, som Assessoren Isac Silfversträhle der wid gjort, som merendels syntes kunna uthelemnas.

Bref skall afgå till Kl:e M:tt, huru wida det är kommit med nya lagwäcket.

Här wid inföll den frågan, att som någre domstolar hafwa särskilte privilegier, som draga them ifrån den allmenna lagen, om något der af bör i Rättegångsbalken inflyta. Hwar wid fantz wara bäst sådant uthelemna, som genom särskilte förordningar ej höra till den allmenna antingen lagen eller processen, ty när facienda inryckes, kunna omittenda förbigås och hwad speciatim stadgat är. [297.]

Wid det upräcknande, som skall ske af alla balkarne, fantz wara bäst aldeles gå förbi något tala om Konungsbalken, emädan deruti bör konungen ingenting föreskrifwas såsom den der högst rådande ähr, och hwad undersåtarenes plicht och skyldighet angår, så kunna alla sådane mål indragas antingen uti Högmåls- eller Edzörisbalker, ty sådane förseelser höra egenteligen dit, och om någre skulle wara förgätne der att införa, som stå i den upsatte Konungsbalken, så kunna de indragas i berörde balkar, när the blifwa i Kl:e Lagcommissionen till fullkommeligit slutande företagne. Konungsbalken angående.

Anno 1715 den 31 Januarii.

[298.]

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillsamman:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Anders Leionstedt.

Första Ombudzman Gabriel Stierncrona.

Lagman Germund Cederhielm.
 Vice Præsidenten Johan Thegner.
 Assessoren Johan Enander.
 Assessoren Thomas Fehman.
 Rådman Petter Aulævill.

Bref till
 Kl:e Mitt
 adjouste-
 ras.

S. d. Uplästes och adjousterades det bref, som skall afgå till Kl:e Mitt angående beskaffenheten af det nya lagwårcket, hwarutinnan Assessoren Enander och skall införas, med berättelse om det arbete, [som] han wid Kongl:e Lagcommissionen giort.

Begynnes
 med Rätte-
 gångbal-
 kens sidsta
 ändring.

Sedan begyntes then nya Rättegångsbalken senaste gången upläsas och till slut ändras, hwar wid cap. 1 § 1, 2 ändrades intet vidare än quoad stilum.

Cap. 1.

§ 3. Hwad här är nembt, att underdommare böre examineras, förr än the komma till embeten, som det sker med präster, så kan det wara skäl der till å begge sidor, ty å ena sidan wore det en marque af konungens nijt för then heliga justitiens befordran, att inga andra måge sig understå sådane embeten sökia, som icke genom studier giort sig der till wäl schickelige, hwilket och wore ett meddel att animera föräldrar och ungdom att förskaffa sig lärdom och wettenskaper, och att många saker skulle stanna, som genom wad blifwa fortsatte, när underdommaren har den tankan om sig, att han intet torde hafwa så god erfarenhet uti domsaker, som till dess domstol [299.] hörer, iempte det att domstolarne hafwa mera lustre, när the af lärde och wälöfwade män beklädes. Men å andra sidan ligger det hinder i vägen, att nästan större delen af dommare äro med så slätta willkor försedde, att ingen, som genom studier skaffat sig der till god erfarenhet, will ett sådant embete på åthskillige orther förwalta, såsom uti de små städerne, derest borgare och embetesmän, som kunna wara de schickeligaste, der till förordnas, och när the begå någon domwillo, är deras enfaldighet eller okunnighet uti lagsaker, som de förwända, hwilket dem offta måste ursächta, derföre fantz wara bäst, att den mening om förhör gås här aldeles förbi.

Caput 2.

§ 1. Fast än här till warit öfwer alt brukeligt, att 12 bönder sittaa uti nembden, så synes, der häraderne äro små, 8 göra tillfyllest, ty ibland finnes härader, som allenast bestå af en socken, som Wermbdö skepzlag och flera sådane härader i Bergzlagen, men der häraderne äro stora, såsom i Tiust och annorstädes, der kan nembden

wara starckare, af orsak att tingzgästningzpenningarne der kunna hinna till, som intet sker, om häradet är litet och nembden består föruthan häradzhöfdingen af 12 personer.

Som Kl:e Lagcommissionen tillförne funnit nödigt, att häradz-höfdingarne i riket blifwa med en notarius försedde, hwar om tillförne är Kl:e M:tt i underdånighet tillskrifvit, så väntas ännu der om swar.

Såsom alla jurisdictioner intet kunna begripas under denna Rättegångsbalk i alle mål, ty skall en sådan clausula salvatoria tillsätties: undantagne the domställen, som effter wåre särskilte förordningar undantagne äro, hwar med både Kl:e Borgrätens, Collegiernes, Krigz- och Artiglerierätternes jurisdiction eximeras.

Anno 1715 den 4 Februarii.

[300.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Anders Leionstedt.

Första Ombudzman Gabriel Stierncrona.

Lagman Germund Cederhielm.

Vice Præsidenten Johan Thegner.

Assessoren Johan Enander.

Secreteraren Jacob Hielmberg.

Assessoren Thomas Fehman.

Stadzsecreteraren Olof Brehmer.

Rådman Petter Aulævill.

S. d. Månde Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten, förr än Kl:e Lagcommissionen sig nedsatte, sig således uthlåta, att såsom Hans Kl:e M:tt i nåder behagat förordna honom uti sahl. Grefwe Gyllenstolpes ställe, att förträda samma förrätning här wid Kl:e Lagcommissionen, så månde Hans Excell:ce wid första anträdet sig förfråga, hwarest sahl. Grefwe Gyllenstolpe hafwer hafft dess säte. Derpå swarades, att han hafwer suttit för ändan af bordet, hwar af Hans Excell:ce Grefwe Cronhielm dereffter samma ställe intog och förblef wid det rum sahl. Grefwe Gyllenstolpe brukat, men som Hans Excell:ce i desse dagar hafwer detta närmare eftersinnat, finner Hans Excell:ce bättre wara taga sitt säte på sidan framme wid bordzändan, efftersom, när Gud hugnar landet med Hans Kl:e M:ttz lyckelige hem-

komst, Hans Kl:e M:tt då torde komma up i detta rum och der intaga rummet för bordzändan. Skulle Hans Excell:ce Hr Grefwe Gyllenstolpe intet brukat fauteuillen, så är det lika mycket hwad stol som han suttit på, när han såsom Kongl:e Commissionens Præses suttit för ändan af bordet, hwilket berättes Præses i Hofrätten och skall hafwa gjort i sahl. konung Gustaf Adolphs tid, då konungen sielf intet war närwarande, och der något förseende här wid skulle tyckas wara förelupit, är sådant skedt aldeles emot Hans Excellences

[301.] upsåt; derfore satte Hans Excell:ce och Kl:e Commissionens ledamöther sig der på neder, tagandes Hans Excell:ce sitt säte på en ryggglänsstol på wänstra sidan wid bordet främst, och den högra stolen blef ledig stående, som på högra sidan stod, hwilket så berättades ske i Cancellierummet.

Konungz-
balken. Sedan taltes något om Konungzbalken, huru wida den bör komma in uti den nya lagboken, då det, som förr skedt, fantz wara tienligast låta af den samma hempta, hwad privatos angår, och det uti Höghmåls- eller Edzörisbalken införa, men hwad konungen angår, såsom Hans Kl:e M:tt äger en oinskränckt macht och myndighet, så bör den på intet sätt omtalas, uthan undersäterne altid ställa sig Kl:e M:ttz nådige willia till underdånig efterlefnad.

Sedan skedde en begynnelse med den nya Rättegångsbalkens cap. 2 § 5, 6, 7, 8, hwar wid liten ändring allenast skedde, och som nödigt är, att Stadzens ledamöther äro närwarande wid detta, såsom de mål, som stadzrätterne egenteligen angår, altså skola Borgmästare och Rådz meddel tillsäias wid nästa sammankomst änteligen wara tillstädes.

[302.]

Anno 1715 den 10 Februarii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillsamman:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Leionstedt.

Första Ombudzman Stierncrona.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg.

Borgmästaren Anders Hylten.

Assessoren Fehman.

Stadzsecreteraren Olof Bremer.

S. d. Lät Vice Præsidenten Thegner giöra sin ursächt, att han för sin opasslighet intet kunde wara tillstädes.

Lagman Cederhielm war hindrad hos Hertigen af Holstein och lät derföre giöra sin ursächt.

Cap. 2 § 9. Wid quæstionen om inteckningar, huru the böra ske, och om domaren bör samma ansökan communicera med den, på hwars egendom inteckning begäres, [mente?] Hylten, [att] det wore för mycket beswär för domaren, och om debitoren intet wore närwarande på orthen, så skulle med inteckningen stutza.

Rättegångsbalken. Inteckningar.

Hans Excell:ce: Nej aldrig, uthan att inteckningen skulle hafwa sin krafft ifrån den dagen hon begärtes, men derföre är nödigt, att debitoren får der af wetta, ty om en wore skyldig 100 rd:r, och creditor läto inteckna 1000 rd:rs wärde, så kunde debitor intet få disponera the 900 rd:r, som wore öfrige, men then nyttan har thenna notification med sig, att när debitor får der om wetta, kan han heldre skaffa sig 100 rd:r än låta 1000 rd:rs wärde wara inteknade, altså slötz, att det skall fuller notificeras med debitoren, men samma onus skall tillkomma creditoren att wärckställa, som han sedan bör inför dommaren wisa sig wärckeligen hafwa effterkommit.

§ 10. Stadzens collegier såsom onödige uti den allmänna processen att nembna böre här uthelemnas.

§ 11. Här bör tillsättias, inom hwad tid domböckerne ifrån alla domare böre inlewereras hos öfverrätten, såsom och upbudene och inteckningar, och det wid wist wite, på det sådant i rätten tid ske må.

[303.]

Wid § 12, 13, 14, 15 påmintes intet synnerligit.

§ 16. Detta skall så inrättas om iuramento calumniæ, som Kl:e Lagcommissionens bref af den 20 Septemb. 1712 till Kl:e M:tt, som då war i Bender, exprimerar, nembl:n att alla sådane juramenta böre hos nederdomarne wara afskaffade, men hos Kl:e M:tt sielf wid dess Justitiæ revision samt Håfrätten och andre sådane öfverrätter böre de då allenast påläggas parten, när någon pröfwes af domaren så undantryckia eller förtiga sanningen, att den uthan sådan pålagd ed intet kan komma rätt i dagzliuset, besynnerlig i rättegångz- och egendomsmål, men när målet är criminelt, då har det annor beskaffenhet.

Hans Excell:ce Gr[efwe] Cronhielm tog sitt säte igen wid ändan af bordet, doch på en liten stol.

Anno 1715 den 14 Februarii.

Wardt Kongl:e Lagcommissionen tillsamman:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb. Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

S. d. Lät Vice Præsidenten Thegner ursächta frånwaron för sin siukdom skull.

Rätte-
gångz-
balken.

Såsom senast uplästes, huru och på hwad ställe crimina læsæ majestatis skola anses och uptagas racione processus, så föredrog Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten, om icke alla crimina læsæ majestatis divinæ böra omedelbart uptagas i Håfrätten, icke mindre än criminæ læsæ majestatis humanæ, hwar till Hans Kongl:e Maj:tt gifwer anledning uti Krigzarticlarnas § 11, derest så står, att alla criminæ læsæ majestatis divinæ skola wid Generalkrigzrätterne i:o immediate uptagas etc.; altså skulle det wara enligit med samma förordning, om sådant i denna nya Rättegångzstadga blefwe i acht tagit och infört.

Ass:r Fehman: Det skulle hafwa många olägenheter med sig, om någon, som således hafwa 50 à 60 mil här ifrån sig försedt, och witnen der öfwer skulle afhöras, om så wäl then angifne som witnen skulle föras så lång wäg till Håfrätterne.

Hans Excell:ce: Det måste iu ske, när någon sig förser emot öfwerheten, när ransakningen der öfwer anställes i Håfrätterne.

Enander: Der wid kan sådant bli talt och andragit, som intet bör höras på andra ställen.

Hans Excell:ce sampt de öfrige Kl:e Commissions ledamöther, effter någon förd discurs på berörde sujet, funno bäst wara, att så införs i denna § 10 n:o 3, att när någon gör upsätelig försmädelse emot Gud och dess heliga namn, bör then gierningen först af underrätterne noga ransakas, och samma ransakning sedan till Håfrätten insändas, der

att afdömas, ehuruwäl uti Kl:e M:ttz förordning af åhr 1699 den 7 Augusti nembnes allenast om crimine læsæ majestatis humanæ.

Cap. 2 § 17. Här uthelåtes orden Stadzens collegier af förr omtalte orsaker, såsom in lege communi otienlige, för Stockholm skull allenast att införa.

§ 1. Tillsättes: undantagne the landzorthen, ther ett Cap. 3. eller tu ting om året hållit warder.

§ 2. Add[atur]: effter undfångit swar.

§ 3. Add[atur]: effter hållen gudztienst, på sätt som i Kyrkiolagen föreskrifwes.

§ 4. Add[atur]: wid swårt answar.

§ 5. För civil pon[atur]: rättegångzsaker.

§ 5. Add[atur]: söker och then, som wid särskilt hä- [305.] radzting tappat hafwer, särskilt lagmansting, och ther iemwäl förlorar, gælde då äfwen allan skadan och kåstnad. Äro lagmans- och häradzdom skilliachtige, wari tå för senare omkåstnad fri then, som wid häradzting wunnit hafwer. Detta är effter Prof. Lundii påminnelse.

§ 6. För heller pon[atur]: then saken.

§ 7. Ita ponendum: måge på samma sätt wid särskilte ting uptagas och afdömmas.

§ 1. Näst orden stemning begärt add[atur]: hwilken Cap. 4. som och på hwem, i hwad mål och till hwilken rätt etc.

§ 2. Adprobatur.

§ 3. Ita: Såsom dommaren wid instämbde rättegångz-mål bör gifwa etc.

§ 4. Blef som den war förr ändrad å nyo.

§ 5. Adprob[atur], men add[atur] näst företages: afgö-res alt.

§ 6. Add[atur]: men i ringa mål åthminstone 3 eller 4 dagar föruth.

§ 7. In medio add[atur]: och saken således å bak taga.

§ 8. In medio add[atur]: eller till ursprung och bihang med thet samma hafwa.

§ 9. Add[atur]: effter som sagt är, eller muntligen etc.

§ 10. För sterbhus pon[atur]: död mans bo.

§ 10. Ad finem för hela sterbhuset pon[atur]: samptlige arfwingarne.. Brefwet af den 9 Aprilis 1709 upläses.

Cap. 5. § 1. För ther pon[atur]: när.

§ 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ändrades här och ther något litet, som straxt skedde.

Crimina
læsæ ma-
jestatis.

Wid den quæstionen, om alla crimina læsæ majestatis tam divinæ quam humanæ böra immediate uptagas i Håfrätterne och der afgöras, fant Kongl:e Lagcommissionen wara bäst att så införes: alla crimina læsæ majestatis humanæ böra uti Håfrätterne för wissa orsaker uptagas, hwar med förstås, att som sådane merendels begås af förnämbt folck, såsom då correspondence sker med fienden, eller någon stämplar emot konungen, och mera slikt, så böre sådane mål intet komma för de nedrige domställen, att der må öfwer sådant ventileras, effter som the turbera societatem civilem, som kan gifwa flere wanartige anledning till något owäsende; der emot hörer man, att crimina læsæ majestatis humanæ [o: *divinæ*?] mäst sker af gement folck, hwar med societas civilis intet annorledes turberas, än att alla hafwa der till en styggelse; doch kan detta lemnas till Hans Kongl:e Maj:ttz nådige ompröfwande och behag.

[306.]

Anno 1715 den 17 Februarii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg.

Borgmästaren Hylten.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

S. d. Continuerades med Rättegångzbalken.

Cap. 6. § 1. För ordet original måste sättas hufwudbref, som är bättre än grundskriff, som några mente.

Cap. 7. § 1. Såsom ordet calumniæ [ed] är in rubrica capitis genom wrånged förklarad, så är onödigt in ipso contextu bruka calumniæ vocabulum, emädan hwar wet der af, hwad med wrånged menas.

Caput 8. § 1, 2, 3. För in- och förewenning kan sättas invänning och ursächt.

För curator kan sättas förmyndare eller af rätten förordnade fullmächtig.

§ 4, 5. Ändrades intet.

Anno 1715 den 21 Februarii.

[307.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Leionstedt.

Första Ombudzman Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

§ 6. För præliminale sättas præliminare, fast än Prof. Lundius ej brukat præliminare, ty det är wanligare. Cap. 8.

§ 7. För aldenstund pon[atur]: emädan.

§ 8. För wansinnig pon[atur]: witwilling och afwita; derfore bör så sättas: Angår saken någon afwita, witwilling eller omyndig, som med målsman intet är försedd, är det någon fången eller utländis warande, niute samma tid ifrån det bewist blifwer honom derom hafwa kundskap bekommit, och blef detta ändrat uti conceptet, hwilken ändring uplästes och gillades.

§ 9. Gillades.

Gillades aldeles.

Cap. 9.

§ 1, 2, 3, 4, 5 ändrades något litet.

Cap. 10.

§ 6. Ass:r Fehman gjorde den proposition, att som det kan undertiden hända, att när witnen skola afläggia deras berättelser uti parternes närwaro, som här till warit brukeligit, kan ske antingen för wänskapen eller fruchtan, fast the hafwa swurit, att the intet sådant skola achta, att the intet giöra så richtig berättelse, om [o: som?] skedde, om the finge witna för dommaren allena, derfore kunde det intet synes orådeligit, att sedan witnen hafwa uti parternes närwaro [308.] aflagt eden, att the sedan kunde först för domaren giöra deras berättelser, och sedan detsamma i parternes närwaro [upprepa?]; för-

Om witness
uthsagor.

uthan det, att parten mitt i berättelsen offta snäser witnet med otidige ord och honom confunderar.

Hans Excell:ce: Det är mycket betänkeligit afhöra witnet, när parterne intet höra der på, ty samma fruchtan kan witnet hafwa att giöra första gången berättelse hos domaren allena, när han wet, att det skall ske å nyo, som man kan tänckia, [att] han kan hafwa andra gången, och kunde många witesmål bli iäffachtige, om witnet första gången sade mera eller annat för domaren, än andra gången skedde i parternes närwaro, derföre lära the hafft gode skäl, som intraderat den method, att witesmål skall ske straxt i parternes åsyn, hwar på exempel war wid Commissionen i Götheborg, att ett witne sade helt annat allena föruth, än som skedde i partens närwaro.

Thegner: Det är farligit att afhöra ett witne ensidigt, uthan att parterne måge höra der på.

Fehman: Fruchtan och wördnaden gör i sådant fall mycket hos gement folck.

Hans Excell:ce: Så kan domaren taga witnet i protection och föreställa edens farlighet, om han säger något emot sitt samwete.

Cederhielm: Hwad kan wara billigare, än att witnet säger parten i ansichtet, hwad han wet om honom, och huru saken hänger tillhopa, hwilken han edeligen är förplichtat berätta.

Stierncrona: Det är beklageligen alt för allmänt att extrajudicialiter liuga på folck, skall någon få giöra det in för domaren och den det angår intet skall få höra der på, så wore det äntå wärre.

Leionstedt: All billighet fordrar iu det, att man må få wara närwarande och höra, när någon talar det han effter aflagd ed bör berätta, elliest kunde mången elack liuga både ära och lijf af gått folck, och densamma intet wiste, hwar på en domare hade grundat en så orättwis dom, ty när domaren hörer ett ensidigt witne, har parten [309.] intet tillfälle giöra sin exculpation, ehwad skäl han der till hafwa kunde.

Aulævill: Nog kunde sanningen tå komma bättre i liuset.

Fehman: I gamla lagens Tingm[åla]balk står, att witnen skola swäria i parternes närwaro, men intet står der, att the skola witna.

Enander: Om sådant är ett Kongligit rescript, att bönderne i Lijfland måge i sine husbönders frånwaro witna, som nu är in praxi.

Cronhielm: Det är helt annat med them, ty de äro såsom lijf-egna och stå sub castigatione dominorum, men här i landet är helt annat.

Leionstedt: Som praxis är interpretatio legis, och här är nu almänt i bruk, att witnens berättelser ske i parternes närwaro, så lära de hafft grundelige orsaker, som det först inrättat.

Hans Excell:ce Cronh[ielm]: Man kan ingaledes förändra den praxin, som långlig tid här wunnit en god wärckan, och har mera skäl till dess bibehållande än förändring, derföre blef wid det, som förr warit wanligit.

Hans Excell:ce moverade den quæstion, om en minorennis hade sedt någon gierning, och blefwe då först requirerat till witne, sedan han effter lag skattas för myndig, om dess uthsago bör som ett fullkommeligit witne anses.

Silfverstråhle och Fehman berättade Swea Håfrått hafwa in casu simili warit per sententiam i den mening, aldenstund han sedan kan iudicera, hwad eden har att innebära, men som här wid kunna många rationes in contrarium anføres, som för exempel, om en hade sedt något, när han wore 6 eller 8 åhr, och skulle bli der om frågat, när han wore 20 åhr, monne en sådan kan då minnas alla de omständigheter, som egenteligen höra till saken, ehuruwäl wid iordetwister sådant mäst plä[gar] brukas, som när bonden påminner sig något, då han warit ung, hwilket, då præscriptio immemorialis moveras, offta kan wisas; slötz, att denna casus kan gås här i denna balk förbi, och sådant komma an på domarens ompröfwande. Hwad de testibus ex [310.] auditu är infört, måste lemnas uthe.

Den quæstion inföll, om en lägrad qwinsperson kan tillåtas witna.

Silfverstråhle och Fehman sade praxin så wara i Håfrätten, att sedan en sådan förnedrad qwinna har undergått kyrkioplicht, tillåtes henne witna, men förr intet, ty sedan then samma är intagen i församlingen, bör dess brått henne intet förwitas.

Om en
lägrad
qwinsper-
son må
witna.

Aulævill: Häradzhöfdingen Abrahamson har en underlig praxin, att intet allenast en qwinna, som begått lönskeläger, är wid hans domstol otienlig att witna, uthan och manspersoner, som det giort, warandes det förra wid flere domstolar brukeligit.

Kl:e Lagcommissionen fant otienligit låta här om i lagen införa, efftersom en domare bör det wetta, att när en intet är capite demi-

nutus och mist äran, uthan är restitutus fama, så bör den intet förwägras witna; men fast annat är med en tiuf, som mist sin ära, den bör aldrig till något witne brukas.

Cap. 10. § 10. Öfwer särskilta witnen discurrerades sålunda, att fast the äro aller så många, som intet hafwa sedt unum eundemque actum eller tillika åhört en ting, böra the intet anses mer än för ett witne, ty de äro wid den händelsen ej annat än delatores, när the hafwa ensame sedt eller hört något.

Fehman och Aulævill mente, att denna § 10 kan gås förbi, men Hans Excell:ce med the härwarande andra funno den så mycket mer nödig, som domstolarne i detta fall äro mycket skilliachtige, och på det alla måge hafwa ett fundament, slötz, att det skall med den clausula salvatoria här införas, att the böre intet som testes singulares anses, som hafwa successive kommit till att åskåda samma actum, när sådant klart finnes, och domaren pröfwar allas berättelser med lika omständigheter sammanstämma.

[311.]

Anno 1715 den 25 Februarii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe] Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzman Hr Leionstedt.

Första Ombudzman Hr Stierncrona.

Vice Præsidenten Hr Johan Thegner.

Secreteraren Hr Johan Scutenhielm.

Assessoren Hr Johan Enander.

Secreteraren Hr Hielmberg.

Borgmästaren Hr Hylten.

Stadssecreteraren Hr Olof Brehmer.

Rådman Hr Petter Aulævill.

S. d. Continuerades Rättegångzbalken.

Cap. 10. § 11. Gillades.

Hwad witzord kiöpmansböcker böra äga. § 12. Här öppades den frågan, om och huru wida en kiöpmansbok kan binda någon till den fordran, som samma bok innehåller, hwar wid åthskilligt blef af och an talt, och å begge sidor desse skäl såsom the förnämsta andragande. Å ene sidan är det för en kiöpmän högnödig, att han håller så sin bok, att han kan der med wisa

sin handel och när så påfordras den edeligen besanna; 2:do låter han journalen införas i hufwudboken; 3:o är det swårt att taga obligation på hwad han creditorar; 4:o många, som taga på credit, kunna intet skrifwa; 5 låter mången sina betiente hempta; 6 bör man förmoda, att köpmannen handlar redeligen och lärer alt noga anteckna. Men å andre sidan wore desse skäl, att thet är mycket betänckeligit med the eder, som giöres wid köpmansböckers besannande, ty som the intet hålla sådane böcker sielfwa, uthan merendels theras folck och betiente, och än siönt the hålla them sielfwa, så är mycket möieligit, att the kunna lätteligen förgäta införa poster, som blifwa betalte, hwar på åthskillige exempel gifwas kunna, och tå kan fuller köp- [312.] mannen swäria effter sin mening rätt, men saken är äntå orätt, när en annor ärlig man har betalt sin skuld, som köpmannen glömt up- taga i sin bok, hwilket then redeligaste köpmannen ske kan, hwaraf slutas kan, hwad om andre köpmän är att dömma, som låta deras böcker komma aldeles an på theras folck; 2:do att journalen eller kladden införas i hufwudboken, så kan denna senare intet wara bättre conditionerat än den förra, hwar uthur den har sin grund; 3:o att taga obligation på hwad som uthborgas har sin olägenhet, men så kan det ther med hielpas, att then, som börgar hos en annor, kan med sin egen hand giöra annotation uti köpmannens bok, eller när räkningen är stor och anseenlig, att köpmannen sätter den på ett paper i form af räkning och låter debitoren den sielf underskrifwa; 4:o thet händer sällan, att then, som tager på credit, intet kan skrifwa, och tå lärer handelen wara liten, så kan en sådan äntå sättia sitt bo- märcke under räkningen eller i boken; 5:o när betiente hempta, bör köpmannen änteligen niuta thet af debitoren, att samma betiente skaffar sin principals underskrift under räkningen, förr än han låter sådant afföllia, och är altid crediten wärd ens underskrift; 6:o om redeliga köpmans handel och att the upsäteligen intet willia begära något orätt, bör man fuller eij twifla, men som thet är en möielig sak, att the såsom meniskior kunna sig förse, så will thet wara goda bewis att binda andra betala sig thet the således påstå, ty andre redelige mäns uthsagor böre eij heller förkastas, och som man intet kan altid wetta skildnad på folck, så är bäst i twifwelachtige mål sökia säkraste wägen, som synes wara denna, att så frambt en köp- man will, att dess bok skall äga den krafft, att han skall förmå giöra [313.]

någon till sin skuldenär, måste debitoren anten sielf der i annotera skulden eller [kiöpmannen] taga revers eller låta verificera räkningen af skuldenären eller wid åretz ända låta åthminstone tå debitoren densamma med sitt namns undersättiande besanna, och der någon skulle sig sådant undandraga, kan han sin fordran hos dommaren eller executoren straxt angifwa, emädan alt är i friskt minne, hwar med många orimligheter förekommas kunna, såsom att dödzfall emellankommer, då kiöpmansboken intet mer kan besannas och god giöras. Derföre skall uti Frankerike wara en förordning uthgången, som V[ice] Præsident[en] Thegner berättade, att inga kiöpmansböcker böra äga witzord, som intet med laglige bindande bewis kunna gode giöras, ty om en elack kiöpman skulle ha den rättighet, att han genom sin bok kunde giöra andre effter behag skyldige, wore ingen menniskia säker om sin egendom; särdeles när man wore död, kunde en sådan elack kiöpman komma och fordra af enkian det han ej wore befogad till, antingen det mannen hwarken i lijfztiden nutit eller och hwad han erhållit kunde för längst wara betalt, derför är högnödigt, att then, som will begära betalning af en annor och få dess egendom, måste wara försedd med så gode skäl och documenter, som kunna kallas laglige, och när dommaren anlites, att han må skäligen grunda sin dom derpå. Och som öfwer detta ingen förordning giord är, ty fantz bäst att gå detta mål förbi uti lagen och intet låta i denna balk inflyta om kiöpmansböcker, uthan lærer dommaren af sig sielf wäl wetta hwad bewis som äro nödige, när twister parter emellan i detta [314.] mål upkomma, hwar om doch Kongl:e Maj:tt skall i underdånighet föredragas, om Hans M:tt skulle behaga låta det i lagboken inflyta; och hörer [det] egenteligen till Handelsbalken.

Cap. 10. § 13, 14, 15. Wid desse paragraphos skedde inga ändringar.

Cap. 11. § 1. I stället för thess skall sättas sakens.

Ibid[em]: ordet processen bör och med swänskt ord gifwas.

§ 2. Pro han ponendum någon, ty ordet han föllier straxt på om samma person.

Ibid[em]: näst att han icke kan add[atur]: ther någon annan etc.

Ibid[em]: Det fantz betänckeligit låta insättia Stadzens collegier, efftersom lagen är allmän för hela riket, och sådane collegier

finnes allenast i Stockholm, derföre kunna the genom något särskilt bref få, hwar effter the måge sig rätta.

Rubrica blir sådan: Om the skrifftelige berättelser, som Cap. 12.
uti rättegångzsaker af dommaren till parterne uthfärdas skola.

§ 1. Näst berättelse add[atur]: uthur the wäxlade skriffter.

§ 2. In med[io] ita: och förelägges parten äntå 2 dagar till thess återlefwererande.

Ibid[em] in fine ita: och saken skall till afdömande företagas.

§ 3. Till orden till saksens add[atur]: så mycket foder-samare afgiörande.

Ibid[em] [in] med[io] ita: uthan the wäxlade skriffter straxt till doms företagas må, ware dommaren befogad thet att bewillia etc.

Detta capitel ändras intet.

Cap. 13.

§ 1. In medio ita: förthenskull sådant att förekomma Cap. 14.
och alt så mycket redeligare tillgå sampt hwar och en med warsamhet och betänkiande andras saker föra må, ty skall och then fullmächtig, som finnes så obetänckt, antingen att uphissa eller förleda någon etc.

Näst ordet öfwertala add[atur]: att han brukar etc. Ibid[em].

Näst goda seder add[atur]: sträfwer för strida. Ibid[em].

För genast pon[atur]: straxt, såsom ett tienligare ord. Ibid[em].

Det fantz kunna uthellemnas Stadzens collegier, emädan de Ibid[em].
intet äro på andra ställen, doch att böterne böra wara för dem sådane, [315.]
som äro satte för rådstugu- och cennersrätterne.

§ 1. Wid slutet kan ordet wårdzlöst föllia näst ordet för- Cap. 14.
summar, ty om ther intet är antingen lata eller åtminstone lewis culpa, wore swårt, om fullmächtigen skulle wara till saken swarande, när han intet kunde derföre undertiden råda; derföre behöfwes något lindrande ord här wid.

§ 2. Idem quod antea påmintes om Stadzens collegier, som skall hemställas Kl:e M:tt underdånigst, om the måge här i den allmänna lagen införas, som doch synes böra uthellemnas.

§ 3, 4, 5. Påmintes intet.

- Cap. 15. § 1, 2. Gillades.
 § 3. Det kunde wara nog, om ordet interlocutorie sattes allenast i brädden och intet in contextu.
 § 4, 5, 6, 7, 8. Ändras intet.

Anno 1715 den 3 Martii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm.

Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

S. d. Continuerades med Rättegångsbalken.

- Cap. 15. § 9. Ultimum verbum pro kan pon[atur]: gitter.
 § 10. Gillades.
 § 11, 12, 13. Idem de Stadzens collegier quod antea.
 § 14. Protocollet lærer med annat ord kunna gifwas.
 § 15. Fatalier aliter reddi debet.
 § 16, 17, 18. Äfven om fatalier, reliqua adprobantur.
 Cap. 16 § 1. Gillas; och blifwa appellationer till rådstugun 6 daler.
 [316.]
 Ibid[em]. § 2. Processen aliter reddatur.
 Ibid[em]. Näst lagmans loco och pon[atur] disiunctiva eller.
 Ibid[em]. Summa alio termino reddenda.
 § 3, 4, 5, 6. Adprobantur.
 § 7. Loco acternes pon[atur]: handlingarnes.

Det inföll å nyo, hwad i § 2 om wadepenningar från rådstugun omtales, att som ifrån lagmansrätten gifwes allenast 6 daler, så är och billigt, att the eij böra wara högre wid rådstugurätterne, ty det kan hända, att en fattig part, fast han hafwer en rättwis sak, kan intet äga 5 daler sm:t att wädia med, som här till har warit bruke-
 ligt, och således i brist af wadepenningar måste gå sin sak qwitt, derföre är thet mycket skiälligit, att the modereras från rådstugun till 6 daler sm:t, warandes äntå nog betänkeligit, att städerne hafwa fått wissa quanta appellationum, så att en fattig förlorar mer genom 100 daler än en rik genom många tusende, hwilket fuller der af är händt,

på thet små saker må stanna hos neder dommaren, men om någon skulle af malice willia fortsättia en orätt sak, lærer öfwerdommaren altid finna honom med temerario litigio, derföre är bäst, att omkåstnaderne för stridige parter göras det minsta ske kan, emädan den, som succumberar, kommer äntå att swara derföre, fast han intet har sielf förstått, än att han har haft en god och rättwis sak.

§ 8, 9. Ändras intet.

Cap. 16.

§ 10. In medio näst och gifwe thet add[atur]: först dommaren, som i saken dömbt, tillkienna, och klage sedan etc.

§ 11. Här ändras intet.

[317.]

§ 1. Ändras intet, men in medio ita: hafwer att afträda.

Cap. 17.

§ 1, 2, 3, 4. Adprobantur.

Cap. 18.

§ 5, 6. Ordet summa kan anten gifwas annorledes eller skrives med swänka bokstäfwer.

§ 7. Första ordet laga expungendum.

§ 8. Ändras intet.

§ 1, 2. Adprobantur.

Cap. 19.

§ 1. Är god, doch att så blifwer ändrat in medio: kommer han effter kläckan i 2, emädan denne stund är terminus peremptorius, och måste kläckan wara slagen uth.

Cap. 20.

§ 2. Gillades.

§ 3, 4, 5, 6, 7. Wore ingen särdeles påminnelse, som meriterade att anteckna.

§ 1. Begynnes således: Then, som af sin wederpart will fordra rättegångz omkåstnad, bör uti ordentelige rättegångsmål i sin första inlaga then samma begära och antingen tå eller wid then senare en förteckning etc.

Cap. 21.

§ 2, 3, 4. Adprobantur.

§ 1, 2, 3. Påmintes intet.

Cap. 22.

§ 1, 2, 3, 4. Äfwenledes.

Cap. 23.

§ 1, 2. Skedde ingen påminnelse.

Cap. 24.

Rättegångzbalken blef ändat.

Anno 1715 den 7 Martii.

[318.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillsamman:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe] Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Hr A. Leionstedt.
 Första Ombudsmannen Hr G. Stierncrona.
 Lagman Hr Gyllencreutz. Lagman Hr Cederhielm.
 Secreteraren Hr Scutenhielm. Assessoren Hr Enander.
 Assessoren Hr Silfverstråhle. Secreteraren Hr Hielmberg.
 Assessoren Hr Fehman. Rådman Hr Aulævill.

S. d. Skedde en begynnelse med Jordabalkens genomseende, hwar wid fantz, att titulus eller rubrica blifwer som Ass:r Enander den fattat hafwer.

Jordabal-
 ken
 cap. 1 § 1. Här blef talt om åthskillige slagz jord, såsom sämie- och städie-
 hemman, hwilka äro alt detsamma, hwar med förstås de hemman,
 som på wiss tid öfwerlåtes till någon, antingen för eller uthan städia;
 men skattehemman äro sådane, derest ägaren, som hafwer sielf rättig-
 het till sielfwa jorden, och den antingen sielf besitter eller åth någon
 annan den uplåter, betalar för nyttlandet en wiss afgifft. Stadg-
 hemman äro sådane, när bohlbyn, [som?] hafwer haft mera och
 större hemman, än possessor fundi hint sielf bruka, hafwer efterlåtit
 dem till en tid åth andra emot wiss afgifft.

Stubbehemman äro sådane, när någon har uptagit någon jord
 af ny mark, och der å sedan gjort åbygnad.

§ 2. Här kan ordet hospital tillsätties, hwilket synes wara förbi-
 gångit.

Cap. 2 § 1. Denne § 1 bör så inrättat blifwa: att om [o: den?] cronojord,
 som till skatte köpes från Cronan, skall blifwa ständig och kiöparen
 [319.] niuta samma rättighet som af annor kiöpt jord till skatterättig-
 het, och att de måge sällias inom börd; men när ingen bördeman är,
 äger konungen macht fram för alla andra den att inlösa. Men cron-
 jordz ränta, som såld blifwer, kan altid återlösas eller återkallas till
 Cronan, när Kl:e M:tt så rättwist finner. Ratio, hwarföre jorden kan
 sällias, är denna, och bör blifwa ståndande, att jorden blifwer bättre
 cultiverat och Kl:e M:tt kan således wara säkrare om räntan; men
 skulle och sielfwa räntan wara med bårta, wore det en skada, att
 Kl:e M:ttz ingälder blifwa förminskade, och kunde ibland så hända,
 att the bästa lägenheterne kunde på hwariehanda sätt gå konungen
 undan, som är emot publiciienst och fördel.

Ibid[em]
 § 2. Näst orden bårtgifwas, förbyttas eller sällias add[atur]:
 uthan konungens låf och tillstånd.

Denne § blir 3, som så begynnes: Sällies någon tomt § 3.
till fri och egen grund, tå bör köpeskillingen så inrät-
tas, att then äthminstone kan kasta af sig den ränta,
som swarar emot skiälige tompteöron.

Anno 1715 den 10 Martii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillsammans:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm. Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm. Assessoren Enander.

Assessoren Silfversträhle. Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

Här blef omtalt, huruwida det bör uti then allmänna lagen in- Jordabal-
flyta, om rustningar böre förpantas eller försällias, med hwad mera ken
der till hörer, hwar wid Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsi- cap. 2 § 4.
denten sig uthlät, att det är bäst lemna sådant såsom ett oecono-
micum, och thet, som effter Kl:e M:ttz egen allernådigste disposition
bör rättas, uthur lagen, såsom ett mål, som står altid under ändring,
hwar till Kongl. Maij:ttz bref af år 1691 den 1 Februarii gifwer nog [320.]
tydelig anledning.

Thegner: Ju mindre man inmänger sig uti lagen med sådant,
som detta mål kan wara, iu bättre är det.

Gr[efwe] Cronhielm: En lag måste altid så giöres, att den är
både allmän och ständig, men detta kan snart ändras och bli satt på
annor fot, när konungen så behagar.

Leionstedt: Som detta hörer till landzhöfdingen, hwilken har sin
instruction för sig i detta fall, så giör det intet stå i lagen, wid hwilken
mening the öfrige Kl:e Lagcommissionens ledamöther nu och woro,
att alt, som hörer till rusthåld, bör uthelemnas i lagen.

Lagman Cederhielm moverade den quæstion: när ett afgärda
hemman sällies, bör icke odalbyn wara berättigat det fram för andra
inlösa, när ingen bördeman finnes?

Stierncrona: Så kunde och en granne i byn säia det samma,
när något hemman i byn blefwe sålt, och som sådant fantz hafwa

olägenhet med sig och kunna föda nog twister, ty blef sådant intet bifallit.

§ 5, 6, 7, 8. Här wid skedde den ändring, att som wid grafwer äro åthskiljige privilegier på olika ställen och dee målen äro casus speciales, så böre de in lege communi intet införas.

[321.]

Anno 1715 den 14 Martii.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe]
Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Lagmannen Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråle.

Secreteraren Hielmberg.

S. d. Bewilliades Carl Gustaf Cederhielm att auscultera här i Kongl:e Lagcommissionen.

Jordabal-
ken cap. 3.

Uplästes cap. 3, hwar wid taltes något om laga fång, och fantz, att execution gifwer fuller enom ius in rem, men har intet warit räknat ibland laga fång, så att det synes böra lemnas här uthe, ty som Gr[efwe] Cronhielm sade, att arf, byte, kiöp, gåfwa och pant äro de modi acquirendi, hwarmeddelst någon bekommer annars egendom, så är execution allenast en effectus debiti af these titlar, hwilket the gamla wäl hafwa sedt och therföre lemnat denna acquirendi modum ibland laga fång uthe, derföre slötz, att thetta cap. 3 skall så inrättat blifwa, som cap. 1 Jordabalken i gamla lagen innehåller, doch så att antiqua et inusitata verba till vårt nu gångbare språk förbytas.

Cap. 4 § 2.

Huru ersättning skall [erhållas?] af then, som sin arfzdel conserverat, och bör intet betala för then, [som] sitt bårtslöst, kan i Erfdabalken införas.

§ 3, 4.

Påmintes intet.

§ 5.

In fine add[atur]: doch så, att fädernes fränder lösa fädernes jord, och mödrarnes fränder mödernejord. Ratio är, ty på thet sättet blifwer jorden inom slächten, hwar på gamla lagen altid syfftat, som och cap. 6 Erfdb. [o: *Jordab.*] L.L. står klart uthsatt, fast en del warit af annor mening för detta.

§ 6.

Näst orden upburit är gå the fölliande orden uth till slutet af [322.] meningen, efftersom det, som föllier, kan antingen så förstås, att thet

skall arfwingarne tilläggas, eller af arfwingarne tilläggas. Warandes många specielle casus, som här wid införas kunde, men som sådant är omöieligit, så är bäst inrätta lagen med generale termer, hwar effter casus speciales afgiöras kunna.

Anno 1715 den 17 Martii.

Höltz Kl:e Lagcommission. Närwarande:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfversträhle.

Secreteraren Hielsing.

Borgmästaren Hylten.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

Denna § 1 skall inrättas effter then gamla lagen cap. 17 Kiöp- Jordabal-
m[åla]balken, hwad then förra delen af denne § 1 angår; men seder- ken
mera stannades der wid och slötz, att then blir effter P[rofessor] Lundii cap. 5 § 1.
inrättande, doch ändras till stilen allenast.

Blir effter Prof. Lundii.

§ 2.

Blir äfwen effter Lundii, doch att cap. 9 § 6 Giff[er]m[åls]balken § 3.
blir supplerat med the omständigheter, [som] här finnes; omsider fantz,
att detta alt införas här uti cap. 5 § 3 Jordabalken såsom mera perti- [323.]
nent, doch att cap. 9 Giff[er]m[åls]balken beropar sig in hisce casi-
bus på thetta capitel.

Hwad Lundius tillsatt kan med kortare ord här exprimeras.

§ 4.

Här blef å nyo omtalt, huru stor andel man eller qwinna bör hafwa uti bördzrättighet, när någon egendom kommer att inlösas, hwar wid Secretair Hielsing upläste Kl:e M:ttz bref af den 6 Maji 1689, och sedan Kl:e S[wea] Håfrättz vota uti detta mål, såsom och hwad Prof. Lundius uti sine generale och speciale observationer ad cap. 6 Jordabalken anført, så och Swea Håfrättz bref öfwer denne quæstion till Kongl:e M:tt, hwar effter Kl:e Lagcommissionen fant det wara med rättwisan och all billighet enligast, att så stor andel någon hafwer till arftäckt, så stor bör och andelen wara uti inbördandet, så att mannen der wid, lika som sker i arf, tager två låtter emot qwinnor ex paritate rationis, och likaledes hel och halveskon wid alla förefal- lande händer, der proximior intet uthesluter aldeles remotiorem.

Anno 1715 den 28 Martii.

War Kongl:ie Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:ie Rådet och Præsidenten högwälb:ne Gr[efwe]

Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfversträhle.

Secreteraren Hielmberg.

[Borgmästaren] Hylten.

Assessoren Fehman.

Denna § blir effter Lundii exemplar.

Jordabal-
ken
cap. 5 § 5.

Assessoren Fehman moverade denne quæstion: när thet blef sagt, att det skall wara 40 daler böthe, när någon sin andel förpanter eller försällier etc., som böre tillfalla målsäganden, konungen och häradet, hwarföre bördeman skall hafwa andel i bötherne, när han niuter all indemnitet?

[324.] Hans Excell:ce swarade: Det kan ibland wara andra, som tala der på, än bördeman, och tå äger han målsägandens rätt, som kan wara häradzfougden eller länsman eller annor public person, som klagar, att transgressio legis skedd är, och tå bör han niuta målsägande delen, therföre skall detta så blifwa.

Cap. 6 § 1. Hwad som talt är om hembud på landet, bör gå uth, ty med fast egendom bör inga hembud wara för the många oredor, [som] ther af föllia kunna, emädan thet är hembud nog, när upbuden på häradztingen ske offenteligen wid öppna dörar ett helt åhr öfwer, och inom then tid kan bördeman intet säia eller kunna förebära någon owettenhet, uthan har han nog tid sin rättighet bewaka. Men wid inbördandet böre godz intet skattas som någon anseenlig creditor dem effter behag taxerar eller andre biuda för them, uthan effter mätismanna ordom, som gamla lagen det hafwa welat och altid brukeligit warit; ratio legis lærer denna hafwa warit, att primus acquirens lærer med sorgfällighet förskaffat sig sådan fast egendom till familiens conservation, och om någon anseenlig creditor skulle komma att lida, att han effter behag intet får kiöpa sådane godz och taga dem högre, än the äro wärde, när han ser sig ingen annor tillgång till sin betalning, så imputere sig sielf, som intet sedt sig bättre före, och bör therföre bördeman intet lida att mista familiegodzen, när han

i redbare penningar gifwer therför så stor summa, som samma godz finnes wärkeligen värde wara, wid hwilken mening, såsom med gamla lagen och praxi enlig, Kongl:e Lagcommissionen stannade, det och om bördkiöpt jord bör förstås, att then bör inlösas för samma värde, [för hwilket] then köpt är, och der melioration skedder är, måste then och godgjöras och ersättias, men wid then händelsen, att något godz en gång går meddelst laga medfart ur familien, så kan det intet vidare anses för godz af förra stammen, uthan får sitt anseende effter senare possessoren, hwars arftagare tå blifwa bördemän. [325.]

Hans Excell:ce Gr[efwe] Cronhielm moverade den fråga: att som förr är omtalt, att fädernes fränder böra uti börd effter arftali inbördä egendom och mödernes fränder mödernes gods, som the äro närskylte till respectu graduum, så kunna ej mödernes fränder, fast the äro närmare, bördä fädernet framför fädernes fränder.

Ass:r Enander mente hel annorlunda, att när mödernes fränder äro närmare fäderna än fädernes fränder, böra the præfereras fädernes fränder et contra, hwar om Mevius ad jus Lubecense så skrifwer: proximior ad hereditatem capiendam, proximior quoque erit ad bona immobilia retrahenda.

Hans Excell:ce Cronhielm sade: Fast mödernes fränder quoad hereditatem äro närmare, så äro the doch ej närmare quoad ius retractus vel bona immobilia retrahendi, aldenstund godset af stam bör föllia och bli hos sin rätta stam, men intet blandas med en annan stam, som genom giftermål kunnat blifwa enom förbunden, och ther sådant komme in praxi, blefwo stora oredor i familierna, och mången skulle intet wara angelägen skaffa sig jordagods, wid hwilken mening Hans Excell:ce sade sig wara fast, och begärte för thess säkerhet i framtiden må införas i protocollet, och som denne quæstion war af en särdeles wicht, ty blef der öfwer särskilt voterat.

Assessor Enander sade: [1:0] Ehuruwäl thet är honom wäl bekant, att praxis här i Sverige sådan warit, att fädernes fränder tagit fädernes godsen och mödernes fränder mödernes gods, och der wid den blifwer præfererat, som in successione warit gradu proximior, så finner han likwäl nu mera, [att] hwarken theras mening, som denna balk compilerat, eller andre J[uris]c[onsul]torum meningar annorledes warit, än att alt fundament till börd bör tagas [af?] dens rätt, som närmare är till successionen, hwilket med then naturliga lagen så myc- [326.]

ket enligare synes wara, som han intet annat kan finna än, cui competit ius ad maius, illi quoque competit ius ad id, quod minus est, så att när man har rätt att ärfwa ett gods, fast mer bör man wara berättigat att börda ett gods, hwilket är mycket mindre, derföre hafwa och Doctores juris, såsom Tiraquellus och Mevius ad ius Lubecense, artic.[?] 3 tit. 7, gjort then generale enunciationen, quod retractus cum successione pari passu ambulat; item: jus retractus per omnia sequitur jus successionis et contra; altså finner han af desse och flere skäl ingen orsak wara att ändra den compilationen, som the förra Lagcommissionens ledamöter slutit, att intet linea materna vel paterna, sed proximitas gradus in successione bör gifwa närmaste rätt till att börda, och att all twist om bördsrätt der effter bör decideras; wid denne mening finner han Kl:e M:ts Stadga af årh 1689 den 6 Maji wara, som eij eller Stiernhök in Jure vetusto mindre än andra denna mening bifalla, och dertill många præiudicata upprepar. 2:o. Hwad hembud på landet i slika mål angår, är han äfwen ense med compileribus af detta rummet, och håller före dem så mycket nödigare wara, som D:r Mevius en och annor oreda, som in foro äro timade, vidare upräknar, och sådane hembud ad evitandas lites mycket nödige håller. 3:o. Om jords wärde, när then skall bördas, håller han sig stricte wid compilerum mening in hoc passu, att bördesman bör gifwa så mycket för det, som bördas, som en extraneus derföre biuder, doch så att der någon fraus med något helt eller halfft skäl wisas kan, att venditor mer att favorisera extraneo än någon i familien satt högre pris på godset, än emptor wärkeligen uthlagt, bör in illo casu effter J[uris]c[onsul]torum mening med ed tillhållas rätta summan att uthnembna, elliest wart thet iniquum et

[327.] contra naturam iuris dominii, om ägaren wid försällandet af gods intet skulle få sökia sitt bästa och taga thet mästa han kan få therföre, hwar wid D:r Mevius desse raisoner anförer quod unusquisque de rebus suis erit moderator et arbiter, l. 2 th.[?] de rebus venditis, quod gravis sit iniuria, quod aliquis de rebus suis facere cogatur, derföre han i alla 3 målen compilerum mening biträder, och kan intet göra der wid för sin del någon ändring. Men alla the andre Kongl:e Lagcommissionens ledamöther woro in sententia contraria för the skäl, [som] Hans Excellence Kl:e Rådet och Præsidenten korteligen,

doch med wälgrundade orsaker, anført, hwilken mening der blef och faststald.

Anbelagande hembuden på faste jordegodz, så funnes der wid infalla så många swårigheter, att de aldeles ogillades, ty när något det minsta felte, skulle det heta en nullitet, hwar af dominia rerum blefwe incerta, och när nästa skyldeman wore uthrikes eller långt bårta, så skulle man wara skyldig wisa, att han renoncerat börden, och om så kunde låta sig giöra, kunde en annor wara effter honom och så widare, föruthan andre oräknelige orimligheter, [som] detta kunde af sig föda, uthan är nog, när upbuden ske wid öpne dörar, tå får then vigilera, som tror sig der till wara befogat; och slöt sedan unanimiter, att på landet ske inga hembud, men i städerne bör sådant, som för detta wanligt warit, gå för sig, men Ass:r Enander war allena af särskilt mening.

Wid den 3:dje quæstionen blef äfwen thet faststält, att arfwegodz bör sällias effter mätismanna ordom, och intet som sälliaren effter sin godtyckio uthom börden then behagar till främmande uplåta, doch war Borgmästaren Hylten wid detta 3:die mål af annor mening, att arfwegodz bör sällias som annor egendom thet högsta man kan, och blef således in hoc casu enig med Ass:r Enander.

Anno 1715 den 4 Aprilis.

[328.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillsamman:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfwerstråhle.

Secreteraren Hielmberg.

Assessoren Fehman.

S. d. Uplästes Lagerfelts supplique om venia auscultandi, som här bewilliades.

Förblifwer som den är införd. Men in medio för the orden: Jordabal-
ken
och therföre gifwa som annan biuder pon[atur]: som bör ^{cap.} 6 § 1.
ske effter mätismanna ordom.

Ändras allenast till stilen.

§ 2.

Näst orden then försålde add[atur]: jorden å landet eller.

§ 3.

In medio näst nödigt pröfwa add[atur]: hafwer konung Ibid[em].
eller någon annor räntan af jorden å landet eller i sta-

- den, niute tå rätt till inlösen. Therföre skola desse ord gå uth: till hwilken ända och hembud till dem göras bör, så och till frälsemannen, om han räntan af jorden äger.
- Cap. 6 § 3. [In] fin[e] näst som tinget hafwer add[atur]: och hafwe bördeman aldrig macht på thet kiöp att tala.
- § 4. Denne § 4 skall så blifwa inrättat, att aflinge på landet må ej bördas, ther hon ej är byrdkiöpt, ej eller [af?] andre bördemän än sälliarens barn, der fria tompter äro i staden.
- § 5. Begynnes sålunda: Twista män om bördzrätt sin emellan, äro the både jemnskyld, löse etc.
- § 6. Ad finem: ut in Lundii.
- § 7. Denna § skall tydeligare wid slutet uthsättias.
- § 8. In fine näst afgå add[atur]: men är then jord af förmyndare eller rätten målsman med rättens wettenskap och gåttfinnande såld, thet kiöp må ingen qwallia.
- § 9. Inrättes som Lundius den fattat.
- § 10. In medio: inrättes effter förra decisioner om mätismanna ordom, och ej effter then högst biudande.
- § 11. I begynnelsen blir effter Prof. Lundii, men besittandet blifwer [329.] allenast 3 och intet 6 år; och war klandet ogilt expungenda.
- Ibid[em]. In fine mulcta erit tripartienda.
- § 12. Ut in Lundii et ea, quæ in fine addidit.
- § 13. Inrättes effter Kl:e M:ttz förordning af den 18 Aprilis 1694 och Lundii edition.
- Ibid[em]. In medio för rättegångsdag pon[atur]: måndag.

Anno 1715 den 5 Maji.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:
Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Lagman Gyllencreutz.	Lagman Cederhielm.
Assessoren Enanderhielm.	Secreteraren Hielsing.
Borgmästaren Hylten.	Assessor Fehman.
Stadzsecreteraren Brehmer.	Rådman Aulævill.

Jordabalken
cap. 6 § 14.

Thenna § blir effter Prof. Lundii exemplar inrättat.
Ita in medio: sielf för rätta komma, doch om der wid

wore academier, hospitaler eller kyrkior förlänte hemman, måge deras förmän ther om kundgiöres, hwar effter i någons å theras wägnar närwaro twisten skall afgjord blifwa; et ea, quæ adposuit Lundius, expungenda.

Finnes ibland etc. Här begynnes en ny § och blir § 17, In medio. som infattar en ny casus och blir som Lundius den fattat, men slutet af hans mening der uti gås förbi.

Den [§], som Prof. Lundius tillsatt, gillades.

Här wid förekom quæstionen, om hembud i staden till naboer och fränder bör ske. Hwarföre uthlät sig Brehmer, att ther hembud änteligen skole ske i städerne, hindras kiöparen i sin lagfart, och som the äro afskaffade på landet, så kan det äfwen ske i staden.

[330.]

Cap. 6 § 17,
§ 18.

Hembud i
staden till
naboer.

Lagman Fehman: När thet wid fast egendom såsom jordegodtz intet sker, så kan det äfwen wara onödigt i staden, emädan när upbud på rådstugan går för sig, sker thet wid öppna dörar, att alla kunna ther af hafwa kundskap.

Aulævill: Om skiönt hembud skulle ske i staden, så wore nog, att the skedde till naboerne, dem man kan wetta och äro högst 2 eller 4, men slächtingarne kunde wara hela tiågen och en stor myckenhet, dem man intet wet, hwar man skall få igen, therföre tycker han för sin del till att befordra handelen, att hembud till fränder kunde gås förbi.

Borgmästar Hylten war af samma mening som Ass:r Fehman och Brehmer.

Secretair Hielmberg: I gamla tider hafwer thet warit en rättighet, att bördeman fick lösa hus, och hade naboerne sämbre rätt, therför wore bäst träffa ett medium härutinnan således, att en zeddel kunde slås på huset i staden, att thet wore till kiöpz, och om börde- man är närwarande, kan han kallas för dommaren och frågas der öfwer, men naboen kan sielf se, hwad på huset står uthsatt.

Assessor Enander har sig förr uthlåtit wara af then mening, att hembuden äro oumgengelige så wäl på landet som i staden, och lägger det till, att retractus eller naborätt, som grundar sig på then naturliga lagen och särdeles retractus af samma fundament, att ingen kan heldre unna någon sin egendom än egen slächt och anhörige, och blifwer jus retractus allenast ett illusorium, om icke sådane wägar der till in lege civili föreskrifwes, att och nästa bördemän hafwa till-

[331.] fälle sig der af betiena, hwar till hembud nödige äro, särdeles i städer, derest man wet, att borgare och kiöpmän offta för sin handel nödgas resa bårt på andra orther, eller elliest äro så syslosatte, att the sällan få höra af upbud på rådstugun och der af [sig?] af bördzrätt betiena; som nu upbuden effter gamla lagen gås förbi, och then nya lagen stadgar, att upbuden böre ske på 3 månader, inom hwilken tid en kiöpman kan wara bårto, så är onödigt införa bördzrätt, när alla intet hafwa tillfalle deraf sig rätteligen betiena. När någon emot sitt förvällande är bårta, hwad krafft har och then naturliga lagen, om icke bördeman niuter sådane wägar till godo, hvarigenom han sin bördzrätt lägligast kan åthniuta? Dess utan som absentia legalis uti konungens tienst har altid förbehållit hwar och en sin competerande rättighet, då han hemkommer, men i detta mål, om inga hembud ske, han lätteligen kan gå qwitt om sina förfäders egendom, så håller han af desse och flere skäl, som Mevius andrager och med vår lag öfwerenskommer, ganska betänkeligit gå så wäl ifrån then gamla lagen som andre lärde compilerorum mening, men som naborätt har en hel annan consideration, emädan den ej rörer blodet eller är grundat i den naturliga lagen, så är han indifferent, om de ske eller intet, men i det öfriga håller han media ad finem ducentia äfwen så nödige som sielfwa finem, och må naborätten restringeras effter situationens beskaffenhet.

Lagman Cederhielm: Uti det mål, [som] nu omtalas, äro så många och goda skäl så för then ena som andra meningen andragne, att mycket få synes nödige att tilläggia, altså will han deri sig allenast yttra, att som nu är intet quæstio om jure retractus, hwilken i alla lagarne är god och skialig och äfwen effter then naturliga lagen grundat, och derföre laga upbud och stånd för bördaman lemnade, så talas nu intet annat om än modo et sollemnitatibus juris, på hwad sätt en sådan rätt må bewakas och niutas; derunder frågas, om hembud till anförwanter eller wederbörande äro nödige eller ej.

[332.] Nu som intet är mindre enligit med den naturliga lagen, att dominia böra wara certa och fatalia juris strictissimi och litis amputandæ, så finner han, att som hembud hafwa samma willkor som de uti nya rättegångzförordningen sökte notificationer, hwilcka så många stridigheter förorsakat, att icke allenast många saker uthdrages, uthan mången i sin rätt lider; altså håller han före, att hembud i så måtto

äro skadelige och så mycket mer onödige, som fatalia af upbud och stånd blifwa mer nu uthwidgade, än the i gamla lagen warit, att i stället för 3 måndagar, skola [de] nu i 3 månadz dagar bli förrättade, föruthan laga stånd; dertill med som hus i städerne hafwa närmaste willkor med lös egendom, och the i städerne boende böre hafwa så mycken friare disposition om sin egendom, som deras handel och förkäfring deri består, så kan han intet för någon, som sin rätt försummar, annan än honom sielf skylla, ty det heter: iura vigilantibus scripta, och beropar sig widare på the andras uthlåtande.

Lagman Gyllencreutz: Som inga hembud ske på landet, så tycker han dem eij heller i staden wara särdeles nödige, uthan bifaller den mening, [som] Secretair Hielmberg här öfwer hade, att det sker antingen genom zedlar och uthslag på huset eller genom extracta protocoll, eller att the upkallas på rådstugun och giöres der om notification, och på det sättet bör man intet gå dem förbi, uthan kunna the sålunda blifwa behåldne.

Hans Excell:ce Gr[efwe] Cronhielm: Ehuruwäl Assessoren Enander hafwer med gode skäl bestyrckt den mening, [som] han är uthaf, att hembud äro nödiga så å landet som i staden, så finner doch Hans Excellence, att hwarken bördeman eller naboer der igenom mista någon del af sin rättighet eller den förmån lagen dem tillordnar, när the intra fatalia bewaka sin rätt och förmån, hwilket dem så mycket lättare är, som intet tacite uthan wid öppna dörrar och offentligen altid sker, och om man wid förytttrande af egendom skulle gå the wägar, som Ass:r Enander sig uthlåt, så blefwe ägan- [333.] den mycket beswärat och dess rätt nog circumscriberat, therfore kan Hans Excell:ce intet wara af annan mening än gifwa dem bifall, som hålla hembuden wara onödige, efftersom the å landet äro fast nödigare, om så nyttigt funnes, warandes altså sådan notification alt för beswärlig, om man skall sökia den igen längst neder i landet, som kunde wara bördeman, och således skulle detta föda af sig större skada och olägenhet, än en ringa fördel derwid torde någon gång wara, hwilket att undwika bör lagen der till ingen anledning fast mindre orsak gifwa.

I stället för bonde pon[atur]: jordäganden.

Cap. 6 § 19.

Blir effter Lundii exemplar; add[atur]: med hwilcken gåfwa Cap. 7 § 1. then, som henne undfått, måste inom natt och åhr lagfara.

Anno 1715 den 9 Maji.

- War Kongl:ce Lagcommissionen tillhopa:
 Hans Excell:ce Kongl:ce Rådet och Præsidenten högwälb:ne
 Grefwe Gustaf Cronhielm.
 Högsta Ombudzmannen Leionstedt.
 Första Ombudzmannen Stierncrona.
 Secreteraren Scutenhielm. Assessoren Enander.
 Assessoren Silfverstråhle. Secreteraren Hielmberg.
 Assessoren Fehman. Rådman Aulævill.
- Jordabal-
 ken
 cap. 7 § 2,
 3, 4, 5.
 § 6.
- Blifwer effter Prof. Lundii exemplar till § 4.
 För barnen hembiudes pon[atur]: allenast barnsens
 rätt dem förbehålles.
- Jordabal-
 ken
 cap. 8 § 1.
- Hæc verba eliminanda: det skall till wiss summa och
 pris uthräknas; alia ut in Lundii.
- Ibid[em]. In medio näst wederbörande expungenda: intekna och
 wederbörande igenom första upbud hembiuda.
 Elliest måste denna § 1 giöres till flere, som den innefattar åth-
 [334.] skillige mål.
- Cap. 8 § 2. Blir som Prof. Lundius den fattat.
- § 3. Ändras intet.
- § 4, 5, 6. Effter Lundii exemplar.
- § 7. Angifwas och add[atur]: behörigen inteknas så etc.
- § 8. Ita: konungens i afrad och andre uthskylder går
 fram för andra skuldfordrande. Det fantz, att man intet bör
 in lege agraria beskrifwa konungens rättighet, som dess uthan äger
 för andra förmån, och förstås sådant dessuthan af sig sielf.
- Ibid[em]. [In] medio näst cronobetiente add[atur]: på annat godz.
 Blir effter Lundii, men orden hos dommare eller befall-
 ningzhafware kan gå uth, ty inga intekningar böre ske hos exe-
 cutoren.
- § 10. Blir aldeles effter Lundii, och går then uth, som står i förra
 compilationen.
- § 11, 12,
 13, 14, 15.
 § 16.
- Blifwa aldeles effter Lundii exemplar.
 Hwad Lundius cap. 9 § 7 tillsatt, bör här införas och blifwa
 novus paragraphus.

Alle desse 6 § höra till Uthsökningzbalker, derföre böre the gå Cap. 9 § 1, 2, 3, 4, 5, 6.
 här uth.

Denna § hörer till cap. om pantsatt jord och bör wid slutet af § 7.
 näst föregående capitel tillsättes effter Lundii exemplar.

Then förra delen af denna § 8 tages bårt, men slutet kan behålles. Cap. 9 § 8.

Anno 1715 den 16 Maji.

[335.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excellence Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne

Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högste Ombudzmannen Leionstedt.

Första Ombudzmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Secreteraren Hielmberg.

Borgmästaren Hylten.

Assessoren Fehman.

Rådman Aulævill.

In rubro add[atur]: i fast egendom, som är tydeligare.

Jordabal-
ken

Blifwer effter Lundii exemplar.

cap. 10 § 1.

Äfwen effter Lundii, men ordet hembud går uth.

§ 2.

Ordhafwande går uth, item secreterare excludatur.

Ibid[em].

Näst sälliaren add[atur]: eller dess fullmächtig.

Ibid[em].

Supra för secreterare pon[atur]: och med stadzens in-

Ibid[em].

segle bekräfftas.

Hwad Lundius tillsatt, är onödigt och bör gå uth.

Går som öfwerflödig uth, ty orden laga fullmächtig giöra § 3.

till fyllest för denna § 3.

Verba finalia excludenda et ponatur: som tillåtit är.

Cap. 10 § 2.

För äger pon[atur]: bör eller måste.

Cap. 11 § 1.

In fine add[atur]: Om hemul i gåfwer förhålles effter

Ibid[em].

brefwetz innehåld och anledning.

Q[uæritur], om det bör tillsättias om witnens uthsagor, när ingen gåfwa [o: när en gåfwa icke?] är skedd skriffteligen; men fantz wara aldeles onödigt.

Här omtaltes, om sälliaren är berättigad tala på jorden, sedan § 2.
 fasta der på [är] gifwen, fast den är sedan eij fulleligen betalt, men fantz wara ett creditum, när sälliaren låtit lagfarten winna sin fullbordan.

§ 3
Ibid[em]. Hwad som talas om cronogodz, kyrkians och hospitalers, såsom publicum rörande, bör gå uth, emädan de stå under konungens och dess collegiers styrelse.

§ 4. Effter Prof. Lundii; för undfås pon[atur]: undfår.

§ 5, 6, 7, 8,
9, 10, 11. Blifwa effter Lundii, och påmintes intet särdeles, som gjorde någon ändring.

§ 12. Blir äfwen öfwer Lundii, men göres tydeligare.

§ 13. Jemwål effter Prof. Lundii exemplar.

[336.]

Anno 1715 den 28^e Juni.

War Kongl:e Lagcommissionen tillsammans:

Hans Excellence Kl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leonstedt.

Vice Præsidenten Thegner. Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Om qwin- S. d. Uplästes Kongl:e Justitiæ revisionens bref af den 7 näst-
nor, som ledne Aprilis, angående mödrar, som af owarsamhet liggia ihäl sina
af owar- samhet barn, hwad Kl:e Lagcommissionen der wid kan hafwa gifwa wid han-
samhet liggia sina barn ihäl. den, om the böre wara vidare straff undergifne, än Kyrkiolagen i så-
dant mål innehåller, blifwandes der öfwer något discurrerat, och be-
fantz, att som sådant är en blått olyckelig händelse, att föräldrarne
sielfwa hafwa nog stor sorg der öfwer, så wore det mycket betäncke-
ligit än mera läggia sten på bördan och beswära dem med något
straff, therföre är bäst, när sådane olyckelige händelser ske, att do-
maren deröfwer ransakar och sedan uthlåter sig effter sakens be-
skaffenhet, warandes äfwen swårt stadga något vidare straff, än Kyrki-
lagen derom exprimerar, effter som sådant sker mest af gement folk,
som i denna tiden, då brist är på manspersoner, komma trötta från
arbete hem, och kan således af deras starcka sömn, som de sielfwa
intet råda före, sådan olycka tima; derföre fantz bäst låta der med
bero, till dess Kl:e M:tt sielf hemkommer, om Hans M:tt sielf då be-
hagar ändra Kyrkiolagen i slike mål. Och som den tiden war inne,
att ferierne öfwer sommaren inföllo, ty togo de närwarande ifrån hwar
annan afsked, och anmodade Hans Excell:ce Ass:n Silfverstråhle, att
han wille imedlertid taga Kl:e Justitiæ revisionens bref till sig i för-

war, som han och gjorde. Och sedan åthskildes Lagcommissionens ledamöther denna tiden.

Anno 1715 den 8 Septembris.

[337.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillsammans:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Lagman Cederhielm.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessor Fehman.

Rådman Aulævill.

S. d. Begyntes sessionen å nyo, då Hans Excell:ce contesterede sitt nöie, att arbetet å nyo får taga sin begynnelse.

Sedan uplästes Lars Fredrichs och Reinholtz Cedercreutz suppli- Ceder-
quer, hwarutinnan de begära tillstånd få här auscultera, som dem be- Auscul-
williades. tanter.

Der näst företogz än vidare Jordabalken, och blef denne § 1 Jordabal-
så wäl som rubriquen intet ändrade vidare än till skriftsättet. ken
cap. 12 § 1.

Först ita: Alla rå och rör, som här effter skola läg- § 1.
gias, bestå af femb stenar, fyra uthan och en innan, som
kallas hiertestenen, han bör wara halfannor aln öfwer
jorden, the andra tre quarter etc. The öfrige ställen ändrades
straxt i sielfwa exemplaret, som uplästes.

Ita: Stöta flera byaägor tillsamman eller stemma Cap. 12 § 2.
uppå ett rör, thet kallas ringrå, ware hiertestenen med
sina kanter ther effter lämpad, så att trekantig sten
skillier tre bohlstada och fyrkantig fyra, doch så att
the wisestenar, som kringliggia, öfwerens stemma etc.

In medio: näst under hwilcka add[atur]: wisestenar och Ibid[em].
uthliggiare kunna hellar eller stenbroar göras etc.

Infra: näst rörlagde äro pon[atur]: niute effter the ras
rätt och hemmantahl så mycken skog, som nödig prof-
was them wid macht hålla, thet etc.

In fine: näst slättmarker pon[atur]: och underrödies ther
alla owalde stenar.

Blif effter Lundii exemplar, vid[e] consti[tutionem] regi[am] A:o § 3.
1689 den 2 Septembris.

Prope finem: näst märkeligen pon[atur]: lika emot sitt § 4.

öretal eller ränta, tå må honom iemnkning ther effter tillåtas, så frampt etc.

- Ibid[em]. För gifz enom sten pon[atur]: äger en sten witzord.
 § 5. In fin[e]: för blifwit pon[atur]: wara, ut in Lundii.
 § 6. In medio: för forna gårdzstoder pon[atur]: eller andra [338.] skildnader, ty der kunna wara aff allehanda art och beskaffenhet.
 § 7. För kan pon[atur]: gitter.
 Ibid[em]. Näst siöar add[atur]: eller hållmar.
 Ibid[em]. Näst medgifwer gå 3 rader uth till ordet hafwer, emädan sådant kan förorsaka många twister, och kommer det intet altid an på diupaste watnet, uthan är bäst, att gamal wana och andre gode skäl wid sådane tillfälle gälla.

Anno 1715 den 15 Septembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa, nembl:n:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzmannen Leonstedt.

Första Ombudzmannen Stierncrona.

Lagman Cederhielm.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Scutenhielm.

Assessoren Enander.

Assessoren Silfverstråhle.

Borgmästaren Hylten.

Stadzsecreteraren Brehmer.

Rådmanen Aulævill.

Jordabal-
ken
cap. 12 § 8. Denna § [blir som den är?] till slutet, som således sättes: tage konungen skatt, men häradet niute eij gifft och afrad, som fordom skedt.

§ 9. Blir aldeles effter Lundii.

§ 10. Uthelemnas allenast uhrfiäldz in medio, efftersom meningen dessuthan är nog tydelig.

§ 11. Gillades aldeles effter Lundii.

Cap. 13 § 1. Blir fuller som den är, men är nödigt, att straff uthsättes för then, som här emot bryter.

§ 2. I stället för wetwilling pon[atur]: wanartad. Blir elliest effter Lundii exemplar.

[339.] In fine pon[atur]: wanart för wahnwett.

§ 3. Ita: När någon till sina laga åhr kommen etc. Det taltes något, om wettwilling bör införas, h[oc] est then, som intet har

usum rationis, men Hans Excell:ce uthlät sig, att lagen giöres för förnufftige och kloke meniskior; när andre casus förefalla, kommer det an på dommaren, som han finner personen wara qualificerad.

Ut in Lundii, men sättes näst laga åhr: och förstånd kommen är etc. § 4.

In fin[e]: näst kiöpt add[atur]: befalt, som synes wara här förbigått.

Ita: The, som sielfmant pröfwat etc. Verba intermedia kunna gå uth som onödige. § 5.

In med[io]: hafwe; add[atur]: som annan edzörisbrytare.

Infra: för löse hand sin pon[atur]: plichte med ⁵⁰50 daler, emädan mutilatio membrorum iam abrogata est.

Uterius ita: eller och med 5 gatulop och ware ärelös, stånde 3 sönedagar wid kyrkiodören och gånge under kyrkioplicht; in fine addenda Lundiana.

Ändras alz intet.

Cap. 14 § 1.

Blifwa effter Lundii.

§ 2, 3.

Hela denna § kan gå uth, emädan det uti näst fölliande cap. § 4 blir derom tydeligare handlat. § 4.

Inrättes effter Lundii, men appellationen bör ske, som i Rättegångsbalken stadgas, hwarest det om laga wad handlas, och som den intet hafwer warit färdig, när thenna balck upsattes, så har detta kommit här att inflyta; men i stället för 3 daler bör det wara 3 marker som för annat wad. § 5.

Näst ordet lagmannen sequitur sampt uthhäradz syn, Ibid[em]. och gå verba intermedia som onyttige uth.

Blir elliest effter Lundii exemplar.

Ad finem: näst konungen add[atur]: wederbörligen an hålla etc.

Denna § blir allenast 3 rader och slutes med det ordet förlorar. Thet öfrige går uth såsom till Rättegångsbalken hörande. § 6.

Blir aldeles effter Lundii.

§ 7.

Näst allmanningztwister [addatur?]: som häradzhöfdingen röra, till syn döma etc. § 8.

Blifwa aldeles effter Lundii.

§ 9, 10.

Ändras allenast till stilen, och som Lundius den satt at inträttas. Cap. 15 § 1.

[In] fin[e] näst orden eller den pon[atur]: kommen är, af hwilken han sig egendomen tillhandlat. [340.]

- Cap. 15 § 2. In fine add[atur]: inbegrepne äro eller warit.
- § 3. In fine add[atur]: sådant alt styrker, ut in Lundii.
- § 4. Gillades effter Lundii.
- § 5. Blir effter Lundii, men orden böre transponeras, på thet mening blifwer tydeligare.
- § 6. Ut in exemplari Lundiano.
- § 7. Går som både mörck och hel onödig aldeles uth, warandes thet onödigt klandra, der inga bewis finnes.
- Cap. 16 § 1. Blir som den af Lundio är satt, men in fine sålunda: när by skall till jemnkning komma.
- § 2, 3. Förbättras allenast till skriffarten.
- § 4. Ita [in] med[io]: är hon mindre än öres värde, ware hon tå ther före frikallad.
- § 5, 6, 7. Blifwa aldeles effter Lundii.
- Cap. 17. Hela detta synes som ett oeconomicum böra uthelmnas, som egenteligen hörer till Cammarcollegium och intet bör in lege communi inflyta, aldenstund det är många ändringar undergifwet; altså blef faststält, att thet bör gås här i Jordabalken förbi.
- Cap. 18. Här skall göras 2 §§, som Lundius inrättat.
- § 1, 2, 3. Påmintes intet.
- § 4. Denna nya Lundii §, som bör bli stående, bör så sättias: Förer han ett lastbart och berychtat lefwerne i det hus eller gård, att the ther igenom uti elackt ryckte och tal komma etc.

Anno 1715 den 27 Septembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Leionstedt.

Första Ombudsmannen Stierncrona.

Vice Præsidenten Thegner. Assessoren Enander.

Secreteraren Hielmberg. Borgmästaren Hylten.

Stadzsecreteraren Brehmer. Rådman Aulævill.

Jordabal-
ken
cap. 18 § 5. dag Ändras allenast in medio ita: sitter han qwar öfwer fahr-
och hafwer eij lagligen upsagt, stående etc.

§ 6. Ändras intet.

[In] princ[ipio]: näst kyrkioplicht [addatur?]: som dråp § 7.
giorde.

[In] med[io]: näst hemmanet add[atur]: nyttiar och jord- Ibid[em].
ägandens rätt i handen hafwer, hwar emot the orden gå uth:
länt eller förpantat är.

[In] fin[e] måste effterses, om det står i Högmålsbalken eller Edz-
öresbalken; pon[atur]: Edzöresbalken¹.

Loco inventarii pon[atur]: uppteckning, som tienar bättre. § 8.

Men blifwa 19 §:i, efftersom Prof. Lundius tillsatt en ny emellan § 9, 10, 11,
§ 11 och 12, hwilken nya § blef gillad; och the öfrige alla §, som ^{12, 14, 15,}
Lundius dem fattat hafwer. ^{16, 17, 18.}

Hela denna §, såsom till Cammarcollegium hörande, skall gå ^[341.]
här uth; och blir frälseman deraf bunden alt för mycket. ^{Cap.19 § 1.}

Thetta capitel skall sålunda begynnes: Afrad skall landbo § 2.
uthgiöra wid Tomasmässotiden för juhl etc. Thet fölliande
blifwer effter som Prof. Lundius infört i sitt exemplar.

I stället för gamla lagen fordrar goda manna ede skall här § 3.
sättias: med bok eller qwittobref.

Denna § ändas med the orden: tomtöre i staden; reliqua § 4.
ut minus necessaria hic excludenda.

Då den quæstionen förestäld blef af V[ice] Præsiden[ten] Theg- § 5.
ner, om en jord- eller husägare låter innestå räntan eller hyran till
nästa åhr af barmhertighet, om sådant intet bör för andra fordringar
wara privilegerat och äga förträdet, wid hwilken mening Första Om-
budzmannen och V[ice] Præsident[en] Thegner woro, men Hans Ex-
cell:ce Præsidenten och the öfrige Kl:e Lagcommissionens ledamöther
funno det vara ett nytt creditum, när någon försummar taga uth sin
ränta och hyra, när han bör och kan, och kan sådan barmhertighet
intet lända andra creditorer, som ha vigilance för sig, till förfång, och
kan den, som will sådant creditera, låta antingen sielf eller genom
andra sådane fordringar hos dommaren antekna och skaffa sig vigi-
lance, derföre slötz, att det kan stå, som här är förr infört.

För skattebonde pon[atur]: bonde, emädan flera der under Cap.19 § 6.
förstås än skattebönder, elliest går denna § intet an.

Desse begge §:i böra här gå uth, som egenteligen höra till Cam- § 7, 8.

¹ De båda sista orden hafva tillskrifvits öfver raden.

marcollegii betänkiande, lika som med några § tillförne är händt, och tiena intet i lagen, der ändring ej bör lätteligen ske.

§ 9. Uti Tiufbalken talas egenteligen om fynd, dit thet målet och hörer, och dess straff, som sådant förtiger, therföre måste äfwen thenna § 9 gå här uth, vid[e] förordningen af åhr 1684 den 5 Julii om hittemynt och fynd.

Cap. 19 § 10. Blifwer effter Lundii exemplar, men stannar med ordet bergz-förordningar. Thet öfrige i denna § går såsom onödigt uth.

Här med blef Jordabalken ändat.

[342.] Sedan Kongl:e Lagcommissionen hade ändat Jordabalken att genomse och med Prof. Lundii exemplar iemföra, skedde en begynnelse på lika sätt med Bygningabalken, tå äfwen uplästes så wäl then förra compilationen, som af Kl:e Lagcommission skedd war, som Professorens Lundii författande af denna balck.

Bygningabalken cap. 1 § 1. Skall så fattas som Lundius i sitt exemplar anført, men för äga pon[atur]: böra, som förr står.

§ 2. Blifwer effter Lundii till realia, men ändras till några ordesätt, som i begynnelsen ita: afgärda by är then, som bygd är på bolbyns marck etc.

Ibid[em]. För han må pon[atur]: niutande.

Näst uthmarck add[atur]: och skog, ofruchtsama trä till sin enskijlta nytta och nödtorfft, timber etc.

Näst mulbete add[atur]: och hiordawall.

In med[io]: af thetta add[atur]: förnembda; lån add[atur]: eller lego.

Näst 16 cap. säger add[atur]: Gör han intagor af thess etc.

§ 3. Och skall detta capitel slutas med orden, som här stå: böte som 29 cap. § 9 säges. Men begge Lundii §:i 4 och 5 funnos onödige, emädan landzhöfdingen äger macht der öfwer förordna, kunnandes detta præiudicera äganden uti deras rättighet, ty på det sättet skulle alla jordägande och skattebönder stå under fogdens twång, och ej äga egen fri disposition.

Cap. 2 § 1. Blir effter Lundii, men ordet skogar tillägges näst iord.

Näst allmänningar add[atur]: tillsäie för ther om; för hwilken pon[atur]: som.

[In] fine ita: och omlägges then marck, som etc. med laga rå och rör.

Som denne § 2 kan gifwa af sig många quæstioner och twister, § 2.
så är bäst lemna then uthe, ty landzhöfdingen kan sådant rätta.

Blir effter Lundii, och begynnes med ordet: Jordägare råde § 3.
sielf etc. i stället för frälsisman, ty med det förra förstås både
frälseman och skattebonde.

Går aldeles uth som onyttig, och har han förfång med sig, det § 4.
Kl:e Majjttz rättwisa ej lärer tillåta.

Denna § 5 blir § 3 h[ujus] cap[itis], och the öfrige¹ gå uth, som § 5.
förr är observerat, blifwandes denne före then 5, men nu then 3 effter [343.]
Lundii exemplar, men ändras till stilen, såsom näst orden: och böthe § 3.
add[atur]: ther till; tillägna will; add[atur]: 40 daler, som uhr- Ibid[em].
skils i Edzörisbalken cap. 6 § 5.

[In] fin[e]: honom för skatt rätteligen är tillagt, ware
lag samma.

Blifwer oförändrad till realia, men rättas effter Lundii. Cap. 3 § 1.

Denna § slutas med orden och ägor. Thet öfrige går uth, ty § 2.
konungens rätt bör altid wara förbehållen.

Ändras något till orden, men blir effter realia, som Lundius sin § 3.
inrättat.

Som det är förbudt i landzhöfdingens instruction, att inga gräs- § 4.
gäld böra ske, så hafwer denne § intet rum i lagen, uthan hörer det
som ett oeconomicum till Cammarcollegii och landzhöfdingens försorg
att disponera och styra; therfore går denne § 4 aldeles uth.

Anno 1715 den 3 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen wälb:e Leionstedt.

Första Ombudsmannen wälb:e Stierncrona.

Assessoren Hr Enander. Assessoren wälb:ne Silfverstråhle.

Assessoren Hr Th. Fehman.

Denne blifwer som Prof. Lundius den fattat, doch med det slut, Cap. 4 § 1
som then förra compilationen innehåller, ifrån orden: alt effter Bygninga-
hwar landzort etc. balken.

¹ Öfver raden har tillskrifvits: »2[?], 4».

- § 2. Lundii exemplar fantz här äfwen gått, men ändres något till ordeformularet, som eller för och; och fram för pröfwes.
- Ibid[em]. In medio: tå skall det till hälfften; melius: gånge tå half uti mätning, så att etc. För kan thet pon[atur]: kunna the; eij nöttias etc., slikt är intet god swänkska, derföre sättes: sådant hinder och meen.
- Ibid[em]. Infra: för sådant pon[atur]: samma men fått större tomt, eij må sin ägodel ther effter andra ägor etc. För gran-nens åcker och ängzdel pon[atur]: liggia i åker och äng.
- [344.]
Cap. 4 § 3. Lundii ord: menföre går uth.
Blifwer effter Lundii.
- § 4. Äfwen effter Lundii, men ändras till stilen. [In] med[io] ita: och lägges thenne åter till oskipto ägor, med mindre the andra jordägande förenas kunna.
Infra ita: och en af them tage sin rätta del med honom af swinewallen, får han annor tomt och bygger, lyde tå åcker etc.
- Cap. 5 § 1. Skall blifwa effter Lundii exemplar till de orden: halfannor aln å hwartheras tomt emellan husen; thet öfrige går uth: bygger han annorledes etc. till de orden: äger någortomt.
- § 2. Ita: Bygger någor annorledes och will sig eij rätta, när han ther om tillsagd warder, tå skall han lagsökias och dömmes för olaga bygnad, att taga up inom wiss tid och böta 1 daler sampt betala all bewislig skada. Men hwad här talas om ländsman går uth, ty han äger ingen macht där öfwer dömna.
- § 3. Denne § ändras intet.
Här inföll den frågan, om jordäganden må sielf äga lof taga husen bårt uthan executorens handräckning; hwilket fantz wara i sig mycket billigt och har sin styrkio af cap. 5 Bygdb. L.L., ty äger man tillstånd sielf bårttaga annans [på?] olaga sätt nedsatt gärdz-gård, hwi icke the hus, som någon af owårdzlöshet har effter sig lem-nat i 3 år, hwilket bör wara tergiversanti in poenam propter negli-gentiam supinam.
- Cap. 5 § 4. Denne skall inrättas effter Husesynsordningen, och bagstugu införas ibland andre nödige hus, skolandes om skårstenar så sättias: alla eldställen och skårstenar skola så byggias och för-waras, att all eldsfara derigenom må kunna möieligast

afböias, eller böthe then thet försummer 3 daler, skolan-
des tilläggas om rijor, mältehus och smedior, vid[e] consti-
t[utionem] 1681 § 4.

Gillades effter Lundii exemplar.

§ 5, 6.

Blifwer effter Lundii merendels.

Cap. 6 § 1.

Ita: upkommer ther alt af försumelse etc. Verba inter-
media excludantur.

För sitt folck pon[atur]: någon.

Ibid[em].

Näst uthan lyctor add[atur]: eller ther han hafwer etc.

Orden hustru eller barn gå uth.

[345.]

För uppenbara skriffit pon[atur]: kyrkioplicht, hwilket
bör stå in fine §:i och lämpas till begge casus.

Cap. 6

§ 1.

Addatur: så som förr är sagt. Men thet, [som] Lundius
har tillagt, går uth, ty den, som ej äger få, måste plichta med kropp.

§ 2.

För föra pon[atur] köra [?].

§ 3.

Hwad som talas om säd, foder och boskap går uth, emä-
dan förordningen om brandstod af 1692 den 2 Decembris går allenast
till husen, och intet till lösöronen, som förolyckas.

§ 4.

In fine: denne brandstud upbäras af häradet och till-
ställes wederbörande effter landzhöfdingens förordning.
Men hwad Lundius der om tillsatt går uth, uthan det, som här in
fine gått fantz.

In rubro excludatur vocabulum ägolätter.

Cap. 7.

Blifwer effter Lundii.

§ 1, 2.

Hwad Lundius in fine tillagt skall bli infört.

§ 3.

1715 den 16 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillsammans:

Hans Excell:e Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Gr[efwe] Gustaf Cronhielm.

Högste Ombudsmannen Hr Leionstedt.

Vice Præsidenten Baron Thegner.

Assessoren Hr Enander.

Assessoren Hr Silfverstråhle.

Secreteraren Hr Hielmberg.

Assessoren Hr Fehman.

Stadzsecreteraren Hr Brehmer.

Rådman Hr Aulævill.

Detta capitel blifwer effter Lundii exemplar, hwad 2 första
§:i angå.

Cap. 8

§ 1, 2.

- Cap. 9 § 3. Initio: Gärdzlegård bör wara så gild att etc. Verba intermedia excludantur.
- [In] med[io] ita: näst effter sin ägolått i by: af then thet giort bör hwar sin tid upsyn hafwa.
- Infra näst återbygd pon[atur]: men af storm, wäder eller annor olycka eller omild hand förfaller etc.
- § 4. [Denna §], som Lundius tillsatt, blir stående,
- § 5. Effter Lundii, sed mulcta i daler pro 3 marchis.
- Cap 9 § 6. Hwad om knechter och båtmän talas, går uth, men blir elliest
[346.] effter Lundii, börandes landzhöfdingen om them draga försorg.
Ibid[em]. För treska pon[atur]: wårdzlöshet eller motwillighet.
- Caput. 10 § 1. Blifwer i begynnelsen effter Lundii, men ordet årligen går uth.
§ 1. Näst skadas ita: och uprödies till åcker eller äng, så mycket som behöfwes, eller böte, som cap. 30 säger.
- § 2. Effter Lundii.
- § 3. Äfwen effter Lundii, men tillägges: hwar effter sina egor.
- § 4. Blir som Lundius den tillsatt.
- Cap. 11 § 1. Blifwer effter Lundii, men skall wara 200 st[ycken] på helt hemman, och böte elliest i daler, som är nog första gången.
- § 2. Blir effter Lundii.
- § 3. Äfwenledes, men ordet trægård måste gå uth.
- Cap. 12 § 1. Blir effter Lundii.
- § 2. Lundii återläggaiord går som ett obekant ord uth, och blir wid förra compilationen.
- § 3. Lika med det förra.
- § 4. In fine pro kropp pon[atur]: kroppen. Then senare delen af denne § blir effter Lundii skriftsätt.
- Cap. 13 § 1. Blifwer effter Lundii, men orden eller öjor [gå uth?], ty de äro merendels med wattn in stängde; och för genom penningar pon[atur]: med penningar.
- § 2. Effter Lundii till orden: dem, som i byn bo. Thet öfrige, som till twister mycket tienande, är bäst att aldeles uthelenna.
- § 3. Initio: Förnöias the, som twista, eij med thet, som sluttit är; thet öfrige blir effter Lundii.
- § 4, 5. Aldeles effter Lundii.
- § 6. In fine: orkar eij wallhion skadan gälda och bötha, plichte med kroppen, som saken är till.

Blifwer som Lundii är, men in fine §:i 8 ejsom Lundii: ty fä, § 7. 8.
 uthan thet fä.

Som Lundius den fattat.

Caput 14

Effter Lundii, men begynnes sålunda: Nu kommer then fä
 sitt återlösa will etc.

§ 1.

§ 2.

Lika med Lundii.

§ 3.

Med Lundii lika, in fine ita: som i Edzörisbalken skillies.

§ 4.

Med Lundii lika.

§ 5.

Äfwen som Lundii, men ordet häfdar bör gå som onyttigt uth.

§ 6.

In fin[e] ita låckar: eller tager[?], straffas effter Tiuf-
 balken. Ibid[em].

Lundii ord annorledes tienar ingalunda, ty som de intet
 öfvergå 8 daler sm:t, så kallas de eij rätteligen tiufveri.

[347.]

Blir effter Lundii exemplar.

Cap. 15 § 1.

För wärckhäst ponatur: häst; som målker, gå uth, ty § 2.
 andre koor böre eij eller skadas.

För halfft pon[atur]: fierdedelen, warandes samma böter
 bättre effter delictum proportionerade. Ibid[em].

Wådaed bör gå uth, och blir denne § sålunda: Dräper § 3.
 man fä med wåda, behålle then thet, som dräpte, om thet
 ätas kan, eller betale effter mätismanna ordom, kan thet
 eij ätas, betale en fierdendel af thess wärde.

[In] med[io] näst kan han pon[atur]: bewisa sig eij warit § 4.
 ther till wällande eller williande, ware saklös, och bör det
 andre om eden och witten in re tantilla gå uth.

Blifwer effter Lundii, men som förr sades, kan iuramentum pur- § 5.
 gatorium här gå uth, och äro tienlige bewis i sådant fall nog.

För 3 daler bör wara 9 daler.

Ibid[em].

[In] med[io] ita: eller derföre dräpas måste.

Orden: föres till luderortherna, eller ther the eij äro,
 desse ord äro onödige att låta inflyta i lagen.

Ändras effter Lundii. Näst orden må man pon[atur]: hwilken
 then ifrån sig eller fä drifwer och dödar, när nöden så
 fordrar, blifwandes elliest effter Lundii; § 7 effter Lundii. Cap. 15 § 6.

Blifwer som Assessor Enander den inrättat hafwer, som blef § 8.
 upläsit, sådan han denne § hade fattat, om dens straff, som icke
 dräper eller instänger wild hund: [han?] bör böta 10 daler, gör han

på få skada och dödar, böte, uthan skadans ersättiande, 10 daler, andre gången dubbelt iempte skadan. Hisser någon hund på annans boskap, böte hälfften af skadans värde, ware äfwen 10 dalers böther. Detta lofwade Ass:r Enander till här näst ha inrättat på förenbde sätt.

[348.]

Anno 1715 den 23 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten [Grefwe G. Cronhielm].

Högsta Ombudsmannen Hr Leionstedt.

Första Ombudsmannen Hr Stierncrona.

Assessoren Hr J. Enander. Assessoren Hr Silfverstråhle.

Secreteraren Hr Hielmberg. Assessoren Hr Fehman.

Cap. 15
§ 8Bygg-
ningabal-
ken.

S. d. Upläste Assessoren Enander § 8 till cap. 15 Bygningabalken om then, som gör skada på få, effter the böther, som tå funnos lämpelige till brättet, blifwandes samma § 8 god erkiend, som skall införas, när denna balk kommer att renskrifwas.

Cap. 16
§ 1.

Förblifwer effter Lundii.

Prope finem in Lundii sättes: 2 byar för twem byom.

§ 2.

Begynnelsen och första meningen blir effter förre exemplaret, men thet senare effter Lundii.

§ 3, 4.

Blifwer effter Lundii.

§ 5.

Effter Lundii blifwer i begynnelsen, men thet, [som] Lundius tillagt, lemnas uth, och blifwer effter den förra compilationen sålunda: och blifwer till det återlöses, som i cap. 14 stadgat är.

Cap. 17
§ 1.

Blifwer effter Lundii, men ad finem ita: iempte sig häfda och byggia.

§ 2, 3, 4.

Effter Lundii.

§ 5.

Incipit ab rödieskog, men blifwer i alt elliest effter Lundii och thet han äfwen tillagt.

§ 6.

In fine: böte som i Edzörisbalken stadgas.

Cap. 18
§ 1, 2.

Effter Lundii, men i begynnelsen af § 2 sättes annan för Lundii: andra.

§ 3.

[In] med[io] bygdte hafwa, wid böther 12 daler, hwilka ord i begynnelsen af denna § skola gå der uth.

Blifwer i begynnelsen effter Lundii, men in medio bör så sättas: § 4.
Cronan och landet till nytta lagligen pröfwade; i det
öfriga förblifwer effter Lundii.

Initio: som gräfwa kunna gå uth, porcorum et suum pro- Cap. 19
prium est fodere; thet andra blir effter Lundii. § 1.

Blifwer effter Lundii, men ordet ollonskog, som här står, [349.]
skall behållas. Cap. 19
§ 2.

[In] med[io]: förena the sig eij, hafwa tå icke macht att Ibid[em].
intaga eller hindra andras swin, som hwart om annat
löpa, ther skogar ostängde tillhopa gräntza. Elliest blir
denne § effter Lundii, och hwad han tillsatt.

Blifwer effter Lundii med denna förändring, att wid slutet stan- § 3.
nar denne § med ordet betalas, emädan hwar äger allena macht
säia öfwer sin egendom.

Blifwa oändrade effter Lundii.

§ 4, 5, 6.

Såsom Lundii äro, och tillägges, hwad han tillsatt.

Cap. 20 § 1,

Effter Lundii exemplar.

2, 3, 4, 5.

Cap. 21 § 1.

Begynnes sålunda: Hwilken landtbo, skattebonde eller
the, som skatte- och cronojordegodz och hemman inne-
hafwa och bruka, på sine godz etc., ty den specialis enumera-
tio, som Lundius giort, tienar intet i en lag.

§ 2.

[In] med[io]: När skatte- och cronojord sättes, behöfwes
intet nembna konungen, ty det är äntå nog klart; och föllies detta
exemplar till orden sådane böther; thet öfrige blifwer effter som
Lundius den fattat.

Effter Lundii exemplar.

Cap. 21

§ 3, 4.

§ 5.

[In] med[io]: för skiälig pon[atur]: skiäligt. Blir effter Lun-
dii, men ad finem af denne förra compilation näst meen stå add[atur]:
måge afrödias, skolandes blifwa stående, hwad Lundius
tillsatt.

Blifwa effter Lundii.

§ 6, 7.

Detta capitel fantz intet wara enligit med stadgan om jagande
och fågelskiutande, derfor antog Assessor Enander sig att will[ia?]
thet dereffter till nästa sammankomst inrätta.

Cap. 22,

Blifwer som Lundius den fattat.

Cap. 23 § 1.

The orden gå in medio bårt: eller och i stället etc. till för- § 2.
skaffas, skola gå uth såsom otienlige.

- § 3, 4 5, 6. Blifwo gode erkiende.
- § 7. Blifwer effter Lundii, tillägges dess slut, men i stället för förderfvelse pon[atur]: uthödande.
- § 8. Blifwer som Lundius den inrättat, och the andre dess § funnos goda, men för hafwa kunna pon[atur]: måge; item går förtienst uth, ty tå hade de orsak giöra præntention; för gamal biörn pon[atur]: stor biörn.
- § 10. [In] fine ita: något att tillgå.
- Caput 24 § 1. Denne måste så inrättas: Uti egna ägor inom hanck och [350.] stör fälle och swädie hwar och en sådan små odugelig skog, hwar af åcker eller äng förbättras och uthwidgas kunna, doch att bärande trä eller till skep och timber tienlige der af eij skadas måge.
- § 2. Bli effter Lundii; men för gärde pon[atur]: hägnaden.
- § 3. Ordet stora bör gå uth.
Ad finem: böte för wäldzwärck konungens ensak.
- § 4. Blifwer effter Lundii, men för gärde pon[atur]: hägn och wårdnad, och bör stå qwart, hwad Lundius tillagt hafwer.
- Cap. 25 § 1, 2, 3, 4. Men § 4 bör sättas framom § 3 för bättre method skull.
- § 4. In medio ita: der fara är, att skog itändas kan.
- § 5, 6, 7, 8. Blifwa effter Lundii.
- Cap. 26 § 1. För hustarf pon[atur]: husbehof.
- § 2, 3. Äfwen effter Lundii, men bore till stilen iemkas.

Anno 1715 den 30 Octobris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kl:e Rådet och Præsidenten Högwälb:ne Gr[efwe]
Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Hr Leionstedt.

Vice Præsidenten Thegner.

Secreteraren Hr Scutenhielm.

Assessoren Hr Enander.

Assessoren Hr Silfverstråhle.

Secreteraren Hr Hielmberg.

Borgmästaren Hr Hylten.

Assessoren Hr Fehman.

S. d. Upläste Assessoren Hr Johan Enander caput 22 Bygningebalken, som han wid förra Kongl:e Lagcommissionens sammanwistande lofwade inrättade effter stadgan om jachter och fågelskiutande, hwil-

ket blef gått funnit, som wid renskrifwandet af denna balk skall sålunda införas.

Blefwo gode fundne.

Caput 27
§ 1, 2, 3, 4.

Effter Lundii, men hafwa pro Lundii hafwande ponendum.

Caput 28
§ 1.

Uthgiöra för Lundii uthgörande, elliest blifwer denne §

[351.]
Cap. 28 § 2.

effter Lundii.

Blifwer som Lundii, men bättras till stilen.

§ 3, 4.

Äfwen effter Lundii, men tillägges: med domkyrkians skrud

§ 5.

och gömmo samt kyrkiobygnad med mera sådant förfares effter Kyrkiolagen.

Blifwa effter Lundii, hwad materien angår.

§ 6, 7, 8, 9.

Blir effter Lundii.

Cap. 29 § 1.

Landzgewalliger skall sättas fram för ländzmän; elliest

§ 2.

blir första delen effter förra compilationen, men thet sidsta effter Lundii.

Blifwa som Lundii äro, men att till stilen förbättras.

§ 3, 4, 5, 6,
7, 8.

Ita: Hwilken som lägger byawäg från förra stället

§ 9.

etc. Thet öfrige blir effter Lundii.

Ita: Allmän landzwäg och bro rödie, bygie och uppe-

§ 10.

hålle alle the innom tillgräntzandet bo; reliqua ut in Lundii.

[In] med[io]: näst wärcke föra add[atur]: och ware hwar-

§ 11.

ken sätes- eller prästegårdar ther ifrån fria.

Ändrades intet.

§ 12.

Ita incipiendum: Landzhöfdingen skall genom häradz-

§ 13.

fogden, landzgewalligern, länsman och brofogdar hwart åhr etc. 2 gånger låta syna broar etc. Thet, som nembnes om cronobetientes straff, kan gå uth, ty de stå allena i sådant fall under landzhöfdingen, som der öfwer bör hafwa noga inseende.

Om thet ligger aldeles nedre, böte alle, som ej bygt, 10 daler.

§ 14.

Blifwer effter Lundii.

§ 15.

[In] med[io]: dör någon ther af, böte som i Dråpmåls-

§ 16.

balken stadgas; får boskap skada etc. Intermedia excludenda.

Blifwer som Lundii är.

§ 17.

Ita: Huru Cronans jord må häfdas, men skattegårdar

Cap. 30
§ 1.

gå här uth, ty den, som har skattegård på lön, bör then intet bygga, uthan jordäganden.

[In] med[io]: hwart år kan gå uth, ty det kan ske effter be-
qwämbligheten.

Anno 1715 den 15 Novembris.

- [352.] War Kongl. Lagcommissionen tillhopa:
Kongl:e Rådet och Præsidenten Högwälb:ne Grefwe Gustaf
Cronhielm.
Högsta Ombudsmannen wälb. Leionstedt.
Vice Præsidenten Baron Thegner.
Secreteraren wälb:ne Scutenhielm.
Assessoren Hr Enander. Assessoren Hr Silfverstråhle.
Borgmästaren Hr Hylten. Assessoren Hr Fehman.
S. d. Continuerades med Byggningabalken.
Blifwa som Lundius dem fattat.
- Cap. 30
§ 2, 3.
§ 4. Begynnelsen blifwer effter 2:ne första raderne af förra compila-
tionen, men det senare effter Prof. Lundii.
- § 5. Ita incipiendum: Ther näst skall och synas etc. Thet öf-
rige blifwer effter Lundii.
- Ibid[em]. [In] med[io] effter förra compilationen sålunda: äro eij laga
dike etc. ad verba böthe för etc., skall stå effter förra exemplaret.
- § 6. Begynnelsen blir effter det förra, men thet senare effter Lundii.
- § 7. Blifwer effter Lundii.
- § 8. Ita: Alla prästebohl skola etc. Den meningen blir effter
thet förra, men sedan effter Lundii.
- § 9. Blir effter Lundii.
- § 10. Delas i 2 §:os, och begynner § 10 med de orden: Bötherne
skola och etc., och blir aldeles effter Lundii.
- Cap. 31
§ 1, 2, 3.
§ 4. Effter Lundii.
Ad fin[em]: och skall allestäds etc. Lundii ord och är
framdeles märkiande bör gå uth.
- § 6, 7. Effter Lundii.
- § 8. Blir effter den förra compilationen, men sättes hästalego för
lega.
- § 9. Hwad Lundius tillsatt, bör här icke tilläggias, ty det är onödigt.
- § 10. Blifwer till de orden: hwilken och de hästar etc. Derskall
en ny § begynnas och bli § 11, men hwad han tillsatt ad § 10 in
princip[io] bör stå.

- Blifwer effter Lundii. § 11.
 Gillades aldeles. § 12.
 Begynnelsen blifwer effter Lundii, men sedan effter thet förra, § 13.
 men wid slutet effter Lundii: försummar häradzfogden göra
 honom bistånd etc. bör här tilläggias.
 Bygdabalker ändades.

Anno 1715 den 22 Novembris.

[353.]

War Kongl:e Lagcommissonen tillhopa:
 Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
 Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudzmannen Hr Leionstedt.

Första Ombudzmannen Hr Stierncrona.

Vice Præsidenten Baron Thegner.

Secreteraren Hr Scutenhielm. Assessoren Hr Enander.

Assessoren Hr Silfverstråhle. Borgmästaren Hr Hylten.

Assessoren Hr Fehman. Stadzsecrerearen Hr Brehmer.

S. d. Företogs den författade Bygningzordningen i städer att Byg-
 genomses, som blef med thet exemplar iemförd, hwilket Juris Pro- ningzord-
 fessoren i Upsala Carl Lundius hafwer skrifwit.

Wid the 4 första paragraphos skedde ingen påminnelse, uthan Cap. 1 § 1,
 blefwo gode kiende, som de förr inrättade woro. 2, 3, 4.

Näst orden i acht tagit pon[atur]: på thet sätt nu sagt § 5.
 är, inrättas sådant, när tillfälle gifwes, med allmänna
 platzer etc.

Ad finem: hwarie går uth som öfwerflödigt.

Ita incipit: När någon allmän platz eller gata till stad- § 6.
 zens nytta antingen af ofwansagde händelse eller elliest
 effter konungens befallning inrättas skall, och kommer
 ens etc. Denna mening är bättre.

Ad finem ita: them effter lag i rätten insatt och ther § 7.
 hos bewist, att samma tomt både lagbudin och lagston-
 din är; är klarare.

Detta cap. § 1, 2, 3 ändras intet.

Caput 2
 § 1, 2, 3.

Blifwer som Prof. Lundius den inrättat, men orden knutste- § 4.
 nar och syllar nedsättia böre som öfwerflödige gå uth.

Gillades det förra.

§ 5, 6, 7-

- § 8. Äfwenledes denna, men hwad Lundius sagt och brukat wan-
heder, är intet så gått som stadzens heder lider.
- § 9. Gillades.

[354.]

Anno 1715 den 8 Decembris.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Gr[efwe] Gustaf Cronhielm.

Första Ombudsmannen Hr Stierncrona.

Vice Præsidenten Baron J. Thegner.

Secreteraren Hr Scutenhielm. Assessoren Hr Enander.

Assessoren Hr Silfverstråhle. Borgmästaren Hr Hylteen.

Stadzsecreteraren Hr Brehmer.

S. d. Lät Högsta Ombudsmannen göra sin ursächt, att han för
sin opasslighet intet kunde wara tillstädes.

Hög-
[måls]-
balken. Sedan skedde en begynnelse med Högmålsbalkens genomseende
och jemnförande med det arbete Prof. Lundius der wid giort hafwer.

Caput I § 1. Ordet ifrån skall gå uth.

Supra. Upsåteligen skall sättias fram om försakar, ty der till for-
dras conatus.

§ 2. För söker att läggia möte pon[atur]: sätter möthe.

§ 3. Den 3:die §, som Lundius tillsatt, kan wara bårtha, emädan det
hörer dommaren till att anföra mitigantia, och om denne § 3 skulle
blifwa qwarstående, wore then tillfalle för delinquenter bruka och an-
föra then för sin ursächt, therföre böre slike mål, när the refereras,
ankomma på konungens nåd, men lagen måste wara alfwarsam, doch
kan den införas och underställas Kl:e M:ttz nådige gåttfinnande.

Cap. 2 § 1. Denne skall så införas, som Ass:r Enander den fattat hafwer.

§ 2. Denne § 2 har Prof. Lundius tillsatt, som blef för god erkiend.

§ 3. Blifwer effter Lundii inrättande, men för 3 weckor är 14 da-
gars fängelse nog, ty en månads fängelse är lijfsak.

Ibid[em]. Ad finem: för han pon[atur]: någon.

[355.] I stället för 30 blir 20 daler, och för 14 dagars fängelse
Cap. 2 § 4. äro 8 dagar nog in tali casu.

Cap. 3 § 1. Denne § blir wid första compilationen, undantagit att en sådan
transpositio sker, att then sig icke rättar uthan framhärddar
etc., tå blir sensus bättre.

Blifwer som Prof. Lundius den inrättat, ty sensus bör wara, att § 2.
han i det upsåt kommer här i landet att plantera grofwa kiätterska
meningar.

Lundii tillsatte § 3 blir stående, men ordet märkeliga kan § 3.
wara bårta.

Orden nychter eller drucken, som Lundius tillsatt, kunna Cap. 4 § 1.
gå uth, ty mången är, som in ebrietate kan säias wara såsom uthan
föruufft.

Denna blifwer efftersom Lundius hafwer then ändrat. § 2.

Gillades som Lundius tillsatt. § 3.

Blifwer efter Lundii, undantagne orden gånge under kyrkio-Caput 5 § 1.
plicht, och i stället sättes som står i första compilationen.

Måste inrättas efter stadgan om eder och sabatzbråt, men or-Cap. 5 § 2.
det upsåteliggen skall tillägges, ty ibland kan förnämbt folck ad
confirmandam veritatem uthbrista till ed, som här under intet bör
förstås, hwad i största hast oförsigtigt kan hända. I det öfrige blir
denne § som han är.

Går aldeles uth, efter de raisoner, [som] Lundius der wid anført. § 3.

Blir stående. § 4.

Bör närmare sättas hwem som äro wederbörande, nembl:n ac- § 5.
tores publici, som sidst i denne § omtalas.

Then sådant intet angifwer, bör wara lika straff undergifwen.

[In] fine add[atur]: wid watten och bröd. § 6.

Den 15 Decembris 1715.

[356.]

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsidenten högwälb:ne
Grefwe G. Cronhielm.

Högsta Ombudzmannen Hr Leionstedt

Lagman Hr Cederhielm.

Vice Præsidenten Baron J. Thegner.

Assessoren Hr Enander. Assessoren Hr Silfverstråhle.

Secreteraren Hr Hielmberg. Assessoren Hr Fehman.

Then förra delen af denne § bör med stadgan om eder och Cap. 6 § 1.
sabatzbråt iemnföras.

In fine add[atur]: med 100 daler eller i brist af pennin-
gar med etc. Ty det kan hända en person af wackert anseende,

som bör med penningar plichta. Hwad Lundius tillsatt, fantz wara aldeles onödigt.

§ 2. Blifwer aldeles effter första compilationen.

Cap. 6 § 3. Hwad Prof. Lundius tillsatt, skall blifwa stående.

§ 4. Blifwer effter första compilationen.

Här inföll den frågan, att som öfwer desse mål äro redan åthskillige stadgar utgifne, om det icke wore för kärthet skull bättre beropa sig på dem samma och lemna desse casus aldeles uthe; men fantz wara bäst, att som Kle M:tt har funnit gått låta indraga alla novellas jempte then gamla lagen i ett corpore juris, så wore det orimligt lemna mer den ena stadgan uthe än then andra, uthan låta alla inflyta, som constituera samma corpus; skulle Hans M:tt willia hafwa lagboken annorlunda, kan sådant alltid lätteligen ske.

Caput 7 § 1. Q[uæritur], om här bör stå konglige huset, hwilket fantz extendera sig för wida, ty crimen perduellionis har egenteligen anseende på thet konglige wäldet, och intet på remotiores, förthensskull blifwer thet wid första compilationen.

§ 2, 3. Blifwa effter första compilationen.

§ 4. Denne Lundii tillsatte § kan bli stående.

§ 5. Gillades.

§ 6. Thenna § blir effter första compilationen under § 4, men intet effter Lundii § 6, emädan det är onödigt här föreskrifwa modum procedendi in foro executivo.

Cap. 8 § 1. Blir effter första compilationen, men tillägges: dråtningen och rätta arftagaren.

§ 2. Transponeras näst ordet dess: ära och embetes heder.

Cap. 9 § 1. Blir effter första compilationen, och är onödigt tilläggia ordet godz, emädan det har swårighet med sig göra myteri emot konungen och förtiener högsta straffet, hwar meddelst enormitas criminis kan förmärkies.

Cap. 10 Gillades.

§ 1, 2.

§ 3. Add[atur]: böther.

Cap. 11 § 1. In fine ita: göra kunnat, som är fullkomligare.

§ 2. Begynnelsen sker effter Prof. Lundii, men transposito sker sålunda, att the, som befalla stilla uproret, böre stå frembst, och the sedan, som komma att stilla uproret.

In fine ita: men warder någon uprorisk sålunda dräpin, ligge ogill.

Blir effter första compilationen. § 3.

Ita: Kan någon blifwa twungen eller af enfaldighet förledder att föllia med, och sedan effter all förmågo ej söker komma ther ifrån etc., tå straffas etc., som står i första compilationen. § 4.

Till förekommande af upror bör Prof. Lundii nya § 5 bli här stående och införes wid afskrifwandet. § 5.

Thenne blifwe effter then första compilationen. § 6.

Tillägges ordet lijfzstraff, propter atrocitatem facinoris. [358.]

[In] fin[e] blir effter första exemplaret, men för stöld pon[atur]: tiufnad. Caput 12 § 1. Cap. 13 § 1.

Hoc modo scribendum: hwilken swikeligen drager under sig Cronones räntor och ingälder etc. § 2.

Gillades. § 3.

Emädan mången kan af petulantia linguæ sig som en meniskia råka förtala, så är nödigt att thet ordet upsäteligen tillsättes, att såmedelst distinguera crimina, som komma af proæresi eller subito verborum effusione, lärandes dommaren altid pröfwa om gerningens kvalitet och lagen der effter lämpa. Cap. 14 § 1.

[In] fin[e] add[atur]: angår saken lijf eller ära, straffas som förr är sagt. § 2.

Blifwa effter Lundii ändring. Cap. 15 § 1, 2, 3.

Add[atur]: landzflycht, ty en sådan bör intet lidas i riket. Cap. 15 § 4.

[In] fin[e] add[atur]: och när omständigheterna sådant fordra till sielfwa lifwet. Ibid[em].

Näst samt add[atur]: till. § 5.

Ändras ej vidare än för böte pon[atur]: plichte. § 6.

Ordet protocoller gå uth. § 7.

För proviant pon[atur]: förråd etc. Caput 16 § 1.

Adiectio Lundiana är onödig, effter som sådane brått begås mäst af qwinfolck, som ej pläga råbråkas. § 2.

Orden med rijsslitande böra stå sidst. § 3.

Hwad Lundius här tillsatt om rådzbana är onödigt, emädan der om står på flera ställen, och kan en § der om allenast sättias, som till alla casus bör wara lämpelig. Caput 17 § 1.

- § 2. Orden på honom gå uth, ty meningen är äntå fullkommelig.
- § 3. Kan tillsättas om den, som naturen fordrar betäckia sina fötter.
- [359.] In fn[e] add[atur]: huru ther med förhålles, finnes i
 Caput 18 § 1. Rättegångsbalken.
- § 2, 3. Gillades.
- Cap. 19 § 1. Här tillsättes sålunda: som i föräldrars eller barns ställe räknas kan.
- § 2. Hwad Lundius wid slutet tillsatt i sitt exemplar, fantz aldeles otienligt, men elliest blir then efter dess författande, doch skall här näst något ventileras om den, som slår sine stiufl- eller swärföräldrar, emädan tiden är nu der om mycket kort att raisonera.

Anno 1716 den 9 Februari.

War Kongl:e Lagcommissionen tillhopa:

Hans Excell:ce Kongl:e Rådet och Præsident[enten] högwälb:ne Grefwe Gustaf Cronhielm.

Högsta Ombudsmannen Hr Leionstedt.

Första Ombudsmannen Hr Stierncrona.

Lagman Hr Cederhielm.

Vice Præsidenten Baron J. Thegner.

Secreteraren Hr Scutenhielm. Assessoren Hr Enanderhielm.

Assessoren Hr Silfverstråhle. Secreteraren Hr Hielmberg.

Assessoren Hr Fehman.

Hans Excellence gratulerade sig deröfwer, att arbetet nu kan å nyo blifwa företagit wid lagens öfwerseende, och att han fant närwarande Hrr ledamöther wid god hälsa närwarande.

Hög-
 m[åls]-
 balken
 cap. 19 § 1.
 § 2.
 [360.] Om denna [§ 1] blef wid förra sessionen slutit, men om [§ 2], som wid sidsta sammankomst blef uppskutit, hwad straff de böre hafwa, som slå sina swärföräldrar eller stiuflföräldrar, så synes de böra lika straff undergå som the, hwilcka sine egne föräldrar slå, emädan the äro loco parentum, doch kan det tilläggies, att när sådane bedia för then brätzlige, skall han böta 50 daler och stå uppenbar kyrkioplicht.

Cap. 20 § 1. Det syntes wara här sälsambt, att then, som dräper eler slår husbonde eller matmoder, skall ha swårare straff än emellan föräldrar och barn, men der till synes wara orsaken, att tienstefolck böra icke allenast wara custodes bonorum, uthan vitæ domini, så att the äro

sådane, som altid böra som på sin påst stående bewaka husbondens goda och lijf.

Numern af gatulop gå uth, och tillägges the orden effter om-Cap.20§2. ständigheterne pro diversitate delictorum.

Blir effter Lundii.

§ 3.

Blifwa effter första compilationen.

§ 4, 5.

Blifwer effter thet första författandet.

Cap.21 § 1.

Tillägges hwad som felar effter placatet om barnemord af år 1684, men i stället för kåna ponatur någor, ty det kan hända ibland af manspersoner.

Then går aldeles uth, som begripes med denne föregående § 1. § 2.

Blifwer som then är.

§ 3.

Add[atur]: med fängelse wid wattn och bröd, ty en förnäm person, som råkar sig sålunda förgripa, bör intet blåtta sin kropp och undergå rijsslitande, uthan är fängelse för en hederlig qwinna [361.] och undersåttare än för en lös kåna att undergå rijsslitande.

In fine add[atur]: med fängelse eller rijs.

Ibid[em].

Denna bör sålunda inrättas, att om döden föllier på förgörandet, ware stäglat, men föllier ej döden deraf, miste lifwet.

Caput 23
§ 1.

Här måste ske en skildnad emellan förgörelse på menniskior eller på boskap, in casu priori poena mortis erit, in posteriori poena corporis inflectiva.

§ 2.

Then, som söker förgöra någon sampt then wettandes sådant tillreder, fast thet ej blir tillämpat, straffes med 9 gatulopp, rijsslitande af qwinna, eller full mansboth, och qwinna böthe äfwen så mycket, och stå dessuthan uppenbara kyrkioplicht.

§ 3.

Den af Lundius tillsatte § blir stående.

§ 4.

In fine skall så sättas: Om qwinna ware lag samma, ty den senare meningen är, om man icke är lagligen från qwinnan skild.

Caput 24
§ 1.

Skall blifwa som Prof. Lundius den inrättat.

§ 2.

Ändras intet.

Caput 25
§ 1.

Denne § skall sålunda sättas: och likwäl tillstår sig hafwa sökt en sådan wederstygghelig gerning fullborda, then etc., ty här är mer än simplex conatus, derföre bör och wara exasperatio poenæ.

§ 2.

Högmålsbalker ändas.

[362 a.]

Den 26 Oct. 1721.

Eftermidd.

Närw[aran]de i Kl:e Lagcommiss[i]one)n:

Hans Ex[cell:ce] Præsíd[enten] Gref[we] Cronhielm.

Hr Rev[isions]secr[et.] Ehrencrona.

[Hr Revisionssecret.] Fegerstierna.

V[ice] Præsíd[ente]n Thegner. Lagman Fehman.

Rådman Aulævill.

Secret:n Boström.

Hr Lagman Rosenstolpe och Lagman Cederbielke ursäktades.

Upl[ästes] H:s M:ttz bref att inkomma med et betänk[ian]de öfwer 2:ne måhl, som Rikzsens Secrete Uthskått hos H:s M:tt andra git, n[embl.] ang[ående] twister härrörande af mynteteckn, samt ang[åen]de nabor och widerboande rätt i städerne.

Uplästes Ständernes til H:s M:t härom afgånge bref ang[åen]de desse 2:ne måhl, och det 3:die ang[åen]de laga åhr, inom hwilka en skall wara myndig, berättandes H:s Ex[cell:ce], att H:s M:tt redan härom resolverat, och att resol[utionen] häröfwer snart lærer utkomma, deri H:s M:tt uthsatt tiden til 21 åhr, hwareffter man skall wara myndig.

Uplästes Just[itia]e deputations betänkande om twister ang[ående] afskaffade mynteteckn, som äro deponerade.

Ad 1 samtyckte Collegium aldeles.

Ad 2 äfwenwäl.

Ad 3 äfwenwäl, warandes denna casus nu mera ej till.

Ad 4. H:s Ex[cell:ce] utlät sig, at denna casus icke mer än de förra lærer mer existera, men elliest tyckes, att, sedan myntetecken blifwit afslagne, kan ingen stringeras at betala i godt mynt högre än effter det lage, som de då gullo.

Rådman Aulævill sade, at äfwenså är dömbt i Rådstugun.

Uplästes till ändan och discourrerades sedan deröfwer.

H:s Ex[cell:ce] mente föga sådana casus mera existera, men berättades, at fuller i de nedrigare domstohlar sådana måhl äro afgiorde, men ligga ännu i Rådstugun och Öf[wer]r[ätte]n, i synnerhet här i staden, oafslutne.

Elliest påmintes, att tiden borde considereras, när myntetecknen

blifwit deponerade, och hwad de då gullit, ty laget har ibland warit högt, ibland lågt, och en tid gingo de lika emot plåtar.

Hr Fehman: Det bör göras distinction, nembl. i tiden, och då [362 b.] intet annat mynt war, så at den, som pretenderade annat mynt, nästan blef cum infamia notatus.

H:s Ex[cell]:ce utlät sig, at ducater och rdr åtminstone aldrig warit förbudne, utan däri hade betahlningen kunnat ske effter laget.

Hr Ehrenkrona mente ingen hade kunnat obligeras at betala interesse i annat mynt än då war till.

Hr Boström ber[ättade], at mycket flere måhl än desse woro före i Just[itia] deput[ationen], och blef resolverat, att det wore swårt at determinera alla casus, i anseende til alla de omständigheter, som derwid förefalla kunna, utan fantz bäst at lemna dem til domarens decision, men sedan är detta brefwet wordit expedierat, och wet H. Ex[cell:ce] icke deraf.

H. Ex[cell]:ce anmodade fördenskull Kl. Commiss[ionen], at wisse ledamöter wille sammanträda och samla alla nödiga casus samt projectera en wiss förordring häröfwer, hwarwid Lagman Rosenstolpe, som sitter i Hofrätten, äfwen kunde adjungeras.

Slötz, at Hrr Lagman Fehman, Rosenstolpe, Cederbielke, Rådman Aulævill och Secret:n Boström häröfwer sammanträda.

Sedan uplästes Just[itia] deputationens betienkande ang[ående] nabo och viderboande rätt i städerna. Den 1, 2, 3, 4 och 5:te puncten gillades aldeles, men den 6:te tycktes alt för mycket kunna extenderas i synnerhet inom staden, emädan de, som hafwa handteringar och manufacturer, kunna lägga sig til tomter utom staden.

Hr Aulævill: Detta förstås allenast för brygare, bagare och andra, hwilka finna sig wara trångbodda, och böra hafwa så stort utrymme, som de behöfwa, men dock icke få gå alt för wida.

Collegium war aldeles ense med detta betänk[ian]de, efftersom ock det ansågs wara enligt med förståndet af Stadzlagen och Hr Joh. Skyttes förklaring deröfwer.

Hr Thegner förestälte, at någon kunde willia köpa et hus bredewid honom, såsom en krögare, brännwinsbrännare och andra sådana grannar, hwilka äro fahr[lig]e för eldzwåda; männe icke jag heldre [362 c.] med min skada borde köpa ett sådant hus än lemna det åth honom;

äfwenså kunde en kopparslagare köpa ett sådant hus, hwilken mycket incommoderar en, som har [att] studera och skrifwa.

Detta mentes wara en particulier casus och kommer an på polietiwäsendet, at sådant folk bor särskilt och annorstädes i staden, hwilket och Commis[sionen] fant vara angelägit. Elliest tyctes, at den raison af manufacturer[s] anläggande ej borde gälla, ty på det sättet kunde någon willia lägga åtskillige quarter under sig.

Hrr deputati åtogo sig at jemwäl angående detta målet up-sättia deras mening.

Discourerades vidare häröfwer och hölt H:s Ex[cell]:ce före, at den, som sällier sitt hus, borde likwäl först biuda det åth sin granne, på det densamma må kunna utlåta sig, om och huruwida densamma för sin beqwämlighetz skull det will köpa, dock likwäl utan faveur af naborätt. De öfrige Hrr ledamöter mente, at på det sättet likwäl de rikaste äntå skulle få tillfälle att lägga sig till alla husen. Det wore äntå en lika servitut, om [man] vore obligerad at göra hembud hos sin granne. Derföre tycktes, att allenast hembud skulle ske i de uti betänkandet andragne måhlen, men elliest icke.

Härmed skildes Commiss[ione]n.

[362 d.]

Den 1 Febr. 1722.

War Kl. Lagcommissionen tillhopa. Närw[aran]de:

H:s Ex[cell:ce] Gref[we] Cronhielm.

Hr Baron Stierncrona.

Hr Ehrenkrona.

Hr Fegerstierna.

Hr Cederbielke.

Hr Cederholm.

Hr Lagman Fehman och Hr Rosenstolpe ursäktades.

Continuerades med påminnelserna till Handelsbalken, och up-lästes den 2 § af 4:de capitlet, samt Magistratens och de flere på-minnelser derwid.

Commerciocollegii anmärkning fantz onödig at införas uti en all-män lag, utan kunna de sig derom informera hos Borgmästare och Råd, om de det för oundgängeligt finna.

Hwad som påminnes om adelens taxering, som handlar, fantz äfwen onödigt, emedan i denna § står, att de skola förena sig med borgerskapet om en wiss afgift.

Ifrån Umeå påminnes, at de, som willia handla, böra bo i sta-

den, på det landzköp ej måtte drifwas. Detta fantz billigt, men som det förstås af sig sielft, och de böra ge en genandt till staden, så behöfs ej widare derom införas, utan bäst, att det här står generaliter.

Det andra är et oeconomicum, och skulle någon finnas drifwa landsköp, så bör han derföre straffas.

Att upbördsmän ej böra handla, är tilförene genom Kl. förordningar förbudit.

De öfrige påminnelser gjorde intet till saken.

Uplästes 3 § af cap. 4.

Ordet fremmande utströks, och tycktes bäst wara, at straffet är lika för alla, som bryta häremot.

Elliest reglerades [denna] § något till stilen.

Uplästes 4 § jemte påminnelserna, men ändrades intet.

Upl[äste]s 5 §. Påminnelserna funnos angå allenast specialia och oeconomica, som af wederb[öran]de komma at regleras, men icke höra till allmänna lagen.

Stadskällare; adde: en eller flere.

Elliest ändrades något mera till stilen.

Upl[äste]s 6 §. Commercicoll[egium] påminner, at straffet i denna § må förstås under 14 § i första cap., derest om falsch och flärd generaliter handlas. Men fantz, att det blir här ståendes, emedan straffet är different mot det förra. [363.]

Hr Ehrenkrona tyckte straffet af 40 daler wara för stort i proportion af wahan, som kan wara mycket ringa, såsom när man köper et tiåg ägg eller annat sådant. Fantz godt, att straffet må utsättas till 10 daler sm:t för hwardera. § 7.

Götha Hofrätts påminnelse, at tiden bör utsättas, hwarinom fremmande böra sig angifwa, tycktes wara nödig, och kunde dertill utsättas 3 dagar. Cap. 5 § 1.

Discourrerades, om icke bättre wore, at wården angofwe honom, eftersom den fremmande är obekandt och ej wet, hwarest det skall ske, då icke eller så lång tid til angifwandet behöfwes. Detta ut-sattes, till des någon af Hrr compilerer komma tillstädz och kunna ge orsaken wid handen, hwarföre den fremmande sielf bör sig an-gifwa.

Ändrades intet.

§ 2.

§ 3. Den påminnelsen gillades, att fremmande under liggedagarna ej eller måge utmångla sina wahrör, samt at inga borgare böra skydda och bruka underslef med dem.

Ordet köpt går uth, emedan honom icke är förbudt att köpa, utan allenast sällia, sedan liggedagarna äro ute.

Pro hafwa eller sällia sättes hafwa till salu.

§ 4. Påminnelserna funnos intet kunna ändra §, emedan den samma bör wara general. Det öfriga ankommer på specielle förändringar och commercietractater.

Här infördes om borgare, som betiena fremmande med understucken handel, och det i anledning af Magistratens påminnelse, och blir detta den 5 §.

5:te nu
6:te §. Hwad Magistraten här påminner är et oeconomicum och kan i lagen ej införas.

Cap. 6 § 1. Commercicollegii påminnelse angick böternes stegrande 2:dra och 3:e gången, men blef som förr står.

Hwad Hofr[ätte]n påminner om appellationer i landzköpsaker hörer til Rättegångsbalken.

[364.] Påminnelsen ang[ående] bönder, som köpa i staden och sällia på landet uplästes. Och tycktes, att om någon bonde beder en annan köpa åth sig något i staden, hwilket på många ställen sker, derest allmogen bor långt från staden, så kan det ej anses som landzköp, sedan det är köpt af borgarne, och tull redan derföre är erlagd. Dessutom afgår borgaren intet, när han får så mycket för waran, som han den sielf sålde på landet. Skulle någon bonde sällia något deraf till sina grannar, så tycktes det ej eller wara förbudt, emedan de andre derigenom slippa at resa till staden.

§ 2. Ändrades intet.

§ 3. Uplästes de påminnelser, att det ej må tillåtas byta eller sällia wahrör på landet, men som i § står, att det allenast skall ske til nödtorfft, när jag eller min granne behöfwa waror af hwarannan, så reflecterades intet på desse påminnelser. Ty det worë beswärligit at resa til köpstad, när man får närmare det man behöfwer.

§ 4. Uplästes Commercicollegii påminnelse, och blef därwid, att den gås förbij. Och ändrades § intet.

Den 9 Febr. 1722.

War Lagcommis[sionen] tilsammans. Närw[aran]de:

H:s Ex[cell:ce] Gref[we] Cronhielm.

Hr Just[itiaë] cantz[ere]n Stierncrona.

Revis[ions]secret:n Ehrenkrona.

Revis[ions]secret:n Fegerstierna.

Lagman Cederbielke.

Fehman.

Cederholm.

Rosenstråhle.

Commercier[åde]t Cameen.

Rådm[an] Aulævill.

Secret:n Boström.

Uplästes 7:de capitlet af Handelsbalken samt påminnelserne.

Ändrades intet, och tycktes Comm[ercie]collegii påminnelse § 1.
wara onödig.

Böternes dehning förblifwer till treskiptes, som förr står. § 2.

Efter Magistratens påminnelse sattes borga pro försträck- § 3.
ning; adde: utländsk man.

Uplästes ock de öfrige påminnelser, men funnes ej vara nödige.

Wid tillfälle blef discourrerat om dem, som stjäla wid någon
domstohl, och föredrogz hwad derom förmäles uti projectet af Tiufwa-
balken. Men fantz enhälleligen för godt, att det är nog, när straf-
fet för samma brott utsättes i twebotum.

Effter Comm[ercie]collegii påminnelse tillsättes orden: eller af § 4.
landtmannen.

Malmö stadz påm[inne] attenderades intet.

Blef oändrat. § 5.

Sättes olofligit skiutande pro otidigt; och sker det effter kl. § 6.
9, wari twegilt.

Discourerades om dem, som hafwa falskt mått i deras hus. Cap. 8 § 1.

H:s Ex[cell:ce] war af den mening, at ingen bör ha falskt mått [365.]
i des hus, utan tyckas alla böra straffas lika, ty sådana mått böra
aldrig wara till.

Hr Stierncrona holt före, att det bör restringeras till dem, som
handla, ty mången kan hafwa dem i sitt hus, men brukar dem intet,
eller har dem endast för sin curiosité, eller äger ett käril till sitt bruk.

Aulævill sade sig wara af den tankan, att om han eller någon
annan, som icke handlar, hafwa sådant mått och wicht i sitt hus, så

wore det obilligt att sättia straff derpå. Men en handlande eller näringsman, om han dem hafwer, han bör straffas, fast han icke gör skada dermed.

Hr Cederholm mente, att ingen bör hafwa falskt mått och wicht i huset; en annan sak är med sådana käril, som ej brukas til utmätande.

Effter vidare discourerande häröfwer stannades, i det slötz, att den, som gör skada med sådana mått och wigter, böte 40 daler sm:t, ersättie skadan och plichte som för annat bedrägerij.

§ 2. Reglerades så: Gör någor annor thet, böte 40 daler til treskiptes, sker thermed skada, straffas thessutan som för annan tiufnad.

Cap. 9 § 1. War ingen påminnelse wid.

§ 2. Ändrades intet.

§ 3. Blef ock som den war.

§ 4. Commissionen war af den tanckan, att den utsatte tiden, hwarinnom gäldenären skall ansäjas, går uth, ty der ingen tid är föreskrifwen, där bör gäldenären altid wara parat att betala. Och hwad ansäjningen beträffar, så sker densamma antingen genom executoren, eller föresättes af domaren, eller och sker den samma genom goda män, hwarom i Executionsbalken är förmält.

§ 5. Lagman Fehm[an] tyckte, [att] man behöfwer här ej föreskrifwa någon, huru han skall förese sig, innan han ger uth sin obligation, har han ej adresserat sig till en god man, imputet sibi.

Hr Aulævill mente denna § böra stå, efftersom derom förmäles i alla lagar.

Hr Stierncrona: I fall casus skulle existera, att ens obligation skulle utkomma, innan han fådt penningar, så bör han hafwa något remedium, ty om det står i zedelen eller ordres, så löper han wiss fahra.

[366.] Hr Boström, Hr Ehrenkrona och flera mente, att denna § kunde aldeles utgå, ty densamma gör snarare crediten twifwelachtig, och ger tillfälle til onödiga undflychter.

H:s Ex[cell]:ce war af samma mening, ty hwar och en lærer se sig före; gör han det ej, så är det hans egen skada.

Fantz enhälleligen för godt, att denna § går uth.

§ 6. Uplästes påminnelserne, och tyckte Hrr Ledamöterne, att desse

casus rarissimi och de där mera synes ge tilfalle till at hindra crediten och att bruka underslef, kunde gå uth, emedan den ej synes böra stå i en general lag. Skulle en sådan casus hända, så böra de genast angifwas. Och om någon skulle med wåld bli en obligation fråntagen, och 6 månaders fatalier honom lemnas till angifwandet, så kunde han ang[ående] tiden råka i disput med wåldföraren, hwilken då måste faveuren niuta af sådana fatalier.

Går jemwäl uth i anseende til de andragna skiähl. § 7.

Går jemwäl uth, ty inga fatalier behöfs. § 8.

Denna § fantz nödig och blir ståendes. § 9.

Blir ståendes. § 10.

Det crimen, som här förmäles om, tycktes wara större, än att han skall mista sina penningar allenast, utan föres detta til Missgärningsbalken. § 11.

Hr Stierncrona gjorde det inkast: om jag lånt någon 4 särskilta poster, så får han icke betala interesse och capital på den första särskilt, utan man afdrager interesset på alla först, och sedan kommer capitalet att betalas. § 12.

Hr Ehrenkrona war af samma mening.

H:s Ex[cell]:ce och Hr Camen mente, att man kan betala interesset och capitalet för första posten särskilt.

Fantz, att lagen härutinnan är klar.

War för utstruken. § 13.

Om ränta frågades, om den, som tager mera än 6 [procent], skall mista capitalet. Somliga tyckte det wara swårt, at han skall mista capitalet, omständigheterna kunna wara åtskillige, och de bruka äntå underslef och låta betala sig föruth eller afdraga på summan det, som han will hafwa. § 14.

Boström: Något måste han mista första gången på capitalet, och andra gången hela capitalet. [367.]

Fehman: Om en låter förskrifwa sig 10 à 12 procent, och blir tiltalt, innan han det niuter, så är här lika straff för den, som fordrar och tager, hwilket är obilligt.

Fantz godt, at ordet förskrifwas går uth.

Ang[åen]de straffet, så kom Commissionen öfwerens, att förste gången bör han mista 10:delen af capitalet jemte räntan, och andra gången hela capitalet.

Den 15 Febr. [1722].

H:s Ex[cell]:ce Gref[we] Cronhielm.

Hr Justitiecantz[eren Stierncrona].

Hr Revis[ions]secr[et.] Ehrenkrona.

Hr Fegerstierna.

Lagman Cederholm.

Rosenstolpe.

Comm[ercie]rådet Cameen.

Rådm[an] Aulævil.

Lagn[an]
Fehman
ursäch-
tades.

Uplästes 15 § af 9:de capitlet jemte påminnelserna. Discoure-
rades, huruwida det bör stå, att en köpman skall få 6 procent inter-
esse 6 månader effter, sedan han sålt något på credit.

H:s Ex[cell:ce] och Jus[titie]cantz[leren] tyckte detta wara onö-
digt, ty en köpman stegrar altid sina wahrer dereffter, och om den
andra ej betalar, så kan han söka honom executive.

Dessutan tycktes det mycket gravera unga köpmän, som handla
på credit, ty de skulle här igenom aldeles bli ruinerade, och skulle
detta ge mycket swårigheter, emedan ju äntå de kunna göra hwad
contract de willia sins emellan, eller ge sin revers.

Hr Cameen och Aulævil utlätö sig, att det skulle befordra hande-
len och ge bättre köp, samt öka crediten, och wore wäl, att lagen
determinerade en wiss tijd, när betahningen skall ske.

Ceteri: Lagen är utomdes klar, att där ingen tijd är föreskrifwen,
där får man altid söka betahningen, de kunna också elliest göra
annat aftahl sin emellan och komma öfwerens ang[åen]de ränta, om
de willia.

Hr Ehrenkrona: En köpman torde på det sättet aldrig kräfwa
någon, utan låta penningarna stå, då han får så mycket interesse.
Detta skulle hafwa stor effterfölgd med sig.

H:s Ex[cell]:ce: När köpman ej will längre creditera, så får han
äntå 6 procent, när han söker honom.

Hrr Camen och Aulævil woro af den mening, at detta borde
stå, ty då lærer köpman ej så mycket stegra sin wahra, och det
lär befordra crediten. Hr Aulævil sade ock, att borgerskapet sedt
denna § och warit deröfwer mycket förnögd.

[368.]

De öfrige Hrr ledamöter woro af den mening, att denna §
skulle utelemnas, hwarföre den ock uteslötz.

§ 16.

Blef oförändrad.

Uplästes jemte påminnelserne, hwilka aldeles ogilla, att något § 17.
wijte skall utsättas för dem, som ej betala.

Commissionen tyckte ock aldeles obilligt wara, att något wijte
för låntagarna skall utsättas, ty då kunde han ofta komma at be-
tala större wijte än sielfwa capitalet är, fast än han tillika måste
betala interesse.

Fantz godt, att detta utstrykes, emedan det alt för mycket
skulle gravera en creditor [o: *debitor*?].

Ändrades intet. § 18.

I stället för swarat sättes: lagligen tilltald eller för rätta § 19.
stämder.

Discourerades, huruwida någon må kunna betala sin skuld före § 20.
förfallogagen. Föreslogz, att det kan utsättas, [att] om någon will
betala inom ett eller halft år, må det wara honom tillåtit, fast han
sig forskrifwit på 10 år. Ty det wore præjudicerligt för fattigt
folck, hwilka derigenom obligeras til interesse, fast än de kunna be-
tala, och måste äntå lemna sin pant hos creditoren.

Hr Stierncrona: Det kan hända, att man med besvär tager sina
penningar från en säker ort till att låna dem åth en annan på någon
tid, kommer han effter några månader och will ge pengarna igen,
så lijder man skada.

Ceteri utlätto sig, att detta kommer an på convention och af-
tahl, hwareffter saken bör decideras, och kunde således detta uth-
lätas, ty förord bryter lag.

Effter något vidare discourerande fantz bäst wara, att denna
§ utstrykes, och låta det ankomma på convention och domarnes
utslag.

Denna § utslöts för åthskilliga omständigheters skull, som an- § 21.
komma på domarnes skärskådande.

Utslöts äfwenwäl, ty den, [som] ej kan bewisa det han fordrar, § 22.
blifwer icke hörd.

Adde: och ware man ej thess bättre, efftersom han wille § 23.
liuga sig penningar till. [369.]

Derwid war intet att påminna. Cap. 10 § 1.

Påminnes, att tiden är för kort och borde wara på landet en Ad § 2.
månad och i staden 14 dagar. Denna puncten ändrades fördenskull
effter denna påminnelsen.

Hwad som påminnes, huru procederas skall, när skuldnären är borta, det fantz onödigt, ty panten kan äntå upbiudas, och han lærer förmodeligen lemna en fullmächtig til at bewaka sin pant. Ofwanbem[äl]te termin förstås effter kundgörelsen om wärderingen.

- § 3. Ändrades intet, efftersom det står på annat ställe, att panten ej får utlånas utan ägarens wetskap.
- § 4. Aulævill tyckte, att om ens pant således förloras, så lider han dubbelt: han mister panten och måste tillika betala lånet. Deremot sades, att panten är ett depositum, och om den förloras utan skuldägarens wangiömo, så är det pantägarens skada, hwilken som han fådt penningarna föruth, så bör han dem betala, och kan icke säija sig derigenom dubbelt lida, ty det är en pur olycka, att han miste panten.
- § 5. Ändrades intet.
- § 6. Taltes om, huruwida det här skulle tillsättias om stulen pant, men sades, att härom står på ett annat ställe i lagen.
- § 7. Den påminnelsen, att denna § skulle limiteras, och en bonde tillåtas att sättia sin boskap i pant, emedan han ju får sällia dem, fantz wara billig, och kom Commissionen öfwerens, att § utstrykas.
- § 8. Går uth, emedan den synes onödig, ty det är äntå altid praxis, att när panten lemnas i ägarens händer, kan han ej förhindras att handla och wandla dermed med andra. Men i annan § är straffet för honom utsatt, som det gör.
- [370.] § 9. Blir som den är.
- § 10. Ändrades icke eller.
- § 11. Blir äfwen oförändrad.
- § 12. Derwid war intet at påminna.
- § 13, 14. Icke eller.
- § 15, 16,
17, 18. Ändrades intet.
- § 19, 20, 21. Ändrades intet.
- § 22. Derwid påmintes intet.

Den 22 Febr. 1722.

H:s Ex[cell]:ce Gr[efwe] Cronhielm.

Hr Just[itiaë] cantzl[eren] Stierncrona.

Hr Ehrenkrona. Fægerstierna.

Fehman. Cederbielke.

Cederholm. Cameen.

Thegner.

Rosenstolpe.

Aulævil.

Uplästes Kl. M:tz bref af den 13 Febr., deri befallas, att Hr Stierncrona, Lagman Cederholm, Secret:n Boström och Rådm[an] Aulævill skola tråda tillhopa med de andra Collegier att i öfwerwå-gande taga några projecterade förordningar.

Continuerades med Handelsbalken och påminnelserna derwid, och uplästes nu cap. II.

Discourerades om dem, som igenom olyckor af sig komma [Cap. II.] och cedera bonis, huruwida de måge trängas till full betahning, eller den andra förplichtas att gifwa effter.

Å ena sidan tycktes, at om han kan wisa sig genom olyckliga händelser hafwa mist sin egendom, och domaren finner jämwäl skiä-ligt at bewillia honom cessionem bonorum, så bör han ej vidare stringeras til betahning, ty då kunde han elliest aldrig åter repa sig eller finna credit, utan skulle hwar gång bli twungen af sin creditor, så snart han kunde förtiena sig aldrig så litet.

Hr Camen utlät sig af den mening, at som en debitor alltid är i skuld, så länge han icke fullleligen betalt, så kan en creditor ej förplichtas att bege sig i sin rätt, innan han blifwit förnögd, och det så mycket mer, som det snarare skulle befodra allmänna crediten, fast en particulier person derigenom kommer att lida.

Denna saken fantz omsider derpå ankomma, om han warder trängd och twungen att cedera bonis och wisar sig då genom olyckor wara råkad i så slätt tilstånd, att han ej mächtar betala all sin skuld, finner tå domaren skiäligt att bewillia honom cessionem bono- rum, så bör han sedan wara frij, när han en gång upgifwit all sin ägendom effter den process, som är i lagen införd. [371.]

Uplästes 4 §, hwilken ej ändrades.

Blef icke eller ändrad.

§ 5.

I stället får tänckt sättes sökt.

§ 6.

Af Götha Håfrätt påminnes ang[åen]de terminens längre utsät- tande till inventarii förrättning i gäldbundit bo. § 7.

Lagm[an] Fehman tyckte bättre wara, att tiden inskränktes, ty där jus tertii verserar, där borde boet genast inventeras til credito- rernes säkerhet, och icke arfwingarne lemnas att gå öfwer egendo- men. En annan sak är med tiden, hvarinnom arfwingarne hafwa at för- klara sig, om de willia taga arf eller ej. Men där som arfwet är notorie graverat, där bör ej differeras med inventeringen.

Denna 7 § och de fölliande, samt hela 12:te capitlet utsattes till att confereras med Erfdabalken.

Uplästes 13:de capitlet.

[Cap. 13].
§ 1.

Hwad som af Götha Håfrätt påminnes fantz wara rarissimi casus, och slötz, att de orden thess wällande skola utheslutas, och saken lemnas til domarens skärskådande effter omständigheterna.

Contra Råd[man] Aulævil: Såsom man aldrig förr hafft lag, huru dömas skall, om man är wällande eller eij, att lånet förkommer, så tycker jag nödigt wara, att Götha Hofrättz påminnelse införes, huru dermed procederas skall, elliest lærer ingen domare döma lika.

H:s Ex[cell:ce]: Hwad jag lånar, det bör jag ha igen, och behöfs således eij stå i lagen, om någon warit wällande eller eij, at lånet förkom. Detta kan förorsaka chikaner, och gamla lagen war härutinnan mycket bättre, som positive säger, [att] man skall ha sitt lån igen. Sättes exceptioner dertill, så lærer tusend inwänningar göras, och hwar och en bör se sig före, att eij låna något uth. Slötz, att detta skall sättas generaliter, efftersom på annat ställe widare härom

[372.] förmäles.

§ 2. Ändrades intet.

§ 3. I anledning af G[ötha] Hofrättz påminnelse utsattes 20 dalers böter i stället för 50.

§ 4. Den, som lånar något i annars namn utan elak intention, han bör eij böta dubbelt, efftersom crimen icke är så stort, utan är allenast missbruk af ens wänskap. Men sker det til att roffa och bedraga, derom talas framdeles, som Hr Rådm[an] Aulævill berättade.

§ 5. I anledning af Hofrättens påminnelse discourerades, huruwida här skulle tillsättias, om man utlånt bedrägeligit gods thess williande¹ at skada en annan.

Är det en willigärning, så hör det till Säre- eller Dråpmålabalken. Men är det utlånt af glömska eller förseende, så kommer sådant under domarens skärskådande. Fantz fördenskull godt, att denne § aldeles slutes uth.

§ 6 och 7. Utströkos bägge, efftersom de begripes under § 1, at låhn bör

¹ Ursprungligen har skrifvits: »med williande». Senare har ordet: »med» öfverkorsats och ordet: »thess» skrifvits öfver raden. Båda orden äro understrukna, hwilket möjligen betecknar, att de böra utgå.

gifwas igen, men kommer wådelig händelse eller förseende theremellan, så dömes effter omständigheterna.

Hr Cederholm och Aulævil tyckte likwål nödigt wara, at något förmåltes, huruwida låhn skall gäldas, om det med låntagarens wål-lande förfars, efftersom domarne eij lära elliest döma lika.

Ändrades intet.

§ 8.

Uthströktz, jemwål ock den 10:de, emedan de begripes under första §, och böre lemnas till domaren.

§ 9.

Den 1 Martii 1722.

H:s Ex[cell:ce] Gref[we] Cronhielm.

Hr Justitiæ cantzleren [Stierncrona].

Hr Ehrencrona.

Hr Fegerstierna.

Thegner.

Fehman.

Cederbielke.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Aulævill.

Boström.

Uplästes 14:de cap. med påminnelserna.

Blef oförändrad, allenast utströkos the orden: som thet emot-Cap. 14 § 1. taga will, ty elliest, om thet eij sker med depositarii wetskap och willia, är thet icke depositum.

Hofr[ätte]n påminner, at sidsta meningen af § [2] må utslutas; i anledning deraf discourerades, om den skall mera swara, som niuter wedergällning, för det han förwarar. Och tycktes jemwål, at denna meningen kunde gå uth, ty ehwad han får wedergällning eller eij, bör han dock swara för försumelsen.

§ 2.

Hr Aulævill war deremot, at meningen skulle utslutas, ty den, som får wedergällning, bör swara til culpam levissimam, men den, [som] eij får wedergällning, swarar till culpam latam allenast. Slötz, att som depositarius likafullt bör swara, ehwad han får wedergällning eller eij, så kan han deremoth icke stå i större ansvar, fastän han får wedergällning.

[373.]

Hr Lagman Fehman tyckte det icke wara depositum, när någon tager wedergällning för det han förwarar något, så framt det icke är et rum, det han uthyrer dertill.

Ceteri höllo före, at det eij immuterar naturam depositi, at någon får wedergällning för den omsorg han har för någon tings förwarande.

Ändrades intet.

§ 3.

§ 4. Hwad som påminnes wid slutet, att det skulle wara ed mot ed, fantz wara onödigt; ty i detta måhl är icke ed mot ed, utan depositarius bör swärja, at thet eij skedde med hans wällande.

§ 5. Ordet öppnar utströkz, ty det kan ske uti godt upsåth.

§ 6. Om then, som nekar, brukar eller sällier förtrodt godtz.

Hr Cederbielke påminte, att detta icke eller sker i godt upsåth, ty nekar han förtrodt godz, så är han wärckeligen coupabel, och mer än den, som nekar til pant.

Hr Fehman tyckte äfwen, at den, som således nekar, är eij stort bättre än den, som nekar sig hafwa stulit, men blir öfwertygad. Aulævil idem.

H:s Ex[cell]:ce hölt före, at han wäl bör ha straff, men icke anses som en tiuf, som invito domino tager något. I det förra målet är han falsarius och bedragare, men icke kan han säijjas hafwa begådt furtum eller rapina.

Hr Cederholm: I förra § står, om han försnillar något af deposito, til exempel tager 10 ducater uhr en pung af 100 duc[ater], då är han tiuf; men här, om han nekar till hela pungen, är mycket mindre straff.

Effter vidare discourrerande slötz, att ordet nekar går uth.

§ 7. Fantz godt, att de anförde exempel gå uth, emedan saken äntå är klar.

[374.] Hr Aulævil påminte åter härwid, huru nödigt wore, att det måtte bli ståendes om dem, som antaga sig en tingz wård mot wergällning, emädan sådant är tagit uhr fremmande folkz lagar, och är angelägit, att deruti görs åtskillnad mot dem, som eij få betahning, ty uti förra casu är han än mera förbunden.

§ 8. Slötz, att denna § går uth, ty det faller af sig sielf, såsom en ratio generalis, när jag wårdar hans som mit egit, eller sätter min ägendom tillika in deposito hos en annan, så har ingen at säija derpå.

§ 9. Ändrades icke.

§ 10. I anledning af Swea Hofrättz påminnelse ändrades denna §, så at hwarken depositarius twingas at innehafwa depositum eller domaren påbördas thet under sin wärjo taga, utan arfwingarne förena sig om en annan ort thet at sättia, till thess twisten slutes.

§ 11. Ändrades intet.

§ 12. Om deponens eij will uttaga sina saker, sedan han blifwit an-

sagd, kan man sig anmäla hos executoren eller domaren. Will ej eller domaren sig thermed befatta, så tycktes, att man kan häfwa depositum uth. Fördenskull tycktes de orden, som föllia på verba all fahra, kunna utslutas, ty om sakerne sattes hos en annan, förstås af sig sielft, om [o: att?] han derfor bör hafwa betahning.

Äro flere arfwingar och äro icke tilstädes, eller twista med hwar annan, så bör domaren eller executoren sig sådant depositum antaga, ther enthera af de närwarande arfwingar ej will thet emottaga.

Ändrades intet. § 13.

Ändrades ej eller. § 14.

Blef som den war. Cap. 15 § 1.

Denna § går uth, ty de föllier af [sig] sielft, att det skall bewisas, huru stor hyra är lofwat, och at jemwäl domaren kan pröfwa, huru stor hyra gifwas må, ther ingen är utfäst. § 2.

Går äfwen wäl uth, ty thet förstås af sig sielft, och kommer an på öfwerenskommande. § 3.

Utstrykes jemwäl. [375.]

När 10 daler betalas och all skada åter, tyckes straffet wara stort nog. § 4.

Under allan skada, som skall ersättias, förstås jemwäl legan, dock blef ordet lega för mera tydelighetz skull tillsatt. § 5.

Ändrades intet. § 7.

[Denna §] i[tem] den 9 och den 11 stå i Skråordningen och gå fördenskull här uth. § 8.

I stället för taga thet åter etc. [ponatur?]: fülle skadan etc. § 10.

Om legohion reglerades effter Hofrättens påminnelse, förutom hwad städiepenningar angår. § 12.

Blef oförändrad. § 13.

Hwad som påminnes, att den, som först stadde, behålle legohion, förstås af sig sielft, och ankommer på des willia, om han will behålla sådant tienstehion. § 14.

Tycktes i anledning af påminnelserne, at de 7 frihetzdagar måge utslutas och låta det ankomma på husbondens behag att lemna dem någon frihet antingen då eller en annan gång. § 15.

Skall rättas til stilen. § 16.

Pro låckar pone tubbar. § 18.

§ 19. Hr Fehman påminte om dem, som wråka tienstehion, at de böra mera böta än löhnen, ty födan är det mästa.

Slötz, at så sättes: Hafwe ingen wåld utan skälig orsak at drifwa bort legohion sitt; exclud[atur] verba: och wil thet ej återtaga.

Sequ[itur]: Giör thet någor, gælde allan skadan och löhnen etc.

§ 20. Fantz godt, att en sådan skall böta 10 daler sm:t.
Föllier § 21.

[376.]

1722 den 8 Martii.

Höltz Lagcommission.

H:s Ex[cell]:ce Grefwe Cronhielm.

Hr Stierncrona. Fegerstierna. Thegner. Fehman.

Handels-
balcken

Cederbielke. Cederholm. Aulævill. Boström.

cap. 15

Går uth, såsom till en allmän lag intet hörande.

§ 21.

Skall tillsättias: wid 10 dalers wite.

§ 22.

§ 24.

För afskedz pass pon[atur]: witnesbörd.

Caput 16

Näst skrifftelig add[atur]: eller i witnens närwaro af-

§ 1.

handling.

§ 2.

Gillades.

§ 3, 4, 5.

Gillades. Ifrån 6 till 14 §§ påmintes intet.

§ 14.

Swea Hofrätz påminnelse gillades, att bolagmans rätt bör transporterar på creditoren, när bolagzmänne det ej annat willia samtyckia.

§ 15.

Bör gå uth, effter Commercicollegii påminnelse.

§ 16.

Går uth som orimlig.

§ 17.

Gillades; § 18, 19, 20 gillades; § 21 gillades.

Cap. 17

Gillades; § 5, 6 gå uth, som äro helt onödige; § 7 gillades;

§ 1, 2, 3, 4.

§ 8 och 9 gå uth; § 10 hörer till Missgärningzbalken; slutet om arfwingarne går uth; § 11 gillades.

§ 12.

Näst syslorne add[atur]: och redo giort hafwer.

§ 13.

Gillades.

Finis tituli de emptione et venditione.

Den 16 Martii 1722.

H:s Ex[cell]:ce Gref[we] Cronhielm.

Hr Ehrenkrona. Fegerstierna. Thegner. Fehman.

Cederbielke. Cederholm. Aulævill. Boström.

Uplästes 7 § af cap. II, som tilförene war utsatt, och fantz godt, att densamma skall flyttias til Erfdabalken.

I lika måtto 8:[de] och 9:[de] samt 10:de §§.

Uplästes 1 § med påminnelserna och discourerades deröfwer ett och annat. Fantz godt, att hwad som af Hofr[ätte]n andrages om the ting, som af oskipto skola uttagas, dereffter skall denna § rättas. Cap. 12.

Hwad som i denna § förmäles, föres til första §, och sedan kommer at talas om ordningen, hwarefter betahlning skal ske. Discourerades, huruwida inlagzfä äger préférence, när det är förskingrat, så at wederlag derföre kan fordras fram för andra creditorer. § 2.

En dehl tyckte, att wederlag bör hafwa samma rätt som inlagzfäet, eftersom deponens ej bör lida för det depositarius malverserade.

En dehl åter utlät sig, att det är emot naturam depositi, att surrogatum skall fordras. Ty depositum är en egendom, som bör lemna orörd, och om den dissiperas, så är samma egendom icke mera till, och således kan deponens ej vindicera densamma, utan skylle sig för det han ej utwalde en bättre depositarium, dock lemnas honom actionem furti emot den andra, som malverserade. Men de andra creditorer, som vigilerat, hafwa præferencen. [377.]

Boström war af den mening, att om depositum således förskingras, när det är förtrodt den andra i händer förseglat och inläst, måste deponens åtminstone få surrogatum af annan egendom fram för andra, som senare komma. Ty elliest kunde hända, att en depositarius kunde colludera med andra, som ge sig uth för creditorer, och under det skenet afhända den andra des insatte egendom, som sedan icke är belåten med det straff, som en depositarius för sådant crimen bör undergå.

Hr Ehrenkrona war af samma mening.

Stierncrona: Ratio emot är den, att om min egendom fins, tager jag den tillbaka, men är den såld, tå äro penningarne depositarii, och kunna således ej vindiceras.

Ändrades intet. § 3.

Skall ändras effter Swea Hofrättz påminnelse. § 4.

Rättas jemwäl effter Swea Hofrättz påminnelse. § 5.

It[em] effter Sw[ea] Hofr[ät]tz påminnelse. § 6.

Gillades jemwäl Sw[ea] Hofrättz påminnelse och ändras § der-effter. § 7.

- § 8. Magistratens påm[innese] gillades, men derom är förr infördt i lagen.
- § 9. Swea Hofrättz påm[innese] gillades och införes.
- § 10. Swea Hofrättz påminnese härwid skall observeras.
- § 11. Ändrades ej.
- § 12. Blir ståendes.

[378.]

Den 20 Martii 1722.

H:s Ex[cell]:ce Gref[we] Cronhielm.

Hr Justitiæ cantzl[eren] Stierncrona.

Hr Ehrenkrona. Fægerstierna. Thegner.

Cederbielke. Rosenstolpe. Cederholm.

Aulævill. Boström.

Uplästes Kl. M:tz bref och befallning til Lagcommiss[ione]n at ge des betänkande öfwer 17 punct[en] af adelens i Skåne beswär wid senaste riksdagen, att de förr 1716 skedde låhn etc. måtte betalas i mynt af lika valeur som det då war.

H:s Ex[cell:ce] uprepade, hurusom sahl. Konungens mening varit, att de låhn, som skedt, böra betalas i samma myntesort, som de gjorde äro; det wärde, som en kon[ung] behagat sättia på et mynt, bör gälla, och när man betalar i samma sp[ecie] mynt, så lider man intet. Ty det man lånar, bör ges så godt igen, hwilket är enligt med naturliga lagen.

Stierncrona: När konungen giordt en annan lag, så bör man rätta sig derefter. Nu är frågan de præterito, och aldenstund all ting proportioneras effter myntetz wärde, så måste ock det ske med betahlingen.

Hr Thegner tog det exempel: om man lånar någon spanmåhl för några åhr föruth, så bör man betala så mycket spanmåhl igen, äfwenså med penningar.

Hr Ehrenkrona utlät sig, att ingen härwid lider utan allenast kon[ungen]s betienter.

Om det nu skulle hända effter någon tid, att carolin åter skulle falla til 20 öre s:mt, hwad skulle åter för olägenheter deraf yppas för den, som utlånt sina penningar, sedan carolin blef uphögd 1716.

H:s Ex[cell]:ce: Det ankommer på förskrifningen; har han förskrifwit sig dahler caroll[ine]r, så bör han dem betala i specie caro-

l[ine]r, men är det kopparmynt eller courant, så betalar han med det gångbara myntet, och är då hans olycka, at han sig sp[ecie]mynt eij förskrifwa lätet.

Elliest blef omtalt, att när myntet stegras, så rätta sig warorne [379.] dereffter, och således kan man eij säjas lida derigenom; den, som lånte den tijd carolin gälde 20 öre s:mt, har fådt då äfwen så mycket derföre, som sedan han gälde 25. Och fördenskull tyckes han böra betala så godt igen som han bekommit.

Deremot sades, at ingen annan än betienterna derigenom lida, ty de måste emottaga penningarna, som de minst gälla och gifwa dem uth för wahror emot högsta priset.

Effter vidare discourerande härom, stannade Commiss[ione]n i den mening, att häröfwer ingen allmän lag lærer kunna fastställas, utan kommer det an på domaren at skiärskåda hwart och ett contract, i hwad myntesort, när och till hwad tijd det är slutit, med flera omständigheter, som deruti inlöpa.

Och afgår samma swar till H:s M:tt.

Den 5 Apr. 1722.

[380.]

H:s Ex[cell]:ce Gref[we] Cronhielm.

Hr Ehrenkrona. Fægerstierna. Cederbielke.

Rosenstolpe. Cederholm. Aulævill.

Boström.

Hr Lagman Cederholm upläste 12:te capitlet af Handelsbalken, som han å nyo projecterat och inrättat i anledning af Swea Hofrättz påminnelser.

H:s Ex[cell:ce] proponerade, om det wore nödigt att här föruth enumereras alt det, som in natura bör uttagas och icke kommer under ordningen inter creditores, ty det förstås äntå af andra rum i lagen, att hwar bör taga uth thet hans är, och sådant upräknas icke eller uti gamla lagen. Och föreslog H:s Ex[cell]:ce, at det kunde införas i Erfdabalken [af n[ya] l[agen]], att egendomen skall delas, sedan alt thetta är afdragit.

Effter något discourrerande fantz godt, att 12 capitlet af Erfdabalken skall således begynnas: [1 §.] Nu är bo uptecknat, tages tå undan alt thet, som en annan in natura tillhör, såsom det här upräknas. 2 §. Är gäld effter, tå betalas then,

som här i Handelsbalken förmäles. Thet öfwer är, skiffthen arfwingarne.

Sedan kom åter på tahl om depositum, som förskingras, om deponens då skall mista emot andra creditorer.

Hr Boström uprepade, att det wore oskiäligt, att andra creditorer skulle utsluta honom at få sit depositum igen. Ty hwad den raison angår, att han skall skylla sig sielf, at han ej walde sig en bättre deponens [c: *depositarie*], så kan detsamma allegeras emot förmyndare, som förskingrat barnapenningar, hwilka altid böra ha præferencen, och då skulle domarne swara, som ej utwaldt annan förmyndare. Och som således barnapenningar böra ha præference, så bör ock deponens af samma skiähl ha præference för andra, när depositum är skingrat.

[381.] Rosenstolpe och Aulævil distinguerade emellan depositum och mandatum: deponens har actionem til sin egendom, är den borta, så kan han den ej återtaga, och äger allenast actionem in poenam, non in rem. Men förmynderskap är af den egenskapen, at barnapenningar uti förmyndarnes hand böra fram all annan gäld utgå.

Stannandes i det sluth, at wederlag för et förskingrat depositum ej annorlunda kan consideras än som et annat simpelt creditum.

Detta capitlet reglerades vidare.

Sedan justerades Lagcommiss[ionen]s swar til H:s M:tt ang[ående] 7[c: 17:de] puncten af adelens beswär i Skåne.

Den 12 Apr. 1722.

H:s Ex[cell]:ce Gref[we] Cronhielm.

Hr Ehrenkrona. Fægerstierna. Cederholm.

Boström. Aulævill.

Rosenstolpe och Hr Thegner ursächtades.

Uplästes ur Rätteg[ång]zbalken om exceptioner, som äro ogrundade, och tyckte H:s Ex[cell]:ce, at det är oskiäligt, at han skall böta i nedre instantierne, som ogrundade exceptioner drifwer, efftersom de äntå böra nu gå tillika med hufwudsaken till öfwerdomaren.

Hr Boström war härmed ense.

H:s Ex[cell]:ce utlät sig vidare, att fast soml[ige] exceptioner äro peremptoriæ, såsom exceptio fori, så kunde sådana måhl äfwen föllia med hufwudsaken. Öfwerdomaren lærer utlåta sig både öfwer

hufwudsaken och om forum warit competens eller icke; har det icke warit, så är saken null.

Hr Cederholm: Det kunde lemnas hos domaren at bewillia honom appellation uti denna exception eller icke.

Hr Ehrenkrona sade, at parten derigenom alt för mycket skulle lida och tiden drages derigenom. [382.]

H:s Ex[cell]:ce swarade, att tiden derigenom bespares.

Boström: Ett sådant processmåhl, ehwad det är, bör dom[aren] utlåta sig öfwer, och parten bör ej få appellera dermot, utan swara i hufwudsaken; sedan dom[aren] sig utlåtit både öfwer exception och hufwudsaken, får öfwerdomaren sig utlåta öfwer altsamman, finner han, at underdom[aren] warit incompetens, så remitt[era]r han saken til behörigt forum. Jag tror, at få underd[omare] skulle fela häruti, men nyttan är allmän.

Hr Ehrenkrona sade, at som detta är en angelägen sak de exceptionibus, så will han upsättia sin mening skriftteligen.

H:s Ex[cell]:ce: Det skulle mycket förkorta processen, om inga exceptioner attenderas, utan domaren utlåter sig så deröfwer som hufwudsaken; har han utlåtit sig rätt i hufwudsaken, så är det wäl, och han, som exciperade, winner då, hwar ock icke, remitterar öfwerdom[are]n, til hwilken han appellerat, saken til beh[örig] rätt.

Ehrenkrona: Alla J[uri]s[consul]ti anse sådana exceptioner så angelägna, att hufwudsaken icke kan innandes afgöras. Jag kan wara på en annan ort och där bli citerad, hwarigenom jag uppehålles, och alla mina wittnen och documenter skola dijt neder.

H:s Ex[cell]:ce: Om jag skall dijt, til ex. til Bogesund, så har jag fådt citation föruth och bör således wara præparerad i hufwudsaken; will ej domaren attendera min exception, utan utlåter sig i hufwudsaken, så får jag gå til öfwerdomaren. Dessutom tror man ej, att någon domare skall ges, som är så ignorant, att han det gör.

Hr Fegerstierna anförde en hop difficulteter, som skulle existera, om exceptio fori ej skulle anses, men som Kl. M:tz förordning af 1718 är mycket hälsosam, så tyckes bäst att bli derwid; skulle man undantaga en exception derifrån, så torde hela förordningens krafft förfalla. [383.]

Hr Aulævill war af samma mening som Ehrenkrona och utlät

sig, att så många och angelägna exceptioner äro, att en domare icke kan undgå att interloquera, såsom det kan hända uti uppskåfzmåhl, där som parten nödwändigt bör ha dilation.

H:s Ex[cell:ce]: I sådant fall lærer dom[aren] eij neka hon[om] dilation. Men hwad exceptioner angår, gälla de eij hos underdo[maren], så gälla de hos öf[wer]dom[aren], om den förra felat.

Aulævill: Om dom[aren] felar uti exceptionib[us], så har jag den favor att få gå immediate til Hofr[ätte]n, men skall det gå med hufwudsaken til appellation, så drages tiden altför mycket uth, och domaren ges anledning till att arbitrera. Om han utlåtit sig aldrig så rätt i sielfwa saken, så är det äntå nult, emedan han felat i processen.

H:s Ex[cell:ce]: Neij, domen består i hufwudsaken, om den exciperande winner, appellerar han, och öf[wer]dom[aren] ändrar, hwad exception angår, så uphäfwes jemwäl domen in meritis.

H:s Ex[cell]:ce beropade sig vidare på förordningen, hwilken i några åhr redan är med nytta practicerad.

Hr Ehrenk[rona] propon[erade], at desse måhl kunde för deras angelägenhetz skull communiceras med Hofr[ätter]na.

Fantz godt, at hwar sätter up sin skrifftel[ige] mening häröfwer.

Uplästes Kl. M:tz remiss med Cammar- och Comm[ercie]collegiernes bref jemte den projecterade bygningzordning i Stockholm.

Sedan förehade H:s Ex[cell:ce] någre passager uhr Handelsbalcken, hwaröfwer discourerades.

Elliest utlät sig H:s Ex[cell:ce], at som dels Hrr ledamöter icke kommit tillstädes, så at nu intet vidare kan företagas, änskiönt et och annat ännu är at regleras, hafwandes dessutom H:s Ex[cell]:ce hemma igenomgådt alla balkarne, och derwid användt stor möda och arbete, så täncker H:s Ex[cell]:ce icke vidare at upkomma, fast än han för sin dehl ännu will hafwa all flijt ospard till lagwärdet fullbordande.

[384.]

Anno 1725 den 18 Febr.

Hans Excellence Rijksrådet och Præsidenten Gref[we] Cronhielm.

Hr Justitiæ cancelleren Fehman.

Hr Revisionssecreteraren Ehrencrona.

Hr Revisionssecreteraren Fægerstierna.

Hr Lagman Cederholm.

Hr Assessor Plan.

Hr Secreteraren Wulfvenstierna.

Hr Secreteraren Boström.

Hr Rådman Aulævill.

S. d. Företogz 14 cap. Gifft[ermåls]balken och påmintes wid 2 § angående hemfölldes återbärande, att den meningen i projectet: son eller dotter hafwi thet, medan han lefwer, som gaf, skulle utsättias något klarare, så att om enthera fader eller mohr dör, bäres hemfölgd åter, när arf skall skiffas.

Wid upläsandet af 15 cap. ejusd[em] tit[uli] discurerades om deelning i ett boo, att fördeln skulle först uttagas och sedan morgongåfwa, skolandes fördeln wara tiugunde delen af lösören och aflinge, men intet af arfwejord, och morgongåfwan blifwer tionde delen, som uti 7:de cap. om mårgongofwa vidare förklaras.

Härwid påminte Hr Rådman Aulævil, att ingen fördeel borde bestås, emedan det strider emot all billighet, men Hans Excellence jämte de andra Hrr ledamöter swarade, att det redan är en afgjord sak.

Hr Aulævil instantierade, att det är obilligt, när hustrun, som effter stadzlag äger halfdelen i boet, skal jämwäl få niuta stora förmåner dessutan, fast det effter landzrätt skulle wara skiäligt.

Resolverades: så wida härom är tilförne mycket disputerat, så kan Kongl:e Lagcommission ej göra däruti någon ändring.

Sedan böriades denne balk ifrån begynnelsen.

[385.]

Wid 1 cap. 1 § påmintes, att intet straff kan utsättias för den, som lockar eller tubbar möö till gifftermål, aldenstund omständigheterne och personerne äro skiliachtige, som ej så noga kunna exprimeras, utan när casus existerar, kan domaren applicera måhlet till andra lagsens rum.

Med 2 cap. jämfördes Lägersmåhlsbalken; och ehuruwäl det ordet swågerskapzledh synes strida emot swänska språkets egenkap, emedan ledh icke wäl kan säjas om swågerskap, utan allenast om slächt, så kan likwäl det ordet brukas, effter det är usu receptum.

Discurerades om det, som förmåles i Kyrkiordningen, att den skyldige makan, som begådt hoor, icke får giffta sig, förrän den

oskyldige makan först giffter är, och tycktes, att ratio legis är härutinnan billig, på det ingen maka därigenom må få tillfälle att träda i ächtenskap med den tredie, hwilket elliest skie kunde på det sättet, att en man, som lefwer illa i sitt ächtenskap och wille giffta sig med någon annan qwinns-person, kunde först begå hoor och därigenom gifwa tillfälle till skilnad, och sedan fulfölia gifftermåhl med den han lust hade.

Att skilnad i trolofningar skulle uti Consistorio afgjöras, det pröfwades ej wara nödigt, icke heller att halvesyskonebarn skola sökia konungens tilstånd till gifftermåhl, utan här bör allenast nämnas samsyskons barn.

Sedan uplästes och jämkades de föliande capitlen till och med det 8:de i denna balk.

[386.]

Den 25 Febr. [1725].

Hans Excellence Riksrådet och Præsidenten Gref[we] Cronhielm.

Hr Justitiæ cancelleren Fehman.

Hr Revisionssecreteraren Ehrencrona.

Hr Revisionssecreteraren Fægerstierna.

Hr Hoffrättzråd Rosenstolpe. Hr Lagman Cederholm.

Hr Assessor Plan. Hr Secreteraren Wulfvenstierna.

Hr Secreter Boström. Hr Rådman Aulævil.

S. d. Uplästes Gifftmålabalken ifrån det 9 cap.

Wid andra [o: första?] § i bem[äl]te cap. erhindrade Hr Justitiæ cancellern, att de orden: som androm tillåtit är effter Rättegångsbalken kunde gå uth, effter det är större fogh för en man att swara för hustrun än för någon annan; och som bandet är starkare dem emellan, så bör ock jus wara mehra sanctum, hwilket ock blef samtykt.

Wälbem[äl]te Hr Justitiæ canceller påminte vidare wid 5 §, att som där står både i huus, jord eller lösöron, så borde det sättias klarare, emedan huus i staden considereres lijka med lösören, hwarföre ock sattes: både i fast egendom å landet eller i staden och i lösören.

Sedan uplästes 10 cap. och påmintes, huruwida egendomens natur eller personen utwisar, under hwilken rätt han hörer, antingen stadzrätt eller landzrätt; hwarwid Hr Ehrencrona förestälte den casum, om en, som boor i staden, hafwer stor egendom i bruk, om

han då lyder under landz- eller stadzrätt, hwarpå swarades, att det skal urskilias uti Erfdabalken eller annorstädes, ty på detta rum talas därom, när man redan wet, under hwilken rätt han hörer.

Wid 11 cap. 1 § påminte Hr Justitiæ cancellern Fehman, att i anseende till det twång, som hustrun står uti under sin man, borde hennes underskrift bewisas med witnen till dess fria wilia wid skipte, [387.] hwartill swarades, att wid skiffte behöfwes icke hustruns underskrift.

Men Hr Fehman yttrade sig deremot, att domaren kan icke trygga sig wid hustruns underskrift, att den är friwillig, om icke witnen kunna det bestyrka, och enär hustrun ej kan skrifwa sitt namn, böra därtill äntå wara witnen, ty skulle ock nu införas, att där borde wara witnen, eller hon tilstå underskrifften och dess fria wilia in för rätta.

Wid 11 cap. angående gjäldz betalning erhindrade Hr Plan, huru då förhållas må, när man och hustru i staden lemna gjäld effter sig, men hafwa intet i staden att betala med, och de höra under stadzrätt, men hafwa arfgodz på landet, om då af hans odaljord skal gjäldas två delar och af hennes jord en 3:die del, där han likwäl borde betala halfparten effter stadzlagen, och frågade han då, med hwad skiäl hon bör slippa sin halfpart, när hon effter inventarium i staden är redan debiterad för halfparten, och borde effter sin gifftorätt, som är halfparten, ock gjälda halfparten.

Sedan frågade Hr Fehman, hwad ratio legis därtill är, att när bolags gjäld skal betalas och mannen har godz, men hustrun intet, då går hela mansens egendom i betalning, men om hustrun hafwer godz, och mannen intet, då gjälder hustrun ej mehr än en tridiung. Därtill swarades, att ratio legis är den: effter mannen under ächterskapet är hustruns målsman och är gemenligen mehra skuld till gjälden och har derhos disponerat hela egendomen.

Angående den förra casum sade Hans Excellence, att man ej [388.] kunde gå från det, som redan därutinnan är faststält.

Wid 14 cap. öfwerlades, om icke skilnad bör tillätas, när mannen dömmes till gatulopp och Marstrand för någon missgierning, eller hustrun warder rijsad för kåken; och resolverades, att sådana måhl kunna effter omständigheterne refereras till konungen, ty om det införas i lagen, så kunde den makan, som skilias wil, gifwa tilfälle och befordre sådant brått, som skulle förorsaka skilnad.

Den 4 Martii [1725].

Hans Excellence Riksrådet och Præsidenten Gref[we] Cronhielm.

Hr Justitiæ cancellern Fehman.

Hr Revisionssecreteraren Ehrencrona.

Hr Revisionssecret. Fægerstierna.

Hr Håfrättsrådet Rosenstolpe.

Hr Lagman Cederholm.

Hr Assessor Plan.

Hr Secreteraren Wulfvenstierna.

Hr Secret. Boström.

Hr Rådman Aulævill.

S. d. Såsom Gifftmålabalken wid sista sammankomst blef sluten, så begynte Hrr Plan och Wulfvenstierna nu att upläsa Erfdabalken, den de förut hade att öfwerläggia om, och jämkades denne balk allenast här och där till stijlen i de första capitlen. Wid 6 cap. observerades, att aldenstund en qwinna, som är tilstådes, när barn [389.] födes, äger 2:ne manna witsord, så är det onödigt, att modren skall fylla det ena witnets eed, så wida det står föruth, att den närwarande qwinnan äger 2:ne manna witsord, utan blef detta sålundra ändrat, att när modren kan med sin eed bestyrka den närwarandes eed, så gifwes them witsord.

Angående den hustru, som säger sig hafwande wara wid mansens död, hölt Kongl. Lagcommission wara betänkeligt att utsätta något straff för henne, fastän det sedan funnes osant, aldenstund offta händer, att en hustru känner hos sig sådane tekn, som wore hon wärkeligen hafwande, fastän det sedan genom åtskilliga tillfällen kan blifwa om intet; för hwilken orsak äfwen bör uthslutas uhr lagen, att hon skulle återbära, hwad hon uhr boet niutit till underhåll, utan ankommer sådant på omständigheterna.

Discurerades om en moder, som af märkelig eller swår wårdslöshet är wällande till sitt barns död, eller och lägger det hos stiuffadren. En deel af Kongl. Lagcommissions Hrr ledamöter mente, att detta bör allom till warning utsättas i lagen, hwarwid Hr Rådman Aulævil sade, att raison till det, att uti förra projectet blifwit utslutit de orden lägger det hos stiuffadren, wore den, att gement folk det icke undwika kunna, hwilket ock dess förutan wore en

stor dissimulation för stiufrälrdrar; ty blef nu effter öfwerläggande faststält, att de orden om stiufrädren skulle uteslutas, hälst medan det wid wissa tillfällen kommer under swår wårdslöshet.

Den 13 Martii [1725].

[390.]

Hans Excellence Riksrådet och Præsidenten Gref[we] Cronhielm.

Hr Justitiæ cancellern Fehman.

Hr Revisionssecreteraren Ehrencrona.

Hr Revisionssecret. Fægerstierna.

Hr Lagman Cederholm.

Hr Assessor Plan.

Hr Secreteraren Wulfvenstierna.

Hr Rådman Aulævill.

Och lät Secreter Boström ursächta sig, effter han hade wid rådstugurätten att giöra med domar, som till påskhelgen där afsäjas skulle.

S. d. Continuerades med Erfdabalkens upläsande, och förehades 8 cap., hwarwid discurerades därom, när man blifwer biltoger lagder, om det barn, som aflas, förrän han biltoger blef, skall skilias från arf.

Hr Justitiæ cancellern påminte, att så snart domen är fallen, räknas han för biltoger, så att det barn, som sedan aflas, fast han änn är hemma stadder, borde pari ratione skilias från arf, men de öfrige Hrr förordnade höllo före, att man ej räknas biltoger, förrän termin expirerar, då han bör resa uhr riket.

Den sista § uti detta cap. blef nu utesluten, om den, som af främmande religion sätter sig här nedh i riket och föder upp sine barn i samma lära, hwilka barn då skulle skilias här från alt arf och burskap, om de sig icke omvända wille till vår religion, kunnandes slike måhl igenom särskilte instruktioner rättas, men wore efftertänkeligt, om det stode i den allmänna lagen.

Härwid afträdde hans Excellence upp i Rådet, lemnandes Kongl. Lagcommissionen imedlertijd att fortfara med de följande capitel.

När det 9 cap. uplästes om arflösgjörande, öfwerlades, om de der anförde orsaker till sådant arflösgjörande skulle förstås antingen om aflinge eller arfwegodz, emedan det om aflinge, som kan bortgifwas och testamenteras, wore orimligt, och om arfwegods är det [391].

ganska betänkeligt, aldenstund sådant bör skie mehra ex jure publico än af föräldrarnes godtycko, hwilka icke kunna något disponera om arfwejord; ty blef öfwerenskommit, att detta capitlet borde uteslutas, så mycket mehr som elliest står i lagen utsatt plicht för hwarie brått, som ett barn kan begå, hvarigenom det skilies ifrån arf, och stå de casus passim här och där nämde, hvarigenom barnet går qwitt sitt arf, hwilket bör mistas ex rigore legis, men icke ex arbitrio parentum.

Sedan återkom Hans Excellence ifrån Rådet, då Kongl. Lag-Commissionen berättade, att ofwannämde 9 cap. i anseende till förberörde skiäl skulle gå uth, hwar till Hans Excellence effter öfwerläggande aldeles samtykte.

Wid 11 cap. discurerades om inventariers upprättande, hwarwid i synnerhet frågades, om icke alla inventarier borde underskrifwas med eed, på det sättet, att han icke wet något wara uteslutet wid Gud och sitt samwete, hwilken eed sedan, om så påfordras, med liflig eed bör bekräftas, hwilket ock af samtel[ige] Kongl. Lagcommissions ledamöter för skiäligt pröfwades, och skulle nu i lagen införas.

[397.]

Den 5 Januarii 1727.

Hans Excell:[ce] Riksrådet Gr[efwe] Cronhielm.

Just[itix] cancell[eren] Fehman.

Revisionssecret. Ehrencrona och Fegerstierna.

Cederholm. Boström. Aulævil.

S. d. Uplästes Ständernes Justitiæ deputationis extract[um] protocolli, hwaruti Deput[ationen] åstundar, att igenom den förordnade Lagcommiss[ionen] betänkande få närmare anledning, på hwad sätt den förmenar med nya lagens författande aldrasnarast må till sluth komma, jämte hwad inrättning till ett så angelägit wärks skyndesamma befordran beqänligast synes kunna giöras, hwarom Kgl. Commiss[ionen] discurerade och öfwerlade, och resolverades, att härom skulle ett memorial afgå till swar, det Kgl. Commiss[ionen] ledamöter måtte dispenserar 2:ne dagar i weckan från andra sysslor och embetes [förrätt?]ningar, hwilket memorial [discurera?]des.

Den 10 Febr. [1727].

Hans Excell:ce Cronhielm.

Fehman.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Plan.

Wulfvenstierna.

Uplästes Riks[ens] Ständ[ers] Just[itiae] deputations extract[um] protocolli af den . . . Jan. 1727, hwaruti Westrings memorial communiceras och begiäres Lagcomm[issionen]s betänkande: 1:o ang[åen]de straff för den, som utan skiäl jäfwar præsidenterne eller någon annan i Håffrätten eller lagmän, häradhöfdingar och borgmästare med dess bijsittiare; 2:o straff för den, som liuger ähra mans af manne.

Och som desse måhl förr uti lagen äro projecterade, ty upläses ock nu [11?] cap. Rättegångsbalken och 13 cap. Högmålsbalken, hwilka capitel nu jämkades, så att därefter swaret kunde upsättias och afsändas.

Den 21 April 1727.

[398.]

Hans Excell:ce Cronhielm.

Ehrencrona.

Fegerstierna.

Cederholm.

Plan.

Wulfvenstierna.

Boström.

Aulævil.

Uplästes Justitiæ deputations extract[um] protoc[olli], hwaruti Majorens Stiernstedts memorial communiceres, ang[åen]de dem, som förpanta sin erfda fasta egendom in fraudem hæredum etc., hwarom Kgl. Commission discurerade och öfwerlade, finnandes skiäligt, att uti den projecterade lagen införes.

Den 10 Octob. 1727.

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Just[itiae] cancell[eren] Fehman.

Landzhöfd. Ehrencrona.

Revis[ions]secret. Fegerstierna.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Plan.

Wulfvenstierna.

Boström.

Hans Excell:ce berättade, att han nu tänkt, det Hanz Maj:ttz bref till Lagcommission i anledning af Ständernas skrifvelse kunde läsas upp, men att det än icke wore expedierat, imedlertijd lät Hans

Excell:ce upläsa en afskrift af Riksens Ständers underdånige skrifwelse till Hans Maj:tt af den 22 Juli sist[idne] ang[åen]de lagwårketz skyndesammare utarbetande, och att ledamöterne 2:ne dagar i wekan skulle licentieras ifrån deras ordinarie syslor, hwartill effter öfwerläggande nu utsågs tisdag[arne] och lögerdagarne, skolandes nu begynnas med Bygningzbalken.

[399.]

Den 17 Octob. [1727].

Hans Excell:ce [Grefwe Cronhielm].	Fehman.
Fegerstierna.	Rosenstolpe.
Plan.	Wulfvenstierna.
	Boström.

Begyntes på Bygningabalken, den Hrr Wulfvenstierna och Plan hafwa att först öfwersee, hwilka ock nu begynte denna balken att upläsa, och skulle nu först balken upläsas i den ordning, som förra projectet wijsar, men sedan kan det jämkas på det sätt, som bäst finnes.

Ang[åen]de afgiärda bys rättighet pröfwades skiäligt, att fastän afgiärda byn hägnat och instängt wissa parker, så äger han likwäl icke rätt att däraf sälia något, men om han inom hank och stör hafwer conserverat sin skogh, så kan han äntå hugga på bålbyns utmark timmer och wedbrand med mehra, emedan han alltid behåller sin rätt i utmarken.

Wil bålby skiffa skogen, så måste afgiärda byn nöjas med fierdung mindre än bålbyn, effter öre och hemman, och äge sedan bålbyns rätt, ty sedan afgiärda by igenom skiffte mist sin rätt till utmarken, så måste den ock få bruka sin tillagde del som sitt eget, men afgiärda by äger ej skiffte söka.

Det 2:dra capitlet effter gamla projectet om ny bygнад skulle gå uth, såsom rörande oeconomien.

Härwid discurerades om skattewrak, och förmentes, att när räntan icke blifwit betald på 3 åhrs tijd, så borde den, som räntan hafwa bör, få sälia bort hemmanet, och biuda det opp för börde-mannens skuld, men att rätta ägaren icke mehr får rätt det att lösa, på det räntebetalaren dymedelst må wara angelägnare att betala ränta, och icke låta den wänta, som hafwer att niuta räntan. I synnerhet borde det observeras, att fastän 3 åhrs ränta innestå, när första upbodat går för sig, skal likwäl de 2 åhrens ränta tillika kallas wara upbuden, som existerar, sedan lagfarten begyntes.

Den 21 Octob. [1727].

[400.]

Revis[ions]secreter Fegerstierna.

Håffrättzrâdh Rosenstolpe. Cederholm.

Plan. Wulfvenstierna. Boström.

Hans Excell:ce ursäktades för någon opasslighet, så ock Just[i-tiæ] cancell[eren] Fehman.

Företogz Bygningabalken ifrån 4 cap. och rättades effter Wulfvenstiernas och Plans project; den mening, [att] om bärg och bäck ligger i åker, skulle [de?] skiffas 2 delar emot det slätta, kan gå uth, emedan ingenthera i åker kan nyttias.

Och ehuruwål det syntes förra gången, att icke något skulle behöfwa stadgas om ödes by, likwål fantz nu effter öfwerläggande, att ett cap. borde derom införas, emedan en bonde, som först wil begynna uptaga ödesbyn, måste hafwa frihet uptaga, hwad han wil inwed hwartannat, ty elliest skulle han stänga ikring hela byhns åker och äng, om han wore förplichtad hålla sig wid sine tegar.

Fördenskuld blef ett cap. därom inrättat, så att när hwar och en likawål brukat upp så mycket, som hans hemmantal fordrar, och som den första giordt, kan sedan skiptas och jämkas, effter solskipte.

Den 24 Octob. [1727].

[401.]

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Landzhöfd. Ehrencrona.

Revis[ions]sec[ret.] Fegerstierna.

Revis[ions]secret. Nordenstråle.

Cederholm. Rosenstolpe. Plan.

Wulfvenstierna. Boström. Aulævil.

Fehman ursäktades för opasslighet.

Continuerades med Bygningebalken.

Wid capitlet om farwäg observeres, att tingzwäg uteslutes af orsak, att någon kunde då påstå en särdeles wäg till tinge, där han likwål kan komma fram byar emellan, hwarest altid bör wara wäg att komma fram och tillbaka.

När någon försummar stänga sin åker, när sädes tijd inne är, pröfwades nödigt, att den bör plichta 2 öre för hwart störpar, och skadan åter, effter som igenom ett störpar kan skie så stor skada som förmedelst 20 par, om giärdesgård icke är giller.

Den 31 Octob. [1727].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.		
Fehman.	Fägerstierna.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Cammarråd[h] Wulfvenstierna.	
Plan.	Boström.	Aulævil.

S. d. Continuerades med Bygningabalken.

Wid 9 cap. togs i acht, att fast än en wil föra inn sitt giärdzhöö, får man icke skiära undan sädh för höö skuld, emedan säden då än är omogen.

Uti cap. om humlegård skal uteslutas, att länsman icke får någon andel af frälse sakören för sitt omak, och skulle om frälset aldeles gå uth.

Om krokot rå uti 8 cap. bör ock gå uth, emedan det gifwer anledning till åwärkan, att bonde finge gå krokot, som är aldeles förbudit.

[402.] Intager man grannes del i jord eller watn, böte 3 daler och bryte sielfwer upp, bryter han ej, böte dubbelt; denne mening bör så förstås, att böterne hafwa [rum?], om han bryter eller ej, så att när han på warning bryter upp, belägges han hos domaren med 3 daler, men bryter han ej upp på warning, då plichtar han hos domaren dubbelt.

Landzhöfd. Ehrencrona upkom.

Påmintes därom, att Handelsbalken skulle nu tillika utarbetas, och såledz Bygningabalken företages den ena dagen och Handelsbalken den andra dagen i weckan. Och som det pröfwades nödigt, att någon af Kongl. Commercicollegii ledamöter skulle wara med öfwer Handelsbalken, och Commercierådet Cameen är därtill förr af Hans Maj:tt förordnad, ty blef han nu effterskickad och inkallades, då han tog sitt säte och tilsades att träda tilsammans med de andre öfwer Handelsbalken, det ock bem[äl]te Commercieråd[h] yttrade sig på förr undfångne Kgl. befallning skola effterkomma.

Den 7 Novemb. [1727].

Revis[i]onssecret. Fegerstierna.		
Rosenstolpe.	Cederholm.	Wulfvenstierna.
Plan.	Boström.	

Fehman och Nordenstråle ursechtades för opasslighet.

Uplästes 14 cap. Bygningabalken, och skulle de orden uti 5 § flyga mans foglar bort etc. aldeles gå uth, och om bij blifwer ett särskilt capitel.

Wid 15 cap. discurerades om den, som med wilia slår annors få, om han skal böta fierdung, effter det tyktes wara för mycket, doch som wissa böter icke quadrera för alla diur, smärre [c: större?] och mindre, ty skulle bötas fierdung. De 2 daler, som skulle bötas utom halfwa löhnen af legohion, som wägrar draga hud af dödt få eller häst, tyktes kunna uteslutas, emedan halfwa löhens mistande är straff nog.

Aulævil påminte, att torpare förstås [under?] legohion.

Härwid uplästes förordn[ingen] af 1722 om boskapzsiuka, och skulle nu några §§ däreffter inrättas om thess plicht, som märker sine boskap af någon siuka besmittade wara, och dem icke innehåller, så att icke annat få där af smittas; det öfrige uti denne förordning kunde icke i lagen införas, såsom oeconomicum. [403.]

Den 11 Novemb. [1727].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Fehman. Rosenstolpe. Cederholm.

Cameen. Wulfvenstierna. Plan.

Boström. Aulævil.

S. d. Begynte Lagman Cederholm att referera och upläsa Handelsbalken, hwaröfwer jämte bem[äl]te Lagman Commercierådet Cameen, Borgmäst. Boström och Rådman Aulævil öfwerwarit.

Effter cap. [1?] opläsande påminte Plan, att först skulle nämnas, hwilka personer äro habile att sluta handel. Men definition tyktes böra stå främst och sedan om personernes habilité, lijkaledz skulle nu exceptionerne från den generale reglan om kiöp sättas effter hwarandra, och sist nämnas den casus: hafwa the hwarannan eij rätt förstådt, gånge kiöpet åter. Fegerstierna inkom.

Ang[åen]de handel med omyndige emot penningar påminte Fehman, att ingen må handla med den, som är omyndig, utan betala penningarne tillbaka, och miste godzet, men det syntes för hårdt, emedan målsman icke bör fidera penningar åth omyndig, men när en kiöpman borgar åth omyndig, då bötes. [404.]

Discurerades om flärd och fals, och mentes, att bägge delarne

borde straffas som tiufnad, men däremot pröfwades den sistn[ämn]de gärning wara swårare än den förre, som ock alltid blifwit observerat.

Den 14 Nov. [1727].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Fehman. Rosenstolpe. Cederholm.

Wulfvenstierna. Plan. Boström.

Wulfvenstierna upläste ett extractum protocollis af en häradzrätts protocoll, som han nyligen fådt händer emellan, hwaruti resol[verades] till skifte och refning grannar emellan, så att förmedlingen skulle observeras i åker och äng, men icke i skog, hwaraf gafs tillfälle att discureras, om förmedling kan observeras i ett, och icke i annat, hwilket skulle i Bygningabalken i acht tagas.

Sedan upkom Commercierådet Cameen, och företogs Handelsbalken.

Nu discurerades äfwen som sist om fals och flärd.

Wulfvenstierna mente, att fals och flärd borde ansees med tyfwa böter, hwarwid domaren kan iachtaga de steg, som om snatteri och tyfweri stadgas, hwilken mening alla bijfölo.

[405.] Fægerstierna upkom.

Wid 2 cap. om stapelstadz och upstadz borgares handel blef infördt, att stapelstadz borgaren får icke utom frimarknaden drifwa kiöpenkap med andra än borgaren i upstaden och til honom sälia i gross, men wäl kiöpa af borgaren både i gross och minut, doch ej af någon annan. Sedan discurerades, om upstadz borgaren äger lof uti stapelstadz frimarknaden att sälia sine wahrer, hwartill swarades och infördes, att han må sälia till inhemske, men ej till främmande.

Den 18 Novembr. [1727].

Hans Excell:ce Cronhielm.

Rosenstolpe. Cederholm. Wulfvenstierna. Plan.

Nu företogs Bygningabalken och faststältes efter öfwerläggande, att ett särskilt cap. skulle projecteras, huru bys oskipto ägor måge intagas i jord, och i ett annat cap. om oskipto ägor i fiskewatn.

Ehrencrona och Fegerstierna upkom, hwarefter Landzhöfd. Ehrencrona berättade, att han nu mehra för sine andre embetes syslor

icke ägde tijd att bijwista Kgl. Lagcommission, ty begiärte han sin dimission härifrån, och tackade för den gunst och wänskap, som honom härwid blifwit ertedd, önskandes lycka och wälsignelse till detta angelägne wärketz wijdare fullbordan.

Sedan tackade Hans Excell[:ce] bem[äl]te Landzhöfdinge för sin hafde möda och flijt, hwareffter han tog sitt affträde.

Continuerades med förbem[äl]te cap. i Bygn[inga]balken och rättades effter nya projectet.

Den 21 Novemb. [1727].

[406.]

Fehman.	Rosenstolpe.	Cederholm.
Wulfvenstierna.	Boström.	

Företogz Handelsbalken och uplästes 3 cap. 4 §; hwarwid discurerades om de orden: fullgiort sin borgare eed, hwilket tyktes wara för swår expression att inquirera, om någon fulgjordt sin eedh, ty skulle nu sättias plicht i stället.

Inkom Hans Excell:ce och Fægerstierna, jämte Aulævil och Plan.

Wid förenämde § å nyo upläsande påminte Fægerst[ierna], att den, som flyttar egendomen utur rikket hemligen, utan att erlægga 6:te penningen, bör plichta därföre, såsom Giötha Håfrättz betänkande uti detta måhlet förmår, hwarföre skulle nu § därom projecteras.

Wid 4 cap. påmintes om grosshandel och wid ordet hela tunnor, att man ock må få kiöpa halfwa tunnor och fiel[ingar] af grosshandlaren; härom blef öfwerlagt, så att man till nästa sammankomst skulle underrätta sig, huru praxis är. Men 6 § skulle nu gå uth, emedan en general sätz föruth är faststält, att fals och flärd straffas som tyfweri.

Nu blef ock infördt, att kiöparen bör mista penningarne och säliaren wahran, om de handla annorstädes än på torg och hamnar.

6 Cap. om landzkiöp. Discurerades om wahran, som confisceres, huru den skal delas, och fantz skiäligt, att det tilkommer hälfften konungen och hälfften angifwaren.

Wulfvenstierna påminte, att den qvæstion borde uti detta cap. afgiöras, om borgare äger lof att fara på landet, att något till sin nödtorfft upkiöpa, hwilket härnäst skulle närmare öfwerläggas.

[407.]

Den 25 Novemb. [1727].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Cederholm.

Cameen.

Wulfvenstierna.

Plan.

Boström.

Aulævill.

Wid 7 cap. om frimarknader påmintes, att det, som står, att marknader icke må hållas om söndagarne, tyktes här i lagen kunna gå uth, såsom hörande till Kyrkioordningen, och i synnerhet uti det cap. i lagen, som handlar om sabbatzbrott.

3 §. Går uth, emedan det samma föruth i 2 cap. stadgat är. Inkom Fegerstierna.

Sedan omtaltes den frågan, som sist ventilerades, om halftunnor, fielingar och ottingar af packat tunnegodz räknas för grosshandel, hwilket blef gillat, och skulle nu införas: hela, halfwa tunnor och mindre af tunnegodz, samt hwal och dussin, som wahran är til. Om tårgmarknader kunde icke något i lagen införas, såsom oeconomicum och förändringar underkast[adt].

Wid 8 cap. om mått och wicht discurerades widlöftigt om de grader, som kunna förefalla wid falskt mått och wicht, och rättades effter Cederholms project till sielfwa ordningen af graderne, men Hans Excell:ce förmente det gamla projectet wara rättare.

En §, som säger om försträkte penningar till wiss handel, skulle gå uth, efftersom det altid kommer an på wist aftahl.

[408.]

Den 28 Novemb. [1727].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Wulfvenstierna.

Boström.

S. d. Continuerades med Bygn[inga]balken, och uplästes det 18 cap., om qwarnar, hwarwid Fægerstierna upkom.

1 §. Ändrades, emedan qwarnfall i strömmar kommer alla till i byn, fastän bysens ägor woro skifftrade och qwarnstället ligger wid entheras afskifftrade ägodel.

Justitiæ cancelleren ursäktades för opasslighet.

2 §. Ändrades den meningen om bärgwärk och skattlagde qwarnar, såsom ett särskilt privilegium, hwarwid det förr brukade ordet häfd icke hafwer rum; sedan pröfwades om nya skwaltors

upbyggande, och effter öfwerenskommande stadgades, att häradsrätten bör be[stämman?] och resol[utionen], om ny qwarn [utan annans?] förfång må byg[gas] — — — — — — — — — — notificeras — — — — — — — — — — therom föro- — — — —

Assessor Plan påminte, att här bör införas om processen för den, som klagat öfver olaga qwarnbygnad, säjandes, att många slije spliter dageligen förefalla emellan 2:ne parter, som borde gå instan- tierne igenom, hwilket resol[utionen] för Qwarncommission tyktes för- biuda, men Plan mente qwarnegendom böra wara lagen underkastad äfwen som all annor egendom, hwarom härnast skulle närmare öfwer- läggas.

Och uplästes nu cap., huru swijn må å ållonskog släp- pas, som rättades effter Wulfvenstiernas project. Hwad som härstad- gas om foder och lego för swijn och boskap, kan gå uth, emedan det är ett särskilt contract, som alltid kommer an på öfwerenskommande.

Den 2 Decemb. [1727].

[409.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Fehman. Rosenstolpe. Cederholm.

Boström. Aulævil.

Fegerstierna ursäktades för opasslighet.

Företogz Handelsbalkens 8 cap. Och resol[utionen] nu som sist, att den 4:de § bör gå uth, jämwäl den 5:te § om delachtighet i förbuden handel, såsom intet hörande præcise till detta rum.

Sedan inkom Commercieråd[h] Cameen.

Wid 9 cap. och §... påminte Hr Fehman om de orden ränta för ränta, att det fuller är emot förordningen, men i sig sielf är det swårt med stora capitaler, om interessel wid åhrets sluth icke betalas, men Lagcommission fan likwäl bäst att blifwa wid förordningen.

Jämwäl discurerades, om icke de orden låter förskrifwa sig bör äfwen införas, hwilket bifölls.

Nordensträhle inkom, och påminte — — — — — — — — — —
wid § om borgade — — — — — — — — — — bör be-
räknas — — — — — — — — — — bewijs-
ligen — — — — — — — — — — hwilket ock
— — — — — — — — — — Sedan afträdde
— — — — — — — — — —

Aulævil proponerade, att många twister och olägenheter om wahrans rätta värde kunde undwiskas, om kiöparen skulle skrifwa sitt namn under i sielfwa boken, eller ock att kiöpman wore skyldig att med wahran genast låta fölia en underskrifwen räkning, hwilken senare mening bijföls; och resol[verades], att härom skulle til nästa sammankomst en § projecteras.

Wulfvenstierna upkom och sade sig warit förhindrad, att han ej förr kunnat upkomma.

Den 12 § syntes wara onödig, emedan det samma är sagt föruth.

Uplästes en §, som ur ett gammalt project blifwit i det senare utelemnat, ang[åen]de huruwijda gjäldenären må få betala sin skuld med ränta innom $\frac{1}{2}$ åhr, fast obligation är stäld på 1 åhr, men det tyktes böra gå uth, till [att?] därigenom bijbehålla crediten.

[410.]

Den 5 Decemb. [1727].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Wulfvenstierna.

Plan.

Boström.

Uplästes 20 cap. Bygningabalken, hwilket cap. handlar om flere byars oskiffto mark, och om mulbete, hiordawård och walgång, och mentes, att detta cap. kan gå uth, emedan en deel är förr infördt, och det öfrige kommer lämpeligare att införas på andra ställen.

21 Cap. om bärande trä olofligen hugges lemnades till närmare öfwerwägande, till thess nya Skogzordningen utkommer.

22 Cap. om högdiur skiutas uplästes, och justerades effter Wulfvenstiernas project.

[411.]

Den 27 Jan. [1728].

Fehman.

Cederholm.

Cameen.

Plan.

Boström.

Aulævil.

Företogz Handelsbalken, och discurerades nu om interessens betalande, när de wid förfalldagen icke erlägges, utan blifwa i några åhr hos gjäldnären inne, om icke då borde äfwen betalas ränta för sådant interesse, som tyktes ikläda sig natur af capital, men därwid fants bäst nu som förr att låtat blifwa wid förordningen.

Wid 9 §: att skuldbref får upnyas och räntan läggas till hufwudstolan, påminte Assessor Plan, att det är alt för swårt och stri-

dande mot det förra, utan att det borde limiteras så, att om man har forskrifwit sig att betala ränta på ränta, när interesstet icke betalas hwart åhr, borde tagas ett medium på wissa åhr, antingen 3 eller 4 åhr, elliest blifwer räntan uti längden alt för dryg.

Sedan upkom Hans Excell:ce ifrån Rådet, och öfwerlades wijdare därom, så att det skulle nu blifwa wid förra projectet.

Wid 10 cap. påmintes, att 10 § såsom onödig kunde gå uth; äfwen så den 11 § och 12 §.

Sedan uplästes ett bref ifrån Hans Maj:tt till Kgl. Lagcommission, att inkomma med underdånig utlåtelse ang[åen]de Swea Håffrättz förfrågan om exceptione plurium citandorum, så ock hwilken de böter för ohemul klagan öfwer underdomarens resol[ution] uti præliminair och processual måhl tilfalla skulle, och resolverades, att härmed dröjes, tils Rosenstolpe hemkommer, som har Rättegångsbalken att öfwersee.

1728 den 30 Jan.

Kom Hans Excell:ce sielf upp, jämte Fehman, Cederholm, Cameen och Boström, men emedan de andra ledamöterne dels äro siuke dels bortreste på landet, ty kunde icke något företagas, utan skildes alla äth.

Den 10 Febr. [1728].

[412.]

Rosenstolpe.	Cameen.	Wulfvenstierna.
Plan.	Boström.	Aulævil.

Företogz Bygningabalkers 23 cap. huru skadediur måge fällas, så ock skall och wargegårdar hållas. Om skallfogde skulle utslutas, och i stället införas, att domaren pröfwar laga förfall.

Wulfvenstierna påminte, att det wore högst nödigt att införas i lagen, att på skogzbygden borde allmogen söka att utöda ungarne så af biörn som wargar och räfwar, hwilket lätteligen skal skie kunna. Och projecterades en ny § härom.

Den 13 Febr. [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.		
Nordenstråle.	Rosenstolpe.	Boström.
Wulfvenstierna.	Cameen.	

Wid 10 cap. 12 § i Handelsbalken påmintes, att fastän sist blif-

wit afgjordt, att den 12 § borde gå uth, så tyktes den likwäl wara nödig, emedan offta händer, att både obligationer förkomma och witten kunna döo, då fultyge den med eed, som panten utsatte, huru mycket därpå länt är.

13 §. Om någon lånar penningar emot pant, och [lofwar, att om han?] effter tidzens förlopp icke löser panten, skal han [c: *borgenären*] den behålla, ware ogilt, tyktes dels wara onödig, effter hwar en äger disponera sin egendom effter godtyckio, ty conventio dat legem, dels ock höltz den wara nödig, att betaga ocker och tilfälle att skada sin nästa.

Änteligen blef beslutit, att om så skier, ware ogilt, och om pant skulle gå som förr är sagt, att all pant bör wärderas.

[413.] 14 §. Står, och den 15 och 16 transponeras, så att 16 går föruth.

Wid 21 § pröfwades skiäligt att i acht tagas, det hustrun ej äger macht att gå i borgen, emedan hustrurne offta blifwa därtill trugade eller öfwertalte, och icke förstå, hwad för olägenhet henne möter, hälst som ock offta yppas trätor och twister, om hon giordt det godwilligt eller lockad och trugad.

22 §. Går uth såsom onödig, emedan det faller af sig sielf, att creditor håller sig till borgnären, och den andra må sökia uth sine fordringar bäst han gitter.

11 Cap. uplästes och justerades, skolandes härwid införas, att ett depositum, som insättes, och wil niuta depositi rätt, bör wara försegladt, emedan uti ett sterbhus elliest är owist, om det samma är insatt eller något annat af samma slag och godhet.

Den 17 Febr. 1728.

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Fehman.

Nordenstråle.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Plan.

Boström.

Företogz 25 cap. Bygn[inga]balken, huru skogzeld skal förekommas.

Rättades effter de giorde anmärkningar. Wid 7 § discurerades, om häradet bör böta wådaboth, när then ej igänfinnes, som skogzeld utsläpte, hwilket tyktes böra gå uth, emedan twist warit, om hela häradet eller de närmaste skola böta, och tyktes ingenthera kunna hijt lämpas.

Sedan blef Hans Maj:tt's til Lagcomm[issionen] ankomne nådige bref och befallning af den 12 Jan. upläst, jämte Riksbens Ständers til Hans Maj:tt aflätne underd[ånige] skrifwelse, ang[åen]de exceptione plurium citandorum, hwaröfwer Kgl. Lagcomm[issionen] bör med dess underdånige betänkande inkomma, och discurerades härom, finnandes [414.] Kgl. Commission skialigt att bijfalla Swea Håffratts mening, så att uti exceptione plurium citandorum, när underdomaren dömmar en att ensammen swara, fastän han begiär, att flere böra stämmas, då får däremot beswär anföras uti Håff- och Öfwerrätterne. Och de böter, som falla för ohemule beswär i slike måhl, äro domarens ensak.

Och skulle fördenskuld en förordning projecteras, och Hans Maj:tt underställas.

Den 20 Febr. [1728].

Rosenstolpe.	Cameen.	Plan.
Boström.	Aulævil.	

Företogz 12 cap. Handelsbalker, om inlagzfä; 7 § tyktes wara onödig, emedan föruth sagt är, huru inlagzfä insättias bör, och det, som däreffter icke skier, faller af sig sielf, och kommer an på öfwerenskommande och omständigheter.

Slutet af 10 § skal gå uth, såsom onödigt, emedan det förut sagt är, att inlagzfä skal återtagas, när man därom tillsagd är.

14 §. Bör ändras såledz, att om domarn dömmar godz under 3:die mans hand, thet bör wårdas som annat inlagz få, emedan domaren sielf säger, att det skal stå orördt.

Wid 13 cap. påmintes, att man icke bör blanda ihop lego och hyra med legohion och legostemmor, ty skulle särskilt capit. inrättas.

Den 24 Febr. 1728.

Fehman.	Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.	Gr[efwe]
Plan.	Boström.		Cron-

Företogz 13 cap. Handelsbalken, om legofolk och legostämmor, hwarwid uplästes stadgan om legohion af åhr 1723, hwarutur skulle införas generalia.

Hans Excell:ce inkom.

Och discurerades, om mehr än en legostämman skal wara i staden, samt om den, som wräker legohion i olaga tijd, bör förutan

[415.]
 Cabinet,
 Fæger-
 stierna
 siuk, Ce-
 derholm
 siuk, Nor-
 den
 st[råhle]
 opasslig.

löhnen jämväl betala något för kåsten, hwilket doch förra förordningarne icke påbiuda, utan allenast löhnen. Angående de 7 dagar effter Michelsmässan, då legohion bör gå i tjenst, är i förra projectet satt dagen effter Michelsmässan, och tyktes nu wara bäst att blifwa wid förra wanlighet, som ock i förordningen är iachtagit.

Den 27 Febr. [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Fehman. Rosenstolpe. Wulfvenstierna.

Plan. Boström. Aulævil.

Företogz 29 cap. Bygn[inga]balken: om wägar och broar.

1 §. Påmintes, att när wäg läggias bör, skulle wid tinget undersökas därom, men Fehman mente, att det icke borde restringeras till tinget, emedan undersökningen kan elliest wid andra tilfallen jämväl skie.

Norden-
stråle up-
kom.

Om wägen går öfwer jordawall, gifwes ingen refusion, men för åker och äng, som tages till wäg, niute by ersättning af häradet.

Secret. och Auditeur Wolker blef inkallad och anbefalt, att inwentera contoiret riktigt ifrån sig, och det inom 14 dagar, men Lundii originale anmärkningar funnos igän i Kongl. Cancelliecollegio.

[416.]

Uplästes 14 cap. Handelsbalken, om bolag.

1 §. I stället för witnen sättes, att det skal skie skriffteligen.

Fæger-
stierna
upkom.

2 §. Går uth, emedan i förra § är stadgat, att bolag kommer an på contract och öfwerenskommande.

7 §. Går uth, emedan man ej wil gå längre än hward bolagz rättigheten angår.

10 §. Går äfwenwäl uth, effter det att kommer an på contractet dem emellan.

Cap. blef till sluth rättadt.

Den 2 Martii [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Fehman. Nordenstråle. Rosenstolpe.

Wulfvenstierna. Plan. Boström.

Aulæwil.

Hans Excell:ce berättade, att i Kgl. Just[itiae]revis[ionen] warit i går före en förfrågan, huru den bör ansees, som öfwerfaller den, som

nyligen kommit ifrån körkian, därest han brukat sine salighetz medel, hwarom Hans Maj:tt befalt i Lagcommission skulle öfwerläggas.

Sedan ingafs och uplästes extract uhr protocollet hållit i Råd-cammaren den 1 Martii, hwarigenom Hans Maj:tt befaller Kgl. Lag-comm[issionen] fordernamt inkomma med dess underdånige utlåtande ang[åen]de den förfrågan, som General Audit[eu]ren] Riddercreutz giordt i anledning af ett ifrån Gen[eral]krigzrätten i Stralsund refererat måhl, emellan Capit[jainen] Ferges och Hattmakaren Tesmer, af hwilka den förra öfwerfallit den senare med skiälsord och håhrdrag i dess egit huus, när han med sin hustru från skrifftermålet ur kiörkan hemkom, med hwad straff ett sådant straff [o: brott] beläggas bör; och resol[verades], att man skulle effterfråga i Håffrätten, om icke något præjudicat härom finnes.

Företogz nu Bråtmålsbalkerne, och begyntes med Edzörisbalken 1 cap. om körkio och rätttegångz frid. Och discurerades, om blånad och blodwijte bör i synnerhet determineras wid edzöre, effter det är offta wärre att blifwa luggad och bultad än få en lijten blånad och en lijten blodskårsa, men så tyktes, att lagen bör nämna något wist, äfwen som ock gamla lagen wid edzöre nämner blånad och blodwijte. Wid 2 § om den, som skadar hans ök eller wapn etc., påmintes, att han bör böta för fredzbrått, och dessutan för slagzmåhlet effter lag, men icke dubla böter, sedan han plichtat för fredzbrått.

[417.]

Om dem, som blottar wäria i kiörkan eller tingstad, blef så ändrat, att om han gör skada, miste lifwet, men skier ej skada, böte 100 daler.

Den 5 Martii [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Fehman.

Fægerstierna.

Nordenstråle.

Rosenstolpe.

Cameen.

Wulfvenstierna.

Plan.

Boström.

Aulævil.

Företogz 15 cap. Handelsbalker, huru giäld giäldas skal.

1 §. Påmintes, att hemgiftt bör urskilias uhr boet, så wida den finnes igän oförwandlad, men är det i penningar, äge samma rätt som andra fordrande, hwilket ock skulle observ[eras] om det, som gifwes att arbeta hos en handtwärkare, och förstås under det ordet annor mans godz.

Discurerades, huruwijda begrafningzomkåstnad skal uhr booskiffto betalas, hwarwid i synnerhet Hans Excell:ce påminte, att det ordet effter boets tilstånd änteligen borde stå härwid, emedan elliest arfwingarne, som weta, att all egendomen går i betalning [418.] för gjäld, kunna igenom en mycket kåstsam begrafning förfördela de öfrige creditorerne, men per pluralitatem faststältes, att det ordet efter boetz tilstånd skulle gå uth, aldenstund elliest ingen kunde få hielp till begrafningen, om lagen skulle göra dens wilkor swåra, som till ett så christligt wärk förskiuta penningar eller wahror.

Den 9 Martii [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Fehman. Fægerstierna. Nordenstråle.

Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Plan.

Boström. Aulævil.

29 Cap. Bygningabalken: om wägar och broar.

5 §. Ändrades så, att generalia allenast utsättes.

7 §. Sättes sochnar i stället för häradet, emedan det är nog, att kringliggande sochnar staka uth winterwäg öfwer stora siöar.

8 §: om säterier och prästeg[årdar?] går uth, emedan de icke förr äro i lagen nämde.

10 §. Skal gå uth, såsom oeconomicum.

11 §. Lijkaledes, hwaraf här och där i de andre §§ något är anfördt.

Cap. jämkades til sluth.

[419.]

Den 12 Martii [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Nordenstråle. Rosenstolpe. Plan.

Boström. Aulævil.

Fehman, Handelsbalken företogz, 15 cap. Discur[erades], om den ena creditor, som hos debitoren har lijka rätt, får accordera, och därigenom förhindra den andra att fulfölia sin rätt, hwilket fants obilligt, Fægerstierna är lijkaledes tyktes ock, att wid præferencetwister bör i gemeen dömmas af ordinaire domaren, och fastän det twistas om förlag, som i Cammarcollegio. mas af ordinaire domaren, och fastän det twistas om förlag, som elliest hörer till Bärgezcoll[egium], och bodmerie till Commerciescoll[egium], så kan likwäl ordin[arie] domaren wid præferencetwister säja,

om förlag och bodmerin äger præferencen framför andra creditorer eller ej, kunnandes altijd particularia uti sitt foro afgjöras.

Den 16 Martii [1728].

Hans Excell:ce ursäktades för opaslighet.

Præs[es?]: Fehman.

Nordenstråle. Rosenstolpe. Wulfvenstierna.

Plan. Boström.

Aulævil ursäktades, effter han är i Brandcommission.

Uplästes 30 cap. Bygningabalken, om huusesyn.

Först discurerades, att i lagen införas bör, af hwem husesyn hållas skal, hwarwid man mente, att denne process igenom en särskilt förordning bör utsättias; änteligen blef effter öfwerwägande beslutit, att nu skulle införas, att besichtning skal förrättas af nämдемän och länsman, hwarwid alt noga skådas skal och upteknas.

S. d. Justerades swaret til Hans Majj:tt ang[åen]de det af Gen[eral]krigzrätten i Stralsund refererade måhl, och blef nu öfwerenskommit, att Capitaine Ferger för dess förbrytelse skulle ansees med 50 daler sm:t förutan slagzmåhlsböterne, och det i jämförande med förord[ningen] af den 25 Sept. 1697.

Den 19 Martii [1728.]

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Fehman. Nordenstråle. Rosenstolpe.

Plan. Boström. Aulævil.

Företogz Edzöresbalker.

Det andra cap., om theras frid, som konungens embetsmän utsända, skulle nu combineras med det första cap., emedan detta alt hörer under 1 cap:[s] rubrique, och 2 cap. blir om den, som bryter fångelse, och släpper uth fånge, men det straff, som härpå för war utsatt, neml. att han skal stå samma straff som fången, tyktes wara orimligt, utan utsattes nu 100 daler sm:t.

2 §. Den, som med wåld tager fånge af dem, som honom i wario hafwa, skulle ansees för edzöres brytare, men kommer blånad eller blodwijte däri, miste lifwet.

S. d. Såsom Hr Just[itiaë] cancell[eren] Fehman af Hans Majj:tt

[420.]

Fæger-
stierna och
Ceder-
holm
siuka.

begiärt och undfådt dimission från dess embete, ty tog han ock nu afskied här i Lagcommission.

Den 23 Martii [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Plan.

Boström.

Företogz B[yggninga]balken 30 cap. om huusesyn; och profwades nödigt, att den, som wädiar emot huusesyn, bör deponera hwad dömt är.

Cap. justerades till sluth.

[421.]

Den 26 Martii [1728].

Nordenstråle. Rosenstolpe. Boström.

Hans Excell:ce war i Rådet, Fægerstierna och Cederholm siuka, Aulævil ursächtades för sin faders död.

Företogz 4 cap. Edzöresbalken, om hemfrid.

5 §. Den senare delen i denne §, om den, som löper uhr sitt huus, blef så ändrad, att om han warder uhr sitt huus drifwen, och får blånad eller blodwijte af then honom dref, hafwe förbrutit edzöre, men effter samma lag säges i 3 §, så skal det här gå uth.

6 §. Om barns ochienstehions aga tyktes wara onödig, emedan man tå icke söker annan, än these förenämde, som man hafwer macht att aga.

10 § följer.

Den 30 Martii [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Plan.

Aulævill.

Uplästes sista cap. Byggn[inga]balken: om giästgifware.

1 §. Discurerades, när landzhöfdingen bör förordna om giästgifweriet.

Wulfvenstierna mente, att det bäst skier wid jorderansakningarne, effter landzhöfd[ingen] då kallar ihop några härader, som skal skie i Wästergötland. Men andra mente, att alla jorderansakningarne böra skie wid tinget, efftersom det elliest wore swårt för almogen att resa både till ting och jorderansakningen, om det ej skier på en gång.

2 §. Obs. den nya förändringen af resol[utionen] öfwer almogens besvär på sista riksdag, att häradet bygger opp almäna huusen, men giästgifwaren hålla dem sedan wid macht.

Den 6 April [1728].

[422.]

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Just[itiaē] cancell[eren] Cederbielke.

Nordenstråle.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Boström.

Företogz Edzöresbalken 4 cap. om hemfrid. Detta cap. justerades till sluth, och bijfölls det, som den 26 Martii blef wid detta cap. i acht tagit.

5 Cap. om almäna landz- och wägafrid justerades till 5 §.

Den 9 April [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Just[itiaē] Cancell[eren] Cederbielke.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Plan.

Boström.

Fægerst[ierna] och Cederholm siuke.

Bygn[inga]balken 31 cap. Discurerades, om man äger macht att sielf få taga uth giästgifwarens hästar, när de förwägras, och mentes, att denne meningen skulle gå uth, men i stället införas, att om [någon?] wäldgiäster slår eller oqwäder giästgifware och hans hion, plichte dubbelt, och samma lag ware, om giästgifware tilfogar giäster eller hans hion någon skada.

Nordenstråle upkom.

Öfwerlades den casus, om giästens hion gör någon skada, tiufnad eller bedrägerij, så ock giästgifwarens folk, antingen drängen skal sökas eller hans huusbonde, så att giästgifwaren eller giäster reciproce swarar och plichtar för sitt folk; resol[verades], att giästgifwaren sware för sitt folk, men om giäster förfares effter almän lag.

S. d. Justerades swaret till Hans Maj:tt samt den här projecterade förordningen om præliminaire, processuele och witsnesmåhls twister, hwarom Swea Håffrätt sig förfrågat, och Hans Maj:tt remiterat till Ständerne, men de begiärt, att Hans Maj:tt därom förordna wille.

[423.]

Den 13 April [1728].

Hans Excell:ce ursäktades.

Nordenstråle ursäktades för revis[ions]arbete.

Boström ursäkt[ades] för borgersk[apets] mönstring.

Præs[es?]: Cederbielke. Rosenstolpe.

Wulfwenstierna. Plan.

Bygn[inga]balken 31 cap. justerades till sluth.

Sedan recapitulerades till 6 cap. om wådeld i by.

Den 16 April [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke. Nordenstråle. Rosenstolpe.

Plan. Boström.

Edzöresbalken 5 cap. 5 §. Discurerades om dens straff, som med wåld drifwer någon uth uhr sin egendom, eller sätter sig i hans egendom, hwilket skulle med 40 daler ansees, och sättias med de orden: hoo som med wåld tager huus, jord etc. af dem, som i handom hafwer, och wil sig det tillägna, böte 50 daler.

6 Cap. om qwinnofrid.

1 §. De orden om undsäjelsen att taga lifwet af henne går uth, emedan det är allenast ett sätt, och då skulle alla skylla därpå, äfwen så skulle ock sofwande gå uth.

2 §. Qwinna, som är wåldtagen, bör det angifwa wid nästa ting å landet, eller in för rätten i staden innom en månad, elliest hafwe ingen macht öfwer wåldet kiära.

Rådman Aulævil upkom.

3 §. Den, som låckar qwinna från sin mann, eller dotter från fader eller moder, bör plichta med penninge böter eller kropsplicht, efftersom personen eller bråttet är till. Cap. blef igenomgådt och fölier [cap. 7]¹.

Sedan berättade Hans Excell:ce, att han i desse dagar wille resa på landet öfwer några månader, begiärandes att Hr Just[itiaë] cancell[eren] Cederbielke wille imedlertijd på de wanlige dagarne sammankalla Lagcommissionen.

¹ De inom [] satta orden äro i handskriften öfverkorsade.

Fæger-
st[tierna]
och Ceder-
holm
siuka.

Norden-
stråle
trädde upp
i Rådet.

[424.]

Den 30 April [1728].

Just[itia]cancell[eren] Cederbielke.
Cederholm. Plan.

Rosenstolpe.
Boström.

Fæger-
stierna
siuk.

Företogz 7 cap. Edzöresbalken, hwad den förwärkar, som edzöre bryter. Discurerades om edzöris straffet, och tyktes wara för swårt, att när alla lösören förwärkas, så kan en, som fattig är, mista 6 daler k:mt, men en rijk man mister alt sitt lösa godz, som kan stiga öfwer t[unno]r gull. Men för den almäna säkerheten måste det blifwa effter gamla lagen.

Äfwenledes discurerades, om böterne för edzöret böra wara äre-röriga, hwilket tyktes wara skiäligt, särdeles i staden, därest böterne blifwa mindre, i jämlikhet med Stadzlagen; änteligen wore alla ense, att både i staden och på landet ansees edzöret med straff af lösörens skiöfning och 50 dalers böter af det fasta.

Den 4 Maj [1728].

Rosenstolpe. Cederholm.
Plan. Aulævill.

Wulfvenstierna.

[425.]

Företogz Edzöresbalker sista cap.

Rådman Aulævil påminte, det praxis altid warit, at den, som på gatan öfwerfaller någon, och den öfwerfalne tager sin undflycht i annars huus och blir förfölgd af den andra, där är edzöre brutit. Men aldenstund det bör wara af länge wräkt, eller att hämnas, så skulle nu observeras, att om man öfwerfaller sin owän och den förföljer i annars huus, då är det hämd, och edzöret brutit.

Ceder-
bielke,
Fæger-
st[fierna]
och Nor-
denstråle
opasslige.
Boström
ursächt[fa-
des] för
angelägit
embetes
ärende.

Den 7 Maj [1728].

Cederbielke. Nordenstråle.
Wulfvenstierna. Cederholm.
Boström. Aulævil.

Rosenstolpe.
Plan.

Fæger-
stierna
siuk.

Continuerades med Edzöresbalken och discurerades om rövveri och råhn, hwilka actus icke tyktes höra till Edzöresbalken, hälst som rövwaren icke ansees med edzöris böter, utan bör mista lifwet, och därföre skulle det höra till Högmålsbalken. Änteligen blef beslutit, att det införes i Edzöresbalken, effter som det hafwer edzöres

straffet med sig, och råhn är både större och mindre, som icke alltid belägges med dödstraffet, utan anses som edzöre.

Ang[äen]de jul- och påskfredz böter skulle gå uth, emedan den, som bryter samma frid, straffas för sabbatzbrått.

Rådman Aulævil förklarade sig icke kunna samtycka till skiöfning för edzöres bråttet, utan påstod, att anseenlige böter därpå borde utsättias, och i brist af böterne skulle den brätzlige plichta med kroppen.

Den 11 Maj [1728].

[426].
Ceder-
bielke och
Norden-
stråle
trädde upp
i Rådet,
och Aulæ-
vil [har]
blifwit för-
ordnad af
Defen-
s[ions]-
commis-
s[ionen]
till Vax-
holmen.

Rosenstolpe.
Plan.

Cederholm.
Boström.

Wulfvenstierna.

Såsom Edzöresbalken sista session blef sluten, så togz nu före Högmålsbalken; i cap. om affall uplästes, och effter öfwerwägande skulle blifwa i cap. om försmädelse, emedan affall äfwen kommer därunder, och ingen kan säjas afsäja sig Gud, så wida han äntå har en öfwertygelse om Gud; dessutom tyktes lijfsstraffet icke alltid wara lämpeligt till affallet, hälst när det skier af oförstånd och annan fattad inbilning.

Sedan upkom Revis[ions]secret. Fægerstierna, och justerades cap. till sluth.

Den 14 Maj [1728].

Cederbielke.
Rosenstolpe.
Plan.

Fægerstierna.
Cederholm.
Boström.

Nordenstråle.
Wulfvenstierna.

Uplästes å nyo det, som sist jämkades af Högmålsbalker, och continuerades därmed wijdare. Discurerades om förskrifwelser och förbindelser till satan, huru den ansees bör, som det giör, hwartill dödstraffet icke lämpas kunde, emedan en sådan affälling bör under rättas uhr Gudz ord om sin galenskap och willo; dessutan kunde icke något straff utsättias, som till alla härwid förelöpande omständigheter uti alla måhl lämpas kan, utan må domaren pröfwa, ehwad förbindelsen tillika involverar försmädelse emot Gud, då det hörer under i cap. eller om något lindringare straff därtill lämpas må, hälst som sådane måhl alltid refereres till öfwerdomaren, hwarföre icke något härom i lagen omröras kunde.

[427.]

På swordom utsättes 5 dalers both, icke därföre, att ju bråttet

är swårt, men emedan denne synd är mycket gängze, så torde lagen allenast illuderas, om böterne blifwa större, kunnandes ej eller fördublingen för itererat brått observ[eras], ty då slipper den bråtzlige alt straff af tjdzens utdrächt, om domaren skulle skrifwa til aflägne orter, där han förr bodt, innan dubla böter kunna honom påläggas.

Den 18 Maj [1728].

Cederbielke.	Fægerstierna.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Plan.	Wulfvenstierna.
Boström.		

Continuerades med Högmålsbalker, och skulle för mened utsättias 40 daler och miste ähran, men Plan tyckte, att om eeder uti skrifter, som för domaren ingifwas, skulle äfwen stadgas något straff, och därförde borde denne lagen hälst införas i Rätteg[ångs]-balken, därest wissa grader kunna uprepas, hwilket ock fants bäst wara.

Cap. om sabbats brått.

Ang[åen]de den, som effter skrifftermålet och för nattwarden öfwerfaller annan, blef uteslutit, emedan det är casus rarissimus, och när det händer, kan straffet ex analogia utsättias effter det, som stadgas om den, som drucken eller oskriftader framgår.

Den 21 Maj [1728].

[428.]

Fægerstierna.	Nordenstråle.	Rosenstolpe.
Wulfvenstierna.	Plan.	Boström.
Aulævil.		

Continuerades med Högmålsbalker, och observ[erades] i synnerhet, att i lagen införas generale reglor om sabbatzbrått med mehra, som förr warit stadgat i Körtioordningen, men specialia om förmaningar och andra särskilte dispositioner böra i Körtioordningen införas samt hwilka syslor om söndagen äro oumgängelige, effter här allenast generaliter utsättes straffet för sabbatzbrått, lijkaledes bör tjdjen, när sabbaten börjar och slutes, i Körtioordningen utföras.

Sedan blef beslutit, att om swordom och sabbatzbrått skulle afhandlas i ett cap., såsom med hwarannat nära öfwerenskommande.

Den 25 Maj [1728].

Cederbielke.	Fægerstierna.	Nordenstråle.
Rosenstolpe.	Cederholm.	Wulfvenstierna.
Plan.	Boström.	

Företogz Högmålabalker, och cap. om förräderij, hwarwid uplästes de §§:i [af?] adelens privil[egier], som härtill tyktes höra, jämte flere förordningar, och jämkades i anledning därpå detta cap., wid hwilket tilfalle Secreter Benzeltierna upkallades och tilsades att samla förordn[ingarna härom?] och til Lagcommissions behof upsända.

[429.]

Den 28 Maj [1728].

Cederbielke, Fægerstierna och Nordenstråle ursäktades för opasslighet.

Præs[es?]: Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.
Plan.	Boström. Aulævil.

Cap. om den, som lasteligen talar å konungen eller hans råd[h] igenomlästes och jämkades effter det, som öfwerlagt blef, och sedan justerades capitlet om förräderi, och jämkades de §, som handla om pensioner effter project, som wid sista riksdag blifwit härom författadt af Justitie deputation, samt förra därom utgångne förordningar.

Den 1 Juni [1728].

Nordenstråle ursäktades för angelägne embetes syslor. Rådman Aulævil [har] fådt tilstånd att resa til brunn.

Cederbielke.	Fægerstierna.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Plan.
Boström.		

Företogz Högmålsbalken, och jämkades vidare ang[åen]de konungens wälde och enwäldets afskaffande effter regeringsformen och wahlacten, hwilka documenter uplästes i these måhl.

Sedan berättade Rev[isions]sec[ret.] Fægerstierna, att han fådt lof af Hans Maj:tt och deras Excell:tier att för sin siuklighet resa till brunn, hwilket han wille jämwäl förständigå Kgl. Lagcommission. Sammaledes gaf Borgmäst. Boström tilkänna, att han ock fådt tilstånd att resa til brunn.

För Pingsthelgen skuld kunde nu icke sammanträde skie förrän den 18 i denne månad.

Den 18 Juni [1728].

[430.]

Cederbielke.	Nordenstråle.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Plan.

Uti Högmålsbalken företogz cap. om myterie och uprohr, som justerades, och infördes det, som af regeringzformen hijt hörer.

13 Cap. i gamla projectet om den, som förminskar konungens ingiälder, samt om den, som tager högre tull och skatt, skal införas i Tiufwabalken.

Den 22 Juni [1728].

Ehuruwäl wid sista sammanträde den 18 innew[arande] blef beslutit, att i dag ingen sammankomst skie skulle, doch som Hrr deputerade, som sig åtagit att projectera capitlet uti Handelsbalker om död mans giäld etc., wille därtill använda denna dagen, så woro nu tilsammans Hrr Rosenstolpe, Wulfvenstierna, Plan, till att jämkä förber[ör]de capitel; och upkom jämwäl Nordenstråle klock[an] 11.

Den 15 Octob. [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.	Cederbielke.
Nordenstråle.	Plan.
Cederholm.	Wulfvenstierna.
	Boström.
	Rosenstolpe.

Uplästes det exemplar af Edzöresbalker, som nu war renskrifwit effter sista utarbetade projectet, och jämkades hela denne balk.

Wid sista capitlet om edzöres straffet påminte Rådman Aulævil, att när straffet här utsättes, att edzöresbrytare bör mista lösören, blir straffet ganska olijka, effter den ena har många, den andra ganska ringa lösören, utan mente han, att en wiss summa skulle utnämnas, hälst som sällan händer, att Cronan något däraf tillfaller, emedan detta brottet mäst begås af sådant folk, som icke många lösören äga, då det likawäl på kropzpflicht ankommer; och blef fördenskull effter närmare öfwerläggande beslutit, att i stället för lösören sättes uth: 100 daler eller 7 gatulopp, eller rijsslitande, och miste ähran.

[431.]

Den 19 Octob. [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm ursäktades för opaslighet.
Just[itiaē] cancell[eren] Cederbielke.

Plan.	Rosenstolpe.	Cederholm.
Wulfvenstierna.	Boström.	Aulævil.

Företogz Högmålsbalken och 15 cap. om falskt mynt och obs[er]verades] wid 5 §, att de orden kränka konungens rätt igenom falskt pass eller annat går uth, emedan förr är stadgat, hwad straff den hafwa bör, som kränker konungens rätt antingen igenom förräderi eller annat. Lijkaledes skulle de orden i 8 § för-dölier skriffter här uteslutas och införas i Rättegångzbalken.

Wid 16 cap. om mordbrand och 3 § observ[erades], att lifsstraffet för den, som sätter eld i uthusen, som från gården skilde äro, eller höö och halmstack, tyktes wara för swårt, och icke wäl proportionerat, utan tyktes wara nog, att han straffas med 7 gatulop eller 3 wekors fängelse wid watn och bröd.

[432.]

Den 22 Octob. [1728].

Hans Excell:ce Grefwe Cronhielm.		Cederbielke.
Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Boström.

Uplästes först de cap. i Högmålsbalken, som förr woro öfwer-sedde och projecterade, hwarmed hela förmiddagen utdrogs.

Twenne dagar war Notarien siuk.

Den 2 Novemb. [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.		
Plan.	Rosenstolpe.	Cederholm.
Wulfvenstierna.	Boström.	

Jämka des capitlet uti Högmålsbalken om giffit och annan sådan förgiörning, hwarwid discurerades, om den, som gifwer annan förgiffit, bör mista lifwet, fast än den icke dör, som giffitet fick, och som denne gör quantum in se, och så mycket han kan, att full-fölia sitt upsåth, så bör han likwäl dömmas till döden.

Och tilsades nu, att Archiatern Bromell war uppe, effter han war kallader att gifwa någon underrättelse om bälgmord, hwarföre

han inkallades och på tilfrågan utlät sig, att som barnet straxt effter conception wärkeligen har lijf, fastän rörelsen kännes först i 5:te och 6:te månaden, altså höll han för lijka stor synd, om barnet fördrifwes på 5[:te] eller 6[:te] dagen eller på 5[:te] eller 6:te månaden, kunnandes icke finna, att uti lagen bör någon åtskilnad giöras af tiden, hwilket ock fördenskuld blef observ[erat]. Wijdare företogs Dråpmålabalken, och justerades första capitlet. [433.]

Den 5 Nov. [1728].

Gref[we] Cronhielm.		Cederbielke.
Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Boström.	Aulævil.

Wulfvenstierna ursäctades för angelägne ährender i Cammarcollegio.

Continuerades med Dråpmålabalken, och uteslöts meningèn om den dråparen, som dör, innan han kunnat dömmas, emedan det ankommer på omständigheterna, och effter ens död icke wäl kan profwas, om han warit skyldig eller oskyldig.

Wid 7° cap. påminte Rådman Aulævil, att böterne för wådadråp äro för stora, hälst som däraf hända lærer, att mången i brist af penningar straffas i slijke måhl med gatulopp, fastän han ganska litet eller altz intet warit till den andras död wållande, och resol[verades], att wådaboth blir 20 daler.

Den 9 Novembr. [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.		Cederbielke.
Plan.	Rosenstolpe.	Cederholm.

Continuerades med Dråpmålabalken.

Wid cap. om föräldrar dräpa barn sitt af wåda, blef i acht tagit, att moder, som ligger ihiäl barn sitt, icke kan med böter beläggas, utan allenast warnas af domaren, emedan sådant hos gement folk mäst händer, därigenom att modern är trött af arbete, när hon lägger sig och tager barnet till sig. Men om amma lägger barn hos sig, plichte med 5 daler, fastän ingen skada skier.

Stannades wid cap. om awita.

[434.]

Den 12 Novemb. [1728].

Gref[we] Cronhielm. Plan. Rosenstolpe.
Cederholm. Wulfvenstierna.

Först blef sista capitlet i Dråpmålabalker igenomläst och jämkadt.
Sedan företogz Sårsmålalbalken.

Wid 1 cap. observ[erades], att läkarelöhn skal först uttagas, sedan lytesboth, uppehälle och hinder, och sist såraböterne, i detta fall ifrån 50 till 30 daler, emedan böterne elliest wore för höge; vidare jämkades til 4 cap.

Den 16 Novemb. [1728].

Hans Excell[ce] ursäktades för opasslighet, jämwäl Just[itia] cancell[eren] Cederbielke.

Præsentes: Nordenstråle.

Plan. Rosenstolpe. Cederholm.

Företogz Sårsmålalbalkens 4 cap., som jämkades.

Cap. 6 om hund eller få mans sarga någon menniskia blef här utslutit och infördt i det capit[el], som nämner om sådane wildiur, när de döda någon.

Den 19 Nov. [1728].

Gref[we] Cronhielm.
Nordenstråle. Plan. Rosenstolpe.
Cederholm. Boström. Aulævil.

Cederbielke ursäktades för opasslighet.

Och som Hans Excell:ce fick bud efter sig ifrån Rådet, så trädde Hans Excell:ce dijt upp.

Justerades och jämkades Sårsmålalbalken till sluth.

Sedan företogz Lägermålsbalken.

Wid 1 cap. om lönskeläge påmintes, att efter körkioplichten afskaffas, så borde han plichta 20 daler och hon 10 daler. Men som kropzpflichten, när den brätzlige ej årkar botum, tyktes blifva för swår, då mansperson för lönskeläger skulle slita 8 [par spö och en qvinna 4?] par rijs, som ej är poena adæqvata, så blefwo böterne wid det förra, neml. mannen 10 daler, och qwinnan 5 daler.

Den 23 Novemb. [1728].

[435.]

Hans Excell[ce] Gref[we] Cronhielm.	Cederbielke.
Plan.	Rosenstolpe. Cederholm.
Wulfvenstierna.	Boström. Aulævil.

Först uplästes det, som sist jämkades uti Lägersmåhlsbalken. Sedan justerades wijdare samma balk och jämfördes med det, som förr i Giftmålabalken härutinnan stadgat är.

Den 26 Nov. [1728].

Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.	Hans Excellence
Wulfvenstierna.	Boström.		Gref[we]
Just[itiae] cancell[eren] ursäktades för angelägne embetes ährender.	Aulævil upkom.		Cronhielm var i Rådet.

Öfversågs den uptekning, som blef fattad öfver alla böter uti criminalbalkarne, och proportionerades det ena effter det andra, effter förr war någon olikhet uti böter och straff.

2 § uti Lägersmåhlsbalken går uth, om den, som af onsko öfvergifwer sin maka, effter det skulle gifwa anledning till lösachtighet, utan kan det tiena till mitigans, när lägersmåhl händer med den, som säger sig wara öfvergifwen.

Den 3 Decemb. [1728].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.		Cederbielke,
Plan.	Rosenstolpe.	Nordenstråle
Boström.	Aulævil.	woro i Rådet, Wulfvenstierna]

Företogz Lägersmåhlsbalken, och discurerades om den casu, när man lägrar sin hustrus ogiffita syster, hwilket brått effter förra förordningen blifwit med lifsstraff belagt. Men som alla Kongl. i Cammarcoll[egio]. Commissions ledamöter funno detta straffet wara för swårt, hwilket domaren ofta med ängzlan warit skyldig att döma effter — —

Den 7 Decemb. [1728].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Rosenstolpe.	Cederholm.	Wulfvenstierna.

Först jämkades capitlet i Lägersmåhlsbalker om förbudna leder.

Sedan begyntes med Tiufwabalker; men som Just[itia] cancell[eren] och Revis[ions]secreterarne gingo till en Cantzlrätt, så kunde ej längre än till klock[an] 11 därmed fortfaras.

[436.]

Den 10 Dec. [1728].

Ceder-
bielke och
bägge Re-
visionsse-
cret. woro
i Cantzlie-
rätt.

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
Rosenstolpe. Cederholm. Boström.
Wulfvenstierna. Aulævil.

Företogz Tiufbalken, då först uplästes Justitiæ deputationens wid sista riksdag till Riksens Ständer gifne betänkiande angående tyfweri, hwilket med projectet jämkades och rättades däreffter. Om den, som andra gången lagföres för tyfweri, öfwerlades, huruwida efter bem[äl]te deputationens betänkande den bör böta sexdubbelt emot stöldens wärde, hwilket tyktes wara för swårt och impracticabelt; ty skulle för andra gången blifwa fyhrdubla böter emot stöldens wärde.

Den 14 Dec. [1728].

Cederbielke. Plan. Rosenstolpe.
Cederholm. Wulfvenstierna.

Företogz åter Tiufwabalken, och öfwerlades och discurerades om rätta proportion af straffet för den, som stäl mehr eller mindre första eller andra gången, och skulle balken begynnas om snatteri, och sedan om stöld första gången, och så vidare till de grofwa stölder.

[437.]

Den 11 Jan. [1729].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.
Nordenstråle. Cederholm. Boström.

De öfrige Hrr ledamöter woro bortreste.

Företogz Tiufwabalker, och justerades projectet ifrån det tredie cap., hwaraf uteslöts de orden om tienstehion, som något för-snillar af förtrodt godz, emedan det ankommer på wissa om-ständigheter, som undertiden göra straffet swårare eller lindrigare.

Fölier det 8 cap.

Den 28 Jan. [1729].

Cederbielke. Nordenstråle. Cederholm.
Boström. Aulævil.

Först uplästes Hans Kongl. Maj:ttts nådigste bref till Kgl. Lag-

commission af den 17 i denne måned, jämte det medföljde Swea Håffrättz betänkande af den 11 April 1728 om straffet af spö och rijsslitande, hwarom Kongl. Lagcommiss[ionen] borde hos Hans Maj:tt med sitt betänkande inkomma, och skulle vidare härom öfwerläggas, när flere sammankomma.

Den 8 Febr. [1729].

Cederhielm.	Plan.	Rosenstolpe.
Wulfvenstierna.	Boström.	

Såsom det 14 cap. Högmålsbalken om den, som liuger ähra mans af manne, icke ännu är igenomsedt och öfwerwägat, utan blifwit utsatt att införas wid slutet af Missgiärningzbalken, altså företogz nu samma capitel, och uplästes förordningen af den 22 Juni sistl[idne] ang[åen]de deras straff, som wahnrykten utsprida.

Den 11 Febr. [1729].

Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	

Jämkaades vidare ofwann[äm]de cap. och infördes nu om pasqviller och smädeskriffter.

Den 15 Febr. [1729].

[438.]

Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	

Uplästes Straffbalken, och öfwerlades nu om de måhl, som i denna balk äro omrörde. Och som de mäst äro pure oeconomica, som i den almänna lagen icke kunna införas, så tyktes denne balk wara onödig, och skulle i det stället wid slutet af Missgiärningsbalker införas det, som nödigt är, äfwen som ock nu där projecterades ett capitel om delachtighet i missgiärningar.

Den 18 Febr. [1729].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.		
Rosenstolpe.	Cederholm.	Aulævil.

Plan, Nordenstråle,
Boström
siuke.

Igenomsågz Straffbalken, och utsattes wissa §§, som kunde utslutas, efter de innehålla oeconomiske måhl, hwarom härnäst skulle vidare öfwerläggas, när flere upkomma, hälst som Hans Excell:[ce] blef af Hans Maj:tt effterskickad uti Rådet.

Den 22 Febr. [1729].

Hans Excell:ce [Grefwe Cronhielm]. Cederbielke.
 Rosenstolpe. Cederholm. Wulfvenstierna.
 Boström.

Aulævil war uppe och berättade, att han wore utaf Deputation öfwer slåtzbynaden förordnad att i några angelägne måhl wara uppe i Cammarcollegio, därföre tog han straxt affträde.

Revis[ions]secreterarne woro siuka.

S. d. Såsom Hans Excell:[ce] tilförende bewiliat Hr Niclas Ahlberg att få här auscultera, och han nu war tilstådes, altså blef han inkallad, och tilsades honom venia auscultandi, hwaremot han ingaf sin skrifftel[ige] revers.

[439.] Sedan företogz Straffbalken, och jämkades effter öfwerläggande det 1 och 2 cap.

Den 25 Febr. [1729].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Cederbielke. Rosenstolpe. Wulfvenstierna.
 Cederholm. Aulævil.

Continuerades med justerandet af Straffbalken, och uteslöts den §, som handlar om fångars besökande af prästerskapet, emedan sådant uti Kärkioordningen utsatt är, likaledes skal ock i Kärkioordningen observ[eras], hwad om begrafningar i stilhet förmåles i förordningarne af den 27 Oct. 1725 och den 4 Aug. 1727.

Den 1 Martii [1729].

Rosenstolpe. Cederholm. Boström.
 Continuerades med justerandet uti Strafbalken.

Revis[ions]se-
 creterar-
 ne] siuke.
 Wulfven-
 stierna
 siuk.

Den 4 Martii [1729].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Cederbielke. Rosenstolpe. Cederholm.
 Boström. Aulævil.

Företogz åter Straffbalken, och jämkades cap. om gatulop och rijsslitande, hwarwid uplästes Hans Maj:ttz nådige skrifwelse till Kongl:e Lagcommission af den 17 nästl[idne] Jan. om gatu-

loppens förwandlande i spö och rijsslitande, så ock det däruti åberopade Kongl. Senatens til Giöta Håffrätt bref af den 28 Maj 1713, hwaruti spöslitande utsattes högst till 40 par, och fördenskuld blef nu samma proportion här fastställd, så att för de sista eller senare gatulop eller spö räknas mehra af penningeböterne än de första, effter de sista äro swårare.

Den 8 Martii [1729].

[440.]

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke. Rosenstolpe. Cederholm.

Wulfvenstierna. Boström.

Continuerades med Strafbalken, som nu jämkades till sluth och justerades; samt underskrefs ett bref till Hans Maj:tt, att de uti Lagcommission förordnade ledamöter måtte ifrån deras andra embetes syslor licentieres de dagar, då Lagcommission sammankommer, effter de härtils mycket blifwit hindrade.

Den 11 Martii [1729].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke. Nordenstråle. Rosenstolpe.

Cederholm. Wulfvenstierna. Boström.

Aulævil.

Strafbalken blef nu ifrån begynnelsen upläst och vidare jämkat; tå ock blef beslutit, att om lögerdagarne skulle deputerade öfwer Rättegångsbalken sammanträda och projectera det, som därwid nödigt är.

Den 18 Martii [1729].

[441.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke. Plan. Rosenstolpe.

Cederholm. Wulfvenstierna. Aulævil.

Boström
siuk.

Öfwerlades och resolverades, att de förr öfwersedde balkar nu skulle å nyo upläsas, hwarföre ock begyntes med Gifftmålalbalkens upläsande.

Den 29 Martii [1729].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke. Nordenstråle. Plan.

Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Cederholm.

Boström
et Aulævil
siuke.

Först uplästes Hans Maj:ttz ankomne bref och swar till Kongl.

Lagcommission, att ledamöterna skola ifrån andre syslor och Commissioner, ehwad namn de hafwa kunna, wara licentierade de 2:ne dagar i wekan, när Lagcommission sammankomma bör. Sedan företogz åter Gifftmålabalken till sluteligt genomläsande, och continuera-des därmed till 14 cap.

Wid recapituler[ande] af det 4 cap. discurerades, om trolofning kan uphäfwas utan skilnad, när bägge förlofwade därom öfverenskomma, hwilket fants skiäligt, så wida copula carnalis ej mellankommit.

[442.]

Den 1 April [1729].

Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke.

Nordenstråle.

Plan.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Wulfvenstierna.

Continuerades med Gifftmålabalkens upläsande, och påmintes wid cap. om medgifft och hemfölgd, att hela summan bör återbäras til skiffte, när fader eller moder dör, och det af den orsak, att föräldrarnes benägenhet därigenom styrkes emot barnen, om de weta, att hwad the gifwa barn sitt i hemgifft, skal altsammans wid entheras dödzfall återbäras till boo, hwarförutan ock en enkia skulle i sin rätt mycket lida, om icke hela summan återbäres.

Den 12 April [1729].

Woro tilsammans: Plan, Rosenstolpe, Cederholm; de öfrige dels siuke dels på landet.

Och jämkades capitlen uti Gifftmålabalken om förbudne grader.

Den 15 [April 1729].De öfrige
siuke.

Cederbielke.

Plan.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Wulfvenstierna.

S. d. Recapitulerades ännu en gång Gifftmålsbalken och jämkades här och ther.

Den 19 April [1729].Gr[efwe]
Cron-
hielm, Bo-
ström,
Aulævil
siuke. Ce-
derbielke
urseh[ta-
des.

Nordenst[råle].

Plan.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Öfwersågs cap. om morgongåfwa, hwarest förut stadgat är, att mårgongåfwa i fast ej får wara mehr än trediedelen af fastig-

heterna wid mannens död, men derwid möter den swårighet, att om [443.]
 mannen ej äger mehr än en sätesgård, så skulle den klyfwas, och så-
 leds skingras, warandes ock hårdt att betaga mannen den frihet, när
 han äger en liten gård, att få gifwa den åt sin hustru i mårngongofwa;
 men der emot måste wäl några gräntzor däruti sättias.

Den 29 April. [1729].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke.

Plan.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Wulfvenstierna.

Norden-
stråle, Bo-
ström och
Aulævil
siuke.

Först discurerades om 9 cap. Gifft[ermåls]balken ang[åen]de morgongofwa, och de skiäl, som förut anförde äro, i anledning hwaraf det förra projectet syntes böra ändras.

Hans Excell:ce tyckte det wara mycket klart, som förut stadgat är, och i fall någon ändring häruti skie skulle, så bijföll Hans Excell:ce det project, som Hr Wulfvenst[ierna] upsatt, att morgongåfwa alltid bör wara 3:die del i fast eller 10:de deel i löst af mansens lätt wid dödzfallet, men Plan och Rosenstolpe mente, att ej något wist effter boetz tilstånd kan nämnas, på det en enda sätesgård, som mannen lemnar effter sig, [eij?] må böra klyfwas och styckas, hwilket [444.]
 försakar trätor och oenighet samt skiämmer och ruinerar godsens, jämwäl gör hustrun oachtsam att conservera egendomen, om hon seer, att mannen icke kan gifwa henne i morgongofwa en liten sätesgård, som är den endaste han äger, utan skulle hon tå styrka honom att sällia, och på annat sätt till hennes fromma använda penningarne.

Sedan pröfwades skiäligt, att halfsyskon och deras barn böra få ärfwa med samsyskon, emedan inga skiäl finnas deremot, utan oftast händer, att egendomen härflyter ifrån halfsyskons döde fader eller moder, hwarwid i synnerhet det skiälet gjäller, att der som är dubbelt skyldskapsband, där ärfwes dubbelt, ty bör ock uti ett enkelt band ärfwas lijka, ock tå kan aldrig ett syskon få mycket i arf, men det andra syskonet intet, utan bör skyldskapsbandet alltid wara grunden till arftakten, hwilken ej bör ankomma på en blind lycka, som härtils skiedt är, så att denna fådt mycket och den andra litet, och doch äro den döde lijka när skylde.

Den 6 Maj [1729].

Gref[we] Cronhielm på landet. Boström, Aulævil siuke.	Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
	Rosenstolpe.	Cederholm.	Wulfvenstierna.
	Continuerades med jämkningen af Erfdabalken.		

Den 13 [Maj 1729].

Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.	Cederholm.
Justerades det, som följde af Erfdabalken.		

[445 a.]

Den 20 Maj [1729].

Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
Wulfvenstierna.	Cederholm.	Aulævil.
Lijkaledes jämkades Erfdabalken.		

Den 3 Juni [1729].

Cederbielke.	Nordenstråle.	Rosenstolpe.
Wulfvenstierna.		
Erfdabalken jämkades.		

Den 10 Juni [1729].

Ceder- bielke och Boström siuke.	Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.
	Cederholm.	Wulfvenstierna.	
	Continuerades med Erfdabalken.		

Den 17 dito.

Ceder- holm på sine lag- mansting.	Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
	Wulfvenstierna.		
	Erfdabalken jämkades.		

Den 5 Juli [1729].

Plan.	Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.
Aulævil.		

Ännu blef med Erfdabalkens jouterande fortfarit. Wid 14 cap. observ[erades], att en syster får tagelåttan in illo casu, på det godsen ej må styckias.

Den 8 Juli [1729].

Plan. Rosenstolpe. Wulfvenstierna.

Aulævil.

Continuerades med Erfdabalken. Nu föllier det 14 capit. om jämkning, sedan arf skiffadt är.

Ceder-
bielke
opasslig.
Norden-
stråle för-
hindrad af
angelägne
sysslor.

Den 23 Sept. [1729].

[445 b.]

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Nordenstråle. Plan. Rosenstolpe.

Cederholm. Wulfvenstierna. Boström.

Aulævil.

Uplästes de capitel i Erfdabalken, som i sommars woro å nyo öfwersedde, till det 12 cap.

Den 27 Sept. [1729].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke. Nordenstråle. Plan.

Rosenst[olpe]. Cederholm. Wulfvenstierna.

Boström. Aulævil.

Continuerades med Erfdabalkens upläsande, och infördes klarare uti 18 cap., att surrogatum för bortbytt arfwejord bör alltid sättias i stället, doch att surrogatum i penningar icke längre räknas än i första arftagarens hand, utan gånge therom som om andre lösören, men surrogatum i aflingejord blifwer sedan alltid ansedd som arfwegodz.

Den 30 Sept. [1729].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke. Plan. Rosenstolpe.

Cederholm. Wulfvenstierna. Boström.

Aulævil.

Kongl. Lagcommission pröfwade bäst, att med Erfdabalkens slutliga upläsande fortfares, på det benämde balk sedan kan renskrifwas.

Det 19 cap., att testamente skal wara ogilt, som görs, då man ej wet, att hustru är hafwande, tycktes wara onödigt, och blef uttagit, hälst som casus är rarissimus, och man fruchtar, att analogia legis gifwer tillfälle till oreda och missbruk.

[445 c.]

Den 12 Octob. [1729].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.	Nordenst[råle].
Rosenstolpe.	Cederholm.
	Wulfvenstierna.
Boström.	

S. d. Uppå Hr Lagerbergs[?] ansökning blef honom bewilliat att få auscultera här i Kongl. Lagcommission, hwarföre han ock blef inkallad, och detta tilstånd honom ansagt.

Sedan företogz Jordabalken till genomläsande.

Den 25 Octob. [1729].

Gref[we] Cronhielm.	Cederbielke.	Plan.
Rosenstolpe.	Cederholm.	Boström.

Först jämkades det, som återstod af Jordabalken och uteslöts den [§], om bonde treskas utgiöra afradet i rättan tijd, att han skulle plichta 6:te delen af afradet, aldenstund det tyktes wara för hårdt, i synnerhet som adelens privilegier förmå, att en adelsman kan sielf ut[panta?] afradet.

Sedan Jordabalken war sluteligen öfwersedd, begyntes med Missgiärningzbalkens upläsande.

Den 4 Novemb. [1729].

Aulævil
ursächta-
des för sin
frus sjuk-
dom.

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.		
Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Boström.

Continuerades med Missgiärningsbalkens upläsande, och utsättes än klarare, att för full wåda, then man ej föreseer eller wäija kunnat, icke bötes för sårsmål.

[445 d.]

Den 8 Nov. [1729].

Aulævil
ursächta-
des, effter
thess fru
blifwit
död.

Hans Excellence Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Boström.	

Wid upläsande af Missgiärningzbalken, pröfwades nödigt, att 39 cap. om den, som stäl eller undandölier konungens skriffter, skal gå uth, emedan det är casus rarissimus, och kommer an på wisse omständigheter.

Den 11 Nov. [1729].

Hans Excell[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Rosenstolpe.	Cederholm.	Boström.

Uplästes Hans Maj:ts till Kongl. Lagcommission ankomne nådige bref och befallning af den 30 sistl[idne], att Kgl. Lagcommission skulle inkomma med betänkande öfwer Swea Håffrätz förfrågan ang[åen]de arf mellan heel och half slächt, och bijföls bem[äl]te Håffrätts uti detta måhl gifne utlåtelse af den 30 Martii 1715, hwareffter swaret till Hans Maj:tt upsättias skulle.

Sedan continuerades med Missgärningsbalkens jämkande.

Den 15 Nov. [1729].

Hans Excellence Gref[we] Cronhielm.			Cederbielke i
Plan.	Rosenstolpe.	Cederholm.	Brand-
Wulfvenstierna.	Boström.		commis-

Först igenomlästes slutet af Missgärningzbalken, sedan blef Edz-öresbalken öfwersedd, hwilken skulle uti Missgärningzbalken införas.

sion. Nor-
denstråle
och Aulæ-
vil opass-
lige.

Den 18 Nov. [1729].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		Cederbielke.	Boström
Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.	siuk.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Aulævil.	

Öfversågs Erfdabalken och jämkades ännu hwad som här och där icke war så noga observerat, såsom ock uti Giffmålabalken.

Den 13 Jan. 1730.

[445 e.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Cederholm.	Wulfvenstierna.
Boström.	Aulævil.	

Såsom en och annan af Kongl. Lagcommissions ledamöter fallit på den tanken, att detta angelägne lagwäcket skulle nu förut igenom trycket afgå, på det lagen må komma uth uti domares och fleres händer, och hwar och en tå wid riksdagen så mycket bättre kunde giöra sina påminnelser därwid, eller ock föruth finna sig uti det, som är stadgat i den projecterade lagen; altså discurerades nu om detta ährendet, och pröfwades nyttigt, att detta wäcket i synnerhet må

igenom trycket utkomma, på det hwar och en må see Lagcommis-
sionens mening och arbete.

[446.]

Den 7 Febr. [1730].

Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Boström.

Först uplästes ett extract utur gamla protocollerne och Häff-
rätternas betänkande ang[åen]de morgongåfwa, och sedan projecterades
capitlet om morgongåfwa och jämkades.

Den 10 Febr. [1730].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Boström.
		Aulævil.

Discurerades om intekningar på illiqvide räkningar, som nu af
somlige sökes, och pröfwades bäst, att en sådan räkning först bör
communiceras med skyldnären, och niute sedan förmåhnsrätt ifrån
den tiden, som intekningen begiärtes. Sedan justerades brefwet till
Hans Maj:tt, att Lagcommission måtte få låta trycka lagbalkarne,
för de i brefwet anförde orsaker.

Sist begynte Kgl. Commission att upläsa Giffmålalbalken på nytt.

Den 14 Febr. [1730].

Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Boström.
Aulævil.		

Continuerades med Giffmålalbalkens slutelige upläsande.

Sedan afträdde Rådman Aulævil up i Bygningzcommission, och
tog med sig den här förr projecterade Bygningzbalken samt Byg-
ningzordningen i städerne.

[447.]

Den 17 Febr. [1730].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Rosenstolpe.	Cederholm.	Wulfvenstierna.
Boström.	Aulævil.	

Hans Excell:ce berättade, att Hr Carl Friedrich Reuterhielm gör

ansökning att få auscultera här i Kgl. Commission, hwilket ock bewiliades, så att han blef inkallad.

Sedan continuerades med Gifftmålabalkens slutelige upläsande. Wid 11 cap. discurerades om den casu, när mannen har gjäld för ächtenskapet och ej penningar, utan fast godz, om tå hans andeel i hennes egendom skal gå i betalning framför hans fasta, hwilket fantz obilligt, emedan hwar bör sin gjäld betala af sino godze, och hustrun elliest lijder, i fall mannen dör, tå hon ej får något af hans godz.

Den 21 Febr. [1730].

Hans Excell:ce Gr[efwe] Cronhielm.	Cederbielke.	Aulævil
Nordenstråle.	Plan.	opasslig.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Boström.

Continuerades med Gifftmålabalkens slutelige justerande. Uplästes Hans Majj:ttz bref af den 12 Febr., hwaruti Hans Majj:tt gifwer sitt nådiga bifall till balkarnes tryckande.

Den 28 Febr. [1730].

Hans Excell[ce] Gref[we] Cronhielm.			Norden-
Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.	stråle
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Aulævil.	opasslig.

Gifftmålabalken företogz till jämkande, och uplästes det, som af Ecclesiastiqve deputation är uti den nya Kärkiordningen projecterad, hwad skilnad uti gifftermål och trolofningar angår, och jämfördes detta emot det, som här författadt är.

Cederbielke och Aulævil gingo klock[an] 10 upp i Brandcommission, men kommo tillbaka klock[an] 11.

Boström
ursächtades, att han ej kan afkomma från Rådstugan, efftersom Justitieborgmäst[aren] är siuk och Adlercrantz är i Brandcommission.

Den 3 Martii [1730].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.			
Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.	[448].
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Boström.	

Först uplästes det, som ännu återstod af Gifftermålsbalken, som nu till slut igenomgången blef.

Sedan begyntes med Erfdabalken.

Den 7 Martii [1730].

Nordenstråle ursäktades för angelägne embetes syslor.

Hans Excell[ce]	Gref[we]	Cronhielm.	Cederbielke.
Plan.		Rosenstolpe.	Cederholm.
Wulfvenstierna.		Boström.	Aulævil.

Continuerades med Erfdabalkens slutelige upläsande.

Den 10 Martii [1730].

Aulævil ursäktades för angelägne syslor.

Hans Excell[ce]	Gref[we]	Cronhielm.	Cederbielke.
Nordenstråle.		Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.		Wulfvenstierna.	Boström.

Ang[æen]de åbygnad på arfwejord faststältes, att den ej får borttestementeras, emedan den bör alltid följa jorden effter, till att förekomma många widlyfftheter, och på det en sådan förbättring, som nödig är, ej må kunna bortgifwas.

Hr Nordenstråle påminte, att om förbättring är giord under warande ähtenskap, så bör den effterlefwande makan niuta refusion för sin andeel i samma åbygnad; härpå swarades, att hon är ej igenom denne lag därifrån utestängd, emedan det allenast är förbudt att borttestementera samma förbättring.

[449.]

Den 17 Martii [1730].

Nordenstråle och Aulævil siuke.

Hans Excell[ce]	Gref[we]	Cronhielm.	
Cederbielke.		Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.		Wulfvenstierna.	Boström.

Först jämkades de cap. i Erfdabalken, som handla om lederne i arftäkt. Sedan continuerades med Jordabalkens upläsande.

Den 24 Martii [1730].

Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Aulævil.

Justerades Erfdabalken, och observerades enkannerligen stilen, samt jämkades de cap. i Jordabalken, som handla om börd, och confererades computation i börd emot computation i arftäkt.

Den 4 April [1730].

Woro Kgl. Commissions ledamöter sammankallade, men som allenast Hans Excell:ce upkom, jämte Rosenstolpe och Wulfvenstierna, så kunde nu icke något företagas.

Den 7 April [1730].

Gref[we] Cronhielm.			Plan et Cederholm siuka.
Cederbielke.	Nordenstråle.	Rosenstolpe.	
Wulfvenstierna.	Boström.	Aulævil.	

Nu begyntes med Handelsbalkens upläsande och slutelige afgörande.

Den 14 April [1730].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.			Ceder- holm siuk.
Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.	
Wulfvenstierna.	Boström.	Aulævil.	

Continuerades med Handelsbalkens öfwerseende.

Den 18 April [1730].

Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.	Hans Ex- cell:ce och Ceder- bielke ur- sächtades.
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Boström.	

Företogs Handelsbalken til sluteligt öfwerseende och jämkande.

Den 21 April [1730].

Hans Excellence Gref[we] Cronhielm.			[450.] Boström kunde ej från råd- stugan ner- komma.
Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.	
Cederholm.	Wulfvenstierna.	Aulævil.	

Uplästes och jämkades capitlet i Handelsbalken om inlagsfä.

Den 25 April [1730].

Hans Exell:ce Gref[we] Cronhielm.			Ceder- bielke ur- sächtades för ange- lägne em- betes- syslor.
Cederholm.	Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.	Norden- stråle och Plan siuke.
Boström.			Aulævil i Brand- com- mission.

Jämkades capitlet uti Handelsbalken om tienstehion.

Den 28 April [1730].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.			Ceder- bielke, Norden- stråle, Plan, Wulfven- stierna, siuke.
Cederholm.	Rosenstolpe.	Boström.	
Aulævil.			

Continuerades med Handelsbalken.

Den 2 Maj [1730].

Såsom Hans Excell:[ce] war opaslig, så ock Cederbielke, Nordenstråle, Plan, och Wulfvenstierna, altså woro allenast Cederholm, Rosenstolpe och Boström närwarande och jämkade cap. om legohion.

Den 5 Maj [1730].

Ceder-
bielke,
Plan och
Wulfven-
stierna
siuke.

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
Cederholm. Rosenstolpe. Boström.
Företogs Missgiärningsbalken til sluteligt upläsande och att jämkas, hwad stilen angår.

Den 9 Maj [1730].

Hans Ex-
cell:[ce] i
Rådet, Ce-
derbielke,
Norden-
stråle och
Plansiuke.

Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Boström.
Aulævil.
Continuerades med Missgiärningzbalkens jousteraende.

Den 12 Maj [1730].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
Cederbielke. Cederholm. Rosenstolpe.
Wulfvenstierna. Boström.
Missgiärningzbalken jämkades.

Uppå Wulfvenstiernas påminnelse pröfwades nödigt, att uti Jordabalken skal införas, att urminnes häfd jämwäl gäller uti öjor och holmar, emedan de med siö och watn äro omstängde, lika som med rå och rör.

[451.]

Den 26 Maj [1730].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
Nordenstråle. Plan. Cederholm.
Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Boström.
Continuerades med Missgiärningzbalkens upläsande och jämkande, hwad stilen angår.

Den 2 Juni [1730].

Nordenstråle. Plan. Cederholm.
Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Boström.
Företogs Bygningabalken.

Den 9 Juni [1730].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Cederbielke. Nordenstråle. Plan.
 Cederholm. Rosenstolpe. Wulfvenstierna.
 Boström. Aulævil.

Kgl. Commission begynte nu att å nyo upläsa Bygningabalken, effter den härnäst kommer igenom trycket att utgå; och discurerades, om icke den bör plichta, som i by intakor gör, och af oskiffit något uptager, eller af den andras ägor något inkrächtar, hwilket profwades nödigt, och blef nu utsatt.

Den 18 Juni [1730].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Cederbielke. Plan. Cederholm.
 Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Boström.
 Aulævil.
 Continuerades med Bygningabalkens jämkande och justerande.

Den 5 Juni [1730].

[452.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Plan. Cederholm. Rosenstolpe.
 Wulfvenstierna. Boström.
 Förehades Bygningzbalken till sluteligt jämkande.

Den 9 Juli [1730].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Cederbielke. Plan. Rosenstolpe.
 Wulfvenstierna. Aulævil.
 Continuerades med Bygningabalken.

Och som Auscultanten Reuterhielm gaf tilkänna, att han är sinad resa till utrikes orter, begärandes Kongl. Lagcommissions tilstånd därtill, altså önskades honom lycka til samma resa.

Sedan blef bem[äl]te balk til slut upläsen, och wardt nu färdig att tryckas.

Den 10 Octob. [1730].

Plan. Cederholm. Rosenstolpe. Boström.
 Uplästes Kongl. Commercicollegii öfwer Handelsbalken nyligen

inkomne påminnelser, och hwad angår den quæstion, om grosshandlare får sälia i minut, hwilket Kongl. Commercicollegium nu bijfallit, så pröfwade Kongl. Commission rättwist at låta blifwa wid det, som här förut stadgat blifwit, hwilket ock öfwerenskommer med Kgl. Commercicollegii förra betänkande af åhr 1721, att grossierer ej måge sälia i minut.

Den 13 Octob. [1730].

Nordenstråle.	Plan.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Boström.	Aulævil.

Jämka des Handelsbalken, och i synnerhet uplästes Kgl. Commercicollegii 1719 gifne betänkande och samtel[ige] Collegiernes utlåtelse af åhr 1723 om främmande expediter.

[453.]

Den 17 Oct. [1730].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Cederbielke.	Rosenstolpe.	Boström.

Företogs Handelsbalken, och discurerades om liggedagar för de handlande, hwarom pröfwades bäst, att icke nämna något om liggedagar, emedan det ankommer på wisse tidsens omständigheter, som ofta förändras, men Borgmästar Boström mente, att något därom måste nämnas, dock icke några wissa dagar determineras.

Sedan blef det tillåtit, att Hr Hartzel får auscultera här i Kgl. Commission.

Den 3 Nov. [1730].

Hans Excell:[ce] Cronhielm.		
Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
Wulfwenstierna.	Boström.	Aulævil.

Förehades Handelsbalken, och de sista capitlen om cessione bonorum och préférence til den skyldigas egendom, hwilka capitel nu jämkades qwoad stilum, efftersom bem[äl]te balk skulle tryckas.

Den 10 Nov. [1730].

Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
Wulfwenstierna.	Boström.	Aulævil.

Jämka des capit. om præferencetwist.

Den 14 Martii [1731].

[456 a.]

Gref[we] Cronhielm.

Rosenstolpe.

Cederholm.

Wulfvenstierna.

Aulævil.

Discurerades om hemgiffit i lösöron, huru den skal återbäras, och effter noga pröfwande faststältes, att de skola räknas effter det de woro värde, när de gofwos.

När gäld yppas, sedan arf skiffat är, skulle creditoren inom 3 månader stämma arfwingar, men därtill swaras, att fatalier ej kunna sättas, utan när gäld är bewist, böra arfwingar genast bära arf åter, och wid wissa omständigheter kan domare eller executor förelägga wiss tid, och behöfwes kanskie längre tid, som i hwart mål bör pröfwas.

Om de fatalier, som här påstås, sedan wisse deputerade swaras, att som domaren remitterar til jämkning, så ifall the ej öfwerenskomma, står ju klart, att domaren skal skilia dem åt.

I ställe för han kan sättas then.

Cap. 19 § 4.

Almänneliga är satt med flit, på det alla måge höra det, och icke misbruk ske, ty för öppna dörrar i tysthet är icke rätta meningen.

Til prästernes påminnelse swaras, att när någon gifwer prästen tillkänna sine skäl, kan han anmälat hos konungen, äfwen som om lof för syskonebarn.

Bör heta ock för eller.

[456 b.]
Cap. 1 § 6
Gift[er-
måls]bal-
ken.
Cap. 2 § 9.

Att han skulle plichta för det han fäster sin drucken, kan in-föras där, som framdeles stadgas om fylleri.

Hvad straf för den, som wiger och ej är präst, huruwida det ächtenskap må hafwa bestånd. Om wigel å dem, som för blodsbandet ej måga giffas.

Den 30 Martii [1731].

[456 c.]

Hans Excell:e Gr[efwe] Cronhielm.

Plan.

Cederholm.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Præs[i-
denten] 15 Cap. 2 § Erfdabalken. Påmintes, att när en dansk får arf
Strömfelts i Swerie, och ej wil flytta hijt, bör han ej mista halfwa arfwet, som
påmin- stadgat är, utan något mindre utsättas.
nelse.

Den 18 1 Cap. Giff[ermålsbalken]. Likaledes påminnes, att det, som
Maj resol- utur Edzörsbalken är utslutit, med annotation, att det skal införas
v[erades] således:
niute med ibland lägersmål, om den, som lockar mö, skal observeras.

samma 9 Cap. 2 § Jordabalken bör icke ändras, men i Rättegångsbal-
rätt, som ken införas, att intekningar skola offentligen skie, och föreskrifwas,
svensker man niuter huru säkerhet af domaren må fås om intekningar.
där ute.

13 Cap. Jordabalken. Bör införas om den, som swidiar, där råsten står.

17 Cap. 3 § [Jordabalken]: honom öfwergå skal heta: öfwer honom gå.

Den 6 April [1731].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.	Plan.
Cederholm.	Rosenstolpe. Wulfvenstierna.

Uplästes och öfwerlades om de påminnelser, som inkommit wid Bygningzbalken.

Den 12 April [1731].

Plan.	Cederholm.	Rosenstolpe.
Wulfvenstierna,	Aulævil.	

Recapitulerades til de påminnelser, som inkommit i Giff[er]-målsbalken.

Den 27 Octob. [1731].

[456 d.]
Plan siuk. Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.

Cederbielke.	Nordenstråle.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Roselius.	Aulævil.

Företogs nu Utsökningsbalken, att å nyo upläsas, och lästes till det 6 capitel.

Den 3 Nov. [1731].

Cederbielke.	Nordenstråle.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Roselius.	

Plan är siuk. Wulfvenstierna ursächtas ifrån Cammarcollegium. Aulævil wid rådmanswalet på rådstugun. Utsökningsbalken uplästes.

Den 7 Novemb. [1731].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Cederholm. Rosenstolpe. Wulfvenstierna.
 Roselius. Aulævil. Torpadius.
 Företogs Utsökningsbalken.

Anno 1731. Den 7 Decemb.

[457.]

Närvarande uti Kongl. Lagcommission:

Hr Revisionssecret. Nordenstråle.

Hr Revisionssecreteraren Plaan.

Hr Lagman Cederholm.

Hr Håfrättzrådet Rosenstolpe.

Hr Cammarrådet Wulfvenstierna.

Hr Assessor Sam. Roselius.

Hr Borgmäst[ar] Aulævil.

Hr Rådman Torpadius.

S. d. Företog sig Kongl. Lagcommission till afslutande, hwad ännu uppå den till föllje af Kongl. Maj:ttz nådige befallning projecterade taxan för alla Håf- och Öfwerrätter samt underdommare och executorer återstå kunde, stannandes deröfwer i sådant slut, som föllier, nembl:n:

1:o för Stadzens collegier i Stockholm, och cämnrä-	
rätter både i större och mindre städer	Sm:t daler.
Skrifftelige stämningar	—: 16.
Muntel[ige] dito till betiänte, som dem förrätta	—: 8.
En domb, första arket	1: —
Hwarthera af de öfrige arken	—: 16.
Resolutioner och extracta protocoll, som innehålla något slut,	
första arket	—: 24.
De öfriga arken hwarthera	—: 8.
Extracta protocoll öfwer parternes förhör, det första arket	—: 16.
För hwarthera af de öfriga arken	—: 8.
Copier af dommar och resolutioner, för första arket . . .	—: 16.
Hwarthera af de öfrige arken	—: 8.
Appellationspenningar	—: 24.

2:o För Slåttzcancelliet i Stockholm och Landzcancellierne		
	Öppen resolution, första arket	1: 16.
	Hwarthera af de öfrige arken	—: 16.
[458.]	Hwarwid Rijkzens Ständers Secrete Utskåttz underdåniga skrifwelse och hemställande till Hans Kongl. M:tt af den 4 Aug. 1727, jämte dess till Rijkzens Ständer, uppå Landzsecretarerens i Gefleborgz lähn Johan Melchior Hyphoffs ansökning, ingifne memorial af den 12 Junii samma åhr, angående landssecretarerarnes betalande för öppne resolutioners extraderande i gemen, uppläst blef, i anledning hwaraf fantz godt, det allmogen äfwen betahlar för sådane resolutioner hälfften mindre, nembl:n för första arket	—: 24.
	Hwarthera af de öfrige arken	—: 8.
	Dock att ingen af allmogen eller andre, som är af kundbar fattigdom, må i [brist?] af betahlning [hindras?] i dess rätt.	
	För extract af Slåttzcancelliets protocoll i Stockholm, som innehåller något slut, betalas lika med en öppen resolution.	
	Andra extra[cta] protocoll i bem[äl]te Slåttzcancellie, öfwer de sökandes mundtel[iga] förhör, med mehra dylikt, för första arket	1: —
	För hwarthera af de öfrige arken	—: 8.
	För stämningar gifwes i private måhl till executionsbetiänte, när någon första gången upstämmes	—: 8.
	Men för vidare upkallande uti samma måhl bör parten ej med någon afgift beswäras.	
	För communicationsresolutioner, remisser och befallningar till cronobetänte, som skrifwas på suppliquer, item för executorialer på dommar och resolutioner betalas intet.	
	Pass för resande	1: —
	Tjänstefolck betahla för resepass till orter inom Rijket hälfften mindre	—: 16.
	Hwad för öfrigt angick cronofogdar, länsmän, fiärdingz-	

Sm:t daler.

män och nämдемän, huruwida de uti private executionsmåhl böra någon betahning åtniuta, så blef Kongl. Maj:ttz, uppå deras derom gjorde underdåniga ansökning, utfärdade resolution af den 6 Martii 1728 up[läst], i anledning hwaraf fantz godt att cronofogdar böra icke fordra arfwodes löhn för deras beswär i private executionsmåhl; men länsmännen niuta om dagen, skjutzen inberäknad, när de äro på någon executionsförrättning i private måhl —: 24. färdingmän och nämдемän niuta uti slije förrättningar om dagen, skjutzen der under begripen, hwarthera . —: 16. [459.]

Eljest beträffande wacktmästare, påster i Håfrätterne, stadztjänare och flere dylike betiänte, huruwida till dem wid dommars och resolutioners utlösande något särskilt bör gifwas, så fant wähl Kongl. Lagcommission, att derom icke kan för wissa orsaker skull uti taxan något blifwa förordnat, dock som deras löhn är ganska ringa, och dess utom sielfwa erfarenheten wid handen gifwer, att de rätt-sökande hijtintills blif[wit] med alt för dryga och anseenlige utgifter till slije betiänte beswärade; ty hölt Kongl. Lagcommission i anseende härtill före wara bäst, att samtel[ige] Håfrätterne och Öfwerståthållaren i Stockholm, när taxan kommer att utfärdas, då tillijka igenom bref frije händer lämnas, att härutinnan en sådan förordning författa, som billig wara kan, jämte befallning, att sedan en noga och alfvarsam upsickt deröfwer hålla, det den samma till alla deklar effterlefwad warder.

Alla dommar, resolutioner, med mehra, som kommer att expedieras, skohla på hwarje blad ringast innehålla tiugufyra rader och intet öfwer twänne fingers bred marginal.

Sluteligen förenade sig Kongl. Lagcommission aldeles med slutet af Kongl. Swea Håfrättz betänkande, så att den, som sig häremot på ett eller annat sätt förbryter, bör med de derutinnan utsatte böter ansees, med mehra, [som] samma betänkande i den puncten förstår och innehåller.

Sedan uplästes Kongl. M:ts till Kl. Lagcommission i dag ankomne nådige skrifwelse af den 10 sidstl[id]ne Novemb., hwarigenom Kongl. Lagcommission anbefallt blifwit att forderrsamast inkomma [460.]

med dess underdåniga betänkande öfwer de af Landzhöfdingen Baron Stierncrantz och Borgmästaren Alm till Rijkens Ständer wid sista rijkzdag ingifne memorialer angående åtskillige till executionswärketz befördan ländande måhl. Hwarwid Revisionssecreteraren Nordenstråle berättade, att med expedierandet af högstbem[äl]te bref kommit för den orsaken skull så länge att dröjas, att förenämde memorialer icke blifwit wid Rijkens Ständers härom till Kongl. M:tt aflätne underdåniga skrifwelse behörigen bijlagde; hafwandes wähl bem[äl]te Revisionssecreterare igenom åtskillige dess bud sökt att undfå samma memorialer ifrån Riddarehuuscancelliet, hwarest alla sådane acter finnas förwarade, men i anseende till Cancellisten Frieses siukeliga tillstånd hafwa de eij ännu kunnat derifrån erhållas; hwarföre anbefalt blef att om ber[ör]de memorialers uphämtande ifrån Riddarehuuscancelliet än vidare anstalt förfoga.

Hwareffter Kongl. Lagcommission för denna gången skildes åt.

[461.]

Den 14 Dec. [1731].

Hans Excell:ce Gr[efwe] Cronhielm.

Nordenst[råle].

Cederholm.

Rosenst[olpe].

Roselius.

Torpadius.

Företogs Utsökningsbalken och uplästes 5 cap., samt jämkades, som utkastet wisar. Auctioner öfwer fast egendom är ett oeconomie-mål, som i lagen ej behöfwer utsättas.

Den 1 Febr. 1732.

Hr Justitiæ cancellern Cederbielke.

Hr Revis[ions]secret[eraren] Nordenstråle.

Hr Revis[ions]secret[eraren] Plan.

Hr Kammarråd Wulfvenstierna.

Hr Rådman Torpadius.

Först justerades det förslag till taxan, som likmätigt Hans Majj:tts ordres i Lagcommission blifwit författadt, jämte vehiculum därmed, så ock swar till Hans Majj:tt på dess nådige bref om Giöta Håffrättz förfrågan ang[åen]de 1728 åhrs förordning om processuelle måhl.

Likaleds justerades brefwet till Hans Majj:tt om fatalierne i siö-rättssaker.

Sist uplästes Kongl. Majj:tts bref till Lagcommissionen af den

16 Dec. sistl[id]ne, och resolverades, att ehuruwål förord[nigen] af [462.]
1728 icke gillar, att de saker, som gådt genom instantierne, få
dragas till revision, likwål detta mål, som immediate uptagit är af
Håffrätten, må via ordinaria komma till revision, innom hälfften af
den tid, som wanlig är.

Den 8 Febr. [1732].

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.

Cederbielke.

Plan.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Torpadius.

Företogs Utsökningsbalken, och uplästes cap. om utmätning å
skuldebref, och discurerades, om sedlar och obligationer få transporter-
teras utan ägandens wetskap till en annan, hwarpå effter öfwerläg-
gande blef resolverat, att obligationer eller sedlar, som äro stälte på
innehafwarne, de böra betalas i hwars hand de äro, men är obliga-
tion stäld på en wiss man, då niuter den, som transporten får, ej
bättre rätt, än han hade, som den war stäld på, med mindre per
expressum tillstånd är lemnat att få transportera till hwem man wil.

Den 14 Febr. [1732].

[463.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Nordenstråle.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Aulævil.

Plan och Torpadius siuka.

Continuerades med jämkningen af Utsökningsbalken, och dis-
curerades om på hwad ort betalning bör skie, när ingen wiss ort är
i förskrifningen utsatt; och förmentes, att betalningen bör skie, där
creditor bor, i fall ej annors aftalt är, och skulle executoren jämwål
utmäta wexellage. Men som casus äro åtskillige, så beslöts, att exe-
cutoren bör pröfwa, hwar betalning skie må, och utmäta tå jämwål
then omkostnad, som thertill upgår.

Sedan blef ock effter noga öfwerwägande faststält, att om 2
eller flere underskrifwit skuldebref, och ej förskrifwit sig en för alla
och alla för en till betalningen, niuten tå beneficium divisionis.

Den 22 Febr. [1732].

Plan.	Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.
Roselius.	Torpadius.	

Uti Utsökningsbalken infördes, att skuld må mot skuld qwittas, om den, som sökes, har den mans skuldbref i händer, som söker, och i fall skulden är riktig och förfallen.

Den 29 Febr. [1732].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Plan.	Rosenstolpe.
Roselius.	Aulævil.	Torpadius.

Continuerades med Utsökningsbalken.

Den 6 Martii [1732].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Plan.	Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.
Roselius.		

Såsom 16 cap. Jordabalken jämfördes med 6 cap. Utsökn[ings]-balken ang[åen]de fardag för den, som igenom ågången utmätning går ifrån sitt hus, så fants, att i 16 § 16 cap. Jordabalken det ordet nästa fardag icke uttrycker rätta meningen, utan bör heta laga fardag, emedan nästa fardag är nästa midfasta, men laga fardag är sådan, som 6 § i samma cap. dicterar.

[464.]

Den 14 Martii [1732].

Plan.	Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.
Roselius.	Aulævil.	Torpadius.

Sedan Kgl. Commission upläst det, som sist projecterades, blef öfwerlagt om wärderingar å fast egendom, och på det dominia måge blifwa certa, fant Commission skäligt, att ny wärdering bör sökas inom wiss tid, emedan eliest därmed kunde tiden länge utdragas.

Den 21 Martii [1732].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Nordenstråle.	Plan.	Rosenstolpe.
Wulfvenstierna.	Roselius.	Torpadius.

Den 28 Martii [1732].

Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Rosenstolpe.	Roselius.	Aulævil.
Torpadius.		

Uplästes Hans Maj:ttts bref, ang[åen]de olofl[igt] swediande och straff därpå, hwarpå resolverades, att när skattebönder sakfällas, och lösören ej tilräcka, bör han effter 32 cap. Kon[unga]balken och 27 cap. Tingm[åla]balken L.L. umgälla med sin skatträttighet, elliest biföls Kungl. Giötha Håffrätts betänkande i detta måhl, som nu jämte Kammarcollegii utlåtelse uplästes.

Sedan continuerades med Utsökningsbalkens upläsande och jämkande.

Den 4 April [1732].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Plan.	Rosenstolpe.	Roselius.
Torpadius.		

Begyntes med Utsökningsbalkens upläsande å nyo. Klock[an] 10 upkom Cederbielke och Nordenstråle, och discurerades om personlig borgen, huruwida de, som den ingå för någon, skola förplichtas att upgifwa sin egendom, som utan ett fulkomligt redogörande samt inventarii uprättande öfwer all sin egendom, som då inför domaren til säkerhet angifwas skulle, ej ske kan, hwilken swåra medfart ej præsumeres, att någon försiktig och wälbehållen löfftesman lærer wilia sig underkasta, hwarföre och lagen, där sådana requisita erfordras skulle, wore onyttig, effter det nästan omöjligt wore, att på sådane wilkår kunna sig löfftesmän förskaffa.

[465.]

Ty hölt Kongl. Lagcommission före det til säkerhets bepröfwande af slike cautioner giöra tilfyllest, att löfftesmän äro ärlige och bofaste samt för wälmående män kände; och där domaren, hos hwilken caution ställes, ej skulle hafwa tilräckelig kunskap om cautionistens tilstånd, så kan domaren, när jäf emot borgen anföres, inhämta ifrån wederbörande rätt, där cautionisten är boende, attest om des kunbara tilstånd, samt huruwida hans egendom med någon gäld beswärad är¹.

¹ Ett i afd. 4 af »Giftermåls- och Ärfdabalkerna m. m.» befintligt koncept till detta protokoll afviker i början från det här meddelade sålunda: »Revisionssecreteraren

Den 18 April [1732].

Cederbielke. Plan. Rosenstolpe.
 Wulfvenstierna. Roselius.
 Continuerades med Utsökningsbalken.

[466.]

Den 19 April [1732].

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.
 Cederbielke. Nordenstråle. Plan.
 Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Roselius.
 Aulævil. Torpadius.

Kgl. Commissionen war i dag sammankallad, efftersom Hans Maj:tt i går befalt, att Lagcommiss[ionen] skulle i underdånighet utlåta sig ang[åen]de Takelskrifwaren i Carlsrona Håkan Holm, hwilken fådt leide för sin balance, men nu fins, att han wil förklara samma balance med förfalskade verificationer, samt utskurit några blad utur annotationsboken, med mera, hwarföre den förordnade Commissionen förfrågat sig, om han kan arresteras; och sedan däröfwer blef discurerat, stannades i det slut, att Hans Maj:tt sålunda kunde swara Commission[en]: Såsom Hans Maj:tt wil wara underrättad, när det angifne crimen falsi med bladens utskärande och verificationernes förfalskande skedt, så har Commissionen däröfwer att ransaka och med dess berättelse inkomma, då Hans Maj:tt wil sig vidare öfwer detta mål utlåta; emedlertid bör Holm under säkert förwar hållas.

Den 25 April [1732].

Gref[we] Cronhielm.
 Cederbielke. Nordenstråle. Plan.
 Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Roselius.
 Aulævil. Torpadius.

Nu discurerades i synnerhet om executorens resolutioner, huru beswär emot dem må anföras, hwarwid den frågan förekom, om den, som klagar öfwer executorns resolution, bör ställa caution eller ock deponera det hwad resolution innehåller.

Nordenstråle berättade, det Lagcommissions tanke och mening härwid warit, att som hwarken lag och förordningar föreskrifwa eller praxis warit, att de, som gå för någon i borgen, skohla förpliktas» o. s. v. I öfrigt öfverensstämmer de båda handskrifterna till innehållet, med undantag af slutorden, som i konceptet lyda: »med någon in-tecknad gäld beswärad är».

Nordenstråle sade, att den, som beswärar sig, bör ställa real borgen eller wara borgen sielf.

Cederbielke är af samma mening, undantagandes hwad summan angår, där uti han är ense med projectet, om summan ej går öfwer 300 daler sm:t.

Roselius är simpliciter ense med projectet, att 300 daler sm:t och därunder bör deponeras.

Sedan skiöts denna deliberation up til nästa sammankomst, och jämkades sedan de föliande puncterne.

Den 2 Maj [1732].

[467.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Plan. Rosenstolpe. Roselius.

Torpadius.

Discurerades om det målet, som sist förehades, om någon deposition bör præsteras af den, som klagar öfwer executorens resolution, hwilket ehuruwäl det synes skiäligt, i anseende där til, att mången klagar allenast att winna tiden, när han kan giörat impune, och att därföre något skulle dem föreläggas, som i en klar sak kunde afhålla parten att klaga, doch som förordningen af 1720 för executoren i Stockholm sådant synes förbiuda, ty lät nu Kgl. Lagcommission därwid förblifwa.

Registratoren Arnel inkom och berättade, att Hans Maj:tt befalt, det Lagcommission skulle genomläsa den Politieordning, som Commerciecollegium upsatt för Alingsåhs manufactorie, samt låta Hans Maj:tt weta, om hwad judicaturen angår något wore att påminna.

[Den 6 Maj 1732].

Extract af Kongl. Lagcommissions protocol, hållet den 6 Maj 1732¹. [468.]

Såsom uppå Kongl. Maj:ttts nådige befallning Registratoren Arnel gifwit Kongl. Lagcommission tilkänna, det Kongl. Maj:ttts nådige wilia och befallning är, att Lagcommissionen skal sig til genomläsande företaga den Politieordning, som Kongl. Maj:ttts och Riksens Com-

¹ Protokoll för denna dag föreligger jemväl i koncept (fol. 467, 470), som utvisar, att sammanträdet egde rum i närvaro af Cederbielke, Nordenstråle, Plan, Rosenstolpe, Roselius och Torpadius. I öfrigt skiljer sig detta koncept icke till innehållet från det utarbetade protokoll, som här meddelas.

mercicollegium upsatt och projecterat för Alingsås manufactorie, samt med sine underdånige påminnelser inkomma i de mål, som judicaturen och processen angå; altså blef nu ben[äm]de Politieordning upläst, och föliande anmärkningar gjorde.

11 §. I stället för de orden ej må tillåtas mer än en skrifftwäxling kunde sättas: ej måge the ingifwa mer än en skriff hwarthera; och näst effter de orden hwarpå sedan Justitiarien lägges till: när skriffterne blifwit upläste; i stället för lagens rätta förstånd och tillämpning införes sålunda: samt föreställa rättens ledamöter, hwad lag och förordning effter deras rätta förstånd han finner därtil lämpelige wara; den meningens så att domen eller resolutionen däröfwer strax må kunna fällas och publiceras kan således ändras: så att effter föregångit omröstande domen eller resolutionen utfärdas kan. Summa appellabilis tyckes böra wara 200 daler sm:t, på det desse arbetare så mycket [469.] mera må afhållas ifrån rättegånger, och ej få tilfalle uti ringare saker att förnöta sin tid med processers förande i flere instantier, efftersom de emedlertid kunde mera förtiena genom sitt arbete.

Post verba öfwerstiga 100 daler sm:t tillägges denne mening: och åligger den wädiande parten att fulgiöra de præstanda, som uti andra ifrån rådstugurätterne lagwade mål ärfordras.

14 §. I stället för orden att det samma blifwer af Directeuren sättes: att executorsämbetet blifwer af Directeuren i orten förwaltadt. Uti civile mål exeqverar Directeuren etc., härwid införes meningens sålunda: uti civile executions mål äger Directeuren macht att jämlikt Executionsförordningen resolvera, och icke allenast [alla]¹ klara och ostridiga för[skrifningar]¹, wäxlar, obligationer [och contracter]¹ med annat mera, som ojäfachtigt pröfwes, exeqvera låta, utan ock til utmätning befordra alla de domar, som stadzrätten utfärdar, doch att i de mål, hwaruti appellation effter föregående 11 § tillåtelig är, och laga wad skedt, först afwäntes Håffrättens utslag.

Wid de orden: men de, som med Directeurens i dylike

NB. om besvär i Håffrätten öfwer såd[ane mål].

¹ I enlighet med det s. 337 anm. omnämnda konceptet.

mål fälte resolutioner, etc. tillägges förrätning, samt att beswären öfwer hans resolution böra hos öfwerdomaren inom den i andra executionsmål effter förordningarne förelagde tiden behörigen ingifwas. Actum ut supra.

Den 9 Maj [1732].

[470.]

Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke.

Nordenstråle.

Rosenstolpe.

Roselius.

Torpadius.

Företogs Utsökningsbalken, hwar uti capitlet nu upsättes om beswär hos Håffrätten öfwer executorens resolution.

Den 16 Maj [1732].

[471.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke.

Nordenstråle.

Plan.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Aulævil.

Torpadius.

Såsom Underståthållaren von Drake war upkallad, att gifwa wid handen, om han har något wid den honom communicerade Utsökningsbalken att påminna, så inkom han nu och tog sitt säte, hwar effter balken blef från början upläst.

Den 23 Maj [1732].

Nordenstråle.

Plan.

Rosenstolpe.

von Drake.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Torpadius.

Först uplästes och jämkades en förordning om snatterie och stöld wid Ammiralitetswarfwet, hwarwid uti i § påminnes, att införas borde större enumeratio partium af de ställen, som under Ammiralitetet höra.

Klock[an] 10 upkom Hans Excell:[ce] från Rådet, och företogs Utsökningsbalken til sluteligt afgjörande.

Den 6 [Juni 1732]¹.

Gref[we] Cronhielm. Cederbielke.

Nordenst[råle].

Plan.

Rosenstolpe.

von Drake.

Roselius.

Aulævil.

Utsökningsbalken continuerades.

¹ I handskriften är detta protokoll oriktigt dateradt »den 6 maj».

Den 13 [Juni 1732].

Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.	von Drake.
Torpadius.		

Landzhöfd. Stierncrantz och Borgmäst. Alms memorialer om executionswärket uplästes, likmätigt Kongl. Majj:ts bref och befallning af den 10 Nov. 1731, hwarom discurerades och infördes hwad som nödigt pröfwades.

Den 20 [Juni 1732].

Cronhielm.	Nordenstråle.	Plan.
Rosenstolpe.	von Drake.	Wulfvenstierna.
Roselius.	Torpadius.	

Utsökningsbalken företogs och jämkades.

[472.]

Den 10 Octob. [1732].

Plan.	Cederholm.	Rosenstolpe.
Roselius.	Aulævil.	

Först uplästes Kgl. Majj:ts bref af den 16 Juni sistl[idne] ang[åen]de rätta forum för bördes- och naborättswister, hwaruti Kgl. Lagcommissions underdånige betänkande bör uppsättas; och resol[verades], att därmed bör förfaras effter den antagne praxis, att sådane twister afgöras, ther lagfart sker.

Härwid upkom Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm ifrån Rådet.

Sedan uplästes Hans Majj:ts bref af den 7 Juli, hwaruti anbefalles, att Lagcommission bör utlåta sig om foro för reconventionsmåhl, i anledning af 29 cap. K[onunga]balken L.L., hwaröfwer resolverades, som swaret innehåller.

Den 14 Octob. [1732].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Plan.	Cederholm.	Rosenstolpe.
Wulfvenstierna.	Roselius.	Torpadius.

Sedan Hans Majj:ts bref läst war ang[åen]de böterne för ohemul klagan öfwer executorens resolutioner, och därom discurerat samt beslutit, att det förblifwer wid förra wanligheten, att sådane böter äro Håffrättens ensak, blef nu Rättegångsbalken företagen, som effter det

af Hr Håffrättsrådet Rosenstolpe upsatte project nu kommer att jämkas, hwarmed nu en begynnelse giordes.

Den 17 Octob. [1732].

[473 a.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Plan. Cederholm. Rosenstolpe.

Wulfvenstierna. Roselius. Torpadius.

Justerades swaret til Hans Maij:tt ang[åen]de forum för bördes- och naborättzwister. Sedan jämkades Rättegångsbalken.

Häradzting bör lysas 10 wekor förut, emedan den, som bor i 3:die lagsaga, har tid 9 wekor att få stämning.

Den 24 Octob. [1732].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke. Nordenstråle. Plan.

Cederholm. Rosenstolpe. Roselius.

Torpadius.

Sedan Hr Råfelt effter inlagd supliqve blef tilstånd lemnat att få auscultera i Kongl. Lagcommission, hwarföre han nu inkallades, så företogs Rättegångsbalken.

Den 7 Novemb. [1732].

Hans Excell:ce Gref[we] Cronhielm.

Nordenstråle. Plan. Cederholm.

Rosenstolpe. Roselius. Torpadius.

Rättegångsbalken företogs til jämkande. Och som Hr Underståthållaren von Drake upkom klock[an] 10, så företogs Utsökningsbalken, hwarwid Underståthållaren anförde åtskillige påminnelser, och rättades balken uti åtskillige mål däreffer.

Den 14 Nov. [1732].

Gref[we] Cronhielm.

Nordenstråle. Plan. Cederholm.

Rosenstolpe. von Drake. Wulfvenstierna.

Roselius. Torpadius.

Utsökningsbalken jämkades til slut, effter Hr von Drakes påminnelser.

NB. Hwad witzord betiente äga.

[473 b.]

- 1 Cap. 2 §. Finner han ther nogon lida meen, sättes i stället: finner han annorlunda skedt wara.
- 2 Cap. 2 §. Låte then uteblifwande få therom kundskap: resol-
v[erades], att näst den första § skal införas ny § om dem, som håller sig undan, men effter närmare öfwerwägande pröfwades, att som alla omständigheter icke kunna anföras, så är bäst att lemna på executorns bepröfwande, ty enumeratio partium skadar mer än gagnar, emedan händren då mera bindas, ty andra omständigheter än de upteknade kunde då ej gälla.
- 4 Cap. 14 §. Ang[åen]de förlikningar mentes, att om saken är hos domaren incaminerad, bör den af domaren gillas, innan execution gifwes. Men som det wore stort onus för parterne, hålst om effter lagmans dom förlikning skier, går helt åhr om, innan confirmation erhållas kan — — —

[474.]

Den 21 Nov. [1732].

Norden-
stråle och
Aulævil
siuka.

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Plan.	Cederholm.	Rosenstolpe.
Wulfvenstierna.	Roselius.	Torpadius.

Continuerades med Rättegångsbalken.

Den 28 Nov. [1732].

Hans Excell:[ce] [Grefwe Cronhielm].		
Nordenstråle.	Plan.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.	Roselius.
Aulævil.	Torpadius.	

Rättegångsbalken jämkades.

Den 5 Decemb. [1732].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Cederbielke.	Cederholm.	Rosenstolpe.
Roselius.		

Rättegångsbalken företogs til jämkande.

Den 12 Dec. [1732].

Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Cederholm.	Rosenstolpe.	Roselius.
Torpadius.		

Revis[ions]secreter Nordenstråle berättade, [att] hos Hans Maj:tt

är inkommen en förfrågan, huruwida den, som förut trolofwat sig med någon, ehwad han den samma häfdat eller ej, och fäster sig sedan en annan, med hwilken han kötzligt umgänge icke hafft, bör därföre effter 1686 års Körkoordning 15 cap. 16 § undergå körkoplicht, begärandes att Kgl. Lagcommission däröfwer sig yttra wille, hwarutinnan Kongl. Lagcommission effter öfwerwägande pröfwade med Körkolagen enligt wara, att den, hwilken således någon beswiker, bör med böter effter lag, men ej med körkoplicht beläggas; därföre blef swaret däreffter af Hr Revis[ions]secret[eraren] upsatt och sedan upläst. Rättegångsbalken företogs.

Den 30 Januari [1733].

[475.]

Plan. Rosenstolpe. Roselius.
Torpadius.

Capitlet i Rättegångsbalken om stämningar förhades och jämkades.

Den 6 Febr. [1733].

Cederbielke. Nordenstråle. Plan.
Rosenstolpe. Roselius. Torpadius.

Hr Underståthållaren von Drake war upkallad, och anmodades han nu att ofördröjeligen inkomma med sine anmärkningar til Utsökningsbalken, hwilket han lofwade effterkomma, och til nästa tisdag därmed wara färdig.

Sedan continuerades med Rättegångsbalken.

Den 13 Febr. [1733].

Cederbielke. Nordenstråle. Plan.
Cederholm. Rosenstolpe. Roselius.
Aulævil. Torpadius.

Rättegångsbalken jämkades.

Den 20 Febr. [1733].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
Cederbielke. Nordenstråle. Plan.
Cederholm. Rosenstolpe. Roselius.
Torpadius.

Såsom Hr Underståthåll[aren] von Drake nu inkommit med skriftliga påminnelser til Utsökningsbalken, alltså blefwo de nu upläste och ber[ör]de balk däreffter jämkad.

Hans Ex-
cell:ce
siuk.

Den 27 Febr. [1733].

Nordenstråle.	Plan.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.	Roselius.
Torpadius.		

Utsökningsbalken blef nu ifrån början til slutet upläst och qvoad stylum jämkad, hwareffter befalltes, att denne balk nu skall tryckas.

[476.]

Den 6 Martii [1733].

Cederbielke.	Plan.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.	Roselius.
Aulævil.	Torpadius.	

Först discurerades om vägar och broar, att i fall landzhöfdingen resolverar om nya vägars och broars anläggande, hwaruti någon twist inlöper om proportion af mera eller mindre ägor därtil, så hörer sådant til Hofrättens rättande, men om fulgörande af det, som förr legaliter fastställt är, det hörer til Cammarcollegium. Rättegångsbalken jämkades.

Den 13 Martii [1733].

Nordenstråle.	Plan.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Roselius.	Torpadius.
Rättegångsbalken	förehades.	

Den 20 Martii [1733].

Nordenstråle.	Plan.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Roselius.	Torpadius.

Continuerades med Rättegångsbalkens jämkande. Wid capitlet om contumaciæ domar och åter[winning], hwarest i förra projectet stod en § om proclamate, pröfwades skäljigt, att där som i Erfdebalken talas om gälds betalning, skal införas en mening, att när arfwingarne ej weta, om eller huru stor gäld effter den döda är, dem då må proclama bewilias, där de ingifwa inventarium och ställa borgen.

Den 3 April [1733].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.		
Nordenstråle.	Plan.	Cederholm.
Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.	Roselius.
Aulævil.	Torpadius.	
Rättegångsbalken	jämkades.	

Den 29 Maj [1733].

[477.]

Cederbielke.	Nordenstråle.	Plan.
Rosenstolpe.	Roselius.	Torpadius.

Först berättade Hr Justitiæ cancellern, att deras Excell:cier befalt Lagcommission öfwerwäga och utlåta sig om fatalierne til beswärens inläggande i Hofrätten öfwer executorernes resolutioner, huru de 14 dagar skola räknas; och resolverades, att det kunde närmare af Hans Maj:tt förklaras, att den dagen, då utslaget föll, bör räknas in i de 14 dagarne.

Sedan uplästes Slåttsrättens förfrågan hos Hans Maj:tt, som blifwit hijtremitterad, om den af Slåttsrätten begärte leutation; resol[verades]: fastän Slåttsrätten är första instantien och Öfwerrätterne ej äga leutation i de mål, som de immediate uptaga, doch i anseende til skälen, som i swaret böra införas, och Hofrätten nämner, kunde de dömma och exeqvera, när de alla äro om slutet ense.

Den 25 Sept. [1733].

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.		
Nordenstråle.	Rosenstolpe.	Wulfvenstierna.
Roselius.	Aulævil.	Torpadius.

Sedan de capitel af Rätteg[ångs]balken, som i sommars blefwo projecterade, woro upläste, företogs samma balk til vidare jämkande.

Den 2 Octob. [1733].

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.		
Cederbielke.	Nordenstråle.	Rosenstolpe.
Roselius.	Torpadius.	

Continuerades med Rättegångsbalken.

Den 9 Octob. [1733].

Gref[we] Cronhielm.	Cederbielke.	Nordenst[råle].
Rosenst[olpe].	Wulfvenst[ierna].	Roselius.
Aulævil.	Torpadius.	

Wid cap. om witnen profwades nödigt, att när ett witne är siukt, eller står under resan til långwäga orter, då må witnet afhöras, fast den andra parten ej kan komma tilstädes.

Borgm. Aulævil påstod härwid, att detta må wäl ske, doch att det genast communiceras den andra, men de öfrige ledamöter tyckte det ej kunna ske, emedan communication swärligen kan honom tillställas, och det ändå är honom förbehållit att anföra alla jäf, när witesmålet produceras.

[478.]

Den 16 Octob. [1733].

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.

Cederholm.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Torpadius.

Det cap. om witten förhades och jämkades.

Den 23 Octob. [1733].

Cederbielke.

Nordenstråle.

Cederholm.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Aulævil.

Torpadius.

Öfwerlades och projecterades capitlet om tertio interveniente.

Den 13 Nov. [1733].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederholm.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Aulævil.

Torpadius.

Såsom några capitel af Rättegångsbalken af de 3 Hrr deputerade, hwilka allena däröfwer warit, nu blifwit projecterade, altså woro nu samtel[ige] Kgl. Commissions Hrr ledamöter samlade, att detta sig företaga, och uplästes ber[ör]de projecterade capitel, samt [o: som?] effter öfwerwägande nu jämkades.

Den 4 Decemb. [1733].

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.

Nordenstråle.

Rosenstolpe.

Roselius.

Aulævil.

Torpadius.

Såsom de af Kgl. Lagcommissions ledamöter, som warit deputerade öfwer Rättegångsbalken, nu hade öfwersedt och projecterat några capitel af Rättegångsbalken, så blefwo de nu upläste, och jämkades, sedan därom behörigen blifwit discurerat.

Den 18 Decemb. [1733].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.

Cederbielke.

Cederholm.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Torpadius.

Norden-
stråle siuk.

De öfwer Rättegångsbalken deputerade Hrr ledamöter upläste det, som sedan sista sammankomst blifwit projecterat, hwarom behörigen öfwerlades.

Den 22 Jan. 1734.

[480.]

När käranden wid tinget uteblifwer, kan saken wid nästa ting instämmas, fast ej laga förfall wijses, emedan domaren ännu ej haft tillfälle att see, huru saken är, och tyckes wara swårt, att saken strax afslås, innan skälen blifwit företedde; men när swaranden uteblifwer, har domaren redan skärskådat saken effter kärandens skäl, och då får swaranden påminnelse igenom notification, därföre om swaranden då wid nästa ting försummar att wisa laga förfall, skylle sig sielf.

In pleno afgjöres, om wid syner kan dömmas in contumaciam.

Den 12 Febr. [1734].

In pleno. Klagan öfwer nulliteter bör til en wiss tid inskränkas, på det twisten må snart slutas, hälst som den tappande kan ändå betiena sig af 2 wägar til ändringz sökande, anten ordin[aria] via eller inom de fatalier i Hofrätten, och det, sedan han fick kunskap [om] domen.

Den 26 Martii 1734.

[479.]

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.

Cederbielke.

Nordenstråle.

Cederholm.

Rosenstolpe.

Wulfvenstierna.

Roselius.

Aulævil.

Torpadius
siuk.

Hrr deputerade öfwer Rättegångsbalken upläste de projecterade capitlen om rättegångs missbruk, om domqwal, om konungens revision och om böternes fördelning, och blefwo de nu jämkade. Wid § om revisione gratuita påminte Rev[isions]sec[reteraren] Nordenstråle, att 300 daler sm:t är för ringa summa, aldenstund en wäl kan äga 400 daler, men acta och revisionsskillingen kostar äntå mera, ty pröfwades skiäligt, att summan skulle blifwa 500 daler.

Den 27 April [1734].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Nordenstråle. Cederholm. Rosenstolpe.
 Roselius. Aulævil. Torpadius.

Nu som Rättegångsbalken war af de deputerade Hrr ledamöter utarbetad, så blef den nu företagen til sluteligt upläsande, och profwades skäligt, att intekning bör renoveras.

Den 30 April [1734].

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.
 Cederbielke. Nordenstråle. Cederholm.
 Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Roselius.
 Aulævil. Torpadius.

Först uplästes det memorial, som Hr Borgmäst. Aulævil nu ingaf, angående Förmyndarecammarens jurisdiction, hwarom Stockholms stad har en wiss inrättning, att där skal dömmas om arf och testamenten; men Kgl. Lagcommission tyckte, att där ej borde wara domstol, så wida Förmyndarecammaren allenast borde tillse, att de omynligas egendom rätteligen disponeres; och effter öfwerwägande beslöts, att det blifwer wid förra wanligheten, men att Förmyndarecammarens instruction bör öfwerses. Sedan continuerades med Rätt[egångs]-balken.

Den 4 Maj [1734].

Gref[we] Cronhielm. Cederbielke. Nordenst[råle].
 Cederholm. Rosenst[olpe]. Wulfvenst[ierna].
 Roselius. Torpadius.
 Rättegångsbalken företogs til upläsande.

[481.]

Den 7 Maj [1734].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Cederbielke. Nordenst[råle]. Cederh[olm].
 Rosenst[olpe]. Wulfvenst[ierna]. Roselius.
 Torpadius.

Rättegångsbalken förehades och jämkades, och justerades förtalet, som nu med denne balk tryckas skulle.

Den 11 Maj [1734].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Nordenst[råhle]. Cederholm. Rosenstolpe.
 Wulfvenst[ierna]. Roselius. Torpadius.
 Continuerades med Rättegångsbalken.

Ceder-
 bielke och
 Aulævil
 siuka.

Den 14 Maj 1734.

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.
 Cederbielke. Nordenst[råle]. Cederholm.
 Rosenst[olpe]. Wulfvenst[ierna]. Roselius.
 Först justerades Riksdagsberättelsen til Hans Maj:tt, som nu
 strax underskrefs, och sedan företogs åter Rättegångsbalken til öfver-
 seende.

Den 18 Maj [1734].

Gref[we] Cronhielm. Cederbielke. Nordenst[råle].
 Cederholm. Rosenst[olpe]. Wulfvenst[ierna].
 Roselius.
 Med Rättegångsbalkens slutelige upläsande blef fortfarit.

Den 21 Maj [1734].

Hans Excell:[ce] Gr[efwe] Cronhielm.
 Cederbielke. Nordenstråle. Cederholm.
 Rosenstolpe. Wulfvenstierna. Roselius.
 Aulævil. Torpadius.
 Rättegångsbalken uplästes och jämkades ifrån 20 cap. til 25.

Den 28 Maj [1734].

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Nordenstråle. Cederholm. Rosenstolpe.
 Roselius.
 Ifrån och med det 25 cap. til det sista cap. Rättegångsbalken.

Den 14 Aug. 1734.

[482.]

Hans Excell:[ce] Gref[we] Cronhielm.
 Cederbielke. Nordenstråle. Wulfvenstierna.
 Roselius. Aulævil.
 Kongl. Maj:tt's bref af den 27 sistl[id]ne Juli uplästes, däröfwer
 discurerades.

Leidet innehåller, att han må lagligen utföra sin sak och wara på fri fot, hwad det criminelle angår; det civile är han ej fri före, aldenstund person, men ej egendomen leidas, men arresten strider emot leidet; præstandum är ett jus partis, hwarå icke domaren, utan parten gifwer acht; om konungen funne öfverrätten hafwa illa dömt, [frågas?], om icke äfwen accessorium förfaller; kan han fritt beswära sig öfwer criminale, hwi icke det andra, som är accessorium och flyter däraf. Om han acqviescerat wid domen, bör hans egendom angripas, men där d[en?] ej fins, kan han ej häfftas, ty kan [han?] ej eller förut häfftas, icke eller [förr?] än konungen appro[berat?] d[ommen?].

[Den 1 Octob. 1734].

Extract af protocollet, hållit i Kongl.

Lagcommission den 1 Octob. 1734.

[483 a.] S. D. Uplästes Riksens höglöf[ige] Ständers almänna Beswärsdeputations utlåtande öfwer 5 § i det lofl[iga] Borgareståndets almänna beswär wid nu påstående riksdag, angående inrikes wäxlar, hwaruti anföres, hurusom Borgareståndet sig däröfwer beswärat, att 1671 års Wäxlestadga, hwad inrikes wäxlar angår, hwarken wid domstolarne eller hos executorerne skal blifwit observerad, utan allenast i sådane wäxelsaker, som emellan undersåtarne här och på utrikes orter kunnat förefalla, där likwäl handelen skulle winna en stor styrka, om samma Kongl. förordning blefwe til alla inrikes wäxlar, som effter wäxelform äro skrefne och utgifne, applicerad, med mera. Och som Riksens höglöf[ige] Ständers almänna Beswärsdeputation funnit nödigt, att lemna detta mål til Kongl. Lagcommissions närmare bepröfwande, som sedan kunde underställa Riksens höglöf[ige] Ständer sitt tilgiörande härutinnan, altså blef samma ärende uti öfwerwägande tagit, och aldenstund Kongl. Wäxlestadgan af år 1671 i börian förmår, att wäxel är ett förnämligt stycke uti handel och wandel, hwilket så wäl hemma i ett land som åtskillige landskap och riken emellan idkas och fortsättas kan, fördenskull fant Kongl. Lagcommission för sin del ej annat, än att wäxel äfwen så wäl emellan undersåtarne inom riket som emellan dem och de, som utrikes äro, brukas och gälla bör, enär alla de requisita därwid i acht tages, som stadgan om wäxel påbjuder och fordrar, doch så att under wäxelrätt ej begripas

sådane sedlar, hwilka emellan de personer utgifwas, som på en ort boende äro, att ock på samma ort betalas, fastän de kallas och stälte äro som wäxlar, utan böra de wäxlar, som inrikes utgifwas och wäxelrätt äga skola, så inrättas som Wäxelstadgan i § foreskrifwer; warandes Lagcommissionen ej bekant, att annorlunda härmed practicerat blifwit, hwarken wid domstolar eller hos executorerne.

Eliet hwad löpande sedlar och inwisningar angår, därom är infördt i 4 cap. Utsökningsbalken.

[Den 11, 15 och 18 Febr. 1735].

[483 e.]

Extract af protocollet, hållit i Kongl. Maj:ttts och Riksens Lagcommission den 11, 15 och 18 Febr. 1735.

Såsom Riksens höglofl[ige] Ständers Expeditionsdeputation igenom extractum protocoll[is] af den 7 i denna månad har lemnat Kongl. Lagcommission del af Riksens höglofl[ige] Ständers fattade slut, att böterna, som äro utsatte i den nya Skogs- och Gästgifwareordningen, skulle i Kongl. Lagcommission jämkas och rättas effter nya lagen, altså företogs Gästgifwareordningen til genomläsande, och påmintes wid första §, att däruti kunde införas det, som är af Kongl. Lagcommission wid sista riksdagen ibland ändringarne projecterat och af Riksens Ständer gillat, att tilläggas i den 2 § af 29 cap. B.B., til hwilken ända en afskrift af samma ändring härhos bifogas.

Uti 13 § i bem[äl]te förordning äro böterne för försummat hållskjuts utsatte til tre daler, men komma nu att ändras til sex marker effter de af Riksens högl[oflige] Ständer til böternes jämkande förordnande Hrr deputerades godtfinnande.

Den 18 § i förordningen behöfwer jämföras med 90 § i Kongl. Maj:ttts resol[ution] på almogens beswär wid sista riksdag, och den 19 § med 29 cap. B.B. och des 13 §, samt den 21 § i förordningen med 9 § i samma cap.

De i 24 § utsatte 40 dalers böter för den, som tager gästgifwarens hästar längre än han bör, ändras til 20 daler, och i 27 § sättes 5 daler för 40 marker efter 21 cap. Missg[ärnings]balken 8 §.

¹ I handskriften har ursprungligen stått: »doch så att wäxel emellan dem, som äro i en stad boende, ej därunder förstås, aldenstund wäxelens egenskap däruti förnämligast består, att penningarne skola ifrån den ena orten till en annan igenom wäxel dragas».

Uti den författade Skogsordningen komma böterna effter förbe-
[483 f.] m[äl]te Hrr deputerades gjorde ändring att jämkas på föliande sätt.

Uti 4 §: i stället för de insatte 4 daler sättes böterne til 6 mar-
ker för den, som ej bortförer grenar och rijs, samt wid slutet af §
ändras böterne, så att för masteträ, som hugges i konungens parker,
bötes 100 daler, för hwart lass gärsel, stör etc. 2 daler, och för mans-
bördä 16 öre.

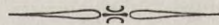
Likaledes ändras böterna i 9 § til 100 daler för mastträ i krono-
parker, och för sådant trä på almenning 50 daler.

I 24 §: för 30 daler blir 10 dalers bot, om någor swediar utan
lof, och i 26 § blir bot för masteträ 50 daler.

De 20 dalers wådabot, tå byaskog brinner, som nämnas i 28 §,
ändras til 5 daler, och för ek och bok bötes 16 öre.

Uti 29 §: för 30 sättes 20 dalers böter, när elden ej wäl släckes
af wägfärande man. Och som Riksens högl[offige] Ständer behagat
resolvera, att 4 § i 15 cap. B.B., hwaraf sista meningen i denna 29
§ tagen är, skulle gå ut, så lærer det härwid iachttagas.

De böter, som äro utsatte i 30 §, ändras sålunda, att grannar
och socknemän, som ej skynda sig til skogseld, böta hwarthera 2
daler; then, som nedlägger budkafle, böter 10 daler; then, som blif-
wer borta från skogseld, 5 daler; och then, som träder från arbete,
innan hemlof gifwes, böter tre daler. Actum ut supra.

ORDEREGISTER

PÅ

ALLA THE MÅHL OCH QVÆSTIONER,

OM HWILCKA UTI

KONGLIGE LAGCOMMISSIONEN

TALT OCH DISCURRERAT ÄR,

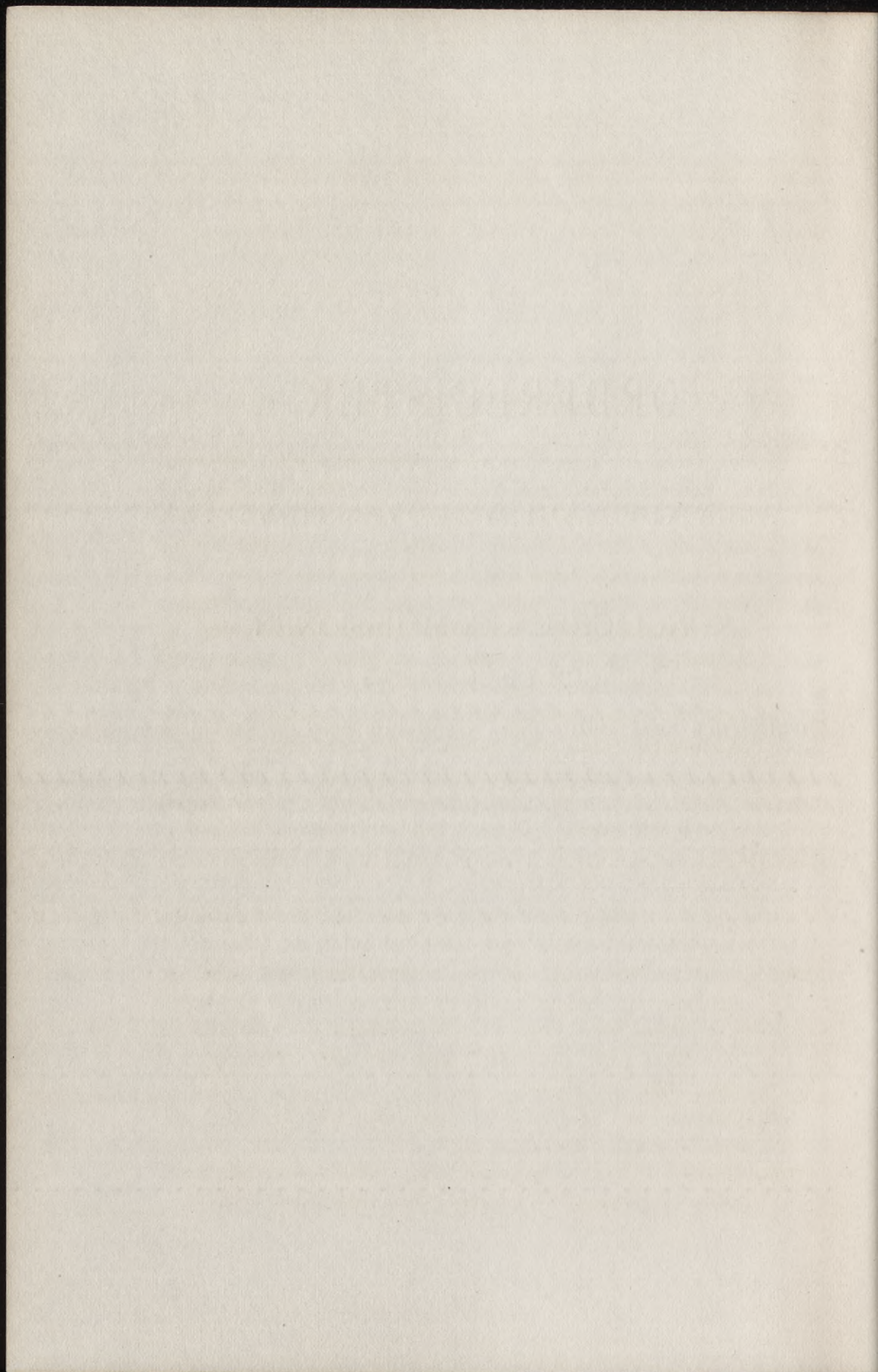
OCH UTHUR DESS PROTOCOLLER IFRÅN ÅHR 1686, TÅ KONGL.

COMMISSIONEN FÖRST BEGYNTES, TILL SLUTET AF ÅHR 1702

EFTER PROTOCOLLERNES FOLIER OCH PAGINER UTDRAGNE

OCH UNDER SINA TITLAR EFFTER ALPHABETET

HÄR INFÖRDE ÄRO.

A. [Å, Ä].

- Ächtenskap. De, som därtill äro obeqväma 446. Jäf giöra i ächtenskap, dess straff 448. Ächtenskap och dess rätt, när begynnes, verso 401, 1283, 1300, 1545. Vide plura in tit. Gifftermål.
- Adel. Adels gifftermål med oadel, vide tit. Gifftermål. Adelsmö lägras, vide Lägersmål. Adelen, huru the må skiuta på sine ägor 1691 a et verso ibidem. Adelskap, om thet behålles för them och theras barn, som criminaliter straffas 3349 a. Plura vide in tit. Frelse. Adels privilegier härkomne af presternes 275. Adelsman, som är skattebonde arfwinge, vide Skattebonde. Adelsmans och frelses åtskillnad, vide Frelse. Adelsens vederlijkar i dueller 3361 b, 3365 a.
- Adoptio. Testamente till adoptivos 708. Adoptivus ärfwer ej flere af adoptantis slächt 708. Adoptivi barns rätt 709.
- Advocater 73, 74, vide Procuratorer.
- Affall ifrån Gud, och hwad straff derwid är 2338 a ad 2341 fin[em] 2346, 2348 b, 2353 a, 2416, 3181, vide ad Högmålsbalcken cap. 1.
- Afgiärda by, vide By.
- Aflester, hwad det är 1029.
- Aflinge, dess abalienation, verso 479. Aflat jord för ächtenskapet, hwad gifforätt deruti är 1309. Vide pl[ura] in tit. Lösöron.
- Afrad, af fast egendom, om den uti arfzdelning skall föllia sitt principale 739. Afrad, om den köpes särskilt, när jord köpes 2305. Afrad, som skatte- och frelsebönder ge skola H 2329. Dess böter, som afrad ej i rättan tijd utgifver M 2329 ad P 2329. Vide m. Utlagor.
- Afwijta, om then må dö för sin missgiärning 2432 a, 2436 c. Afwijta bör tagas i förwar 2500 b.
- Afwijtttring v. 372, v. 499, 500, 1325. När then må ske 1290. Giöres för giftermål 1412, 1413. För än thet lyses 1579.

- Ägor böra skillias 956. Huru the skola läggas effter tomten 1840 a, 1846 a. Ägor, huru måge uptagas af skattehemman 1857 b, 1953 a. Nya ägors uptagande 1873 b. Huru thermed skall procederas 1951 c, 1952 c.
- Ägoskillnad, där häradz ägoskillnad löper öfver bys eller gårds ägor 16.
- Åker och äng vid staden 1005. Vide Jord, stadsens. Åkers delning 967. Öfver åkrar må ingen köra om wahren 1883 b.
- Ålder, laga ålder 20 år 179. Femton år 226, 474. Laga ålder till gifftermål v. 495, 499, 642, 1249, 1510; vide m. Gifftermål.
- Allmenningztwist med by, dömmes af uthäradz nemd 1036. Almäningz utskylder 1040.
- Änder och willgäss tillåtes att skiuta 1915.
- Änkjas gifftermål v. 289, v. 481, 490, 495. Giffter sig mot faders willia 1381 ad 1384, 1385 ad 1390; vide m. Gifftermål.
- Angifwande falskt 3372, 3377. Angifwa, när man wet af någon grof missgärning 3435. Angifwande för hoor 3599.
- Anslag, dommars 1804 b, v. 1835 b. Anslag för parterne i Håfrätten, och om theras regulerande 3094.
- Apostoli reverentiales böra afskaffas 1798 a, 1800 b, 1802, v. 1803.
- Arbete för böter och om proportion deremellan 3019 ad 3021, 3547 b; vide m. Böter. Arbete för tiufwar 3175 c.
- Arbitrera, om thet tillåtes Håfrätten i Dorpt 3302.
- Arfzrätt till Rijket hafwer man- och qvinkönet lijka 11. Om arf och dess delning är hwart mål för sig under sina capittel sub tit. Ärfwdabalcken här nedanföre införde. Arfzrätt för ofrälse uti frälsejord 30; vide m. Präst och om deras arf. Arf uti säterijer 424. Arf, bondes i staden, 272. Arfskiffte på landet och i staden 356, och hwilka derunder sortera v. 422. Arf per successionem in capita emellan jämskyld, därest ingen repræsentatio är v. 318, v. 324. Arf mellan ascendentes et collaterales 293. Uti arf ansees eij, hwadan godsen komme äro, utan sielfwa arfsrätten v. 323, 1492. Arf utföra v. 351, 352. Arfzrätt föllier then dödas willkor v. 359. Arf effter studenter 360. Arf effter präster 360, 1470, 1473. Arf uti prästers jord 722, 1476; vide m. Präst. Det må eij ärfwas af then brotzlige, som thensamma genom hoor förwärckat 639. Arfzdel, mans $\frac{2}{3}$ de-

lar, qvinnas $\frac{1}{3}$ del 734. Fädernes och mödernes 736, 747; vide citata ad cap. 2 Ärfdabalken om arfzdel, son[s] och dotters. Arf till the fattiga 811. Arf låta innestå hos fader 1589. Arf och skyldskapz tafla 1457. Huru bruk ärfwes, it[em] lösöron på landet och i staden, vide Bruk, Lösöron. Ärft aflinge, vide Lösöron. Giäld, där som ärfwes eller ärft är 1456 etc., 2081, 2055. Ärfdabalken 272. Upläst med påminnelserna 1456 etc., 2055, 2081.

Cap. 1. Om arf i gemen. Arfwingar äro anten testamentari eller legitimi 1620. Arfräkning sker ifrån then döda exclusive 1620, 1621.

Cap. 2. Om bröstarf. Arf in descendenti in infinitum v. 282; vide Jus repræsentationis. Bröstarf går framför alla v. 313. Om dotter må ärfwa lijka med son 297, 300, v. 301, 307, 311 ad v. 312, v. 314, 317, v. 321, v. 359. Negatur 394, 453, 734, 1469, 1471. Arf mellan barnebarnen, när barnen döda äro v. 315, v. 318. Arf mellan fäderne och möderne 734, 736, 747. Borgares egendom på landet, huru ärfwas, vide supra om arf, et omnino tit. Borgare.

Cap. 3. Om arf mellan fader och syskon, och huru det delas bör 273, 299, v. 299, 300, 315, v. 315, v. 321, 732, 737, 745, 1475, 1477, 1625. Arf mellan sam- och sunderkulla v. 285, v. 286, 294, v. 322, 425, v. 428, 1491, 1672, 1675, 1676, 1679, 1680. Deras arf med farfar v. 298, vide cit. ad cap. prox[ime] sequ[ens]. Sam- och sunderkullas arf, där flere sätesgårdar äro än en 2737.

Cap. 4. Syskonbarn utsluta farfar 302. Arf mellan farfar och farbror v. 283, 285. Arf mellan half- och samsyskons barn v. 285, v. 316, 1479, 1481, 1482, 1485 etc., 1501 ad 1505, 1518 ad 1531, 1539, 1622, 1626. Vide m. qvæst[ionem] sequentem, hvilken mycket kommer att observeras i denna. Om farfars samt sunder- och samkullas barns arf v. 298, 302 etc., 322, 1486, 1502 etc., 1522, 1622. Arf emellan brors barnebarn och faderbroders barn 298, v. 303. Halfbrors barn och farbror 303. Farbror utsluter brors barnebarn 304. Upstigande sidoliniens arf v. 299. Samsyskons barnebarn och halvesyskons barn 304. Halfslächten i fiernare med helslächten v. 304, 1491. Dubbelslächt v. 305. Om danaarf, vide Danaarf.

Cap. 5. Om arf i missfälle sakom 325, 326.

Cap. 6. Barns arfzrätt, som för christendomen dör v. 319,

325. Partus monstrosus och det, som utskäres v. 325. Barns arf, som för tiden födz 326, 1643. Foster på 11 à 12 månader v. 338. Foster, som är in utero 749 ad 752. Hustru hafvande effter mansens död 438, v. 468.

Cap. 7. Om dråp till arfz v. 331. Arf till thess slächt, som dräper 320, v. 326, v. 327, v. 339, 1496. Om hans slächt må ärfwa, när ingen annan är 1500. Man dräper hustru 332. När dråp sker med våda 336. Om den, som i nödvärn dräper annan, och om dess arfwingar må ärfwa then, som öfverföll 752.

Cap. 8. Billtog och landzflychtig mans barns arf v. 326, v. 327, v. 329, 341, 755, 756, 758, 1647, 1663. Billtog, som hemkommer och frijd får v. 341, 758. Arf igenom then, som blir förrädare 327, 341, 753, 1645; vide Förrädare. Arf thess, som rymmer 330. Barns arf, som aflade äro under leijde 756.

Cap. 9. Om fremmandes och utländskes arf v. 330, 342, v. 345, 353, 366. Fremmande, som vill bli civis 331, 351 etc., 367. Fremmande, huru må om arf notificeras v. 352. Arf effter resande, som hitkommer 367, såsom expediter 368. Infödd mans arfzrätt, som är utrijkes v. 342, 368. När närmaste arfwingen är utrijkes, om arfvejord går till fiscum eller till the fiermare 697, 714, 1298. Arfwingar, som på lång tid eij igenkomma, hwem arfwet skall taga 811, 812. Omyndigas arf, som fader reser uth med 1650 ad 1655, 1656 ad 1659. Dess arf, som utländes sig nedsatt 760. Dess arf, som apostaserat 353. Är af annan religion och här uppfödd 360. Barn, som uppfödas i annan religion 1647, 1664. Utrijkes arfwinges rätt i testamente, och om den aldeles kan utslutas 825.

Cap. 10. Om arflös görande orsaker v. 354, 355, 764, 1660. Wittne vid arflösgiörande 767, 836. Dotter för lägersmål v. 336, vide Lägersmål. Huru och af hwem skall bewisas, om förlåtit är 1380, 1563. Om barn gifter sig mot faders wilja 337, vide Gifftermål, sons, änkjas och dotters.

Cap. 11. Barns arf af dubbel fästning v. 360, 361, 767, 1673, 1678, 1681, 1747, 1749, 1756. Frillobarns arf v. 313, 318, v. 320, 362, v. 362, 365, 781. Huru oächta barn ärfwa och ärfwes 1330, 1666, 1756, 1759. Arf effter oächta barn till the fattige 365, 781. Huru oächta barn må födas v. 362, 366.

Frillas rätt 321. Senare fosters arf i tvegiffte v. 360, 361, 364, 365, 768 ad 774, 775 ad 781; *ibid[em]*: om senare barnen må ärfwa sin faderbroder.

Cap. 12 § 6 ändrad 3311, 3314, 3317, 3321, 3340. Om inventario, vide m. Inventarium.

Cap. 13. När arfskiffte må ske, där gjäld är v. 374. Om creditoris samtycke thertill fordras 375. Huru ärfwas må, där gjäld är 705.

Cap. 15. Arf, huru skifftas skall 1691. Om tagelått, vide tit. Tagelått. Arfskiffte, om thet skall ske i domarens närvaro v. 420. Huru bewisas skall wara skedd 423. Säterijer, huru skifftes 424. Arfskiffte, där någon arfwinge är borta v. 427. När arfskiffte bör ske, strax effter döden eller wid annat gifftermål 500.

Cap. 16. Om jemkning i arf 423, 427, 1710.

Cap. 17. Om klander i arf 1706, 1734. Tijden att bewaka och återwinna sitt arf 429, 430, 1648. Laga förfall deruti v. 429. Om fiernare mister, när eij närmare klandrar 430 v. *ibidem*. Om arfwingen eed skall giöra, sig eij weta någon närmare 795 ad 808. Om närmare må återtaga det fiernare fått 855. Hwad mera till Ärfdabalcken hörer finnes under sina egna titlar igen.

Äst- och Lijflandz privilegier, som the påberopa sig wid Ärfd- och Giff[er]m[åls]balken 2949 a, 2951.

Ärfdabyte 2156 a.

Arfwejord, dess sälljande anten som man kan dyrast eller effter wärdering 103, 108 ad 112, 198, 2158 a; vide m. Börd, ubi pl[ura]. Huru then kan förwärcas ifrån slächten 1535. Arfwejord sälljes eij, utan i nödfall 116. Fatialia, såld arfwejord att åtala v. 430; vide m. cap. 17 Ärfdabalken: om klander. Arfwejord i staden och på landet, dess åtskillnad 516, 1407, 1409. Arfwejordz bortgifwande 655, 657, 659. Vide m. tit. Jord, ubi m. om sälljande af hustrus och omyndigz jord.

Attestatum appellationis, om theruti skall utsättjas, emot hwad punct som appelleras 2119 b.

Återwinnande, hwar thet må ske B. 1809, 1830 B, 1832 a, 2113; vide tit. Förfall och Contumaciæ dom. Återwinna inom natt och åhr, eller huru snart 2318.

Auction 173. Auction af the omyndigas egendom 894.
 Åwärkan uti annars skog under tittel af rättighet 1896, 1897 a.
 Böter för åwärkan uti skog, thär man ingen deel äger 1898 a.

B.

Baktal och tillwiftelser 191.
 Balkarne, methoden wid them 466.
 Bälgemord, derom disc[urreras] 2405.
 Banlysande 637.
 Banquen bör låta improcollera sina panter 3068, 3076. Om
 prompt execution, och om peremptorie citationer uti executions-
 måhl för Banquen 3069 b, 3082.
 Barnemord 2407, vide m. cap. 23 Högm[åls]balken.
 Barn dör i säng med moder v. 335, eller lägges i säng med styffader
 ibid[em] et 1644. Barnen, huru måge underhållas i ächtenskapz-
 skillnad v. 445, 496, 498; vide Skillnad. Barns legitimation,
 som under ächtenskapzlofwen aflas 482. Barns underhåld, som
 uti lägersmål födas af Guardie Bussarna 2791. Barnens un-
 derhåld, sedan fader eller moder är död, om den räknas till
 arfz 844. Vide m. tit. Föda. Barn, som för tiden födas, vide
 cap. 6 Ärfdabalken.
 Båtzmän, som öfwerfalla sina rotebönder 3756.
 Begravningskostnad, af hwars del och huru den bör wara i gäld-
 bundit sterbhus 381, v. 383.
 Bekiänna någon missgärning på sig 3551.
 Bergzbruk, vide Bruk.
 Besittning. Huruwida långlig besittning utan inteckning kan äga
 förmån för them, som vigilera 3573, 3709, 3720 ad 3726, 3731,
 3735, 3747, 3789, 4005, vide m. Possessor.
 Beswären inlägges i rådstugan kl. 3 1804, 1831 a, b, 1796. I lag-
 mansrätten så tidigt, at the kunna communiceras 1806 c. In-
 lägges i stället för citation 1820 a, v. 1831. I Hoffrätten, ter-
 minerne därtill 1796 b. Ifrån Riga och Reval v. 1805 a. I the
 orther, där Hoffr[ätte]n är, 1 månad efter appellations datum
 1814 b; vide m. Apost[oli] reverent[iales]. Stämning till beswä-
 rens inläggande är onödig, emedan terminen utsättes i attesterne

v. 1802. Terminen därtill böör ej wara för kort v. 1803. Beswärens anförande i criminalsaker emot underdomare 3564.

Billtogz och dess barns arf, vide cap. 8 Ärfdabalken.

Biskopzdöme i gamla Konungzbalken, hvad? 6.

Böckers införande, som äro kätterske 3209.

Bondegårdar, nödige, sälljas ej ifrån säterijer 792.

Börd. Om bördzrätt 2607 ad 2620, 2660, 2623 b. Om bördeköpt jord är arf eller afdinge 17, 2148 d. Om dens arfwinge, som sälljer, eller dens, ifrån hvilken godset är kommit, må börda 37, 78, 89 ad 93, 200, 203 ad 207, 824, 1641, vide quæstionem prox[ime] sequ[entem]. Närmast at börda i slächten 113, 2148 d. När ingen är å fädernet, om någon af möderne må börda 207 ad 212. Hvilken af slächten är närmast att utlösa stadge, stubbe och städie 2513 c, 2515 e. Mannen bördar sin hustrus jord, hwad rätt the då theruti äga 37, 1309. Börda med hustrus penningar, och hwad rätt hon tå i jorden äger 1311. Bördepenningar skola wid fierde ting erläggas 99. Inbördande med penningar 212. Huru köpesumman skall wijsas 212. Köpare, som mer fordrar än han gifvit 214. Om han kan till eed bringas 215. Börda med andras penningar 2168 b. Bördzrätt, när köp å nyo göres effter förra lagfarande 191. Om bördas skall effter som sälljaren kan sällja dyrast, eller effter mätesmanna wärdering, eller som en annan biuder 198, 2158 b, — hälst när godz går in cessionem 3179, 3194, 3219, 3231 ad fin[em], 3254, 3262, 3265, 3328. Fatalia i börd böra restringeras 207. Fatalia att börda testamenterat jord 692. Termin till inlösen af godset för bördemannen effter auctionen 3313. Om upbud då skall ske, när bördemannen will lösa effter som en annan biuder 3315, 3318. Förbättring i jord bör lösas af bördemannen 693. Bördzrätt i jorda-byte 1631. Om öfvermage är bördeman och dess bördzrätt 2167 d, 2617 b. Börda afdinge på landet och i staden 2613 a. Bördesman, som när är vid köpet 2623 b. Smidiors inlösen och börd 2526 b.

Bolby vide By.

Borgares lösa egendom på landet, huru må delas 724. Dess fasta deles effter landzlag 1316.

Borgen af curatorer 1415, vide Caution.

- Borgfrijdsbrått 2385.
- Borgrätt, om djurgårdarna därunder måge lyda, eller under slåtze- eller häradzrätten 2981, 2987 ad 3000, 3001. Borgrätt i Riga 3123, 3211, 3216 ad 3219, 3220 ad fin[em], 3230. Densamma uphäfves 3255.
- Borgmästare, antalet 67, 70. Om theras embetens åtskilnad 88.
- Boskap, huru delas på landet 723. Boskap, huru mycken man må hafwa v. 1851. Boskap, som intages af inhägnad mark 1888 d. Utlöses och böter för them 1889 d. Stiåla det igen 1890. Att få wittnen, när the intages, är swårt v. 1958. Siuk boskap sällja 1892 e.
- Brandmästare 1996 § 3.
- Bref ifrån Hans Kl. Maj:t till Lagcommissionen 3126, 3128.
- Broders tagelott, vide Tagelått.
- Brud wägras, vide Fästemö.
- Bruk och theras tillwärkning och förslag, om the må delas effter landz- eller st[ads]l[ag] v. 356, v. 357, 723, 726 ad 732, 739 ad 745. Brukzordningar, huruwida the i lagen må införas 988.
- Brystarf, vide citata ad cap. 2 Ärfdabalken.
- By. Byars slag 1849 a. Bys definition hörer till Jordabalken 989. Ödesbys uptagande 938. Ny by, huru må uptagas 939, 1007. Bolby, by och gård, hwad? 1007. Bolby må ej omstängas 1854 d. Grund till ägodelning i by 1009. Enstaka by 18. Afgiärda by och dess rätt 1090, v. 1844, 1851 a, v. 1851 c, e ad 1854, 1856 b. Huru den må af bolby inlösas v. 1850. Huru monga mijl skall wara emellan bolby och afgiärda by 1855 b. Dess skatt för fiskewattn 1876 f. Om afgiärdaby får nyttia omstängda kiärreslåtter 1950 d. Byar, som ligga innom en rågång 1851.
- Bygga på annars ägor 245. Bygga orätt, om i det fall äganden kan ha regress på byggmästaren 1984 a.
- Bygningzbalken 55. Upläses och corrigeras pag. 937 fere ad 1215. Hwad till Byg[ning]abalken eller Jordabalken bör föras 982, 986. Om giärdzgårdar, hwart? 987. Om bergzbruk 988. Gästgifvareordningarne ibid[em]. Stadzbygningzbalken 1004. Disposition till Bygn[ings]balken 1010. Om tit. Bygningsbalken skall behållas 1838, 2020, v. 1845 c. Bygningzbalken åter up-

läst och corrigerad 2855. Påminnelserne och discurserne vid Bygningzbalken ad Cap. 1. Om bolby och afgiärdaby 1841 ad 1854, 1950, 2027 d. Cap. 2. 1854 ad v. 1861, 1873, 1951 c ad vers[um] 1954, 2027 a. C[ap.] 3. Om ödesby v. 1861 a ad 1863, 2028. C[ap.] 4. Om tomt 1864 ad 1868, 1955. C[ap.] 5. Tomtz byggnad 1868 a, v. 1955, 2028. C[ap.] 6. Om våldeld 1870 ad 1873, 1874, 2028. C[ap.] 7. Ägors delning 1875. C[ap.] 8. Om vägar etc. 1878. C[ap.] 9. Om hägnad och wärn 1879 ad 1884, 1956. C[ap.] 10. 1884, 2028 g. C[ap.] 11. Humlegårdar 1884. C[ap.] 12. Om åwärkan etc. 1885, 1887, 2028 g. C[ap.] 13. Om skada, som fä gör etc. 1887, 1957. C[ap.] 14. Intaga fä etc. 1818 d, v. 1957. C[ap.] 15. 1891 d, v. 1957, 2029. C[ap.] 16. 1896 ad 1899, 2029. C[ap.] 17. Oskiffte ägor intaga 1899, 2029. C[ap.] 18. Om qvarnar 1900, 1903, 1959, 2030 a. C[ap.] 19. Om swijn etc. 1907. C[ap.] 20. Om wallgång etc. 1908. C[ap.] 21. Om bärande trä 1909, 1912, 1960, 2030. C[ap.] 22. Om högdiur, hara, fogel etc. 1913, 1914, 1961, 2030. C[ap.] 23. Om skadediur och skall 1917, v. 1961, 2030 etc. C[ap.] 24. Om swidior 1919, 1962, 2031. C[ap.] 25. Om skogzeld 1922, 1963, 2032 a. C[ap.] 26. Om allmänningar 1925, 2032 b. C[ap.] 27. Om fiskerijer 1926. C[ap.] 28. Allmänne landzhus 1926 a. ad fin[em] 1931, 1964, 2032 d. C[ap.] 29. Om vägar och broar v. 1931, 1966. C[ap.] 30. Om husesyn 1933, 1966 c, 2033 b. C[ap.] 31. Om gästgifware 1935, 1967 a, 2033 c. Addenda till Bygningabalcken. Om naborätten 1938 b. De servitutibus 1938 a. De jure fundi et emtionis 1939.

Bygningzordning i städerna upläst och derwid discurrerat ad Cap. 1 1970 ad 1974; ad C[ap.] 2. 1982; ad C[ap.] 3. 1989; ad C[ap.] 6. B 1995, 2000; ad C[ap.] 7. 2003; ad C[ap.] 8. v. 2003.

Byte i arfwejord 121. Om hustrus och öfwermagas jordz bytande, huruwida tillåtes 125, 622. Bördzrätt i jordabyte 1631. Om jordabyte och processen derwid, it[em] att byta hustruns, omyn- digas jord 2154. Jordabyte 2544. Jordabyte ifrån staden på landet et vice versa, och huru den jord må anses 2547 a. Erf- dabyte 2156 d. Vide etiam tit. Jord.

C.

Calumniæ eed, vide Juramentum calumniæ.

Caution, som mannen kommer at häffta före, om hustrun och hennes arfwingar derföre swara böra v. 378. Caution och borgen af curatorer 1415. Cautions ställande, när ifrån rådstugun wädies 2122 c. Caution för wiss summa utnämnes 3031 a. Cautionister i Banquen 3079. Caution, om cronobönder må ställa, när the föra andra till rätta uti jordetwister 3753. Om qverela uti cautions saker giör pendentiam 3784.

Cessio bonorum duplex, annan i arf och annan i giäld 82. Huruwida bördzrätten må tillåtas in cessione, vide Börd. Om theras straff, som på listigt wijs giöra sig falliter och cedere bonis, 3303. Vide m. tit. Giäld.

Comparitionsterminen uti andra instantien att emottaga kärandens libell 1781 b, 1782, 1813 b. Comparit[ion]stermin uti rådstugun, och när then försummas första och andra gång 1785. Uti härads- och lagmansrätten kläckan nije 1804. Vid Häradsrätten, then, som uteblifwer, när saken skall företagas, och huru ofta han må upropas 1808. Parterne böra i tijd comparera vid ting och rådstugu 1976. Comparit[ion]sterm[in] i Hofrätten 1794. De sig då eij finna 2963. Comparition wid upropen v. 1795 e.

Computatio civilis eller canonica uti arf, hwilkenthera skall gälla 77, 282, v. 301; vide Arf.

Consistorium, om thet kan föresättja wijten 609.

Contumaciæ dom, om theruti effter actoris påstående, eller effter merita skall dömmas A 1809 c, 2112 e. Om förfallens uptagande, och hwar thet må ske, vide tit. Förfall. Om contumaciæ domar och återwinnande discurreras 1830 B, 1832 a. ad fin[em] 1834, 2005, 2318, 2327. Om någor må dömas in contumaciam före än tinget slutes 1837, 2110. Om hufwudsaken skall uptagas, där förfallen stanna, eller hos första domaren 1833, 1993, 1997. Om execution skall återgå, när förfallen wijses 2005, 2009 D, 2329 a. Om vederparten tillåtes wädia emot den, som winner förfallen 2008. Dömmas in contumaciam vid nästa ting v. 2110 c. Om then, som dömes in contumaciam, må sittja i possession af egendomen emot borgen 2112 f. Om swaranden

wid utblifwande in termino må wara sin swaranderätt förlustig 3066 a. En frånwarande må intet dömas och exequeras owe-tandes 2010. Huruwida fatalia till återwinnande äro öpne, när man per querelam går till öfverdomaren, men succumberar 3659, 3678, 3684, 3756, 3772 ad 3786, 3788.

Creditorer stämmes af förmyndare, och den, som eij comparerar, eller eij kunnig är 906 ad 916. Creditor, huruvida kan angripa medgiftt för fadrens eller mågens gjäld, vide Medgiftt. Privilegerade creditorer 2671 c. Deras förmån 2683 b, vide m. tit. Præference och Gjæld.

Criminalia, theas method och fördelning samt tittel 1894 d, 2380. 2477, 3129 ad 3147.

Crona. Om ordet Crona och Konung 64.

Cronobönder, om the skola ställa caution, när the succumbera uti jordetwister 3753.

Cronojord 15, 94, 66, 1876 c. Om uti lagen inflyta bör om cronohemmans häfd och husesyn 1933 F. Om cronojord må köpas eller doneras 2146 c, d. Om cronojord må i lagen inflyta 2147 b.

Curatorer för fånuga 918. För omyndiga 1415. Om the skola sättja borgen, *ibid[em]*. Vide Förmyndare.

D.

Dagzwärcke till kyrkior 1046.

Dahlers och marckz proportion uti böter emot myntetz värde, och om dahler eller marck uti lagen sättias skall 3152 b, c, 3154 b ad 3158, 3163 b, 472, 1169, 2728; vide Böter och Mynt.

Damluckors öpnande 1906.

Danaarf. Om ordet danaarf och dulgadråp 8. Om danaarf v. 319, v. 324, v. 342. Wid danaarf, huru gåfwor må utgå v. 368. När mannen utan inländes arfwingar dör, om det blir danaarf, eller hustrun alltsammans får 1298. Angående danaarf finnes ock mycket discurrerat ad cap. 9 Ärfdabalken om utrijkes arfwingar, *it[em]* ad c[ap.] 17 ejusd[em] tit. om klander i arf; vide citata *ibid[em]*.

Debitor, vide Gjæld.

Delning i bo, där separatio ad thorum är, vide Skillnad.

Deposition på cämnersrättens dom i klara obligationer 2126 e.

Depositum, vide Inlagz fä.

Dieknars forum 3529 a.

Dijken 1884 b.

Dilation 1785 a, X 2329 b. Dilation må Kl. Håfrätten gifwa 3256, 3258, 3261, 3280.

Diur fälla på annars ägor 1059. Diurs och tränns fällande, som äro förbudne, och om wad deruti tillåtes 2042 a, 2076, 2905.

Diurgårdar, när thär öfwas skogzhugge af någon utom hofstaten, om thet lyder under borgrätten 2981, 2987 ad 3000, 3001. Böter therwid 3008, 3009. Gå therigenom med bössa och hundar ibid[em].

Dödwide, hwad det är 1093.

Dommars och resolutioners renskrifvande och utlösen 1782 F, 2329 b, 1814 a, 1835 c. Uti cämnersrätten 1783 b. När till rådstugun wadies 1814 a. Om the af både parter utlösas skole B 1790 d, 1979 c. Utlösen om må ske wid böte v. 1995 a. Deras renskrifvande vid häradz och lagmans r[ätten] 2116 d. Om rätten imedlertijd skall uppehållas R 2329 a. Domars afsägande bör ske på wissa dagar uti stadzrätten 1806 b. Uti cämners[rätte]n B 1812 a, 2122 b. Att criminal dommar almänt publiceras eller tryckes 3419. Stämning till doms Y 2329 d. Dommars extradition effter fatalia eller 8 dagar 2964. I stället för notifikation 2982. Dömmas och exsequeras bör ingen bortowarande eller owetande 2010, 2011 c.

Dommares straff, som försee sig i sitt embete 1901 d.

Dråp till arfz, vide ad cap. 7 Ärfdabalken. Dråp af föräldrar på barn 2400, 2456. Dråp på sin herre, dess straff 2401. På sin herres barn 2403 a. Två dräpa hvarannan 2449, 2482 b, d. Om dråparen dräpes 2451 b. Dråp af then, som öfverfalles 2453 a. På then, som fins i hordom med hustrun 2454 b. Oskyldig dräper then honom will fångzla 2455 b. Dråp med wåda af husbonde på tienstehion 2494 c. Dråp, som skeer i leek 2496. Hwilken må fasttaga en dråpare 2498 b. Lijk uptagas och synas i förment dråp v. 331.

Dråpmålalbalken, Cap. 1. 2482 b. C[ap.] 2. 2485 b. C[ap.] 3. 2485 b. C[ap.] 5. 2486 a. C[ap.] 6. 2494. C[ap.] 7. 2499 a. C[ap.] 9, 10, 11, 12. 2500.

Duell och utmaning 2381, 2384 d. Huruwida therom må i lagen införas 3360, 3362, 3486; vide m. cap. 14 Högmålsbalken om dueller. Adelens wederlijkar i dueller 3361 b, 3365 a.

Dulgadråp 8. Böter therföre 2456 a. Om thet må bötas som för dugadråp, när strandade fahrkoster röfwas och plundras, vide Röfwa.

Donationer, vide Gåfwor.

Dorpts Hoffrättz förfrågan, om the skola rätta sig effter svenska lagen 3321, 3582 a, 3618, 3741.

E.

Eed, Konungens v. 12. Borgmästare och rådz 67. Köpares eed angående summan, som han erlagt för thet godz, som nu skall bördas 215; vide Börd. Om edgiärdzmän 433. Edgånger och Edgiärdzmän afskaffas 2413. Om moder må eed giöra wid barnafödsel, när ej mer än ett wittne är 749. Om arfwinge skall ed giöra, att han ej wet närmare eller lijka när arfwinge 795 ad 808. Eder och sabbatzbrott och dess straff 2355, 2356. Edgång i civile måhl 2414 a. Wärje eed i tiufsaker 2567 c. Wittnens ed i testamente 3681, 3707, 3717, 3733. Vide m. tit. Juramentum calumniæ.

Edzöresbalcken, om then må bli ett med Konungzbalcken 5, 53, 54; *ibid[em]* om edzöresstraffet skall sättias i Konungzbalcken. Edzöresbalken införas i Högmålsbalken 2420, vide Högm[åls]-balken cap. 27. Edzöresmåhl och dess straff 84, 2478.

Ekehygge, böter therföre, och om thess rätt att hugga, som jorden och skatten äger 1030, 1031.

Eld kommer lös i by af tienstehion, gäst etc., *it[em]* om brandstod, eldsyner etc. 1870. Wådeld på gårdzgård, derföre bötes i mark 1049. På kyrkia, huru bötes 1051. Huru wådeld hielpas bör 1172 b. Wådeld i städer 1175. Böter wid försummelse wid wådeld 1176. Om för wådeld bötas skall $\frac{1}{4}$ del 1874 d. Skogzeld och dess förekommande 1922; vide Skogzeld.

Enckia, vide Änckia.

Erfvdabalken vide Ärfwdabalcken.

Execution, om therom till lagen hörer 83. Om thet är ett laga fång 95, 2535. Ordet execution eller utmätning 142 in *fin[e]*,

691. Jord sällias wid execution till then mästbiudande 172. Execution på första dom i the orter, ther en instance är 1974 a. Eller thär saken immediate upptages 1980 f. Såsom uti råd-stugun 2126 d. Jämväl i Estland på underrätternas domar, när till Hofrätten wädies 2958. Execution af magistraten 2089 d. Om then, som tappar, må sittja qvar mot borgen 2126 a. Det bör sättias i qvarstad 2129 e, 2195. Uti klara fordringar sökes eij domaren, utan då jäf är uti 2197 b. Stämning och notifica-tion till execution 2691 a. Om execution disc[urreras] ock pag. 2684 a. Immission i Estland 2966 b, 2978, 2984 C, 3014; vide m. Immission. Prompt execution för Banquen 3069 b och pe-remtorie citation deruti 3082. Executionswärket 3281, 3293 a. Executorer, de sig emot dem uppsättja 2073 c. Expenser, derom dömes in prima instantia 1782, 1783, b. Derpå inlägges specification 1818 f., så framt de kunna wetas, förrän hufwudsaken slutes, men icke wid interlocutorier 1980 b. Ex-penser skola straxt uppsättias och utföras 2125 b. Hwilken skall bestå expenser vid riddaresyn 2818 ad 2822. Extradition, vide Dommar.

F.

Fångaman B 2302. Om en köpare kan gå ifrån sin fångaman, som eij förmår betala, till dess fångaman 2304 b. Fängelsebrått 2386. Fängelse wid wattn och bröd 3015 c, 3017 b, 3020, 3024, 3032. Fasta ges på fierde ting 113. Fasta på annars godz 190. Om den är nödig, där laga upbörd och stånd är 2158 d. Fastebref, hvad deri må införas 2170 d. Huru thet må underskrifwas af rätten 2300 a. Fast egendom, vide Arfwejord et Jord. Fästning och trolofning, lägersmål i fästning v. 290, v. 411. Fästemö häfdas, dess rätt, 410, v. 432. Böter therfore v. 433, it[em] om then, som eij wigas will med fästemö, som han lägrat, skall stå kyrkioplicht, 434; vide m. Lägersmål. Fästningz ryggande 291. Böter för hemlig fästning, och att olaga fästning eij är någon fästning 397, 639, v. 478, 499, 1274. Fästa en annan och den häfda v. 434. Fästa sig twenne 474. Hwad giffroman tå böter 473. Ächtenskap med annars fästemö, den han kränkt,

- om må tillåtas v. 474. Senare fosters arf i dubbel fästning; vide citata ad cap. 11 Ärfdabalken. Fästemö vägras 458 ad v. 463, v. 395, 399, 1544. Omkåstnaden, om then skall refunderas 464. Processen, när fästemö vägras 465. Wittne till fästning 1251. Omyndigas fästning 1255. Fästning med skökia och i dryckesmål 1256, 1262. Gåfwor, när then fäste döör, om må återtagas 1256. Fästning, när en till nesligit straff sedan dömes 1258. Förr fäst giffter sig med annan 1262.
- Fattige, Stadsens, memorial om theras underhåld, och om fattige må komma ifrån landet till staden hos någon af sin slächt, som ock är fattig 2913. Medels anskaffande för fattige och om fattighus 2916, 2953, 2970. Afgifft till them af handelscontracter 2972, 2977 b. Fattige barns antagande hos handtwärkare 2955. Fattigbössa 2968.
- Fideicommiss v. 505. Emellan barn 517, v. 518. Om fideicommissi abalienation, melioration etc. 521. Fideicommiss i arfwejord 655, 657, 659 ad 675. Barns underhåld, där fideicommiss giöres 674 ad 682. Hus i staden till fideicommiss 895. Fideicommiss, hwilken tillfaller, när fideicommissarius dör 1720. Vide etiam Testamente.
- Fiscus, de jure fisci 2621 c.
- Fiska i annars wattn 1898 c, d, 1899. Skatt för fiskewattn 1876.
- Flå creatur 1892 d, v. 1918 F, 2505.
- Föda, barns föda och underhåld i ächtenskapsskillnad, vide Skilnad, Barn. Om fader må föda barnen, när moder är död 844. Föräldrars plicht att föda sina barn 1699. Föda må föräldrar beräkna barnen jemte annan kåstnad, om the willia 622, 651, 1699 etc., 1703, 1709. Vide m. Barn.
- Förbättring i bördejord löses af bördemannen 693.
- Förbudne leder 290.
- Förbund med satan, dess straff, 2338 a etc.
- Fördel i bo 410. Om thensamma skall tagas af bo oskiffto 602. Fördel på landet, mans dubbel emot qvinnas, och hwad till fördel må tagas, om icke effter stånden 1355. Hustrus fördels quantum 1417. Tages eij i fast 1419. Fördels præference 1612. Fördel uti fattigt bo 1614, 1615.
- Förfall, hwar thee skola uptagas 1809 c ad 1811, 1830 b, B 1832 a,

2113. Om thet tillåtes att wädja, när förfallen ogillas B 1832. Hufwudsaken skall ej uptagas, thär förfallen stanna 1993, 1997, 2112 d. Om den bör restitueras, som wijsar förfallen 2005. Om laga förfall v. 429, 2111. Infallande dödsfall 2342 b. Om thet tillåtes att appellera emot then, som winner förfallen 2008. Vide m. tit. Contumaciæ dom. Om kiärandens förfall 2114.
- Förfalska mynt, wicht, skriffter etc. 2387 etc.
- Förgiöring 2409.
- Förkiöp 118.
- Förlikningar notificeras rätten, 1819 b, it[em] 2186 c.
- Förman, sättia sig mot eller slå sin förman 3422, 3452 a, 3462 ad fin[em] 3477.
- Förmedling gifves ej på nybyggen, men på the hemman, som å nyo uptagas 1856 a.
- Förmån i gjaldsaker, vide Præference och Giäld.
- Förmyndare 43, 55. Dativus tutor 287. Förmyndares slag 716. Theras ordning och först om testamentariis 874. Laglige förmyndare 879. Förmyndares och gifftomans åtskillnad, och huruvida han är gifftoman v. 394, v. 470. Fader är förmyndare, när moder är död 925. Moder, om hon bör hafwa förmyndare jemte sig för barnen 877, 921. Swårhet at få förmyndare 138. Förmyndares plicht v. 370. Om thess försummelse 374. Sware till skadan then omyndige therigenom tager 921. Förmyndarskapz willkor 436. Räkning af förmyndare 436. Tijd att tala på theras räkning 925. Inventarii uprättande af förmyndare 876. Dödsfall, huru må notificeras, att rätten kan tillsättja förmyndare 878. Borgen af förmyndare, och om then, som tager arfwet till sig, eller sätter det i Banco 890, 899, 901. Om förmyndare får behålla barnepenningar hos sig 904. Then, som har 2:ne förmynderskap 892. Förmyndare, huru må låta sällia then omyndigas egendom 894. Om han sielf må kiöpa, ibid[em] 896. Och om han må eed giöra, förr än han köper 896 [in] princ[ipio]. Huru han må sällia omyndigz fasta 437, 896. Förmyndares eed 901. Om förmyndare må sammankalla creditorer, om betala them 906 ad 916, 919. Förmyndare, utrijkes bofast 921. Förmyndares lön 927. Förmyndare lägrar eller låter lägra sin pupill 2586 b, 2592 b, 2594 b. Om han må taga sin pupill

- till ächta 2587 a. Åtskillnad emellan tutores och curatores 3202, 3257, 3261, 3301 b.
- Förmyndarecammaren, hwilka therunder sortera 422. Huruwida thess jurisdiction må sträckja sig 1429 ad 1434, 1438, 1453, 1761, 1764.
- Förmyndareordningen 83, 84. Hwar then må införas, *ibid*[em]. Bör ändras 178. Föres till Ärfdabalken 179. Upläst och corrigerat, ifrån 874 ad 931. Å nyo upläst 920 etc.
- Förning, thess quantum och hwad fästemo theraf må behålla 1584.
- Förord improtocolleras, och om thet bör ske med inventario 1394; vide *Pact*[a] *antenupt*[ialia].
- Förrådare förwårkar sin egendom och arf, och om thet arf han sedan får 753. Ifrån hwad tijd han har förwårkat sin egendom 754. Förrådares straff, och om dess wapen skall sönderslås af bödelen 2360 b, 2369, 2422, 3305. Om godsens förbrytes för barnen 2489, 3307, 3323, 3328, 3330, 3347 b ad *fin*[em] 3349. Befordra förräderij 3341 b. Om arff efter förrådare, vide ad cap. 8 Ärfdabalken.
- Försmädelse emot Gud 2354. Uti fyllerij v. 292. Försmädelse emot the helige 2355.
- Förtala någon hos öfverheten 2384.
- Förwårkat jord, som går till arfwingarne, under hwad tittel then föras bör, och om thet är ett arf 95, 96.
- Frånwarande och owetandes bör eij dömmas och exequeras 2010, 2011 c.
- Frelse- och adelsmans åtskillnad 194, 239, 259. Frelsemans rätt att ärfwa skattejord, vide *Skattebonde*. Frelsegodz, huru må af ofrälse ärfwas 30, 280, vide *tit. Arf. Frälserätt förgiöra genom gifftermål* 321, vide *Gifftermål*. Genom hor och lönskeläger, vide *ips*[os] *tit*[ulos].
- Frälserätt, hwad then är, och hwaruti then består 478, 501, v. 509, 511. Frälsejord, huruwida kommer i consideration wid *Bygningzbalken* 942. Frelsehemmans rätt 1856 c. Åtskilnad emellan them och skatte 2513 a. Theras fördelande och ödesmål 2522.
- Fremmandes arf, vide ad cap. 9 Ärfdabalken.
- Frijd, Konungens bryta 2362.

Frillobarns arf, vide ad cap. 11 Ärfdabalken. Frillas rätt i arf 321. Fullmächtige, vide Procuratorer.

G.

- Gåfwa, om den återgår till gifwaren wid danaarf v. 368. Gåfwa gifwen då man war solvendo, om then går för gjäld 386. Gåfwa barn emellan v. 505, v. 507. Gåfwor, när then fäste dör, huru-wida the må återgå 1256. Cronojord, om må doneras 2146 d. Donationer af jord till pios usus, om the förbyta naturen 2512 d, 2517 a. Fursternes donationer, bref therom ifrån Kongl. Maj:tt och Reduct[ions]commission 1921, 1940; derom dis[curre-ra]s 1943, 1946 ad 1949.
- Gårdar på landet bygges långt från hwarannan 1019. Gamla gårdar och forne, hwad thet är? 954.
- Gärdzgårdar, när the skola wara färdige 973. Om laga hägnad 1196. Gärdzgård, huru må wara 1024, 1881 c, v. 1886 b. Om upsyningzmän på laga hägn och wårnad 1879 b, 1881 e. Tijden att stänga med giärdezgård 1881 f. Gärdzgård i ödeby 1881 g. Gärdzstodh 1883 c.
- Gästgifwareordningen 1151. Om gästgifware 1935. Om gästgifwaregårdars bygning 1967 a.
- Gata, huru långt man må bygga uth på gata 964. Allmänne gators bredd 965. Gator i staden, af hwem läggas böre, och hwad bötes, om thet ej skeer 1159.
- Gatulopp och hudstrykande och om straffetz åtskillnad 85. Om gatulopp 2135 b, 2139 b ad 2141. Huru rijsslijtande theremot skall proportioneras *ibid[em]*. Om gatulops proportionerande emot penningar och böter 2137, 2139, 2728 a, 2909, 3019, 3024, 3032; vide *pl[ura]* tit. Böter, Straff. Gatulopp i Riga 3176.
- Giäld, när then är disputabel, när arfskiffte må ske v. 374. Gäld och præference v. 374 etc. Vide Præference. Gäld går uth för arf v. 385, *it[em]* för arf och testamente 705. Giäld, om må betalas af entheras arf, när the andra arfwingarne ej äro solvendo v. 385. Giäld, huru af arfwingar betalas bör 1690. Giäld i boo, om betalas af indiviso eller pro rata 1354. Giäld giord förr eller uti ächtenskapet, huru then skall betalas 783, 1687. Om hustru må sitt godz gravera för giäld, giord för ächten-

skapet 785. Giäld, huru betales af hustruns fasta, om till $\frac{1}{3}$ del af gjälden 852, 1277 ad 1281. Hustruns godz räntor för mannen, huru graveras må 1313. Om hustru för mansens caution eller förseende swara bör v. 378. Giäld i förre och senare gifte 1417. Giäld i ächtenskapet, giord af mannen att betala sin förre giäld med, om hustrun deruti må participera 1571. Huru giäld af förmyndare effterfrågas och betalas må 906 ad 916, 919. Præference emellan senare giäld och utlofwat medgiff 1345. Medgiff, huru för giäld må tillgripas, vide Medgiff. Gäldz betalning af halfwa lönen 1814 c. Vide m. tit. Creditor, Præference.

Gifftermålsbalken. Påminnelser och discourserne therwid 1241 etc., it[em] 1370 etc. 2081. Upläst och corrigerat 2855, 2948. Estlandz och Lijflandz privilegier vid Gift[er]m[åls]balken 2949 a, 2951.

Gifftermål, dotters emot faders willja, och thess straff 337, 355, 395, v. 482, 1267 ad 1270. Vide paulo post: Frelses gifftermål. Om thess straff skall wara lika med lägermåls straff 1381 ad 1384. Gifftermål emot förmyndares willja v. 395. Mot skyldemäns 396. Emot gifftomans willja, hwarmed han kan straffa henne 1586. Änckias gifftermål emot faders willja v. 481, 490, 495, 1381 ad 1384, 1385 ad 1390. Sons gifftermål 355, 482, v. 485, 490, 491, 494, 1385 ad 1390. Laga ålder till gifftermål, vide Ålder. Frelses gifftermål 321, 337, 345, 502, 503, 509, 510. Adelsmö giffter sig mot gifftomans willja, thess straff v. 396. Adelsmöns gifftermål och hwad förwärcas wid ofrälse gifte v. 500. Gifftermål wägras brudgumme 399, v. 483. Hinder i gifftermål 397. Then, som will hindra gifftermål, sättje borgen 1593, vide m. Gifftoman. Om then, som lägrat en qwinna, kan twingas till gifftermål v. 432. Syskonebarns gifftermål v. 365, 445. Gifftermål i skyldskap 1374. I förbudne leder 1454. Gifftermål med then, som förr är fäst 1262. Om giftoman kan förhindra gifftermål med then, som henne lägrat 1378, 1574. Qwinna för gifftermålet kränkt 3552, vide m. Lägersmål. Thet, som uti gifftermål förwärcas, om thet skall komma till slächten eller till the fattige 1380.

Giftoman v. 288, v. 471, 475, 1243 ad 1253. Gifftoman för tien-

stehjon v. 389, v. 476, husbonde för piga 1508. Gifftoman antingen moder eller förmyndare v. 390, 394. Faderfader eller broder 391, 392, 394, 1246. Fader eller moder v. 391. Fader eller son 643, 654. Broder eller farbror v. 469. Farfarsfar eller farbror 1067. Testamentarii eller legitimi 1244. Styffader 1259, 1371. Broder, särdeles halfbroder, eller faderfar 1376. Gifftoman för son 394. Förmyndare och gifftoman 470, åtskillnad them emellan v. 394. Gifftomannarätt och præference v. 393 etc. Gifftoman eller fader hindrar giftermål v. 395, 1273, 1544; vide Giftermål. Gifftoman och mö twista v. 475. Gifftoman, om må annan substituera 1512, 1514.

Gifftorätt i hustrus aflinge godz, för giftermålet wärfde 176, 513, v. 513, 867, 873, 1309. Gifftorätt i staden och på landet 202. Gifftorätt v. 315, 404. Gifftorätt uti fideicommissis 324. Gifftorätt uti tvegifte v. 364. Gifftorätt ante communionem corporum v. 401, it[em] när ächtenskapz rätt begynnes 1283, 1300, 1545. Gifftorätt i frelse gods, huru må ansees för präster v. 512, 514, 600. Gifftorätt, huru förwärlkas med hor v. 407, v. 409, v. 415, v. 484, 492, och hwem then tå tillfaller 409, 496, 498, v. 503, 1380. Gifftorätt thess, som för ächtenskapet lägersmål haft 410, 3552. Om en man har gifftorätt i sin fästemös godz, then han häfdat, men will eij ingå ächtenskap med henne, emedan hon har gifftorätt uti hans egendom 864, 870. Gifftorätt i godz rän-
tor till creditorerne v. 483, v. 488. Gifftorätt i fast morgon-
gåfva i staden 1316.

Giftostämman, om landbo, som för giftostämman afflyttar, och om jordägande, som nöden drifver 2823.

Gradernes supputation i arf 77; vide Computatio, Arf.

Grafwar, när the sälljas, hembjudes kyrkjan 2534 b.

Gudztjänsten försumma och böter therföre, hörer ej hit 2110 a.

Guldsmed, som sälljer förfalskat silfwer 2558 b.

H.

Häfd i cronojord 976. Häfd och synetwist 985. Häfd och häfdarättighet i stadsens jord, som contradistingveras dominio 2157.

Urminnes häfd, om må gälla emot rå och rör 2323 a. Häfd,

thår någon förtiger sin rätt 2324. Häfdz förmån för in-teckning 3573, 3709, 3729 ad 3726, 3731, 3735, 3747, 4005.

Häfdabyte 125, 2156 a.

Hägnad, vide Gärdesgård.

Hamnerätten 1216 ad 1230, 1932, 3750, 3758, 3786.

Handel och contracter 87.

Hängja, om kvinnor må 3660.

Handsträckning i kjøp, om then är af nöden 2199 c, 2699 a.

Handtwärkare på landet 2038.

Häradzfogden, om han skall ha upsicht på vägar 1966 b.

Hembud, om thet är af nöden 113, 693, 1632. Till hwem thet bör ske 1633 etc. Om hembud 2165 b, it[em] 2170 e. Thess fatalier 2608 d, it[em] 2610 etc., 2660.

Hemföljd och hemgift, vide Medgift.

Hemula, then, som eij gitter, hwad bötes 2305 a.

Hemman, $\frac{1}{4}$ dels 943, $\frac{1}{4}$ och $\frac{1}{8}$ dels 951. $\frac{1}{8}$ dels må förblifwa, men härefter ei tillåtas 1861 b; $\frac{1}{8}$ dels äro aldeles förbudne 1952 b; it[em] mindre än $\frac{1}{4}$ dels 1945 a; $\frac{1}{4}$ dels må ei tala om skada i by 1875. Hemmans delning 1495. Hemman sättes i stället för byar 1862 a. Hemmans bygnad v. 1862 b.

Hofarticlarne 2794. Cap. i. 2861, B 3014. C[ap.] 3. B 3014 b, 3015, 3017. C[ap.] 4. 3021. C[ap.] 5. 3023, 3027. Ifrån § 42 ad § 60 3029; § 61 3033; § 67 3034 ad 3037.

Högdjur fälla, thess straff 1056.

Högmålssaker, och huru pactiones cum diabolo och trulldom kunna ges 2331, 2339. Methoden wid Högmålsbalken 2334, 2345.

Högmålsbalken, med thess påminnelser och discourser theröfwer upläst och corrigerat. Cap. i. Om affall ifrån Gud 2338, 2346, 2416, 3181, 3185, 3622. C[ap.] 2. Om trulldom 2348 d, 2417, 3192 a, 3200, 3623. C[ap.] 3. Affall ifrån rätta läran 2351 g, 2417, 2464, 2469, 3201 a, 3203 a, 3209 a, 3624. C[ap.] 4. Om Gudz namns lastande 2353, 2418, 2465 d, 3212, 3625. C[ap.] 5. Om eder och svordom 2355, 2418, 3269, 3625. C[ap.] 6. Om sabbatzbrått 2359, 2419, 3271, 3274 d. C[ap.] 7. Om förrädelige stämplingar emot konungen 2360, 2369, 2421, 3305, 3323, 3329, 3627; vide m. Förräderij. C[ap.] 8. Om lasteligt tahl emot konungen 2361 c, 2370, 2372, 3332 b, 3339 b, 3628. C[ap.] 9.

Om förgripelse emot konungens rättigheter 2371, 2423, 2373, 3336, 3629. C[ap.] 10. Om konungens frijd 2361 d, 2424, 2466, 2375, 2470, 3341, 3633 a. C[ap.] 11. Om myterij 3343 c, 3634, C[ap.] 12. Om falska tijenders utspridande 3349 b, 3634. C[ap.] 13. Upbära högre tull 2376, 3350, 3635. C[ap.] 14. Om dueller 2381, 2425, 2468 a, 2471 b, 3360, 3368, 3635. C[ap.] 15. Angifwa falskeligen och förtala någon hos öfwerheten 2384, 2472 b, 3372, 3377, 3636. C[ap.] 16. Förfalska mynt, wicht etc. 2387, 2428, 2472 d, 3381, 3636. C[ap.] 17. Om mordbrand 2397, 3392. C[ap.] 18. Om mord 3404, 3637. C[ap.] 19. Om sielfspillingar 2398 a, b, 2432, 3406. C[ap.] 20. Dråp på föräldrar eller barn 2400, 2432, 3414, 3637. C[ap.] 21. Dråp på husbonde 2401, 3424, 3638. C[ap.] 22. Om bälgemord 2405, 2431 a, 3425. C[ap.] 23. Om barnemord 2407, 2431 b, 3430. C[ap.] 24. Om förgöring 2409, 3436. C[ap.] 25. Om twegiffte 2394, 2428, 3445. C[ap.] 26. Om tijdelag 2412, 2432, 3449.

Edzöresbalken.

C[ap.] 27. Om kyrkio- och tingsfriidsbrätt 2443, 3489, 3499, 3506. C[ap.] 28. Om borgfrijd 2385, 2427, 3509. C[ap.] 29. Slag på konungens betjente 3510. C[ap.] 30. Fängelsebrätt 2386, 2427 b, 3511. C[ap.] 31. Om hemfrijd 3514. C[ap.] 32. Om allmän landz- och wägefrijd 2396, 3516. C[ap.] 33. Om kvinnofrijd 2443 b, 3518. C[ap.] 34. Förlijka högmålssaker 2412, 2432 b, 3520. C[ap.] 35. Om edzöre 3521.

Hoor. Om dess straff för qvinna skall wara swårare v. 395, v. 447, 3566 ad 3572. Gifftorätt, huru genom hor förwårkas v. 407, v. 409, v. 415, v. 484, 492, 1327. Thess gifftorätt, som sin maka till hor orsakar 1326. Hvilkom den förwårkade del tillfaller, mannen eller barnen 409, 496, 498, v. 503. Hwad med hor förbrytes 446, 447, 1327 ad 1333, 1608. Hwad med hor förwårkas må af then brotztlige eij sedan ärfwat 639. Morgongåfwa, huru ansees i hor 1328, 1330. Huruwida rationes mitigantes uti dubbelt hor må anses eller refereras emot lifsstraffet 3147, 3168, 3173 a. Hwilken är målsägande uti hor, när then oskyldige makan thet eij angifwer 3347, 3357, 3495, 3538, 3576. Thess straff, som före bedrifvit hor och sedan lönskeläger, et

- vice versa 3531. Om enfalt hor 3562. Mitigantier uti enkelt hor 2587 b, 3562, 3565. Vide in Lägersmål, Skillnad.
- Hospital. Arf, som them tillfaller 811.
- Hugga. Vide Skogzhygge. Orter tillåtelige at hugga och skjuta på v. 1915 d.
- Humlegårdar, när the ej läggēs, får jordäganden böterne 1020. Afrad af humlegårdar 1021. Huru the må läggas 1094. Om humlegårdar 1884 c, 1887.
- Hus anses som lösören 97. Hus i staden, huru ärfves v. 315. Hus i staden, huru byggas må 964. Vedergällning och arbeteslön för hus, som bygde äro på jordsens ägor 1861 c. Nödige hus 1869 a. Hus, cujus periculo the stå, vide Stånd.
- Husesyn med skattebonde 1023, 1208, 1933.
- Husbonde dräper tienstehion med våda etc. 2494 c. Husbonde dräpes, vide cap. 21 Högm[åls]balken. Husbonde gifftoman, vide Gifftoman.
- Hushyra, huru må ärfvas v. 356. Hyrans betalande, borgen och pant therföre, it[em] böter I 2329 ad L 2329 fin[em].
- Hustru, huru mannen må hennes jord sällia, byta, et vice versa, vide Jord. Hustru, om hon för mansens caution eller förseende swara bör v. 378; vide Giäld. Hustru hafwande effter mans död 438, v. 468. Hustruns rätt att sällja ur boet 685. Then, som förklaras för ens lagl[iga] hustru, huru länge hon skall wänta på honom, at han ändrar sitt sinne 865. Hustru fölljer sin mans willkor och heder 1308, 1406.

I. [J.]

- Jaga i olaga tijd 1052. Jägerijstaten och embeten 1053.
- Jämkning i arf, vide citata ad cap. 16 Ärfdabalken.
- Immission 2669 ad 2677 fin[em]. Immission i Estland i stället för subhastation 2966 b, 2978, 2984, 3011, 3013, C 3014, 3026.
- Inlagzfa, thess förman in concursu 375, 376 etc., 788.
- Inlösen af testamenterat och bördejord, fatalia thertill 692, vide Börd.
- Intagor, huru med them skall procederas 1855 b, 1857 b, vide Jord. Intaga annars ägor 1886.
- Inteckning, therom talas 101, 2148 b, 2180 a, 2189 b, c, 2674 ad 2678. Intecknad jord må ej upbjudas, och dommaren gifve till-

känna, om intecknat är 114. Inteckning af tvenne på ett ting 181, 188. Om obligationers och panters inteckning 183. Inteckning, huru må gälla emot pantförskrifning och klar obligation 2191 b. Inteckningz rätt och præference emot annan 2662 a, 2666 d. Inteckning af allmän och special pantförskrifning 2180, 2667, 2669 et vide m. Pant. Om panters inteckning för Banquen 3068, 3076. Owillkorlig inteckning 3080. Huruwida långlig procession utan judicial inteckning kan äga förmån för then, som vigilerat 3573, 3709, 3720 ad 3726, 3731, 3735, 3747, 3789, 4005.

Interesse. Om then, som winner præference till sitt capital, må ock niuta interesse för ens annars capital 164. Interesse, huru stort en förmyndare skall stå före 903.

Interessenters instämmande, af hvilka soml[ige] äro utländes 3410, 3574, 3577, 3760 ad 3770, 3789 ad 4003.

Interlocutorier, om dilation och wad theruti X 2329 b. Interlocutorier och qverela uti contumaciæ saker, vide Contumaciæ dom.

Inventarium, thess upprättande och nödvändighet 81, v. 369, 370, v. 370, etc. ad 375, 500, 1725. Af hvem thet bör uprättas v. 363. Om medgiffit uti inventario skall upföras v. 369, vide m. Medgiffit. Arf tillträda utan inventario v. 373. Beswärligheter vid inventering på landet v. 373. Inventarium sker på landet af häradzhöfdingen 1682 etc. Inventarium af förmyndare 876. Förmyndare försummar inventarium 374. Innom hvad tijd invent[arium] bör uprättas 781, 1433, 1725. Om Förmyndarecammaren må öfver allas i staden boendes egendom inventera 1429, 1438 ad 1453, 1761, 1764, vide m. Förmyndarcammar. Hos adelen, af hwem inventering bör ske, om af Förmyndarcammaren 1693, 1695, vide prox[ime] superius. Inventarium inlägges förseglat 1544. The, som inventera, om the och skola skifta arvet 1692. Inventarium skilljes ifrån specification af egendomen 1728, emedan the äro separati actus, såsom ock inventera och wärdera, effter hvilka actus delningen följjer 1741. Inventarium, then, som försummar, thess straff 1760. Inventarium gifves halfft åter af hustrun, när hon träder i annat gifte 2162 a. Inventarium, then ej uprättar wid afwittring, hwad then förwårkar 1413. Om alla sterbhus under stadsens jurisdiction lydande böra låta

uprätta inventarier, fast thär allenast äro myndige arfvingar 3281 ad 3300 fin[em] 3301, 3304, 3311, hwilket ändrar cap. 12 af nya Ärfdabalken, it[em] 3314, 3317, 3321.

Jord. Jordz slag, huru många 94, 2143, 2807. Odaljord 684. Kyrkjors jord, om then är konungens 2144. Anses som frälse 2145. Jord i staden, thess slag 516, 1407, 1409, 2516 b. Thess sälljande och köp 2532 d. Jordz natur i Lijfland, 2620. Jordeköpz ryggande 117. Jordz sälljande, vide m. Arfvejord. Jord sälljes ej simpliciter i oskift bo 118. Jordz sälljande i fattigdom 130. Jordz sälljande och upbud 2150 ad 2165. Mans rätt att hustruns jord sällja, hwilket bör ske med hennes underskrift om samtycke 129, 174, 640, it[em] 644 ad 650, 791, 1317, 1320, 1603. Med hennes eller hennes slächts samtycke 1568. Sällja hustruns jord i staden 683. Hustruns jord såld igenfås, men betales af henne nyttan hon hafft af penningarne 1689. Hustruns rätt att sällja mans jord i nödfall 1323. Byta hustrus och omyndigs jord 125, 622, 2152, 2174, 2176, vide m. Byta. Jord inlöses med hustruns penningar, hwad gifforätt hon tå deruti äger 1311. Omyndigz jordz sälljande och lösen 437, 438, 896, 2174, 2176, vide Förmynd[are]. Jordz sälljande af föräldrar till födo 2178. Jord sälljes stycketals, böter derföre 2524 e. Jordz köpande i delar 2525 a. Jord, huru må pantsättjas, 167. Effter högsta prijs, ibid[em] ad 170. Pantsättja jord till 2:ne 171. Pant- och wädsatt jord 96, vide m. ad tit. Pant. Hwad grund ute jordetwister sökas må 1866 a. Ny jordz uptagande 1857 b, 1873 b, 1953. Huru therwid skall procederas 1951 c, 1952 c.

Jordabalcken, thess method 13. Jordabalken upläsen och der öfwer discurrerat 15, 1629. Cap. 1. 2143, 2512, 2521, 2653, 2797. Cap. 2. 2146 c, 2518 b, § 4 2530, 2606. Cap. 3. Om laga fång 2147 a, 2535, 2798 d. C[ap.] 4. Om arfvejord 2148 b, 2537 c, 2654 b. C[ap.] 5. Byta jord 2154, 2542, 2544, 2602, 2656 b, 2799. C[ap.] 6. Jords sälljande 2158, 2164 ad 2171, 2607 c, 2610, 2614, 2621, 2631, 2657 d, 2799. C[ap.] 7. Bortgifwa jord 2177, 2635 b, 2642. C[ap.] 8. Pantsätta jord v. 2179 a, 2188, 2643, 2658, 2661 b, 2669 ad 2684, 2801 b. C[ap.] 9. Utmätning af jord 2195, 2684 a, 2688 d, 2802 b. C[ap.] 10. Lagfarande 2199 b, 2696. C[ap.] 11. Klander 2301, 2700 ad 2712,

2803. C[ap.] 12. Rå och röör 2311, 2713 ad 2722, 2804 b. C[ap.] 13. 2313, 2723, 2805. C[ap.] 14. Om syner 2317, 2731, 2747, 2750, 2805 b. C[ap.] 15. Om urminnes häfd 2321, 2765. C[ap.] 16. Om utjordar 2325, 2771. C[ap.] 17. Om tijonde 2328, 2772 b, 2810. C[ap.] 18. Om städsel och hyra E 2329, 2776, 2811. C[ap.] 19. Om afrad G 2329, H 2329, 2783, 2812 b, 2823.

Juramentum calumniæ, om thet må brukas i nedre instantien 2009 d, 2024 b, 2115 a. Göres ock af advocaten v. 2119 e.

Jura majestatis v. 9, 12, vide paulo post om Konungz rättigheter.

Ius patronatus, then, som äger, bör wårda kyrkian 1116 etc.

Ius repræsentationis uti fremmande arf v. 345. Ius repræsentationis, hvad? 1484, 1518, 1539, vide m. citata ad cap. 3 et 4 Ärfdabalken om sam- och halvesyskonebarns arfzrätt, huruvida där är någon repræsentatio. Ius repræsentationis in linea descendenti 78 v., 284, 316, 1533. Där intet ius repræsentationis är, om då må ärfwas per stirpes v. 318. Vide pl[ura] in tit. Arf [in] princ[ipio].

K.

Klander och jäf, vide cap. 11 Jordabalken hujus ind[icis]. Klander i arf, vide cit[ata] ad cap. 17 Ärfdabalken.

Koplarskors straff 3586 e.

Konungsbalken, om densamma talas fol. v. 3. Upläst och therwid discurrerat 5. Konungz- och Edzöresbalkarne, om the skola fogas tillsamman 5. Om edzörsstraffet kan sättjas i Konungzbalken 53, 54. Konungzbalken och jus publicum, hvad tijt föras bör, att thet lemnas Kongl. M:t 1556. Hwad dijt föras bör eller utslutas, och hwad i gamla Konungzbalken är abrogerat 2486. Om then må fördelas per capita 2827. Cap. 1. Ubi de verbis Swea, Göta rijke 2488 a, 2629 a, 2828, ad § 2 2834 a. C[ap.] 2 2491 b, 2840. C[ap.] 3. Om konungens kröning 2492, 2845 a. C[ap.] 4, 5. 2492. C[ap.] 6 ibid[em] 2846 a. C[ap.] 9. 2492, 2847 a. C[ap.] 10. 2847 b. C[ap.] 11. 2493, 2849 a. C[ap.] 12. 2849 b. Konungzbalken å nyo upläst och corrigerat 2852, 2858. Det, som förmenes nödigt att införas i Konungzbalken 2859. Konungens rättigheter v. 9, 12, 2489, 2493, 2842 etc. Konungar i Sverige 170, 258. Konungens rätt tages först uth 1863 a.

Förgripelser emot konungens hög- och rättigheter 2371 b, 2373, 3336, 3629. Uti högre tulls och utlagors påläggande, *ibid[em]*, *it[em]* 2382. Igenom duell 2381. Upsättia sig emot konungen 2489 b. Om slächten skall straffas, *ibid[em]*, vide m. tit. Förräderij. Kongl. barnen 2846 a. Förrädeliga stämplingar emot konungen 3305. Dess straff 3307. *Pl[ura]* vide tit. Förräderij. Konungens testamente 3341 a. Konungens gårdar, de competentia judicis i the mål, som ske på konungens gårdar, der konungen *eij* sjelf wistas 2974.

Köpesumman i börd, om köparen therwid kan till eed bringas 215, vide tit. Börd.

Kostnad på barnen, om then bör beräknas 622, 651. *Affirm[atur]*, om fadren thet så förklarar 1700, 1703, 1709, vide m. tit. Föda.

Kropzpflicht, om then bör afskaffas 1114. Vide *pl[ura]* in tit. Straff.

Kyrkjans skada, huru och af hwem skall bötas 1116. *Ibid[em]*: kyrkjan bör wårdas af then, som jus patronatus äger. Kyrkja brännes, huru tå skall bötas 1145. Kyrkiobygnad 1113. Af hwad medel v. 1929 d, 1930 b. Kyrkjojord 961 [*in fin[e]*], 2520 e. Om thet är konungens 2144. Ansees som frälse 2145.

Kyrkioordningen. Om the thär anförde och refererade civile måhl skola i nya lagen införas, eller till Kyrkjoordningen remitteras v. 444, 3204 a ad *fin[em]* 3208.

Kyrkioplicht. Om then må undergå kyrkjoplicht, som sin fastemö häfdar, och sedan *eij* wigas will 434. Kyrkotjufwars kyrkjoplicht 2138, 2906, 2911, 3024. Kyrkioplicht uti hor och lägersmål 2586 a. Hwilka mål thermed må beläggas 3454, 3478. Att mö, som första gången förser sig, må slippa kyrkioplichten 3540 ad 3545. Kyrkioplicht uti flera lägersmål 3714, 3720. Kyrkioplichts bruk 3744.

L.

Lag. Till allmänna lagen föres hvad till domstolarne hörer 2, 250.

Huruwida uti allmänna lagen particulier förordningar och artiklar må införas 53, 3360 ad 3365. Orden lag och stadgar, om the må stå i lagen 6, 97. Om lagens revision discureras 1550.

Orden, som i gamla lagen finnes, om the här må införas 1875 d.

Laga fång, hvilka och huru många 24, 94, 1630, 2535.

Laga förfall, vide Förfall.

Lagfarande wid jord bör förkårtas 6, 98, 113. Uti lagfarande wid pantsatt jord observeras samma tid som wid sälljande 2188 a; vide Inteckning, Upbud, Stånd.

Lägersmål uti fästning 290, v. 411. Böter theruti v. 433. Om en therföre skall undergå kyrkioplicht 434. Lägersmål, then, som haft för ächtenskapet, hwad gifftorätt then äger 410, v. 432, 3552. Lägersmål under ächtenskapz lofwen 487. Om theruppå skall falla böter för hor, när thet eij fullbordas, *ibid[em]* et 488. Hwart thet skall föras om lägersmål 488. Lägersmål med fräl-ses mö 413, 510, 512, *ibid[em]* om thess straff. Lägersmål af mö v. 446. Om then, som henne lägrat, kan tvingas till wig-selen v. 432. Om dotter må få den henne lägrat 1534. Hwad igenom lägersmål förwårkas, när hon intet äger 1534. Om thet fasta igenom lägersmål kan förwårkas ifrån slächten 1535. Om dotter skall bewisa lägersmålet wara henne förlåtit af föräldrane, när hon will arf taga 1380, 1563; vide m. cap. 10 Ärfdabalken om arflösgörande. Låckat qvinna till lägersmål 3541, 3547. Straffet uti lönskeläger sättes eij rijsslitande, utan wattn och bröd 2137 a. Om straffet 2141. Huru thet skall ökas i fördubblade lägersmål 2142 a. Böter i lönskeläger 1506. Böternes fördel-ning i lägersmål 3538. Lägersmål med fästfolck oeh böter ther-före 2507 c, 2509 a. Thess straff, som förr bedrifwit lönske-läger och sedan hor, et vice versa 3531. Lägra en förr kränckt 2591 a. Ersättning för then kränckte 2592 a. Thess straff, som 4:de gången förser sig med lägersmål 2746, 2749, 2753, 2756, 2759, 2767, 2788. Qvinnans straff i lägersmål 3539, vide Kyr-kjoplicht. Straffet för lägersmål med mö och en kränckt är lijka 3540. Skyld- och swågerskapzbrått i lägersmål 2510 c. Om lägrat qvinna är wittnesför 3597. The, som på en tid begå flere lägersmål 3647, 3709, 3712, 3714. Vide etiam Hor.

Lägersmålsbalken. Om tittelen 2506 b. Cap. 1. 1506 c. Om böterne, *ibid[em]* 2586, 2591 a, 2594, 3525 ad 3539, 3540 ad 3556. Cap. 2. 2587 b, 2595 a, 3556. C[ap.] 3. 2588 a, 2590, 3562. C[ap.] 4. 2600 c, 3586, vide tit. Hoor. C[ap.] 5. 2597 b, 3586 e. C[ap.] 6. 2598 a et *ibidem* vers[o], 3592. C[ap.] 7. 2599 b, 3593. C[ap.] 8. 3596.

Lagmansdömmе, om thet ordet talas pag. versa 6 ad 8. Lagmans underhåld 2084, 2086. Lista på lagwadde saker insändes till lagmannen 3585, 3602, 3606 ad 3617.

Lägre råda, hwad thet är 252.

Landbo, om han må afdrifwas, när jordäganden twingas af nöd 2823.

Landsflychtig mans barns arfsrätt, när han stulit sig in och dem aflat 755. När hustrun reser till honom 756, vide pl[ura] ad cap. 8 Ärfdabalken.

Landskiöp, huru och af hwem theruti skall dömmas 2039, 2044. Quantum af böterna 2075 b, d, 2908.

Lasteligit tahl emot konungen 2370 b, 2372. Emot kongl. råden 2373.

Latinske ord sättes på swänksa v. 370.

Legitima, vide Testamente, Gåfwa.

Legitimatjo, barns, som aflas under ächtenskapzlofwen 482.

Leijde 2450. Förbryta sig under leijde 2466 c. General och simpel leijd 2470 a, 2471 a. Barns arfsrätt aflat under leide 756, vide ad cap. 8 Ärfdabalken.

Lijk uptages och synas i förment dråp v. 331.

Ljuga lijf och ähra af annan v. 328, 444.

Lön, om barnens underhåld theraf i ächtenskapz skillnad, v. 497, vide tit. Skillnad.

Lösöron, ärfde 311. Ärfde och wärfde 506, 516. Löst, såsom boskap etc. delas effter landzlag, men thet, som är utfört af staden, effter stadzlag, 723. Lösöron, borgares på landet, huru delas 739 ad 745.

Lytesbot 2501.

M.

Målsägande njuta betalning af delinquentens böter och arbete 3176.

Målsägande i hor, när then oskyldige makan thet eij angifver, vide Hor. Målsäganderätt 3453 b. I stöld 3668. Målsägande släpper tjuf 3699. Målsmansdöme, mans för hustru 414. När samma målsmansdöme begynnes 1283, 1300, 1545, vide m. Gifto-rätt. Hwaruti thet består 1285.

Mansbot 2450 c. Half mansbot 2499 a. Mansbot 100 daler 3154 b, d etc.

Manufactoriers inrättande 2955. Manufactorier, om the äro fast eller lös egendom, och huru the må delas 720.

Marck, om icke i thess ställe må sättjas daler i nya lagen 3152 b, c; vide Dahler, it[em] Mynt.

Medgiffit, hemgiffit och hemfölgd. Om then skall uti inventario upföras v. 369. Then skall till arfz återbäras eller beräknas 417, 504, 602, 650, 651, 1347, 1583. Effter hwad värde then skall återbäras, vide inf[ra] h. t. Then, som gifwes i jord, om then skall in natura återbäras 851. Medgiffit i fast 851, 1363, och huru then gifwas må 1364. Om hela medgiffiten skall återbäras 1352, 1611. Återbäres hel wid en af föräldrarnes död 1583. När medgiffit gifwes 412. Om thet är medgiffit, som gifz förr eller effter gifftermål 627 ad 632. Medgiffit, huru gifwes 1341. Om then skall ges med wittne 791, och intecknas 813. Medgiffit willkor 1359, 1416. Medgiffit, huru och af hwem skall bewisas wara gifwen med eller utan willkor, jemwäl huru stor han war gifwen 480, 835, 841, 847 ad 851, 1421, 1610. Huruwida medgiffit för fadrens eller mågens giäld må kunna tillgripas af creditorerne, och hwilken af them, antingen fadrens eller mågens, njuta præference; jämwäl när antingen fadren eller mågen är skyldig, huru medgiffiten tå kan behållas af mågen eller återtagas af fadren i det senare fall v. 411, 412 etc., v. 416 etc., 611, 616 ad fin[em] 621, 1343, 1345, 1349, 1364, 1423, 1427 etc., 1586, 1589. Lemnas till dommaren therom att effterse 1609. Medgiffit, utfäst och innestående, huru kan utgå för senare giäld 1345. Om medgiffit går till donatorem, där donatarius inge barn äger eller tå the äro döde 857, 1353, 1434. Medgiffit, om then kan återtagas af then, som gaf 1343, uti thess nöd 1423, vide supra ad quæst[ionem], huruwida fadrens eller mågens creditorer then kunna angripa. Huru medgiffit skall anses och värderas, antingen som then war, tå han gafz, eller som then är wid arf-skiffet 1351, 1531, 1588.

Menedare 3458.

Mitigantier refereras till öfverdommaren 2590 b. Mitigantier i dubbelt hor, vide Hor. Uti enckelt hor ibid[em].

Missgärningzmän förswara eller undanhielpa 2509, 2062.

Moder, om hon bör ha förmyndare jemte sig för barnen 877, vide Förmynd[are].

Morgongåfwor, adelens v. 287. The böra vara lika med andras på landet 407. Morgongåfwa är nödig v. 432. Skall af mannen gifwas eller af domaren förordnas 860. Hwarföre then gifwes hustrun 1546. Morgongåfwor och pacta antenuptialia improtocolleras 378. Morgongåfwas quantum 402, 407, 414, 415 etc., 1287, 1299, 1546, 1567. Till $\frac{1}{3}$ del i arfwegodz, och aflinge $\frac{1}{4}$ del quoad usumfructum 1402. Dess quantum, om thet bör rättas effter som egendomen war tempore nuptiarum, eller är tempore mortis 1300, 1303, 1397. Morgongåfwa, om then skall tagas af hans del eller af oskiffto v. 382, v. 384, 403, 1305. Morgongåfwa, willkorlig 515 etc. Thess willkor 838, 1304. Gifwes eij absolut 1399. Morgongåfwa i fast och inventarium therwid v. 402, 1293, 1296, 1316. Kan ges af löst och fast eller etthera 484. Morgongåfwa i löst v. 402, 416. Om then må ges i lösöron ad proprietatem och så mycket ringare etc. 1574, vide supra om thess quanto. Morgongåfwor i staden v. 402, 785. Hus i staden till morgongåfwa 602. Morgongåfwa i bördköpt jord 1404. Om aflinge godz må anses som arfwegodz i morgongåfwor 1293, 1296, 1400, 1402. Morgongåfwa, som går för gäld 377, 378, 382, 1287, 1288, 1298, 1689. Morgong[åfva], gifven af gäldbunden v. 406. När morgong[åfva] skall gifwas 1283, 1286. Then går tillbaka, när hon sig annan gång gifter v. 415. Morgong[åfva] till then, som förkränkes under ächtenskaps lofven och förklaras för ens laglige hustru 860. Hwem then får effter hustruns död 1071 et 1072. Morgongåfwa, thär flere kullar äro och om förre barn må få af sin moders senare morgong[åfva] 1289, 1301, 1303, 1304, 1315, 1574. Om barnen må taga sin moders morgongåfwa, förr än fadren dör 1290 etc. Om morgong[åfva] är fäderne eller möderne för barnen 1293. Fäderne 1295, 1301, 1303, 1304, 1315. Morgong[åfva] förskingras af man 1297. Hustru niuter gifftorätt i thet fasta, som i staden ges till morgongåfwa 1316. Morgongåfwa utgifve man, som hor gör 1328, 1330. Borgen af hustru för morgongåfwa 1402, 1403. Morgongåfwas återbärande 2162 b.

- Mulbete, ther till må utan lof skog rödjas 1042. Mulbete må eij delas B 1896 b.
- Munteligit förhör eller conférence 1787 c. Bör tillåtas agera skriff- eller munteligen, hwilketthera parterne villja 1835. Then, som wid conférence uteblifver, böter 2 daler 1977 c. Wid munteligit förhör är stor fahra och beswär, och huruwida thet må tillåtas 1978 b.
- Myndige åhr 179, 226, 474, vide Ålder, laga.
- Mynt. Förfalska mynt och bedraga någon thermed, thess straff 2387. Om myntetz förhögnig och proportion 2644 ad 2647 fin[em]. Myntetz proportion uti böter effter daler och marker, it[em] om thess valvation 3152 b, c ad 3158; vide Böter. Om myntetz valvation 3158 ad 3163. Thess proportion i böter 3163.

N.

- Naborätten och förmån att inlösa 1938. Hwilken af naboerne må inlösa hus 2167. Thess rätt att lösa och tijden 2198.
- Notification af rätten är eij nödig, när then andra will wädja 1795 c. Notification om wad till wederparten 1812, B 1813 d. Om notification 2694, it[em] 2796 b, it[em] 2964, 2982 b, jfr 3037 b, 3042 ad 3063, 3065, 3092 ad 3100, 3103, 3106, 3115, 3119. Notification af lagwadde saker till lagmannen ifrån häradztingen 3585, 3602, 3606 ad 3617.
- Nembdens embete 75.
- Nybyggen 63; vide m. Jord, om ny jordz uptagande.

O. [Ö.]

- Oächta barns arfzrätt, vide cit[ata] ad cap. 11 Ärfdabalken. Theras upfödande 366.
- Odalfasta, hwad thermed förstås 853.
- Öde by, huru uptages, och om thess ödeläggjande 248, 938, 940, 941, 943, 952. Frälsejordz ödeläggjande 942. Om then tå blir skattewrak och hwad straff therwid är 944. Ödesjordz åtskillnad 1006. Ödesgårdar 1011.
- Oenighet i ächtenskap och thess straff 632 ad 638, 1334. Om barnens och then oskyldige makens underhåld, thär separatio ad thorum är, vide Skilnad.
- Oförrätt med ordom, injuriæ verbales 3484.

- Ogräs kasta i grannens åker, thess straff 1885 b.
 Ohöflighet i skrifwande 1819.
 Omyndig, vide m. Förmyndare. Omyndigz penningar, hwar the säkrast måge indsättjas 890, 899, 901, 904.
 Omyndig, utlänsk eller som utlänsk förmyndare äger 921. Omyndigas rätt i arf, som utföres af fader 1650 ad 1655, 1656 ad 1659; vide ad cap. 9 Ärfdabalken. Omyndigz jordz sälljande, vide Jord.
 Opbud, vide Upbud.
 Öre och örtug, om ägorne thereffter skola läggas 1840 a, 1846 a. Effter öre och örtug är owiss mätning och olijka 1865 a, c.
 Oskifft bo, thär syskon sammanbo 426, 419.
 Orter, tillätelige att hugga och skjuta på v. 1915 d.
 Ottingz land 252.

P.

- Pacta antenuptialia v. 399 etc., v. 404 ad 406, v. 413, 515. Böra intecknas, och om med inventario 1394, 1598.
 Pålar må ej lemnas i sjöled 1906.
 Pant- och wädsatt jord 96. Thess åtskilnad 164. Huru jord må pantsättjas 167. Effter högsta prijs, *ibid[em]* ad 170. Pantsättja till twenne 171. Om ränta af pantsatt jord räknas för capital 164. Pant löses med penningar 173. Förstånden pant 186. Pantsättja annars jord 190. Pant, huru må utgå, thär gäld är 376. Om præference emellan general och special pant 2180 b, 2189 d; vide m. Inteckning. När pant är förskrifwen, betales thermed 2196 vers[o] a. Om pant och pantförskrifning *disc[urre]ras* ad cap. 8 Jordabalken 2643 ad 2678, jemte påminnelserne. Om thess förmån och process ad 2684 *fin[em]*, vide Præference. Panters improtocollering i Banquen 3068, 3076 ad 3082. Häfdz förmån uti pant framför senare inteckning 3721, 4005.
 Possessor, vide infra, vide Inteckning.
 Possession långlig, huruvida äger förmån för then vigilerat, vide Besittning, Inteckning. Possessor *bonæ fidei*, som af primo *adquirente m[alæ] f[idei]* något ärft eller köpt, om han thet skall mista 808. Possessor *b[onæ] f[idei]*, om han skall betala räntan 1695.

Præference emellan general och special pant 2180 b, 2189 d; vide m. Inteckning. Inteckningz præference emellan senare pantförskrifningar 2191 b. Thess præference, som sälljer, men förbehåller sig äganderätten, till thess han får full betalning 2301 b. Præference emellan then, som går till executoren, och then, som går till tingz och låter inteckna 183, 187. Om then, som vinner præference till sitt capital, må ock njuta interesse för ens annans capital 164. Præference mellan gäld och morgongåfwa 789; vide m. Morgongåfwa. Arf inestår hos fader, thess præference 1589. Creditorers præference 2683 b. Vide m. Gäld, Creditor, Inteckning, Pant, Häfd och Possession.

Præscriptio in criminalibus, om then ges 3598.

Prästers egendom delas efter stadslag 177 b. Prästernes privilegier i arfsak 360. Prästers arfsjord, huru ärfves v. 512, 601, 722 1470, 1473, 1476, 1624, 1639. Prästers giffforätt i fresegodz 513, 514, 600. Präster, om the skola uppehålla skall 1917 c. Prästegårdz hus 1025, 1026, 1108, 1111. Öfverbyggnad på prästgård och wedergällning therföre 1044, 1965 a. Prästegårdar, af hwad skog må byggas 1930, ibidem verso 1931.

Processen, vide Rättegång.

Procuratorer och advocater 73, 74 a, 1815, 1816 e. Om the skola swara för böter 1819. Concepisters namns underskrifvande 2125 c.

Profossen, the sig emot honom upsättja, så att missgärningsman undkommer 2058. Thess straff 2074, vide m. Missgärningsman.

Protocoll, om ordet protocoll 69. Protocollens insändande ifrån Slätzrätterna 2961.

Q.

Qwarn, ny qwarn, om må byggas wid odalqwarn, och huru 1097, 1106 etc. Väderqwarnars byggande 1900. Mölnestad byar emellan 1901, ibid[em] om sågeqwarnar. Ström- och qwarnstellens delning mellan by 1903 d. Böter, thess, som malar åt andra på nya qwarnar v. 1906 e.

Querela nullitatis uti contumaciæ domar, vide Contumaciæ dom.

Qwinnors vittnesmål i födslosaker 329.

R.

Rå och rör, om therom skall i Jordebalken införas 15 b, 100, 1846 d. Therom bör förutgå i Byggningsbalken 948, 953, vide Byggningsbalk. Been, hwad? 954. Rå och rör, hwad? och huru många? 955. Thär ej rå är, deles effter ägotalet 956. Landzrå 962. Tomterå 967. Rå och rör, huru må vara 977, 980. Rå och rör, nye, öfver hela rijket 1034, 1036. Om rå och rö vide v. 1836 c, 1878 a, 1950. Rå och rör på Gottland 1855 d. Theras straff, som rubba rå och rö, ad cap. 13 Jordabalken, 2063, it[em] 2067, 2069, 2723. Rå och rörs uptagande och inflyttjande 2080. Råstenars upsätjande 2585. Rå och rösläggande, thär inga stenar äro 2713.

Råd, Rijksens råd 65.

Rådzbane i mord 2452, 3072; thess böter 3090, 3107.

Rådmannatalet 67.

Rådstugubalcken 67 ad 71. Rådstugudag 2196 a.

Ransakning effter tjufsaker 2569 etc., 2575 b, 2583.

Ränta af pantsatt jord, om räknas för capital 164. Gifftorätt uti räntor och huru the gå till creditoren för mans gäld v. 483, v. 484, 492, 1313; vide Gäld. Räntor af ens borgares godz, huru delas 725; vide Afrad, Bruk. Vide m. Interesse.

Rättegångzbalck. Ad § 1. 2088; § 2. 2110; § 3. 2115; § 4. 2117 a; § 5. 2119 b; § 6. v. 2119 d; § 7. 2120; § 8. 2120; § 9. 2121; § 10 ibid[em]; § 11. 2122 etc.; § 17. om notification 2964. Om Rättegångzbalken talas 2509 b, 3739. Angående processens uniformité öfver allt 2959.

Reconvention emot them, som på konungens wägnar tala 2043 a, b.

Relation, när then bör återgifvas B 1786. Elljest bötes 1796 c. Thess återgifvande i cämnersrätten 1796 b. I Hoffrätten innom 8 dagar 1977 b. Relationer i små städer 2120 b. Lemnas till domaren i underrätterne, om the äro nödige X 2329 c. Referens, om han skall ge sitt votum jemte relation 2345.

Repræsentatio, vide Jus repræsentationis.

Resande kommer hit och dör, om thet arf, som faller effter honom 367. Såsom expediter 368. Resa från tingen, utan att ställa fullmäktig 1788 d.

Riga Stadzrätt 2634 b, 2909, 2946 a.

Rishöfde 325.

Risslijtande, thess proportion emot gatulopp och böter, vide Gatulopp och Böter.

Röfwa och plundra strandade fahrkåstar, om häradet theruti skall böta som för dulgadråp, eller huru sådant må straffas 2898, 2901, 2904, 2912, 2919 ad 2924, 2926, 2931, 2936 ad 2939.

Rustning. Gamla Rustningzordningarna 234. Rusttjenst i förra tijder, om tå afraden af jorden warit större än rusttjenstkostnaden 257, 258. Marcketahlet i rusttjenst 881. Adelens rusttjenst 2326 c. Rusthåldz börd och hembud 2518 b.

Rymma fahnan 3458.

S.

Sabbatzbrått, om therom allenast i Kyrkioordningen må handlas 3133.

Sällja arfwejord, vide Arfwejord och Jord. Sällja hustrus, omyndigz jord, *ibid[em]*. Sällja annars jord 190. Fatalia att återwinna sålt godz v. 430. Sällja hus i staden och köpa jord på landet, huru then tå må anses 1459. Sällja hö och halm ifrån gården 1210. Fjermare arfwinge sälljer, huru närmare thet må återtaga 430, 855; vide cap. 17 Ärfdabalken; vide m. tit. Upbud.

Sämja, vide Städja.

Såramålabalken 2501 etc. Vide Dråpm[åla]balken.

Servitutes uti annars ägor 1063. Servitutes rusticæ, fädriffit etc. 1924. Therom införes eij 1938.

Sjelfspillingar 2398. Nedskära them 2399. Then sådana nederkiär eller frälsar, om han må lida något till sin heder 2409.

Signerij, therom talas pag. 2350. Hysa signerskor, *ibid[em]*.

Siöröfwerij 2396. Vide m. Röfwa.

Skadedjur, som hwar skjuta må 1917. Skjuta them i jacht eller utom 1918.

Skähl. Alle skiähl wises in prima instantia 1790 b, v. 1976 d. Theras inläggande och förhållande 2115 b.

Skallefogde 1054. Skalleböter 1055. Skall, om präster skola then uppehålla 1917 c.

Skårstenssopare 1050.

Skatt, på gårdar lagd 275. Skattejord, dess åtskillnad med stubberätt 18. Skattejord 67. Skattejordz förmån 245. Skattejord

uptages och brukas 1016. Om nya ägors uptagande af skattehemman 1857 b, 1953; vide Jord. Skattewrak 249. Skattebondes straff, som afraden ej i tijd erlägger 132 ad 142, 144 ad 151. Skattejord upbiudes för utlagorne 1018. Huru then må upbjudas 1089. Skattebonde arfwinge, som är frelseman, thess rätt att ärfwa skattejord 154, 157 ad 163, 194, 217 ad 224, 229, 235, 253, 257, 258, 276 ad 280, 393.

Skiepp äro lösöron 722.

Skillnad i ächtenskap och om barnens underhåld samt then oskyldige makans v. 445, 496 ad v. 498; *ibid[em]* hwad som förbrytes. Hwad hustrun må niuta 1336, för sig och barnen 1609, 1616, vide m. Hor. Skillnad till säng och säte, huru then oskyldige makan och barnen tå skola underhållas af boet 603, 608, 613, 639. Om then skyldige ock må niuta något 613 ad 616. Om någon administrator öfwer boet tå skall sättjas 605. Thess wijte, som sådan skilnad wåller 608, 610, 612, 632 ad 638. Om delning i bo, ther *separatio* ad *thorum* sker 623 ad 627.

Skjutna willdjur må fullföljas utom egne ägor 1914. And och willgås bör tillåtas skjuta 1915. Djurskjutande och wad theruti 2042 a, 2076, 2905. Huru adelen må tillåtas skiuta på egne ägor 1961 a et *verso* *ibidem*.

Skogarnas conserverande i Bergzlagen och annorstädes v. 1860 a. Then, som vill hugga på skogen, begäre skiffte 1897 c.

Skogzhygge och wad theruti 2042 a, 2076, 2905. Skogzhygge på Diurgården, hvarunder thet lyder, när thet sker af någon utom hofstaten 2981. Om under Slätz- Borg- eller Häradzrätten 2987 ad 3010; vide m. Trä. Böterne therwid 3008.

Skogzeld, om thess förekommande 1922. Om wad therwid tillåtes 2151. Böternes fördelning 2152.

Skriftning, vide Kyrkioplicht.

Skriftwäxlingar behöfwes flere i underinstantien 1788 e. Duplica och replica äro onödige B 1790 c. I rådstugun en skrift af hwar part, och the samme i öfwerinstantien 1796 e. *It[em]* ifrån then nederste till then öfwerste rätten kunna the samme brukas v. 1804 c. Vide in fine h. tit. Acternes afskrifvande och inlefwererande B 1811 a. Huru många skrifter må inläggas B 1815 b. Skriftwäxlingar i Hoffr[ätte]n 73, huru många B

1800 a, v. 1803, in fine. Om dubbel skriftwäxling må tillåtas i the saker, som immediate upptages i Hofrätten 1817 c. Libeller skrifwes rena 1819 b. Skriftwäxla emellan sessionen i Hoff[rätte]n 2124 b. Libellen tillställes vederparten 1835 b. Libellers widlöftighet 1815 a. Acternes widlöftighet wid lagmansrätten 1818 a. Så framt allenast en skriftwäxling tillåtes, bör ock nödig widlöftighet tillåtas 1980 a. Originalacten blir qwar i rådstugun 2117 a. Om the mer än en gång må afskrifwas 2124 c. Replicera och duplicera är bättre än låta komma till conférence W 2329 a. Om en eller 2 skrifter må tillåtas, och om conférence 2343 b.

Skyld- och swågerskaps brått i lägersmål 2510 c.

Slå sin förman eller husbonde 3422, 3452 a, 3462 ad fin[em] 3477.

Slächt, huru anses i börd 200, 203; vide m. Börd. Slächtén, om skall straffas, när någon förbryter sig emot konungen 2489 b etc. 2493 a.

Slåttsrätten, om therifrån immediate må sökas Kongl. revision ordinarie eller per querelam 2742, 2758, 2762, 2944 b ad 2945. Thess inrättande och jurisdiction 2961. Om the mål, som ske på konungens gårdar, thär Kgl. M:tt eij sielf wistas, dijt höra 2974. Terminen att beswära sig öfwer thess utslag 2975, 2976. Om djurgårdarna therunder lyda 2987 b ad 3000, neml. allenast criminalia, som thär ske, ibid[em] et 3001.

Slåtarticlarne 3751, 3787.

Slöserij, lag theremot 181.

Smidior, theras inlösen och börd 2526 b.

Solskiffte blifwer som förr 1875.

Soldater, som öfwerfalla sina rotebönder 3756.

Sons giftermål, vide Giftermål.

Städja och stubberätt 19, 2146, 2530. Städjehemman, om the komma under crono eller frälse 2146.

Stadsens jord 20. Stadsens politie 68. Stadsens rämärcke v. 359. Stadsens bygning 966. Stadzboer hålla nät med landzboerne 1917. Stadzwachten öfwerfalla på posten 2038, vide Wacht.

Stånd, laga stånd wid exequerat jord 692. Cujus periculo hus står, köparens eller bördemans 2161 b. It[em] sälljarens eller köparens 2166 § 3.

Stämning i gemen v. 1795 d. Genom hwilken och hwar stämning må lefwereras, och thess innehåld 1784. Skriftelig stämning 1785. Genom hwem och hwar, om i huset then skall lefwereras 1791, 1822 b ad v. 1824 b, 1826 a, v. 1975 d, 2020 b, B 2099 e. Anslås på husdörren C 2093 e, 2100 F. Om then skall utgifwas af häradzhöfdingen eller någon annan skriff- eller munteligen v. 1824 b. Om stämningen skall anslås wid alla boställen 1832 a. Stämning i saker, som immediate upptages i rådstugun 2088. Skriftelig, i hwad mål och huru 2089 e. The böra ske alla med häradshöfd[ingen]s wetskap 2091 a. Stämning på kyrkiowallen 2091 a, 2093 b, 2100 b. Stämna vittnen 2092. Att stämna genom 2 stadtjenare, dennas frihet 2092 a. Thess stämning, som är utländes, lemnas i thess hus B 2093 c, C 2093 e, 2100 F. Skriftelig och genom stadtjenare 2097 a. Stämning på the förnäma är lika, *ibid[em]*. Stämning går med påsten 2097 b. Munteliga gå *eij an v.* 2097 c. Then stämde och domaren nämnes, *ibid[em]* d. Stämning i criminalmål v. 2099 c. The, som stämna, om the skola af häradshöfdingen underrättas 2100 a. Hwar stämning kan lefwereras, om till ens fogde 2100 c. Till arrendatorer går *eij an v.* 2114 a. Then, som är i annan stad 2101 b. Om han är långt borta 2101 d. Then, som är utom riket 2102 F. Om stämning talas och pag. C 2329. Stämning till lagmansrätten är onödig, när som wädjas 1803, uthan i thess ställe lägges besvären in 1820 a, *it[em]* 2017, *vide m.* Beswär. Stämning till Hoffr[ätte]n uti wadsaker 2964 ad 2966, 2967 c. Huruwida then bör uphöra eller brukas och om notification 3037 b; *vide Notification.* Peremptorie stämningar till häradzrätten 1234 ad 1237. Peremptorie citation uti executionsmål för Banquen 3069 b, 3082. Huru flere interessenter skola stämmas 3410, 3574, 3577, 3760 ad 3770, 3789 ad 4003.

Stämningzpenningar gifwas häldre, när partens skrift communiceras 1813 a, B 1813 e, 1979 b, d. Eller när acta insinueras 2008 b. Om then skall betala stämningzpenningar, som låter stämna genom andra än häradshöfd[inge]n 2090 g, 2099, 6.

Stämningzterminen, *vide utlysande af tingen* 1829 b, 2011 a, 2012 a. Till cämners[ätte]r 2022 b, 2107. I mindre måhl 2129

- b. The, som äro utom lagsagu, stämmas till wiss tijd 2022 c, såsom i Estland. Stämningstermin för utländske 2023 a. Termin af 14 à 8 dagar 2101 a. The långvägade stämmas till wiss dag och tijd 2104 d, 2106 b. Vid thet ena tinget sättes terminen till thet andra v. 2104 b. Termin för bördeman, som är utrijkes 2159.
- Stöld och thess åtskillnad 48. Thess straff 177. Ther flere stjäla 307, vide pl[ura] Tjuf.
- Straffet uti lagen, om skall följjas åt wid hwart måhl 48, 53. Straffetz åtskillnad effter stånden 86. Thess proportionerande emot böter, vide Böter, Gatulopp, Arbete. Kropzpflicht, om må afskaffas 1114. Kropzpflicht i gemen 3032. Kropzpflicht, när ej kan bötas i the måhl, som eij äro urbota 3169 b ad 3172 fin[em].
- Strandade fahrkoster, vide Rölfwa.
- Ström och qwarnställe, huru må delas emellan by 1903 d.
- Stubberätt, dess åtskillnad ifrån skatte 18, vide m. Städje.
- Subhastation i Estland, vide Immission.
- Sunder- och samkullas arf, vide citata ad cap. 3 et 4 Ärfdabalken.
- Swidia, om thär till lof begäras skall på häradzting 1041. It[em] af frelseman, ibid[em] et 1048, 1142 a.
- Swijn släppes eij på ängar 1883 a. Om swijns ringande, intagande och utlösen 1907.
- Syn. Ägande syn och nemden wid syn 957. Processen vid syn 958 etc. Kostnad therwid 959. Syne- och häfdetwist 985. Synetijd kan eij wiss utsättjas 1049. Om syn v. 1839 c. Påminnelser om husesyn 1933. Then eij förnöijes med häradszyn och dom, hwart then skall gå 2314 c. Vide m. citata ad cap. 14 Jordabalken. Hwem som skall bestå expenser wid riddare-syn 2813 ad 2822.
- Syskon bo samman i oskifft bo 419, 426.
- Syskonebarns giftermål v. 365, 445; vide m. Giftermål.

T.

- Tagelott, äldsta broders v. 424, 1702, 1704. Tagelott i manufactorier, som considereras som lösöron v. 427. Mans och fädernes arfwingars tagelott i hufvudgodsen v. 305, v. 311. Halfbroders tagelott uti fädernes godz för samsyster v. 427. Om

fader kan disponera om tagelotten uti arfwejord emellan syskonen 451. Om tagelott gifves then, som är af samma slächt, som godset kommer ifrån 793, 1710.

Tegelbruk 1025.

Temere litigans i första instantien 2344 d, dess straff 3312.

Testamenten 80, v. 300, 449. Äro på landet och i staden lijka 454. Testamente af arf och fädernes jord v. 307 ad 311, 318, 386, 655, 657, 659 etc. Af arfwejord på landet och i staden 691, vide m. Fideicommiss. Af adelens hus i staden 1724. Testamente emellan barn af arfwejord v. 402, 451, *ibid[em]* om fader kan disponera om tagelotten i arfwejord. Testamente från barnen i arfwegodz tillåts ej v. 452. Testamente af bördköpt jord v. 453, 692. Fädernes arfwejord, huru må testamenteras, när mödernes slächten närmare eller allena är v. 440, 449, v. 450, v. 451. Testamente af gäldbunden, om thet skall återgå, förrän arfwejorden tillgripes 456, vide *inf. h. tit.* Testamente af arfwejord, när nästa arfwinge är utrijkes, och huru stort 703, 831. Om alt kan testeras ifrån utrikes arfwinge 825 ad 829. Testamente af löst och aflinge v. 307 ad 311, 318, 387 v, 442, *ibid[em]* de legitima 1621. Af löst på landet och i staden 1740. Af ärfde lösöron och aflinge v. 453. Testamentsfrijhet i aflinge 1621, 1717. Testandi et dandi potestas emellan barn och fremmande 505, v. 505, v. 507, vide m. Fideicommiss. Testamente, thär gäld är 456, 705, 709. Testamentarius, om bör swara till gälden 688. Testamentum nuncupativum, om thet bör vidare skrifteligen bekräftas v. 438, 442, 598, 1716. Testamentum prodigi et ebrü 442. Test[amente], som sker af owänskap med arfwingarne v. 442. Test[amente] till billtoge 443. Till kyrkior 453. Till pios usus 1755, 1738. Om hela testamentet skall rubbas, när för mycket är testamenterat 455. Test[amente] må ej brytas utan nöd 671; vide Fideicomm[iss]. Testamente tas af testatoris del v 455. Testaments wisshet och säkerhet 522. Testamente af hustru 599, 606. Om thet må tillåtas och, när barn till äro 607, 707. Testamente till adoptivos 687, 708. Testamente emellan man och hustru 709. Arfwinge dölljer testamente 710. Thess straff 1746. Om fiermare må klandra på olagl[ig]t testamente, när ej närmare therpå

talar 710 ad 713, 718, 1719. Testamente bryter posthumus 713. Wittnen wid testamente 830, och om testamente, thär wittnen eij kunna wara 821. Bör wara wittnen och datum 1723. Then, som skrifwer test[ament]e på testatoris begäran, om then kan vittna 3681, 3707. Dess edzformulär 3717, 3733. Konungens testamente, then, som påtalar 3341.

Tjärubrännande 1919 b.

Tjldelag, vide regist. ad cap. 26 Högm[åls]balken.

Tiggareordningen upläst 2913, 2919.

Tjenstefolk, som unga uptagas och upfödas 225. Tjenstefolkz forum, som äro hos fremmande ministrer v. 477. Theras gifftomän, vide Gifftoman.

Ting, ordinarie, kallas allmänna häradzting 100. Extraordinarie: urtima ting. Vissa tingzterminer 100. Ting, om skall hållas hos länsman v. 1928 b. Fasta, improtocolleringer, upbud böra ske på allmänna ting 2164 d. Om tingzställen på gästgifwaregårdar 3489. Tingz utlysning, vide Utlysning. Extraordinarie ting, hwad saker thär må optagas 2107 b. Tingz-gästningzpenningar, theras fördelande 2019 a.

Tijonde penningen 386. Om therom må i lagen införas 1650, 1665. Tijondepenningens afgift af en borgares egendom, som 2 åhr för sin död blef civil betjent, hvars hustru sedan blef gift med en borgare i en annan stad, dijt hon ock flytte 2865, 2868, 2874 b, 2877, 2880 ad 2898, 2901, 2906, 2924, 2444 a, 2961, 3014.

Tjuf. Theras åtskilnad v. 444. Vide m. Stöld. Kyrkjotjufvars kyrkioplicht 2138 a, 2906, 2911. Tjufwegodz återtagande och ransakande theruti 2569 ad 2576, 2583. Förslag, om wissa jurisdictioner må inrättas för tjufwerij, och at tjufwar må underhållas af publico 2954 a. Stöld effter vist quantum må afdömas af cämnerstr[ätte]n 3026. Tjufwars straff, thär flere äro i stölden 307, 3100 ad 3103, 3108 ad 3114. Straffetz proportionerande mot böter, vide Böter. Summan i stöld och tjufwars straff 3661 etc., 3670, 3687. Processen att afhöra tjufwar 3664. Tjufwars underhåld och angifwande 3665, 3671, 3729. Tjufwars ed 3667. Tjuf, som dör, betale thet stulna 3667. Målsägande rätt i stöld 3668. Målsägande, som tjuf släpper 3699.

Tjufmålabalcken, Cap. 1. 2551, 2576 b, 3660, 3670 ad 3678, 3687, 3693, 3698, 3729; C[ap.] 2. 2552 b, 2578 a, 3727; C[ap.] 3. 2555 a, 2579 a; C[ap.] 4. 2556 a, 2579 b; C[ap.] 5. 2556 b, 2580 a; C[ap.] 6. 2580 b; C[ap.] 7. 2557; C[ap.] 8. 2563; C[ap.] 9. 2556; C[ap.] 10. 2569, 2576, 2583. Memorial på saker, som synes kunna föras till Tjufm[åla]balken 2574.

Tomt, thereffter äro ägorne proportionerade 22 pr. Om then må wara åkers moder 1840 a, 1846 a. Moder- och bygningstomt samt tomtterå v. 1864 c. Hwar gård bör ha dubbel tomt 1865 b. Tomtz delning, thär bärg och bäckar äro v. 1865 d, v. 1866 b. Tomt rifwes ej utan orsak v. 1866 a. När bonden flytter på swinewallen, lägges förra tomt till oskiftt igen 1867 b. Modertomt 1875 c. Tomt på swinewall 1955 e.

Torfskyrd på oskiftt marck och böter therföre 1897 d.

Torp, om the må byggas 1046. Torp äro ej by 1849 a. Torpz uptagande 1857 a, skattläggande v. 1859 c; vide m. Hemman, $\frac{1}{4}$ dels och $\frac{1}{8}$ dels.

Trä, bärande, som fälles 1139. Att hugga them bör sökas lof, och huru 1203, 1913 d. Små bärande bör tillåtas att hugga och om böter för olag[ig]t huggande 1909. Hugga i allmänningen 1910 a. Nedhugga planterade trä 1912, vide m. Skogzhygge.

Trolofning, vide Fästning.

Trälldom, thermed göra skada 2348 d, 2351 f. Vide m. citata ad cap. 2 Högm[åls]balken.

Twefästning och twegifte v. 360, 361, 364. Gifftorätt i twegifte v. 364; vide citata ad cap. 11 Ärfdabalken.

U.

Umägor, hwad? v. 423.

Underhåld, vide Föda et Barn.

Undsägning, om then skall angifwas 3033 a.

Upbud, om sälljaren skall upbjuda 101, eller köparen 105, 111 [in] fin[e]. Om sälljas kan förr eller effter upbuden 108 ad 112. Upbud och lagfarande sker i hwart härad, thär jorden är belägen 120. Upbud sker på 3 måndagar 2160 a, 2165 a. Införes i wissa böcker 2164 b. Böra ske på wanliga ting 2164 d. Om then är nödig i bytesjord, och huru långlig possession må

gälla, thär ej upbud är 2542. Om upbud har samma krafft som fastebref 2706 c. Om upbud skall ske uti godz, som går in cessionem, för bördemannen, när han thet will lösa, som en annan bjuder 3315, 3318. Vide m. Lagfarande et Stånd.

Uprop, när thet försummas första och andra gången 1786. Parterne ware tillstådes vid upropen 1787 b. Upropz försummande v. 1795 e, böter therfore vid häradr[ät]te[n] 1796 d. Huru upropen må ske 1836. Huru thermed må upskjutas 2110.

Upsåt till mord 55.

Urfiäld, hwad? 23.

Urminnes häfd 24, 25 ad 29, 98 a, 1630; vide m. Häfd.

Uthäradz nämnd uti tvist mellan by och allmänning 1036.

Uteblifwande, parternes, thermed förblifwer wid förordningen 1815 a. Then, som uteblifwer in termino, om han har giort sig sin swaranderätt förlustig 3066 a ad 3067, vide m. Contun[aciæ]dom.

Utjordar och theras bebyggande 21, 22. Utjord, hwad? 950. Therom hörer till Jordabalken 1841 b. Om the må hemfalla sina bolbyar 1841 c. Utjord, som hafwer tomt v. 1849 b. Then bygges eller hemfaller bolbyn. Om utjordar 2325. Om utjord må sälljas 2326 b.

Utföra arf och penningar 351, 352.

Utlänsk, vide Utrijkes.

Utlagor, thess straff, som större utlagor pålägger, therom disc[ur-rera]s ad cap. 13 Högm[åls]balken 2376, 2382. Then ej i rät-tan tijd them utgifwer M 2329 ad P 2329; vide m. Afrad.

Utlösen af dommar, vide Domar.

Utlysning af ting, thertill brukas wissa tingzterminer 2011 b, 2012, neml. lagmanstingen 3 månader förut, och häradztingen 3 vec-kor. Utlysning af tingen communiceras med landshöfd[ingen] B 2192. The långwägade underrätte sig om utlysningen 2104 d. Om wissa tingztijder kunna utsättas 2104, it[em] 2106 d, och huru långt förut ting bör utlysas, ibid[em]. Lagmanstingen, om the ock skola communiceras med landzhöfd[inge]n v. 2103 b, v. 2104 c, it[em] 2128 b.

Utrijkes arfwinges arfzrätt, vide citata ad cap. 9 Ärfdabalken. Thess rätt i testamente 825.

W.

Wachten. Öfwerfalla stadzwachten på posten 2038. Thess straff 2055. Om wachten tå må skjuta skarpt v. 2057. De, som opsättja sig mot profossen 2058, 2074. Öfwerfalla wachten 2071 b, 2073 b, 2078, v. 2131 d. Om them, som äro i sällskap med sådana it[em] 2134, 2477 a. Öfwerfalla wachten och executionsbetjente 2480 a. Hwilka therunder begripas 2481.

Wad emot domar och om domares vad emot parten 958. Wad ifrån cämners[rätte]n 404. Är swårt, att thet skall ske in instante 1781 c. Vad inom 3:dje dagen 1782. Till 3:dje dagen från cämners[rätte]n S 2329 a. Innom 2 dagar v. 1795 c. Vide m. Beswär. Lagmännen insände lista på appellerade saker v. 1835 a. It[em] härardzhöfd[inge]n till lagmannen 3585, 3602, 3606 ad 3617. Om wad må tillåtas i saker, som angå byg-mader 1983 a, ibidem v. a. Huruwida wad må tillåtas i skogz-hygge och förbudne djurs fällande 2042 a, 2076, 2905. Om thet tillåtz uti skogzeldzsaker 2151 v, 2905. Om wad tillåtz emot resolution om wittnens habilité 2596, 2601 b. Om wad uti wittnens jäfwande 2748 b, 2759, 2761.

Wådaboth uti alla wådsmål finnes utsatte i landsl[agen], men eij i st[ads]l[age]n 1172.

Wådeld, vide Eld.

Wägerödning, huru må delas till hwar 1105.

Wåldtäckt 2443 b.

Wåldzwärckan på jord 29.

Wallhjon, dertill bruka manfolck 1908 b. Walhions straff, när bo-skap förkommer v. 1908 b.

Wallacka och flå, then, som någrom thet tillwiter 1892 d, v. 1918 F.

Wärdering wid arfwejordz sälljande 103, 108. Wärdering wid in-venterande af omyndigas egendom, som skall sälljas 894. Wär-deringzmäns eed 2196 b. Om värdering och hwilka thertill må brukas 2685 b, it[em] 2688 d etc. Första värdering i stä-der, thär ingen cämnersrätt är 2689 a.

Wargegård 1055.

Wargegrop 1918 d.

Wattnwärcka, hwad? 97.

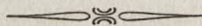
Wäxelbalcken 3650. Cap. 1. 3652; Cap. 2. 3652; C[ap.] 3. 3653.

Wigsel, vide Gifftermål.

Willdjur förfölja på annars ägor 1914 b.

Wittnens antal v. 336. Qvinnors vittnesmål i födslosaker 329.

Wittnesmål och eed wid barnafödsel, om thet må ske af modren
749. Laga vittnes requisita 2168 a. Wad emot vittnens habi-
lité, vide Wad. Om lägrat qvinna är vittnesför 3597. Wittnen
i testamente 3681, 3707, 3717, 3733; vide m. Testamente.

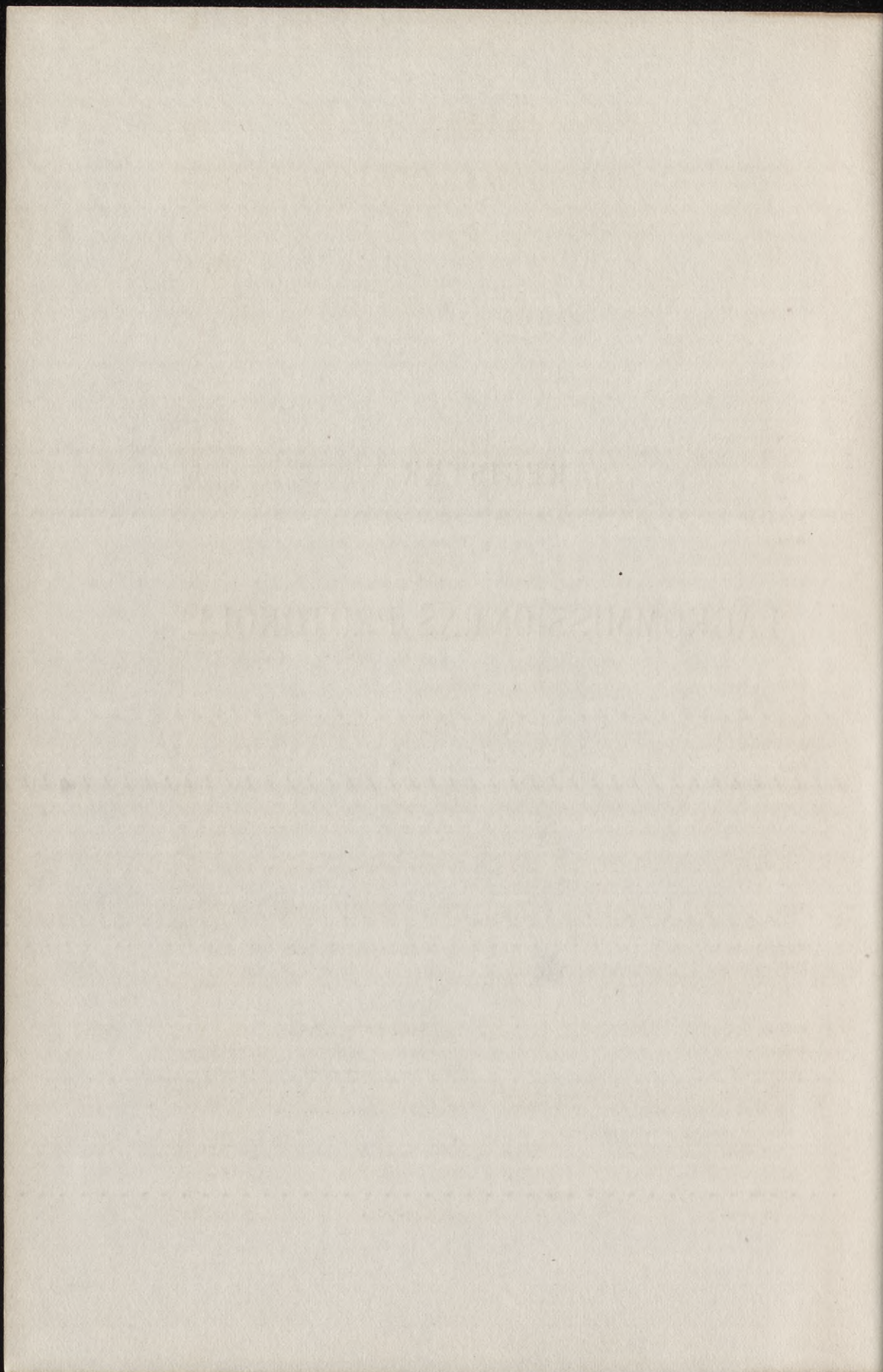
REGISTER

TILL

LAGKOMMISSIONENS PROTOKOLL

1686—1735

Abalienatio
 juris domicilii I 9

Adel I 83, 100, 107—113, 115
 jfr Frälseman, Frälserätt.

Advokat I 33, 34, III 64—66, 68

Affall
 från Gud II 24—26, 29, 47, 92—96, 165,
 300, III 302
 från rätt lära II 28, 47, 53, 55, 98—99,
 166

Afgärda by I 372, 403, 426, 430—433, 476,
 507, III 219, 282

Afrad I 60—67, III 233

Afskrift III 34

Afvita II 52, 53

Afvittring I 206, 313, 314, III 160

Aga II 42, 52, 153, 314, III 298

Angifvelse
 falsk II 135—139, 309
 skyldighet till II 62, 73, 100, 186—187

Anstiftande
 af dråp II 42
 af stöld II 63, 69, 207

Apel I 459
 jfr Bärande träd.

Appellation se Vad.

Arflösgörelse I 171, 172, 188, 225, 226,
 241, 293, 295, 314—316, 323, 325, III
 102, 279

Arfrike I 6

Arfskifte
 bevis för I 250
 efter prest I 326
 i arfvingars frånvaro I 253
 i domarens eller två gode mäns
 närvaro I 248
 jämkning af I 250, 253
 tid för I 208, 313
 jfr Arfslott.

Arfslott
 enligt lands- och stadsrätt I 113, 136,
 142, 145—148, 190, 194, 249, 326,
 III 157, 168
 i bolby och strögods I 250—252
 i bruks tillverkning I 190—193
 i hushyra I 190
 samarfvingars I 36, 140, 149—151, 153,
 156, 157, 159, 161, 193, 234, 254, 273

Arfsordning I 36, 114, 120—124, 130—
 140, 148, 151, 156—158, III 102

Arfsrätt
 biltogs I 176, 335—337
 biltogs skyldemäns I 164, 175—176, 335
 —337, 418, 419, III 279
 efter oäkta barn I 196—198, 200
 efter prest I 194
 efter student I 194
 främmande trosbekännares I 194, 418,
 III 279
 för barn afladt i tvefästning I 194—196,
 259
 för barn afladt i tvegifte I 194—196,
 198, 199
 för fjermare skyldeman, då när-
 mare skyldeman icke anmäler
 sig I 255
 för moder, som kvävt sitt barn I 170—171
 för ofrälse till frälsejord I 15
 förrådares skyldemäns I 162, 164, 175
 förverkas genom dråp å arflåtaren I 154
 —155, 162, 163, 174, 417
 förverkas genom förräderi I 175, 334—
 335, 417
 odöpt barns I 160
 oäkta barns I 148, 152, 155, 196—198,
 200
 preskription af I 177, 225

- utländsk mans I 165, 176, 179—186,
200—202, III 328
vid skyldemäns död i gemensam
fara I 159
- Arfvejord**
byte af I 55, 57, 58, III 317
försäljning af I 49, 50, 54
- Arrest** se Kvarstad.
- Auktion** I 75, III 332
- Bank** I 47
- Barlast** I 494
- Barnamord** II 45, 52, 155, 312, 316
- Bedrägeri** II 65—67
- Begravningskostnad** I 59, 209, 214, 216,
III 296
- Belgmord** se Fosterfördrifning.
- Beneficium**
divisionis III 333
- Bergsbruk** I 351
- Bergsmanshemman** III 113
- Besittningsrätt** I 9
- Besittningsskydd** I 14, III 184, 300
- Beskattning**
olaga II 34—36, 37—38, 125, 129, 311
- Besvär** II 268, III 76, 77, 80, 85—87, 90
—92, 291, 299
jfr Exceptio.
- Betalning**
före förfallodagen III 261
- Betalningsmedel**
lagligt III 252, 270—271
- Betalningsort** III 333
- Bevis**
skriftliga I 12—13, 46, III 34
- Bi** I 370, 423, 480
- Biltog** I 164, 175—176, 335—337, 418—
419
- Biskopsdöme** I 4
- Bo**
oskiftadt I 54, 246—248, 252, 420
- Bodelning**
vid dråp å hustru I 167—169
- Boдрägt** II 63, 73, 267, 282
- Bok** I 459
jfr Bärande träd.
- Bolag** III 294
- Bolby** se By
jfr Afgärda by.
- Boningsrätt** I 9, 10
- Borgare** III 286, 287
- Borgen** III 292, 335
för rättegångskostnad i preliminära
och processuella mål II 238
kronobondes pligt att i rättegång
ställa II 191, 203, 204, 205, 231—
233, 299, 350, 352, III 78
tvist om III 74
- Borgmästare** I 31, 32, 40
- Borgrätt** I 4
- Boskapspenningar** I 63
- Bouppteckning** I 37, 198, 204—208, 230,
232, 234, 313, 420, 421, II 105—115,
117, III 280
- Brandmästare** I 400, 401, 402, 496
- Brandordning**
för Stockholm I 402
- Brandstod** I 62, 402, 440, 441, 479, 499,
508
- Bref**
olofligt brytande af II 66, 216
- Bro** I 409
- Brofogde** I 378
- By** I 354, 429
anläggning af I 29, 102, 337, 353, 403
oskiftad I 382, 406, III 286
- Byamål** I 346, 354, 404, 424, 427—429,
437, III 283
- Byggmästare** I 491
- Byggnad**
allmän I 466, 483
jfr Kyrka, Prästgård, Tingshus.
- Byggnadsordning**
för städerna I 345—346, 370—371, 395
—403, 416, 485—487, 490—494, 496
—499, III 245
- Byggnadsskyldighet**
å skattejord I 410
- Byggningsabalken** I 26, 27, 29, 101—104,
337—345, 346—370, 370—394, 403, 423
—473, 476—485, 504, 506—509, II 1—
3, 77, III 234—245, 282—285, 286, 288
—289, 290—294, 296, 297, 298, 299, 324
—325, 328, 344
- Byggningsborgmästare** I 32
- Byggningspenningar** I 63
- Byggningsstomt** I 437
- Byrdabud** I 51, 73
- Byte**
af arfvejord I 55, 57, 58, III 317
af hustrus jord I 57

- af jord på landet mot stadsfastighet..... III 116
af omyndigs jord I 57
- Båttled**..... I 458
- Båtsman**
som öfverfaller rotebonde II 192, 195—197, 199—202, 269
- Bärande träd** I 360, 373, 459, 460, III 290
- Bördsrätt** I 18, 36, 41, 47, 55, 56, 73, 82, 84, 85, 87—91, 417, III 216—225
jfr Hembud.
- Böter**
fördelning af I 362, 422
i civila och kriminella saker I 9
till de fattiga I 225
utsättas i silfvermynt I 49
ärerörige I 49, 90, III 301
- Causæ exheredandi** se Arfölgörelse.
- Caution** se Borgen.
- Cessio bonorum** se Konkurs, Urarfvagörelse.
- Commercieborgmästare** I 32
- Computatio**
canonica I 35, 119
civilis I 35, 119, 138
- Conférence** se Förhör.
- Consistorium regni**..... I 30
- Consummatio matrimonii** III 100
jfr Vigsel.
- Contumaciæ dom** se Tredskodom.
- Crimen**
læsæ majestatis divinæ I 26, III 202, 204
læsæ majestatis humanæ III 204
- Dagsverke**
försummelse att utgöra..... I 63
till allmänna byggnader I 364, 468
- Dagsverkspenningar**..... I 63
- Damlucka** I 458
- Danaarf** I 5, 154, 159, 177—178, 182—188, 202, 255
- Dansk rätt** I 17, 49, 121, 178, 180, 199, 206, 313, II 40, 214
- Delaktighet**
i brott II 10—12, 62
- Delningsgrund**
i by se Byamål.
i vatten I 457
- Deposition**
kronobondes skyldighet till II 191
- Depositionsmål** III 73, 74
- Depositum** I 209, 210, II 67, III 265—267, 269, 272, 292, 293
- Desertio malitiosa** se Öfvergifvande.
- Dom**
förklaring af III 187
lösen af I 489, 495, III 40
offentliggörande af II 151
- Domare**
embetsfel af I 456
lärdomskompetens III 198
- Dominium**
directum I 84
- Donation**
allodial, feudal, se Skattejord, frälsemans rätt till ärfd.
- Donationer**
Furstarnes I 465, 473—476
- Dop**
såsom vilkor för arfsrätt..... I 154
- Driftefä** II 68
- Dråp**
af sinnessjuk I 417
med våda I 171
rättsfall III 45—53
å barn II 42, 149, 313, III 307
å föräldrar II 313
å husbonde II 42—44, 153
å hustru I 167—169
- Dråpmålsbalken** I 163, 170, 415, II 169, 230, 238, 244, 254—263, 271, 272—279, 289—292
- Duell** se Envig.
- Dulgadråp** I 5
- Ed**
borgmästares och rådmans I 31
konungs I 7
råds I 7
stånders I 7
vid lösen af såld arfvejord I 91
jfr Juramentum, Svordom, Värjemålsed.
- Edgårdsmän** I 258
- Ediktalstämning** se Offentlig stämning.
- Editionspligt** III 89, 92
- Edsöresbalken** I 3, 38, II 169, 340—348, III 295, 297—302, 305, 319
- Ek** I 360, 388, 407, 459
jfr Bärande träd.
- Eldskada** se Skogseld, Vådeld.
- Embetsborgmästare** I 32

- Engelsk rätt** I 152, 165, 319, 330
Envig II 37, 51, 56, 131—135, 163, 173, 309, 311
Error juris I 123
Exceptio
 dilatatoria III 136
 peremptoria 35, 136, 272
 plurium citandorum III 291, 293
 jfr Invändning.
Executoriale I 80, 81
Exekution I 38, 44, 64, 79, 501—502, II 16, III 23—27, 30, 144
 af tredskodom I 501—502, III 23—27, 30
Exekutionsbetjent
 brott mot II 16, III 178
Exekutionskostnad III 22, 55—56, III 114—115
Exekutionsobjekt
 val af III 192

Fals och flärd III 285, 286, 287
 jfr Bedrägeri.
Fardag III 334
Fasta se Lagfart.
Fatalia
 juris et iudicis III 66
 vid besvär öfver exekutiv myndighets utslag III 345
Fideikommiss I 158, 319, 329—334
Fiske
 olofligt I 454
Fiskköpareordning II 270, 336
Fiskvatten I 457, III 286
Forum
 aftal om III 60
 för främmande sändebuds tjenare I 293
 för prest i brottmål III 16
 för uppbud I 55
 i börs- och naborättstvister III 340, 341
 i förmånsrättstvister III 296
 i konkursmål III 14
 i mål om kontrakt III 97
 i mål om ärekränkning mot domare eller exekutor III 79
 invändning mot III 86
 i rekonventionsmål III 340
 i skuldfordringsmål I 55, II 23
 vid crimen læsæ majestatis III 202, 204
Foster I 161, 173—174
Fosterfördrifning II 44, 52, 153—155, 315, III 306
Fransk rätt I 152, 166
Frillobarn se Arfsrätt.
Frimarcknad III 286, 288
Frälsejord
 får ej ödeläggas I 338—341
 ofrälse mans rätt till ärfd I 15, 118, 127
Frälseman
 skilnad från adelsman I 83, 100, 107—113
Frälserätt I 15—17, 83, 100, 228, 293, 315 —317, 322—324
Furtum usus II 74
Fylleri I 130, II 32, III 327
Fynd II 67—69, 217, 253, 265, 267, 272
Fä se Kreatur.
Fängelse
 vid vatten och bröd I 39
Fästning
 dubbel I 194—196, 259, 289, 290, II 317, III 343
 hemlig I 227, 294
 ryggande af I 128
 skilnad i I 257, III 276, 314, 321
 skriftlig III 143, 149, 152—155
 verkan af I 329, 278—284
 återgång af III 150
Fördel
 af bo I 239, III 166, 275
Fördelshemman I 361
Förfall
 laga I 255, 499, III 18, 28, 31—33, 70, 71, 127, 133
Förfalskning
 af handlingar II 141, III 306
 af mynt II 38—40, 51, 56, 140—141, 310
 af mått II 142
 jfr Mått.
 af vikt II 142
 jfr Vikt.
Förgerning se Giftmord.
Förhör
 muntligt I 34, 488, III 68—69, 70
Förköp I 54
Förlikning
 i mål om tjufnad II 62, 73, 186—187
 i tvistemål III 28, 342
Förmedling I 432, 470, III 286
Förmyndare I 21, 26, 38, 77—78, 95—96, 126, 204, 208, 260—261

Förmyndarekammaren

i Stockholm I 249, III 348

Förmånsrätt I 79, 80, II 241—242, 244—
250, III 121, 226, 233

Förråderi I 175, 334—335, 417, II 31, 32,
49, 58, 59, 83, 115—117, 118—122, 128,
166, III 304

Förskingring

af statsmedel II 36, 130, 309

Förstfödslorätt I 6

Förtal I 163, 266, III 311
jfr Årekränkning.

Föryttring

af annans fasta egendom I 82

af fast egendom i oskiftadt bo ... I 54

af hustrus fasta egendom I 57, 58, 76

af omyndigs fasta egendom I 261, III 119

Föräldrarätt

vid äktenskapsskildnad... I 267, 310—312

Gata

allmän I 345, 346

skyldighet att underhålla ... I 395—397

Gatulopp I 39, II 265, 266

Genstämmning III 125

Giftermål

adlig jungfrus I 226, 293, 314—216, 323

dotters I 171, 225, 226, 297

enkas I 127, 296, 304

form vid ingående af I 128
jfr Vigsel.

fänges III 128—131

medlems af konungahuset II 86

mellan frälse och ofrälse I 15—17, 172,
179, 228, 316—317, 322

mellan syskonbarn I 127, 267

sons I 189, 293, 297, 300, 304, 305, 307

—309

återgång af I 239

Giftermålsbalken I 76, 86, 125—128, 150,

155, 158, 171—173, 179, 189, 194—196,

198—199, 200, 204, 206, 211—214, 215

—217, 220—246, 257—259, 267—269,

278—284, 286—313, 314—328, II 20, 77,

III 72, 98—106, 143, 149—156, 157—161,

162—166, 168—171, 275—217, 313—315,

319, 320, 321, 327, 328

Giftmord... II 46, 157—159, 316, III 306

Giftoman I 126, 220—225, 227, 286—289,
291—293

Giftorätt

ante communionem corporum ... I 231

enligt lands- och stadsrätt I 86, 233, 234

grundlägges genom vigsel I 231

i afkastning af hustrus enskilda egen-
dom I 298, 303, 306

i aflingjord I 76, 326

i bördköpt jord I 18

i fast egendom I 150

i fideikommiss I 158

i lösören I 326

inom prästeståndet I 326, 327

vid dråp å hustru I 167—169

vid hor I 125, 236—239, 244, 268, 269,
299, 311, 317, III 160

vid lägersmål före äktenskapet ... I 239

vid tvegifte I 199

Grafrum

köp af III 116, 216

Grosshandel III 286, 287, 288, 325

Gräsgäld I 338, 405

Gåfva ... I 9, 202—204, 218, 319, III 227

Gårdastod I 358

Gårdetal I 467, 468

Gårtjufnad I 23, 189

Gäld

efter död man I 210, 218, III 305, 327

makes I 59, 76, 212—214, 298, 303, III

101—102, 158—160, 168—171, 277, 321

Gårdsgård I 351, 365

jfr Stängselskyldighet.

Gästgifvare I 351, 368, 393—394, 412, III

298, 299, 351—352

Gästgifvareordning III 351—352

Hamburgisk rätt I 293, 356, 402

Hamnfogde I 412, 413

Hamnrätt I 412—416, 466, 469, II 205,

220, 294, 296

Handelsbalken I 40, II 239, 264, 336, III

117, 121, 156, 254—272, 284—294, 295,
328

Hassel I 459, 508

jfr Bärande träd.

Hemfridsbrott III 298, 299

Hembud I 47, 52, III 118, 119, 120, 218

—221, 223—225

Hemgift I 204, 240, 244—246, 295, 318,

III 104—106, 112—113, 163—166, 275,

295, 314, 327

Hemmanskyfning I 342, 435

jfr Torp.

- Hofartiklar II 240, III 98
 Holländsk rätt II 151, 293, 356
 Hor I 125, 171, 225, 236—239, 244, 268,
 269, 299, 311, 317, II 187
 Hudstrykande I 39
 Hufvudskrift III 34
 Humlegård I 21, 357, 373, 405, 447—448,
 III 284
 Husesyn I 358, 409—410, 469—471, III
 297, 298
 Husesynsordningen I 363
 Husransakan II 70—72, 76
 Hustru
 ansvar för gäld, se Gäld.
 Häfd
 får icke åberopas mot kronan I 13, 256,
 II 233
 urminnes I 8, 12—14, 44, 46, II 260, 298,
 III 324
 Häfdabyte I 57
 Häfdande
 i fästning I 257, 258—259, III 108—112
 Häradsallmänning I 388
 Häradsfogde I 484
 Häradsting
 allmänt I 48
 utlysande af III 33, 126, 132
 Högdjur I 367, 391, 392, 411, 461, 507,
 III 290
 Högmålsbalken I 26, 27, 130, II 24—56,
 92—105, 115—160, 165—168, 169, 170,
 173—174, 299—318, 327—328, III 246—
 251, 302—307, 311
 Ignorantia juris II 136
 Immission se Införsel.
 Inbrott II 62, 186
 Införsel I 81, III 123
 Ingrepp
 i konungens rätt II 33, 50, 124, 125, 167
 Inprotokollering se Inteckning.
 Inskription
 till balkarna I 7
 Instruktion
 för vakten vid Barnhuset och Smed-
 jegården III 145—148
 Instruktioner
 falla delvis utom allmänna lagens
 område I 103
 Intresse se Ränta.
 Inteckning
 af fordran (panträtt) I 53, 72, 73, 74, 79,
 III 122, 184, 201, 321
 af äktenskapsförord I 212, 235
 af morgongåfva I 212
 förnyelse af III 118, 119
 för tvenne på ett ting I 78, 80
 renovation af III 348
 Inteckningsbok I 48, 53
 Inventarium
 se Bouppteckning.
 Invändning III 35—36
 jfr Exceptio.
 Jagträtt I 366—369, 391—392, 411, 461—
 462, 481—482, 507, 508—509, II 5, III 290
 Jernbref I 3, 6
 Jord
 bördköpt I 9, 18, 41
 förverkad I 44, 45
 Jordabalken I 7—19, 41—59, 71—76, 78,
 —82, 84—92, 349, 350, 398, 416, 423,
 425, 426, 427, II 2, III 113—114, 116—
 123, 215—234, 318, 322, 324, 327, 328, 334
 Jordafång I 12, 44
 Jordaköp I 47, 49—52, 54
 Jordebok I 424, 428, 429, 467
 Jordnatur I 8, 31, 41, 43
 Jura majestatis realia majora I 2, 6
 jfr Konung.
 Juramentum
 calumniæ I 501, 506, III 36, 61—64, 71,
 107, 182, 201
 paupertatis III 74
 jfr Ed.
 Jus
 belli I 6
 comitorum I 6
 domicilii I 9
 electionis I 6
 langobardorum I 152, 155
 inhæisionis III 44
 monetæ I 3, 6
 naturæ I 297
 patronatus I 381
 primogenituræ I 6
 repræsentationis I 36, 153, III 102
 jfr Arfsordning, Arfslott.
 retractus se Börsrätt.
 sequelæ I 392, 461
 Justitieborgmästare I 32

- Jäf**
 mot domare III 20
 mot vitne III 19, 93
 mot äktenskap I 269, III 327
- Knektehåll** I 102, III 113
- Konfiskation** II 66
- Konkurs** I 37, 306, III 14, 263
- Konung**
 eger allena stifta lag I 6, 46
 öfriga rättigheter I 6
 jfr Konungabalken.
- Konungabalken** I 2—7, 26, 30, 38, 43,
 II 56—62, 77—88, 122, 124, III 197, 200
- Kreatur** ... I 384, 385, 405, 406, 449, 480
- Krigsartiklar** I 25
- Kronojord** I 8, 31, 43, 470, III 113
- Kroppstraff** I 59, II 180
- Krögeri** I 369
 jfr Gästgifvare.
- Kvarn** I 374—376, 455, 458, III 288—289
- Kvarstad** I 80
- Kvinnofrid** III 300
- Kvittning** III 334
- Kyrka**
 byggande af I 380—383
- Kyrkofrid** III 295
- Kyrkoherde** I 381
- Kyrkojord** I 344
- Kyrkoplukt** I 188—189, 190, 258—259, II
 160—163, 187, 190, III 45—53
- Köp**
 bryter lega III 193
 med omyndig III 285
 återgång af ... III 285
 jfr Jordaköp.
- Köpmansbok**
 vitsord åt III 208—210
- Köpmålabalken** se Handelsbalken.
- Lagfart** .. I 47, 52, 55, 82, III 119, 227
- Lagfartsbok** I 48, 53
- Laglott** se Testamente.
- Lagmansembete** I 4, 28, II 21—22, 295,
 III 45
- Lagmansting**
 utlysande af III 15—16, 33, 125, 126,
 132
- Lagspråk** I 5
- Landsallmänning** I 388
- Landsköp**... II 4, 6, 17, III 254, 256, 287
- Landträtt** (lifländsk) I 4
- Legat** I 6, 267
- Legitimation** I 6, 297, III 99
- Leijd** I 336, II 31, 50, 54, 55, 126, 306,
 335, III 336, 350
- Leuterationsrätt**
 Slottsrettens III 345
- Lex**
 commissoria III 292
 duodecim tabularum I 37
 salica I 156
 sumptuaria I 125
- Lifländsk rätt** ... I 4, 355
- Liggedagar** III 326
- Likbesigtning** I 166
- Lysning** I 128
- Lån** III 264
- Lägersmål**
 adlig jungfrus I 226, 241, 268, 323, 325
 af kvinna före äktenskap I 239, II 163
 —165
 med fästekvinna I 239, 257, 258
 straff för itererad II 169, 187
 under äktenskaplöfte I 301—303
 jfr Trohetsbrott.
- Lägersmålsbalken** II 230, III 275, 308—
 309
- Löfjeri** II 97
- Lösningrätt**
 för delegare i fastighet eller vatten I 472
 för delegare i stadsfastighet I 395
- Lösören**
 begrepp I 45
 disposition öfver, se Gåfva, Testa-
 mente.
- Manufaktori**
 tagelott i I 253
 jfr Tagelott.
- Mened** III 303
- Militiehemman** III 113
- Missfoster** I 160
- Missgerningsbalken** III 318, 324
- Misshandel**
 å föräldrar II 150
 å hafvande kvinna II 45
 å hustru II 42, 153
 å stjufföräldrar III 250
 å svärföräldrar III 250
- Missväxt**
 befriar ej från afrads erläggande... I 62
- Modertomt** I 437
- Mord** I 26, II 147
- Mordbrand** II 41, 51, 143—147, III 306

- Morgongåfva** I 125, 171, 211, 212, 215, 217, 231—233, 235, 236, 242—243, 244, 257, 299, II 323—327, 329—336, III 314—315
- Mosaisk rätt** I 128, 200, 237, 267, 293, 295, II 58, 165
- Mulbete** I 362, 452
- Myndighetsålder** I 77, 95, 96, 290, III 4
- Myntförfalskning** se Förfalskning.
- Myteri**..... II 50, 127, 170, III 305
- Mått**
falskt III 257, 288
jfr Förfalskning.
- Mäklare**..... II 69, 218, 254
- Mälthus**..... I 404, 439
- Naborätt** I 397, 472, III 118, 119, 120, 223, 153
- Norsk rätt** I 121
- Notarie**
vid häradsrätt II 296, III 38, 59, 64, 182
- Notifikation** II 298, III 56, 59, 68
- Nämnd** I 34, III 198
- Nödvärn** II 185
- Offentlig stämning** III 13, 126, 181
- Ogräs** I 447
- Omyndig** se Förmyndare.
- Oxel**..... I 459
- Oäkta barn** se Arfsrätt.
- Pacta antenuptialia** se Äktenskapsförord.
- Panträtt** I 44, 71, 73—75, 79, 80, 82, 210, II 67, 210, III 120—121, 261—262, 292
jfr Inteckning.
- Poena**
temere litigantium se Rättegångsmissbruk.
- Politie**
städernas I 31
borgmästare I 32
- Politieordning**
för Alingsås manufaktur III 337—339
- Præsumtio**
vid häfd I 13
- Preskription**
af arfsrätt I 255
af klander I 256
jfr Häfd.
- Prestgård**
byggnadsskyldighet I 359, 363, 379, 483
- Privilegier**
adelns I 115, 172, 228, 293
presternas I 194
- Processualtvister** se Besvär.
- Proclama** III 14
- Profoss**..... II 10, 17
- Protokoll**
vitsord åt III 39
- Quæstiones præliminares** se Besvär.
- Querela**
inofficiosi testamenti I 265
nullitatis III 54, 56—58, 135, 137
- Recognition** I 357
- Rekonventionsmål** III 79
- Representationsrätt** se Arfslott, Arfsordning, Jus representationis.
- Repressalier** I 6
- Restitutio** I 6
- Revision**
af hofrätts dom III 347
- Riga stadsrätt** II 169, 220, 234—235, 239, III 98
- Riksråd**..... I 30
- Rishöfde** I 159, 336
- Romersk rätt** I 9, 37, 148, 153, 188, 288, 332, 452
- Rusthåll**..... I 338, III 113, 215
- Rusttjenst**..... I 98, 105, 115—119
- Rykten**
falska II 129
- Rådmän**
antal I 31
- Rådstugubalken** I 23, 31, 40, 352
jfr Rättegångsbalken.
- Rån** I 26, III 301
- Rå och rör** I 8, 12, 344—345, 423, 427, 476, II 12, 14—15, III 229—230
- Räkning**
å borgade varor III 290
- Ränta** I 72, II 355, III 191, 259—260, 289
- Rättegångsbalken** I 25, 33—35, 48, 349, 350, 421—423, 483, 487—490, 495—497, 499—506, II 3, 22—24, 205, 207, 228, 237, 289, 295, III 6, 117, 124—127, 132, 140, 142, 156, 171, 180—184, 197—199, 201, 213, 272, 340, 342—349
jfr Rådstugubalken, Tingmålalbalken.
- Rättegångsfrid** III 295
- Rättegångskostnad** ... I 490, III 78, 213

- Rättegångsmissbruk III 79, 81—85, 139, 183
- Sabbatsbrott ... II 49, 102—105, III 303
- Servitut I 345, 370, 397, 465, 472
- Sexman I 381, 440
- Sjelfmord II 41, 51, 148, 313
- Sjöartiklar I 25
- Sjölag I 25, 27, 28
- Sjöled I 458
- Skadedjur I 366, 391, 411, 462—463, III 291
- Skallfogde I 367
- Skattejord... I 31, 84, 101, 102, 433, 478
frälsemans rätt till ärfd I 67, 69, 83,
92—94, 96—101, 104—105, 106—113,
115, 124, 127, 223
- Skatterättighet I 102
- Skattevrak I 60, 103, 339—341, III 282
- Skattläggning
af jord I 31, 115
af fiske I 413—415, 443
af kvarn I 374—376, 455 III 288
- Skattskyldighet
städernas I 10
- Skjutspenningar I 63
- Skog
oskiftad I 453
- Skogseld I 389, 408, 464, 483, III 292
- Skogssköfving I 360—361
- Skrift se Kyrkoplikt.
- Skriftvexling
vid hofrätt I 33, III 68, 76, 134
vid häradsrätt I 34, III 35, 135
vid lagmansrätt ... I 421—422, III 135
vid rådhusrätt III 56, 135
- Skuldebref
till innehafvaren III 333
till viss man eller order III 258
- Skyldskap
flerfaldig I 140
jfr Arfsordning.
- Skorstensfejare 365
- Slottsartiklar II 205, 240, 294, 319—322,
324, 349, III 98
- Slägtberäkning I 35, 119, 138
- Slösare I 78, 86
- Smädelse
mot Gud I 130, II 29, 48, 54, 99—101,
166, 301
mot Konungen II 32
- Snatteri II 209, 267
jfr Stöld.
- Soldat
som öfverfaller rotebonde II 192, 195—
197, 199—202, 269
- Solskifte I 424, III 283
- Sockenallmänning I 388
- Stadghemman I 10
- Stadsfastighet
lösningsrätt till I 395
- Stadsjord I 10
- Stadsvakt
öfverfall på II 4, 8, 10, 15, 18
- Straffbalken III 311—313
- Stubberätt I 9, III 114
- Strögods I 250
- Städjehemman I 10
- Stämning I 487, 489, 501, 502—503, 504
—505, II 22, 23—24, 297, 350, 352, 367,
III 6—8, 10—12, 14—16, 22, 35, 134
- Stängselskyldighet I 348, 351, 357, 358,
404—405, 444—446, III 283
jfr Gärdsgård.
- Stöld I 266, II 62, 72, 176—181, 184, 189,
280
af boskap ... I 77, II 74, 213, 224, 241
af djur i giller II 64
af fisk i sumpar II 64
af huggen ved II 64
af munderingspersedlar II 210
af säd I 77, II 74, 214, 224, 241
begången af flere i samråd I 141, II 63,
73, 89—92, 189
begången af forman eller skepps-
folk 208, 254
begången af minderårig II 189, 206, 207
från barn eller sofvande II 210
från husbonde II 220—224, 254
från krigsfolk II 208
i elds- eller vattennöd I 23
i kyrka I 23, 75, 251—252, 265, II 215
med inbrott I 23
jfr Inbrott
- Successionsordning I 6, II 82
- Superintendent I 4
- Svedjande I 362, 364, 387, 388, 408, 463,
465, 472, 482, II 1, III 242, 335
- Svin I 383, 406, 458, III 289
- Svordom II 30, 48, 101—102, 166, III
302, 303
- Syn ... I 9, 350, 423, 470, III 21, 36, 231
- Såramålsbalken I 244, II 230, 238, 284
—289, 292—293, III 308

- Sämnejord** I 10, III 114
- Säteri** I 53, II 2
- Tagelott** I 140, 146, 251, 253, 272.
- Taxa**
för domstolars och exekutiva myndigheters expeditioner... III 329—331
- Testamente** I 36, 136, 142—145, 152, 162, 218—220, 262—266, 270—276, 319—322, 329—334, III 148, 151, 188, 317, 322
- Tillbehör**
till fast egendom..... I 45
- Tingmålalbalken** ... I 20, 35, 48, 64, 349
jfr Rättegångsbalken.
- Tingsgästningspenningar** I 504, II 21, III 33.
- Tingshus**
byggnadsskyldighet I 382, 408
- Tionde penningen**
af arf I 218
- Tjufvabalken** I 406, II 62—76, 88—92, 169, 176—182, 184—187, 189—190, 205—226, 241—254, 264—268, 271, 280—283, III 14, 310—310
- Tjenstehemman** I 361
- Tjenstehjon**..... I 95, III 267, 293
- Tjuf**
nödvarn mot..... II 185
underhåll af..... II 178, 180
- Tjufgods**
köp af..... II 69, 253
rätt att återtaga..... II 70—72, 76, 177
värdering af II 178
- Tjufnad** se Stöld.
- Tjärubrännande** I 431
- Tomt**..... I 346, 373, 404, 437—438, 479
- Tomterå**..... I 346
- Tomtöre** I 398
- Torfskyrd** I 453
- Torp** I 11, 102, 242, 339, 342, 356, 364, 429, 434, 479
- Tredskodom**
i brottmål II 337—340, III 19—20
i tvistemål I 422, 496—497, 499—501, II 175, 182—184, 193, 299, III 17—19, 20—21, 23—27, 30, 67, 71, 90, 126
- Trohetsbrott**
vid fästning I 128, 259
jfr Fästning.
- Trollidom** II 26—28, 47, 96—97, 165
- Tvegifte** I 195, II 317, III 103
- Underhåll**
af barn vid äktenskapsskilnad I 267, 310—312
af hustru, som säger sig hafvande vara, då mannen dör I 261, 285, III 278
af oäkta barn se Arfsrätt, oäkta barns
- Uppbud** I 48, 49, 55, 75, III 327
- Upprop**
vid domstol I 422, III 22, 27, 59—60, 69, 76, 78.
- Uppskof**
i rättgång..... III 66, 88, 136
- Urarfvagörelse** I 38
- Urfjäll** I 11, 342
- Utjord** I 11, 342, 425, 429
- Utmaning**
till envig II 37, 56
- Utskylder**
härad och allmänning I 362
- Utslag**
offentliggörande af III 94—97
- Utsökningsbalken** I 38, 64, II 241, III 41, 107, 131, 171—180, 184—188, 190—195, 328, 329, 332—337, 339—340, 341, 342, 343, 344
- Vad** I 17, 234, 421, 491, II 5, 17, III 8—10, 15, 43—45, 71
- Vallhjon** I 386, 459
- Valrike** I 6
- Varggård** I 367, 391, 463, III 291
- Vattenverk** I 45
jfr Kvarn.
- Vederhäftighetsbevis** III 74—77
- Vexelstadga** II 171—172, 353—360, 374—379, III 1—4, 117, 157, 167, 350—351
- Vigsel**..... I 231, 257, 298, III 99, 160
- Vikt**
falsk II 65, III 288
jfr Förfalskning.
- Vite**..... I 406, III 27, 88, 89, 261
- Vittnesbevis** I 164, 171—172, III 29—30, 188, 207—208, 278
- Vittnesförhör** III 19, 205—207, 345—346
- Vrak** I 494
- Vådeld** I 365, 366, 389—390, 398—402, 411, 416, 439, 442, 479
- Vägunderhållsskyldighet** I 377, 468, III 283, 294, 296, 344

Värdering		Äktenskapsålder	I 309, 313
af fast egendom	I 49, 50, III 334	Ärekränkning	I 82
Värjemålsed	II 69, 297	jfr Förtal.	
Åttingsland	I 104	Ärfdabalken I 21, 35—38, 68, 77, 95, 113	
Åverkan I 102, 386, 387, 388, 406, 407,	447, 452, 460, II 5, 64	—114, 119—124, 130—220, 245—256,	
Ägoskilnad	I 9	260—276, 313—314, 319—326, 329—337,	
Äktenskap se Giftermål.		417—421, II 20, 77, 105—115, 117, III	
Äktenskapsbrott se Hor.		5, 188, 271, 278, 316—317, 319, 321, 328	
Äktenskapsförord I 212, 229, 230, 234,	235, 242, 328, III 100, 155	Öfvergifvande	
Äktenskapshinder I 127, 227, 266—291,	III 72, 275, 309, 313	egenvilligt	I 237
Äktenskapsskilnad I 236—239, III 277,	321	Ödejord	
		upptagande af I 337, 339, 343, 353, 354,	
		434, 441, 477, III 283	
		Öre och Örtug I 343, 424, 427—429, 437	
		jfr Byamål.	

